

**Lokalny Program Rewitalizacji
Gminy Radomyśl Wielki
na lata 2014 – 2020**

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	4
1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE REWITALIZACJI.....	4
1.1 Idea rewitalizacji.....	4
1.2 Definicje rewitalizacji.....	6
1.3 Rewitalizacja w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.....	9
2. UWARUNKOWANIA PRAWNE REWITALIZACJI I ISTNIEJĄCE INSTRUMENTY PLANISTYCZNE.....	13
2.1 Planowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	13
2.2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	16
2.3 Narodowy Plan Rewitalizacji 2020: nowe regulacje prawne dotyczące rewitalizacji.....	26
3. DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH NA TERENIE GMINY RADOMYŚL WIELKI.....	28
4. WIZJA OBSZARU PO REWITALIZACJI.....	38
5. CELE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	39
6. PARTYCYPACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCESIE REWITALIZACJI.....	40
7. INSTRUMENTY FINANSOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI.....	43
II. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI W GMINIE.....	55
1. SFERA PRZESTRZENNA.....	55
1.1. Charakterystyka zagospodarowania przestrzennego i uwarunkowania historyczne rozwoju gminy.....	55
1.2 Podział administracyjny gminy.....	60
1.3 Użytkowanie gruntów, formy własności.....	62
1.4 Zasoby środowiska naturalnego.....	64
1.5 Analiza zasobu mieszkaniowego gminy.....	67
1.6 Zasoby infrastruktury technicznej gminy.....	67
1.6.1. Zaopatrzenie w wodę/kanalizacja.....	67
1.6.2. Infrastruktura drogowa.....	68
1.6.3 Infrastruktura kultury i sportu.....	68
1.6.3.1. Samorządowe Centrum Kultury i Bibliotek.....	68
1.6.4. Ochrona zabytków.....	71
1.7. Identyfikacja problemów w sferze przestrzennej.....	76
1.8. SFERA GOSPODARCZA.....	77
1.8.1. Obszary aktywności gospodarczej w gminie.....	79
1.8.2. Identyfikacja problemów w sferze gospodarczej.....	80
1.9. SFERA SPOŁECZNA.....	81
1.9.1. Struktura demograficzna.....	81
1.9.2. Poziom i struktura bezrobocia rejestrowego.....	84

1.9.3 Bezpieczeństwo Publiczne.	85
1.9.4 Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	86
1.9.5 Identyfikacja problemów w obszarze społecznym.	87
1.10 Analiza swot dla poszczególnych sfer życia gminy– przestrzennej, gospodarczej i społecznej.	87
III. NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY I REGIONU	91
IV. ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI (LPR).....	122
4.1 Kryteria wyboru obszarów kryzysowych.	122
4.2 Delimitacja obszarów kryzysowych.	124
4.3 Opis obszarów kryzysowych wraz z uzasadnieniem wyboru.	124
4.4 Rodzaje działań możliwych do realizacji na obszarach rewitalizowanych.....	126
4.5 Oczekiwane wskaźniki osiągnięć.	127
4.6. Kompleksowość programu rewitalizacji, stopień koncentracji i komplementarności planowanych działań rewitalizacyjnych	128
4.6.1. Kompleksowość i koncentracja programu.....	128
4.6.2. Komplementarność.....	129
V. ZADANIA INWESTYCYJNE NA TERENIE GMINY RADOMYŚL WIELKI W OKRESIE 2014-2020.	135
5.1 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze przestrzennej. ..	135
5.1.1 Strategiczne zadanie inwestycyjne: rewitalizacja pierzei Rynku.....	135
5.1.2 Pozostałe zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze przestrzennej.	143
5.2 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze gospodarczej....	144
5.3 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze społecznej.....	144
VI. PLAN FINANSOWY REALIZACJI LPR NA LATA 2014 – 2020.	145
VI.1. Budżet planu rewitalizacji ogółem.	157
VII. PODSUMOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020 – partycypacja społeczna	158
7.1 Zdiagnozowanie obszaru i wytyczenie kierunków rewitalizacji.....	158
7.2. Podsumowanie badań ankietowych.	163
7.3. Wpływ wyników badań na określenie stanu kryzysowego i potrzeby rewitalizacyjne	171
7.4. Wzór ankiety.....	172
VIII. Zarządzanie, monitoring, ewaluacja LPR gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020	176

I. WPROWADZENIE.

Niniejszy dokument przedstawia proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego, zdefiniowanego przy udziale społeczności lokalnej, **przedsiębiorców, samorządowych jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych oraz organizacji** pozarządowych, obszarów zdegradowanych w Gminie Radomyśl Wielki. Zgodnie z zaprezentowanymi w nim informacjami zaplanowano, iż przeprowadzony zostanie on w sposób kompleksowy, poprzez realizację zintegrowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, wskazano, iż zadania w nim ujęte są skoncentrowane terytorialnie, oraz poprowadzone będą przez i przy współudziale interesariuszy rewitalizacji wskazanych w Lokalnym Planie Rewitalizacji dla Gminy Radomyśl Wielki.

1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE REWITALIZACJI.

1.1 Idea rewitalizacji.

Pojęcie rewitalizacji odnosi się do działań prowadzonych na istniejących przestrzeniach zurbanizowanych, co w istotny sposób odróżnia je od pojęć definiujących działania skierowane na planowanie i realizowanie nowych zespołów zabudowy na dotychczas nie zabudowanych terenach. Do działań rewitalizacyjnych zaliczyć należy odbudowę zniszczonych, ale niegdyś żywych obszarów miejskich (np. centrów starych miast), mocno zdekapitalizowanych lub nawet utraconych w wyniku działań wojennych czy też powojennych dewastacji i rozbiórki. Trudno je sobie wyobrazić jako trwałe pustki pomiejskie, stąd ich odbudowa służy zarówno rewitalizacji tych terenów, jak i całego miasta. W obszarze pojęcia rewitalizacji mieszczą się również działania restrukturyzacji terenów przemysłowych i pomilitarnych. Zakres pojęciowy rewitalizacji jest więc bardzo szeroki, a cele związanych z nią działań mocno zróżnicowane.

Systematyzację terminologii podjęto m.in. w pracach Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej. „Termin *«odnowa miast»* odnosi się do procesu przystosowania stanu zagospodarowania miasta do zmiennych potrzeb społeczności miejskich i jednostek, które je tworzą. Generalnym celem odnowy miast jest zapewnienie harmonijnego i wielostronnego rozwoju miasta poprzez adaptacje starych zasobów do nowych potrzeb, co zapewnia poprawę warunków życia w mieście, ochronę i zachowanie tych zasobów, integrację form historycznych i współczesnych oraz wyrównanie standardów nowych i starych zasobów. (...) Jako działalność planistyczna powinna być ona skierowana na obszar całego miasta oraz sukcesywnie na wybrane obszary miasta, przede wszystkim jednak na obszary historyczne, XIX-wieczne i z I połowy XX wieku. Odnowa jest procesem społecznym, dotyczy architektury miasta, infrastruktury technicznej, zagadnień prawnych, ekonomicznych, administracyjnych i politycznych oraz powinna być realizowana metodą bezpośrednich konsultacji z mieszkańcami.”¹

Pojęcie „odnowa miast” jest przy tym „(...) pojęciem nadrzędnym w stosunku do pojęć: rehabilitacja, re-waloryzacja, przebudowa, restrukturyzacja, modernizacja, rewitalizacja, konserwacja, sanacja, remonty itp²”.

¹ Zob. T. Sumień, J. Furman-Michałowska, K. Ufnalewska, W. Wąs, *Odnova miast europejskich*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1989, por. też: K. Skalski, *Problemy rewitalizacji* (w:) *Gospodarka przestrzenna gmin. Poradnik T. III*, Fundusz Współpracy – Brytyjski Fundusz Know-How, Kraków 1998, s. 135-136.

² Zob. T. Sumień, T. Topoczewska, K. Ufnalewska, *Problemy odnowy zagospodarowania miast i stref podmiejskich na przykładzie Łódzkiego Zespołu Miejskiego*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1992, s. 6.

Interesująca jest definicja ekonomiczna rewitalizacji Tadeusza Markowskiego³. Postrzega on problem rewitalizacji w kontekście procesu marginalizacji terenów „wypadających” z obszarów innowacji, względnie z procesów rozwojowych i w ten sposób pozostających „poza nawiasem” wydarzeń.

Przy czym nie dotyczy to wyłącznie obszarów peryferyjnych, ale coraz częściej terenów położonych centralnie. Dla Markowskiego zagadnienie rewitalizacji ma przede wszystkim wymiar ekonomiczny, decydujący o powodzeniu lub porażce programów.

„Podejmując się polityki rewitalizacyjnej obszarów problemowych w miastach” – zauważa Markowski – „należy sobie zdawać sprawę ze związków, jakie zachodzą pomiędzy generowaniem wartości ziemi, jej ceną, rentą, efektami zewnętrznymi a systemem podatków od wartości nieruchomości. Zrozumienie istoty generowania wartości ziemi jest podstawą koncepcji rewitalizacji obszarów miejskich. Pojawianie się korzyści zewnętrznych na przekształcanym obszarze jest możliwe tylko przy dużej skali tych przekształceń. Przekształcanie tkanki miejskiej jest czasochłonne, a korzyści ujawniają się tylko w długim okresie. Zatem indywidualne, nie skoordynowane w czasie inwestycje nie są w stanie przywrócić możliwości generowania wysokiej renty na danym terenie. Wynika to między innymi ze specyficznych fizycznych cech przestrzeni i struktur społecznych miasta, gdyż potencjalne korzyści są niwelowane przez inne negatywne efekty zewnętrzne.”

Dlatego też wszystkie działania rewitalizacyjne, znane z przykładów zachodnioeuropejskich, podlegały bardzo skomplikowanym regulacjom prawnym. Były też intensywnie zarządzane przez sektor publiczny oraz wspierane środkami pochodzącymi z budżetów państwowych czy regionalnych. Markowski wskazuje na konieczność „dużego skumulowania inwestorów”, jako warunek powodzenia procesu rewitalizacji oraz na niezbędny dla niej udział władzy publicznej. Ostatecznie przestrzega przed porażką procesu rewitalizacji, jeśli nie uwzględni się w dostatecznym stopniu potrzeby koncentracji wysiłków i podejmowania przekształceń o odpowiedniej skali przeobrażeń:

„Aby tego typu programy miały szansę sensownej i zyskowej realizacji, niezbędna jest współpraca publiczno-prywatna. Oprócz bezpośredniego zaangażowania kapitału publicznego i prywatnego konieczna jest także pomoc w formie korzystnych kredytów spłacanych w długim okresie, rządowe gwarancje kredytowe, dobra wizja przestrzennego zagospodarowania oraz konsekwentny i czytelny mechanizm zwrotu poniesionych nakładów.”

Wartość wymienionych wyżej definicji polega na tym, że ukazują one dwa różne aspekty problemu rewitalizacji – aspekt przestrzenno-urbanistyczny oraz ekonomiczny. Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotna jest z kolei definicja rewitalizacji, zawarta w projekcie Ustawy o programach rewitalizacji. Odnosi ona rewitalizację do obszarów kryzysowych, zdegradowanych i definiuje ją jako działanie skierowane na rozwój społeczności lokalnej. W myśl Ustawy celem rewitalizacji jest doprowadzenie do rozwoju obszarów kryzysowych poprzez realizację zarządzanych przez sektor publiczny programów i projektów. Podmiotami, odpowiedzialnymi za ten proces i w nim bezpośrednio uczestniczącymi, są: gmina, pełnomocnicy do spraw rewitalizacji, właściciele nieruchomości, Towarzystwa Odnowy oraz mieszkańcy obszaru dotkniętego kryzysem.

W myśl takiej definicji rewitalizacja dokonuje się przede wszystkim w kontekście społecznym. Jej celem jest rozwój społeczny, któremu służyć winny działania rewitalizacyjne, w tym te mające na celu modernizację zabudowy. Takie rozumienie rewitalizacji wywodzi się zarówno z założeń trwałego i zrównoważonego rozwoju, jak i integruje założenia i praktykę nowych europejskich programów „rewitalizacji socjalnej”⁴.

³ Zob. T. Markowski, *Zarządzanie rozwojem miast*, PWN, Warszawa 1999.

⁴ „Podręcznik Rewitalizacji” Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji. Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast. Warszawa 2003.

1.2 Definicje rewitalizacji.

Rewitalizacja to kompleksowy, skoordynowany, wieloletni, prowadzony na określonym obszarze proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowany przez samorząd terytorialny (głównie lokalny) w celu wyprowadzenia tego obszaru ze **stanu kryzysowego**, poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

A zatem mówiąc prościej jest to grupa działań prowadzonych na zdegradowanych obszarach zurbanizowanych. Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego polega na znalezieniu dla tych obszarów nowego zastosowania lub przywrócenie ich pierwotnego stanu i funkcji wraz z doprowadzeniem do funkcjonalnego stanu obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji.

Jak wynika z powyższej definicji rewitalizacja charakteryzuje się:

- kompleksowością, czyli pewnym całościowym spojrzeniem na zdegradowany obszar, na którym podejmowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej są w pełni ze sobą zintegrowane i podporządkowane tym samym celom. Jest to również odpowiedzialność realizatora (koordynatora) procesu rewitalizacji nie za poszczególne etapy procesu, ale za końcowy efekt.
- Koordynacją działań, czyli takim zarządzaniem procesem, aby prowadzony był zgodnie z ustalonym harmonogramem, przy optymalnym wykorzystaniu zasobów istniejących jak i powstałych dzięki realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- Wieloletniością. Stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich kosztochłonność zmusza do rozłożenia wysiłków na wiele lat (w zależności od obszaru rewitalizacji i jego degradacji)⁵.

Narodowy Plan Rewitalizacji.

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Rewitalizację należy rozumieć jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Taka definicja rewitalizacji, wynikająca z projektu Krajowej Polityki Miejskiej, jest podstawą prac ustawowych w tym zakresie oraz elementem *Wytycznych zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych – perspektywa finansowa 2014-2020*.

⁵ „Metodyka przygotowania i oceny programu rewitalizacji w ramach MRPO na lata 2007-2013. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego Departament Polityki Regionalnej. Kraków, czerwiec 2007r.

Program rewitalizacji musi zawierać co najmniej:

- diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych,
- określenie terytoriów wymagających wsparcia,
- wizję wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej ze wskazaniem kierunków działań i wynikających z nich najważniejszych przedsięwzięć,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na danym obszarze zdegradowanym,
- opis zaangażowania społeczności i innych partnerów w przygotowanie i realizację programu,
- ramy finansowe, z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania tj. oprócz finansowania unijnego także finansowanie krajowe czy środki prywatne (z uwzględnieniem zróżnicowania wynikającego ze stopnia pewności co do uzyskania/zapewnienia danych środków),
- system monitorowania zmiany i skuteczności działań.

Finansowanie Narodowego Planu Rewitalizacji

Finansowanie działań w ramach Narodowego Planu Rewitalizacji będzie pochodzić z następujących źródeł, dedykowanych w całości lub częściowo celom rewitalizacji:

a) Publicznych wspólnotowych (Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych:

EFRR, EFS i Funduszu Spójności, w ramach programów regionalnych i krajowych, w tym także sukcesywnie zasilanie środkami pochodzącymi ze spłaty pożyczek udzielonych w ramach instrumentu Jessica).

Zgodnie z podziałem alokacji funduszy na priorytety inwestycyjne, założonym w projektach programów operacyjnych, zakłada się, że na wsparcie działań związanych z rewitalizacją zostanie przeznaczona co najmniej 25 mld zł. Będzie to stanowić ok. 9-10% alokacji ogółem na krajowe i regionalne programy operacyjne.

Przyjmując, że na wsparcie rewitalizacji zostanie przeznaczona część środków w ramach określonych priorytetów inwestycyjnych (w zależności od charakteru priorytetu), szacunkowo w poszczególnych obszarach wsparcia na NPR zostaną wydatkowane kwoty:

- technologie informacyjno-komunikacyjne (wsparcie jako element szerszych przedsięwzięć na rewitalizowanych obszarach) – ok. 200 mln EUR,
- gospodarka niskoemisyjna – ok. 1,7 mld EUR,
- środowisko i kultura – ok. 600 mln EUR,
- transport – ok. 300 mln EUR,
- rynek pracy i przedsiębiorczość – ok. 2 mld EUR,
- włączenie społeczne, w tym dostęp do usług publicznych – ok. 2 mld EUR,
- edukacja – ok. 200 mln EUR.

Powyższe kwoty mają charakter indykatorywny, biorąc pod uwagę fakt, iż negocjacje programów krajowych i regionalnych nie zakończyły się. Niemniej jednak, zsumowanie powyższych szacunków przewyższa kwotę 25 mld zł.

b) Publicznych krajowych – istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie - ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, zabytków, mieszkalnictwa itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty

inżynierii finansowej). Wolumen środków i identyfikacja źródeł określone będą w ramach prac i uzgodnień międzyresortowych indywidualnie dla poszczególnych instrumentów.

c) **Prywatnych**, m.in. poprzez tworzenie zachęt do inwestowania na obszarach zdegradowanych oraz poprzez upowszechnianie formuły PPP.

Wśród zakresu wsparcia EFS zidentyfikowano 4 obszary o istotnym znaczeniu dla wzmocnienia społecznego i gospodarczego wymiaru rewitalizacji. Są to:

- działania na rzecz poprawy zatrudnienia (priorytet inwestycyjny 8.5) obejmujące różne formy aktywizacji osób bez pracy,
- działania na rzecz aktywnej integracji społecznej, a więc poprawy samodzielności i aktywności życiowej i społecznej oraz zwiększenia szans na zatrudnienie, realizowane zarówno w odniesieniu do osób indywidualnych, jak i wieloprotokółowych społeczności (priorytet inwestycyjny 9.4),
- działania na rzecz promocji przedsiębiorczości (priorytet inwestycyjny 8.7) oraz przedsiębiorczości społecznej (priorytet 9.8) jako ważnych instrumentów o charakterze zatrudnieniowym, związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy, w tym zwłaszcza dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- działania na rzecz rozwoju usług społecznych ogólnego interesu (np. usług wsparcia rodziny, usług opieki nad seniorami) w celu poprawy ich dostępności i jakości (priorytet inwestycyjny 9.7) oraz usług pozwalających na godzenie życia zawodowego i prywatnego np. usług opieki nad dziećmi do lat 3 (priorytet inwestycyjny 8.8).

Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do 2020 roku.

Krajowa polityka miejska jest celowym, ukierunkowanym terytorialnie działaniem państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystania ich potencjałów w procesach rozwoju kraju.

Jest programowana na poziomie krajowym i realizowana poprzez tworzenie optymalnych warunków rozwoju miast oraz poprzez działania inwestycyjne podmiotów publicznych i niepublicznych.

Podmiotem krajowej polityki miejskiej jest rząd i współuczestniczące jednostki samorządu terytorialnego:

- województw,
- powiatów i miast na prawach powiatu,
- gmin miejskich,
- gmin miejsko-wiejskich na obszarach zurbanizowanych, wchodzących w skład obszarów funkcjonalnych miast,
- gmin wiejskich na obszarach zurbanizowanych, wchodzących w skład obszarów funkcjonalnych miast.

Podstawowe zasady prowadzenia krajowej polityki miejskiej:

I. Zasada integralności: podporządkowanie krajowej polityki miejskiej polityce rozwoju.

Zapewnia właściwe umiejscowienie krajowej polityki miejskiej w szerszym kontekście wyzwań i uwarunkowań rozwojowych oraz umożliwia wzmocnienie koordynacji przedsięwzięć na miejskich obszarach funkcjonalnych podejmowanych w ramach różnych polityk, programów rozwoju, programów operacyjnych realizowanych na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym.

II. Zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego.

W odniesieniu do krajowej polityki miejskiej zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego oznacza, że polityka ta:

- zapewnia adekwatne do wyzwań ramy prawne, instytucjonalne,

- jest ukierunkowana na wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszarów miejskich ponad podziałami administracyjnymi,
- stwarza optymalne warunki dla realizacji celów w stosunku do obszarów miejskich, które mają znaczenie dla osiągania celów rozwojowych kraju, aby umożliwić wykorzystanie specyficznych potencjałów terytorialnych,
- pozwala na przeprowadzenie przedsięwzięć realizowanych na miejskich obszarach funkcjonalnych w sposób skoordynowany, komplementarny i prowadzący do synergii, tak aby osiągnąć cele formułowane w odniesieniu do danego obszaru,
- pozwala na zróżnicowanie wsparcia dla poszczególnych typów miejskich obszarów funkcjonalnych, uwzględniające ich charakterystyczne potrzeby, ich potencjał rozwojowy oraz ich rolę w procesach rozwoju regionu i kraju.

III. Zasada wielopoziomowego zarządzania.

Krajowa polityka miejska przyczynia się do koordynacji pionowej działań prowadzonych przez Rząd z politykami regionalnych i lokalnych samorządów terytorialnych w kontekście realizacji celów rozwojowych kraju. Na poziomie regionalnym prowadzi to do koordynacji działań podejmowanych przez samorządy wojewódzkie względem miast z politykami/działaniami rozwojowymi prowadzonymi przez samorządy miejskie (lokalne). Na poziomie lokalnym przyczynia się natomiast do koordynacji programów i działań sektorowych prowadzonych przez poszczególne samorządy gminne i/lub powiatowe na swoich obszarach właściwości oraz na funkcjonalnych obszarach miejskich. Polityka miejska przyczynia się w sposób szczególny do koordynacji współpracy samorządów lokalnych na obszarach funkcjonalnych miast (mogących obejmować zarówno gminy miejskie, miejsko-wiejskie oraz wiejskie). Zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania, polityka miejska stanowi ramy dla działań nie tylko podmiotów publicznych, ale również środowiska biznesu, instytucji lokalnych, organizacji pozarządowych, przedstawicieli mieszkańców, a więc wszystkich partnerów, których działania są istotne dla osiągania jej celów. Polityka miejska tworzy adekwatne instrumenty i mechanizmy ułatwiające i wspierające szeroką partycypację partnerów lokalnych w rozwoju miast.

1.3 Rewitalizacja w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Analiza efektów uzyskanych z realizacji zadań objętych rewitalizacją w ramach Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 wskazuje, iż rewitalizacja jako kompleksowe narzędzie Krajowej Polityki Miejskiej, czyli rewitalizacja zintegrowana, została w praktyce w pełni zastosowana przez jej beneficjentów, czyli samorządy terytorialne miast. Wszystkie projekty były inwestycjami o charakterze twardym, infrastrukturalnym.

Brak uzupełniającego komponentu społecznego był z punktu widzenia procesów rewitalizacyjnych jedną z najbardziej zauważalnych słabych stron przeprowadzonych działań. Wyraźnie lepiej przedstawia się kwestia budowania lokalnych partnerstw. Konsekwencją inwestycyjnego charakteru działań był średni poziom oceny, jaki projekty otrzymały za stopień ich dopasowania do modelowego procesu rewitalizacyjnego. W ramach przeprowadzonej ewaluacji stopień ten wyniósł niespełna 1/3 możliwych do zdobycia punktów. Wyraźnie wyższy był przeciętny poziom ocen projektów pod kątem ich wpływu na spójność miast, która kształtowała się na poziomie 50%.

W wyniku działań podjętych w ramach RPO WP pewna część potrzeb inwestycyjnych miast została zaspokojona. Sam program przyczynił się do poprawy poziomu życia mieszkańców miast, regionu poprzez inwestycje w remonty obiektów zabytkowych, ulic i parków, termomodernizacji budynków, tworzenia nowej przestrzeni publicznej itd.

Znacząca część środków trafiła do miast małych przeżywających problemy gospodarcze i w konsekwencji niezdolnych do samodzielnej realizacji tego rodzaju projektów.

Zauważalna część środków została wykorzystana na cele związane z mieszkalnictwem, co przy bardzo ograniczonych możliwościach pozyskania na tego rodzaju cele z środków z innych źródeł, jest w kontekście polityki miejskiej regionu pozytywnym.

W tym zakresie warto podkreślić, że podnoszenie jakości istniejącej, wielorodzinnej, intensywniej budowy mieszkań, ze względu na skalę oddziaływania zarówno z punktu widzenia liczby mieszkańców i lokali nią objętych, oraz wymierne korzyści środowiskowe wynikające ze zmniejszenia energochłonności budynków, wpisuje się w ideę zrównoważonego rozwoju.

Pomimo pozytywnego wymiaru podjętych inwestycji, należy podkreślić, że działania te w niewielkiej części miały charakter działań typowo rewitalizacyjnych, a więc takich, które w skutek precyzyjnej, silnej ograniczonej terytorialnie, wielopłaszczyznowej interwencji w organizm miejski przy zaangażowaniu możliwie szerokiego spektrum lokalnych partnerstw, generują synergiczne efekty, których konsekwencją jest przełamanie niekorzystnych uwarunkowań rozwoju danego obszaru, a w konsekwencji poprawa poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego całej miejscowości.

Aby tak rozumianą rewitalizację zastosować jako narzędzie polityki miejskiej w nowym okresie programowania 2014-2020 konieczne jest zastosowanie działań mających na celu zasadniczą przebudowę całego systemu przyznawania środków na rewitalizację zarówno dla samorządów terytorialnych jak pozostałych uprawnionych beneficjentów, czyli przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowych czy wspólnot mieszkaniowych.

Wszystkie projekty, które będą objęte rewitalizacją muszą być zgodne zarówno z Narodowym Planem Rewitalizacji 2022, z Krajową Polityką Miejską, Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego oraz opracowanym Lokalnym Programem Rewitalizacji Opartym o Lokalną Strategię Rozwoju danej gminy. Bezwzględnie obowiązywać musi zasada tzw. finansowania krzyżowego łącząca zadania inwestycyjne z rozwiązywanymi równolegle problemami społecznymi na wybranym obszarze kryzysowym objętym rewitalizacją.

W RPO WP na lata 2014-2020 dla samorządów terytorialnych zadania związane z rewitalizacją będą finansowane głównie z Osi Priorytetowej VI Spójność przestrzenna i społeczna. Priorytet inwestycyjny: CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Cele szczegółowe tego priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty.

Cel szczegółowy: Ograniczenie problemów społecznych na terenach zdegradowanych

Cel sprzyja osiągnięciu spójności wewnątrzregionalnej w kontekście wojewódzkim oraz powiatowym. Degradacja techniczna, gospodarcza, społeczna i środowiskowa, która przekłada się na pogorszenie jakości życia ich mieszkańców, prowadzi w efekcie do zmniejszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów dla jego mieszkańców.

Działania rewitalizacyjne sprzyjać będą poprawie spójności społecznej i terytorialnej, na obszarach społecznie zdegradowanych i realizowane będą w oparciu o kompleksowy i zintegrowany lokalny program rewitalizacji, uwzględniający wymiar społeczny, gospodarczy i infrastrukturalny.

Zgodnie z założeniami Regionalnego Programu Operacyjnego oczekuje się opracowania i realizacji kompletnego projektu /ów dotyczących rewitalizacji społecznej, fizycznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej. Kwestie społeczne powinny uwzględniać potrzeby grup defaworyzowanych. Kwestie gospodarcze mogą dotyczyć wsparcia przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania gospodarki społecznej, podejmowania lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników. Rewitalizacja fizyczna obejmować powinna zadania dotyczące głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu nadania im nowej funkcji np. kulturalnych, społecznych, gospodarczych. Działania infrastrukturalne powinny być podporządkowane rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych. W związku z powyższym, interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji będzie koncentrować się na uruchomieniu procesu odnowy wybranych obszarów, nie tylko poprzez poprawę estetyki i spójności przestrzennej zaniedbanych, odizolowanych, zdegradowanych terenów, ale także na działaniach sprzyjających włączeniu społecznemu, które przełożą się na wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i przedsiębiorczości.

Podstawą realizacji ww. przedsięwzięć będą Lokalne Plany Rewitalizacji (LPR), a punktem wyjścia do ich tworzenia nasilenie problemów społecznych na danym terytorium powiązane z dewastacją / degradacją przestrzeni. Projekty z zakresu rewitalizacji realizowane będą jako zintegrowane przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów danego obszaru. Działania te nie mogą być odseparowane od użytkowników przekształcanego terenu, którzy świadomi zmian zachodzących w ich otoczeniu muszą być włączani w ciąg przemian, których celem jest nie tylko zagospodarowanie obszaru będącego polem działań, lecz również aktywizacja społeczności lokalnych. Dzięki takiemu podejściu nastąpi poprawa jakości korzystania z przestrzeni, likwidacja izolacji obszarów problemowych oraz poprawa ich estetyki.

Zintegrowane inwestycje infrastrukturalne nakierowane na rozwiązywanie problemów społecznych przyczynią się do ograniczenia koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych. Dlatego preferowane będą rozwiązania rewitalizacyjne, które nie będą prowadzić do nadmiernego wzrostu kosztów nieruchomości i kosztów życia, zmuszając ludzi ubogich do opuszczenia zrewitalizowanych obszarów, jak również projekty przyczyniające się do zwiększenia zatrudnienia mieszkańców. Preferowane będą również rozwiązania rewitalizacyjne, które stworzą miejsca pracy dla osób zamieszkujących te tereny (np. włączenie w te działania podmiotów ekonomii społecznej).

Finansowanie infrastruktury w przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji (m.in. związanych z przygotowaniem lub rozwojem terenów inwestycyjnych oraz inwestycji transportowych) muszą stanowić element uzupełniający dla realizacji celów społecznych finansowanych z EFS.

Działania infrastrukturalne w ramach rewitalizacji stanowić powinny jedynie środek do osiągnięcia celu ogólnego jakim jest zwiększenie szans na wszechstronny rozwój lokalny.

Wsparcie w ramach tego priorytetu inwestycyjnego przekazywane będzie wyłącznie na projekty dotyczące kompleksowej rewitalizacji wspieranej z dwóch funduszy – wybierane w oparciu o lokalne plany rewitalizacji (działania inwestycyjne z EFRR podporządkowane rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych).

Przykładowe typy projektów:

Realizacja działań inwestycyjnych, mająca na cel poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów. Projekty z zakresu rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru:

- uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych;
- zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i gospodarcze.
- poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców;
- systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego;
- dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych, itp.

Przy uwzględnieniu ograniczeń dla następujących typów projektów:

- co do zasady brak możliwości realizacji projektów polegających na budowie nowych obiektów;
- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w wąskim zakresie (części wspólne budynków), jako element szerszego projektu,
- uzbrojenie terenów pod inwestycje i tworzenie / rozbudowa terenów inwestycyjnych, inwestycje dotyczące infrastruktury technicznej (infrastruktura drogowa, sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna, kanalizacja deszczowa, sieć ciepłownicza lub energetyczna) dopuszczalne jedynie w wyjątkowych sytuacjach uzasadnionych spójnością realizowanej operacji – brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu. Konieczność wskazania spójności inwestycji z realizacją celów CT9 oraz oddziaływaniem całości operacji. Co do zasady wsparcie w powyższym zakresie powinno być realizowane w odpowiednich CT 1 -7.

Potencjalne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną
- jednostki sektora finansów publicznych
- Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
- Partnerzy społeczni i gospodarczy
- Jednostki badawczo – rozwojowe
- Szkoły wyższe
- Instytucje kultury
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- Spółdzielnie/wspólnoty mieszkaniowe, TBS
- przedsiębiorcy⁶

Potencjalne grupy docelowe:

- społeczności lokalne,
- JST,
- podmioty gospodarcze.

Terytorialny obszar realizacji:

Inwestycje dotyczące działań rewitalizacyjnych realizowane będą na obszarze całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się również zastosowanie instrumentów wspierających rozwój terytorialny skierowany do miejskich obszarów funkcjonalnych. RIT pozwolą na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkującej je społeczności. Takie podejście pozwoli na prowadzenie prawdziwie kompleksowych działań i ich integrację z innymi operacjami na danym terenie.

Dodatkowo planuje się wydzielenie dedykowanej alokacji dla powiatów wymagających szczególnego wsparcia tj. jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, nizańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Podstawą realizacji przedsięwzięć będą Lokalne Plany Rewitalizacji, w których przedsięwzięcia wymagające rewitalizacji będą szczegółowo opisane.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wpierane będą ww. polityki horyzontalne.

⁶ Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego/związku komunalnego, a także spółek prawa handlowego, w których jednostki samorządu terytorialnego/związek komunalny/skarb Państwa samodzielnie lub łącznie posiadają większość udziałów lub akcji.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE REWITALIZACJI I ISTNIEJĄCE INSTRUMENTY PLANISTYCZNE

2.1 Planowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Konieczność usytuowania planu rewitalizacji wśród innych dokumentów określających politykę rozwojową gminy oraz ustawowa i faktyczna pozycja gminy, jako jednostki odpowiedzialnej za te procesy, stawia na porządku dziennym sprawę niezbędnych kompetencji do wiążącego opracowania tego typu dokumentu i późniejszej realizacji zapisanych w nim zadań.

Z oceny dotychczasowych rozwiązań prawnych wyłania się wniosek, że przygotowujące i sterujące programami rewitalizacji gminy są w zasadzie pozbawione wystarczających uprawnień, aby kompleksowo zaplanować i skutecznie zrealizować takie przedsięwzięcia. Braki kompetencji w tym zakresie można zlokalizować w dwóch płaszczyznach. Po pierwsze – część zagadnień, które należy rozwiązać w ramach prowadzonych prac rewitalizacyjnych ustawodawca rozdzielił pomiędzy trzy szczeble samorządu terytorialnego. I tak w ogólnym ujęciu:

- zgodnie z art. 7 ustawy o samorządzie gminy⁷ do zadań własnych gminy należą w większości zagadnienia m.in. materialno-przestrzenne,
- zgodnie z art. 4. ust 1 ustawy o samorządzie powiatu⁸ do zadań własnych tej jednostki samorządu należą m.in. sprawy socjalno-społeczne, zagadnienia rynku pracy oraz zarządzanie nieruchomościami Skarbu Państwa,
- zgodnie z art.11 ust.1 i 2 ustawy o samorządzie województwa⁹ do kompetencji tej jednostki należą zagadnienia związane z pobudzaniem aktywności gospodarczej, finansowaniem rozwoju oraz wspieraniem i prowadzeniem działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Zatem sporządzenie spójnego programu rewitalizacji wymagać będzie współdziałania w planowaniu w zakresie wykraczającym poza dozwolony gminie, obszar użyteczności publicznej. Do takich należą np. ogólnie mówiąc wszelkie usługi, które na zasadach komercyjnych¹⁰ lub niekomercyjnych gmina mogłaby świadczyć na rzecz uczestników procesów rewitalizacyjnych przykładowo w sprawach; zarządzania i koordynowania prowadzonych inwestycji (w tym w zakresie mieszkalnictwa), obrotu i

⁷ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U.01.142.1591 z późn.zm.).

⁸ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U.01.142.1592 z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U.01.142.1590 z późn. zm.).

¹⁰ Działalność komercyjna – poza sferą użyteczności publicznej – podlega ograniczeniom zarówno podmiotowym, jak i przedmiotowym. I tak, działalność ta jest w całości zabroniona powiatom oraz miastom na prawach powiatu (art. 6 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatowym (u.s.p.) w zw. z art. 91 ust. 5 u.s.p.), a gminy i województwa mogą ją prowadzić tylko w określonych okolicznościach i tylko w formie spółek handlowych określonego typu (art. 10 ustawy o gospodarce komunalnej oraz art. 13 ust.1 ustawy o samorządzie województwa).

zarządzania nieruchomościami, prowadzenia montażu finansowego, doradztwa w sprawach projektowych, szerokich działań prorozwojowych itp.

Zgodnie z ogólnym zapisem z art. 7.1. ustawy o samorządzie gminy art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy oraz art. 1 ustawy o gospodarce komunalnej, który stwierdza co następuje: art. 1. 1. Ustawa określa zasady i formy gospodarki komunalnej jednostek samorządu terytorialnego, polegające na wykonywaniu przez te jednostki zadań własnych, w celu zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej. Gospodarka komunalna obejmuje w szczególności zadania o charakterze użyteczności publicznej, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.

Takim zadaniem jest bez wątpienia poprawa, szeroko rozumianego, standardu zamieszkiwania w mieście. Można jednak mieć wątpliwości czy działalność ograniczona terytorialnie i czasowo (obszar rewitalizacji i tylko na czas trwania tego programu) oraz specyfika procesów rewitalizacyjnych spełnia kryteria „bieżącego i nieprzerwanego zaspokajania zbiorowych potrzeb ludności na usługi powszechnie dostępne”, a więc wypełnia warunki, pod którymi może stanowić przedmiot instytucjonalnego zainteresowania gminy.

Poza sferą użyteczności publicznej gmina może działać poprzez spółki prawa handlowego, ale tylko w sytuacjach wymienionych w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o gospodarce komunalnej¹¹ tzn., kiedy spełnione są łącznie następujące przesłanki:

- 1) istnieją niezaspokojone potrzeby wspólnoty samorządowej na rynku lokalnym,
- 2) występujące w gminie bezrobocie w znacznym stopniu wpływa ujemnie na poziom życia wspólnoty samorządowej, a zastosowanie innych działań i wynikających z obowiązujących przepisów środków prawnych nie doprowadziło do aktywizacji gospodarczej, a w szczególności do znacznego ożywienia rynku lokalnego lub trwałego ograniczenia bezrobocia.

Dodatkowo miasta na prawach powiatu, a do tej kategorii należą wszystkie większe miasta w kraju, nie mogą prowadzić działalności wykraczającej poza zadania użyteczności publicznej (tj. komercyjnej), jest ona w całości zabroniona powiatom oraz miastom na prawach powiatu (art. 6 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatu w zw. z art. 91 ust. 5 tej ustawy). Powiat nie może także przystępować ani tworzyć innych podmiotów gospodarczych. Może natomiast zgodnie z art. 6 ust. 1:

W celu wykonywania zadań powiat może tworzyć jednostki organizacyjne i zawierać umowy z innymi podmiotami. Oznacza to, że pełne i efektywne planowanie i realizacja przedsięwzięć odnowy zaniedbanych części miast jest obecnie skomplikowane i uciążliwe dla uczestników. Obarczone jest brakiem spójności, brakiem kompleksowości oraz znacznym stopniem niepewności co do wykonania przyjętych wstępnie porozumień i rozwiązań. Równocześnie taki stan wpływa na przewlekłość tych procesów, co z kolei przekłada się na ich niewielką efektywność.

¹¹ Natomiast bez żadnych ograniczeń wolno gminie posiadać (ściślej: nabywać) akcje lub udziały spółek zajmujących się czynnościami bankowymi, ubezpieczeniowymi oraz działalnością doradczą, promocyjną, edukacyjną i wydawniczą na rzecz samorządu terytorialnego, a także innych spółek ważnych dla rozwoju gminy (art. 10 ust. 3 ustawy o gospodarce komunalnej).

Program rewitalizacji

Program (plan) rewitalizacji powinien być dokumentem (uchwała rady gminy), który w ramach szerszej strategii rozwoju gminy, na etapie planowania ustala cele rewitalizacji (w sferze materialno-przestrzennej, gospodarczej, społecznej), proponuje metody ich osiągnięcia, zakłada harmonogram realizacji, podmioty odpowiedzialne i określa przewidywane środki.

Od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej znacznie wzrosło zainteresowanie rewitalizacją. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w latach 2004-2006 jednym z priorytetów wyznaczających dostęp do funduszy UE stało się działanie 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne”. Przewidziano w nim dofinansowanie unijne dla różnych typów projektów o charakterze infrastrukturalnym, modernizacyjnym, jednak – poza wyjątkami obejmującymi budynki historyczne – nie były finansowane przedsięwzięcia dotyczące modernizacji zabudowy mieszkaniowej.

W obecnym okresie budżetowym (2007- 2013) przewidziano, że z funduszy UE możliwe jest finansowanie wielu różnych działań objętych programami rewitalizacji, np. w sferze infrastruktury, renowacji zabudowy mieszkaniowej, poprawy stanu środowiska, bezpieczeństwa publicznego, edukacji obywatelskiej i szkoleń, wspierania sektora małych i średnich przedsiębiorstw i otoczenia biznesu, rozwoju instytucji obywatelskich, opieki socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniom, rozwoju turystyki w ograniczonym zakresie ze środków EFRR.

Podobnie jak w przypadku strategii rozwoju gminy program rewitalizacji nie jest dokumentem obligatoryjnym, a co za tym idzie brakuje standardów i procedur przygotowywania takiego dokumentu. Gminy, jak już wspomniano, sporządzają te dokumenty na ogół w czysto funkcjonalnym zakresie, tzn. takim, który umożliwi ewentualne skorzystanie ze środków unijnych, często bez kompleksowego ujęcia zagadnienia, zwłaszcza w części socjalno-społecznej i gospodarczej.

W związku z tym istnieje duża rozbieżność w kwalifikowaniu do programów rewitalizacji poszczególnych obszarów w miastach, ich merytorycznej zawartości, układzie, proponowanych metodach osiągnięcia założonych celów itp. Brak jednolitych kryteriów uniemożliwia porównawczą ocenę tych programów, monitorowanie postępu prac (wskaźniki), a brak instrumentów organizacyjnych utrudnia sprawne zarządzanie tymi procesami.

Ponadto realizacja tak wieloaspektowego i wieloletniego przedsięwzięcia jak rewitalizacja wymaga zapewnienia stabilnych źródeł finansowania przynajmniej podstawowej części zadań. W obecnym stanie prawnym zapewnienie stałego finansowania zadań rewitalizacyjnych z budżetu gminy natrafia również na ustawowe przeszkody.

Otóż zgodnie z art. 165 ust. 1-3 ustawy o finansach publicznych¹²: Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów tej jednostki. jest uchwalany w formie uchwały budżetowej na rok budżetowy.

Zatem, zasadą jest roczne planowanie wydatków z budżetu gminy. Dopuszczonym przez ustawę wyjątkiem jest przepis art. 166 stanowiący, że: Uchwała budżetowa może określać, limity wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne, na programy i projekty realizowane ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3, oraz zadania wynikające z kontraktów wojewódzkich zawartych między Radą Ministrów a samorządem województwa.

Wieloletnie planowanie wydatków na zadania inwestycyjne ma na celu zabezpieczenie w budżetach lat następnych środków na te zadania oraz zapewnienie ciągłości finansowania rozwoju gminy przy kadencyjności jej władz. Dotyczy to jednak tylko środków uzyskiwanych ze źródeł zagranicznych. Te źródła finansowania nie pokrywają jednak całego zakresu zadań koniecznych do wykonania w ramach rewitalizacji.

Materialno-przestrzenny zakres rewitalizacji, w tym zwłaszcza zagadnienia: mieszkalnictwa, infrastruktury technicznej i komunikacji, infrastruktury społecznej, dostępności usług oraz terenów zielonych i ochrony środowiska, rekreacji, ma swoje umocowanie w miejscowym planie

¹² Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielonej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz środki pochodzące z jeszcze innych źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi

zagospodarowania przestrzennego. Ten akt prawa miejscowego zapewnia realizację tego zakresu rewitalizacji w określonym czasie uwarunkowanym na ogół możliwościami finansowymi gminy i ujawnionymi potrzebami.

Pozostałe zadania muszą odbywać się bez takiej podstawy prawnej, często również poza formalnymi i materialnymi możliwościami gminy jak też powiatu i województwa, gdyż ich działalność ograniczona jest z mocy ustaw tylko do zagadnień z zakresu użyteczności publicznej. Ponadto często są to zagadnienia, które stosunkowo trudno poddać regulacji lub jest to wręcz niemożliwe. Można jedynie próbować określić bardziej lub mniej dokładnie procedury działania bez żadnej gwarancji osiągnięcia zamierzonego celu. Dotyczy to zagadnień rozwoju gospodarczego, a zwłaszcza zakresu zadań socjalno-społecznych w tym np. próby zmiany społecznych postaw ludzkich.

2.2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Głównym narzędziem pozwalającym kompetentnie zorganizować proces rewitalizacji powinna być „druga” część wspomnianego programu rewitalizacji, tzw. program (plan) operacyjny. Scała on w spójną całość i w określonym porządku czasowym poszczególne zadania składowe rewitalizacji, określając ich źródła finansowania oraz jednostki odpowiedzialne. W obecnej rzeczywistości prawnej, realizacja zapisanych w programie rewitalizacji zadań możliwa jest przy zastosowaniu następujących zasadniczych instrumentów: z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, rozwoju gospodarczego oraz kwestii społeczno socjalnych.

Zakres przestrzenny

Podstawę prawną rozwiązań w tym zakresie tworzy ustawa z 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawa o gospodarce nieruchomościami¹³. W ramach pierwszej z wymienionych ustaw zasadniczą rolę odgrywają: plan miejscowy oraz decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Stanowią one podstawę wszelkich działań związanych z budownictwem kubaturowym, infrastrukturalnym, a także gospodarowaniem terenami podlegającymi i niepodlegającymi zainwestowaniu.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy plan posiadający status prawa miejscowego jest podstawowym instrumentem kształtowania działalności inwestycyjnej związanej z zagospodarowaniem przestrzennym i budownictwem (mieszkaniowym, użyteczności publicznej, przemysłowym, infrastrukturalnym itp.). Jest to również instrument z zakresu gospodarki, skoro tworzy niezbędne warunki rozwoju na danym terenie działalności gospodarczej oraz wywołuje różnorakie skutki finansowe, np. poprzez obowiązek realizacji zapisanych w nim inwestycji celu publicznego.

Podstawą merytoryczną sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinny być założenia polityki przestrzennej gminy zapisane w studium uwarunkowań. Plan sporządza się dla terenu całej gminy lub tylko jej części (art. 10 ust. 2 pkt. 9 ww. ustawy o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym). Sporządzenie miejscowego planu nie jest obligatoryjne z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie (w art. 10, ust. 2, pkt 8, tzn. na podstawie przepisów szczególnych, w celu realizacji programów rządowych i realizacja celów publicznych itp.).

Może być, więc (i powinien) sporządzony dla terenów planowanej rewitalizacji i regulować – zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 ustawy – między innymi:

- granice obszarów rehabilitacji istniejącej zabudowy i infrastruktury techniczne, w tym konieczność realizacji nowej infrastruktury,

¹³ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz U. 1997/115/741z późn. zm.).

- przewidziane dla tego obszaru parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy, ogólne warunki zagospodarowania oraz użytkowania terenów,
- granice terenów wymagających przekształceń i rekultywacji.

Jako załącznik planu miejscowego funkcjonują dokumenty ustalające sposób realizacji zapisanych w planie inwestycji z zakresu infrastruktury oraz zasady ich finansowania. Procedura sporządzania miejscowego planu przewiduje czasochłonny system wszechstronnych uzgodnień z podmiotami instytucjonalnymi oraz uwzględniania wniosków i uwag społeczności lokalnej (art. 17 i 18 ww. ustawy). Również zmiana planu wymaga przejścia podobnej procedury. Ta przewlekłość postępowania stanowi niejednokrotnie zasadniczą barierę w uzyskaniu partycypacji inwestorów zewnętrznych.

Uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego staje się przepisem prawa miejscowego obowiązującym zarówno osoby fizyczne jak też i instytucje komunalne, również w zakresie realizacji zawartych tam zadań inwestycyjnych. Zasadniczo – na terenach obejmowanych LPR-ami powinny być przygotowywane nowe, uwzględniające uwarunkowania rewitalizacji – plany miejscowe. Jednak obecnie, z uwagi na wysokie koszty oraz długotrwałą procedurę takie powiązanie obu tych dokumentów wydaje się bardzo skomplikowane i może opóźnić rozpoczęcie programu rewitalizacji, procedura przygotowania, którego jest zazwyczaj krótsza niż planu miejscowego.

Decyzje administracyjne

Decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego

Na terenach nieobjętych planem miejscowym w przypadku konieczności realizacji inwestycji celu publicznego ustawodawca wprowadził możliwość lokowania takiego przedsięwzięcia na podstawie decyzji administracji samorządowej – decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Zgodnie z art. 50 ustawy o planowaniu przestrzennym: Inwestycja celu publicznego jest lokalizowana (...) w drodze decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Pozostałe regulacje w tym zakresie zawierają art. 50 do 58 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu terenu. Procedura ta przewidziana jest zarówno dla ponadlokalnych inwestycji celu publicznego, jak też gminnych, a więc może znaleźć zastosowania w przypadku mniejszych i jednostkowych inwestycji prowadzonych w ramach rewitalizacji.

Wydanie decyzji poprzedza przeprowadzenie analizy warunków i zasad zagospodarowania terenu, wynikających z przepisów odrębnych oraz stanu prawnego i faktycznego terenu, na którym przewiduje się realizację inwestycji. Decyzję wydaje się po przeprowadzaniu odpowiedniej procedury uzgodnień, podobnie jak w przypadku uchwalania planu miejscowego.

Decyzja o ustaleniu warunków zabudowy

W tym trybie dopuszczona jest: Art. 59. 1. Zmiana zagospodarowania terenu w przypadku braku planu miejscowego, polegająca na budowie obiektu budowlanego lub wykonaniu innych robót budowlanych, a także zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, (...) wymaga ustalenia, w drodze decyzji, warunków zabudowy.

Regulacje w tym zakresie zawierają przepisy art. 59 do 67 ww. ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Wydanie decyzji poprzedza analiza warunków i zasad zagospodarowania terenu, w tym szczególnie pod kątem spełnienia ustawowych warunków zapewniających dostęp do infrastruktury oraz ustalenie czy planowane przedsięwzięcie nie koliduje z zasadą kontynuacji zabudowy na danym terenie (zasada dobrego sąsiedztwa). Praktyka stosowania tej zasady jednak nie okazała się pozytywna dla efektywnego wykorzystania przestrzeni. Gmina praktycznie nie ma możliwości zablokowania inwestycji na konkretnej działce, o ile projekt mieści się w rozmaicie rozumianej kontynuacji zabudowy.

Niezależnie od potencjalnych kosztów zapewnia dostęp do usług publicznych, ochronę terenów zieleni publicznej, dojazd, itp. dla terenów sąsiednich. Nie ma także możliwości reagowania na formy rozwiązań architektonicznych nakierowanych na maksymalne wykorzystania powierzchni działki.

W decyzji o ustalenie warunków zabudowy również obowiązuje procedura uzgodnień²². Decyzja ta jest również podstawą przeprowadzenia podziału nieruchomości w przypadku braku planu miejscowego – art. 94 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Gospodarowanie nieruchomościami

Zasadnicze regulacje w tym zakresie zawiera ustawa o gospodarce nieruchomościami. Głównym celem tych instytucji prawnych jest możliwość przeznaczania na cele publiczne nieruchomości nienależących do gminy względnie do innych podmiotów samorządowych. Zalicza się tutaj takie instrumenty gospodarowania nieruchomościami, jak:

- prawo pierwokupu,
- wywłaszczenie nieruchomości,
- scalanie i podział nieruchomości,
- scalanie i wymiana gruntów.

Prawo pierwokupu

W procesach rewitalizacji najczęściej wystąpi prawo pierwokupu przysługujące bądź Skarbowi Państwa, bądź jednostce samorządu terytorialnego. Zasadnicze regulacje zawiera ustawa o gospodarce nieruchomościami oraz także ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego²³. Sankcją za pominięcie przywileju zapisanego wprost w ustawach jest nieważność umowy rozporządzającej, podpisanej z osobą trzecią.

Przypadki objęte pierwokupem wynikającym z ustawy o gospodarce nieruchomościami zostały wyczerpująco ujęte w art. 109 tego aktu prawnego. Brzmi on następująco:

Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży:

- 1) niezabudowanej nieruchomości nabytej uprzednio przez sprzedawcę od Skarbu Państwa albo jednostek samorządu terytorialnego;
- 2) prawa użytkowania wieczystego niezabudowanej nieruchomości gruntowej, niezależnie od formy nabycia tego prawa przez zbywcę;
- 3) nieruchomości oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej na obszarze przeznaczonym w planie miejscowym na cele publiczne albo nieruchomości, dla której została wydana decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- 4) nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości;
- 5) Prawo pierwokupu wykonuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Uprawnienia gminy w tym zakresie, jak na potrzeby przedsięwzięć rewitalizacyjnych, określono zbyt wąsko. Na ich podstawie nie sposób np. zablokować ewidentnych przypadków spekulacji gruntami. Również obrót gruntami, np. w celu realizacji taniego budownictwa mieszkaniowego jest chroniony niewystarczająco. Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego przewiduje, pod pewnymi warunkami, pierwokup dla dzierżawców gruntów uprawnych, a w ich braku bądź w przypadku niewykorzystywania przez nich swego przywileju – dla Agencji Nieruchomości Rolnych. Ta ustawa może tylko mieć sporadycznie zastosowanie przy programach rewitalizacji.

Wywłaszczenie nieruchomości

Wywłaszczenie regulują przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami w art. 112-127. Wywłaszczenie jest możliwe w stosunku do nieruchomości położonych na obszarach przeznaczonych w planach miejscowych na cele publiczne albo do nieruchomości, dla których wydana została decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Wywłaszczenie nieruchomości polega na pozbawieniu albo ograniczeniu, w drodze decyzji, prawa własności, prawa użytkowania wieczystego lub innego prawa rzeczowego na nieruchomości. Zgodnie z art. 112 ust. 3: Wywłaszczenie nieruchomości może być dokonane, jeżeli cele publiczne nie mogą być zrealizowane w inny sposób niż przez pozbawienie albo ograniczenie praw do nieruchomości, a prawa te nie mogą być nabyte w drodze umowy.

Organem właściwym w sprawach wywłaszczenia jest starosta, wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej. Nieruchomość może być wywłaszczona tylko na rzecz Skarbu Państwa albo na rzecz jednostki samorządu terytorialnego. Wywłaszczeniem może być objęta cała nieruchomość albo jej część. Jeżeli wywłaszczeniem jest objęta część nieruchomości, a pozostała część nie nadaje się do prawidłowego wykorzystywania na dotychczasowe cele, na żądanie właściciela lub użytkownika wieczystego nieruchomości nabywa się tę część w drodze umowy na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz jednostki samorządu terytorialnego, w zależności od tego, na czyją rzecz następuje wywłaszczenie.

Również w tym zakresie uprawnienia są zbyt wąsko zarysowane, zwłaszcza na potrzeby rewitalizacji i związanej z tym niejednokrotnie konieczności uporządkowania zagospodarowania przestrzennego. Nie można zgodnie z ustawą wywłaszczyć terenów na cele np. terenów zieleni urządzonej, terenów rekreacyjnych, terenów związanych z ochroną przyrody i itp. terenów, których funkcje ustawa o gospodarce nieruchomościami nie traktuje jako cele publiczne. Zatem jeżeli np. na obszarze poddawanych rewitalizacji istnieje uzasadniona potrzeba stworzenia parku, placu czy objęcia obszaru cennego przyrodniczo jakąś formą ochrony przyrody, a właściciele nie chcą włączyć się w te projekty i np. sprzedać swoje nieruchomości, to nie ma możliwości ich do tego zmusić. Te bariery uniemożliwiają rewitalizację wielu, potencjalnie atrakcyjnych części miast.

Scalanie i podział nieruchomości

Omówione będą tutaj wspólnie dwie instytucje prawne, tj. podziału nieruchomości oraz scalenia i podziału. Obie reguluje wzmiankowana już ustawa o gospodarce nieruchomościami i obie mają na celu dostosowania podziałów powierzchni terenu do szeroko rozumianych potrzeb gospodarczych, w tym również publicznych. Zasady te dotyczą nieruchomości położonych na obszarach, które w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego są przeznaczone na cele inne niż rolne i leśne. Zatem procedury te przewidziane są szczególnie dla terenów przeznaczonych pod szeroko rozumiane budownictwo.

Przepisy ustawowe precyzuje rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie scalania i podziału nieruchomości²⁴. Wynika z nich, że szczegóły podziału nieruchomości powinien określać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Natomiast w przypadku jego braku zastosowanie mają przepisy art. 94 w brzmieniu: W przypadku braku planu miejscowego – jeżeli nieruchomość jest położona na obszarze nieobjętym obowiązkiem sporządzenia tego planu – podziału nieruchomości można dokonać, jeżeli:

1. nie jest sprzeczny z przepisami odrębnymi albo
2. jest zgodny z warunkami określonymi w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Natomiast w odniesieniu do scalania i podziału nieruchomości art. 102.:

1. stanowi, że gmina może dokonać scalenia i podziału nieruchomości na warunkach określonych w planie miejscowym oraz:
2. Scalenia i podziału nieruchomości można dokonać, (...) gdy o scalenie i podział wystąpią właściciele lub użytkownicy wieczystości posiadający, z zastrzeżeniem ust. 4, ponad 50% powierzchni gruntów objętych scaleniem i podziałem.
3. (...)
4. Zabudowane części nieruchomości mogą być objęte uchwałą, o której mowa w ust. 3, za zgodą ich właścicieli lub użytkowników wieczystych.

Procedurę podziału i scalenia wszczyna uchwała rady gminy w tej sprawie. W uchwale radni określają, jakie tereny obejmie procedura, z tym, że zabudowane części nieruchomości mogą być objęte uchwałą tylko za zgodą ich właścicieli lub użytkowników wieczystych. Właściciele terenów objętych scalaniem i podziałem mogą opiniować projekt uchwały rady gminy o podziale. Ponadto projekt ten musi być udostępniony uczestnikom scalenia. Ostateczną decyzję, co do tego czy i w jaki sposób uwzględnić te wnioski i uwagi, podejmuje rada gminy w uchwale o scaleniu i ponownym podziale.

W zamian za nieruchomości objęte scaleniem i podziałem każdy z dotychczasowych właścicieli lub użytkowników wieczystych otrzymuje nieruchomości, których łączny metraż jest równy powierzchni dotychczasowej jego nieruchomości. Jeżeli nie ma możliwości przydzielenia nieruchomości o powierzchni w pełni równoważnej, za różnicę powierzchni dokonuje się odpowiednich dopłat w gotówce.

Metraż każdej nieruchomości objętej scaleniem i podziałem pomniejsza się o powierzchnię niezbędną do wydzielenia działek gruntu pod nowe drogi lub poszerzenie dróg istniejących, ale brakuje możliwości przeznaczenia w tym trybie (nawet odpłatnie) terenów również na inne cele publiczne, np. place, tereny zieleni, usługi publiczne itp. Pomniejszenie to następuje proporcjonalnie do powierzchni wszystkich nieruchomości. Za pomniejszenie zainteresowani otrzymują odszkodowania.

Realizacja nowych, ambitnych projektów na obszarach obejmowanych rewitalizacją wymaga nowego podziału przestrzeni, często pozyskania nieruchomości w procesie scaleń. Jednak dobrowolność włączania się w ten proces uniemożliwia realizację wielu projektów, a szczególnie tych na obszarach, w których nieruchomości są niewielkie. W takich sytuacjach należy rekomendować wprowadzenie mechanizmów, które w wyjątkowych sytuacjach zmuszać będą właścicieli do włączania się w procesy scaleń.

Scalania i wymiana gruntów

Regulacje w tym zakresie zawiera ustawa o scalaniu i wymianie gruntów²⁴. Ten instrument (którym dysponuje zasadniczo starosta) będzie miał tylko sporadycznie zastosowania w procesach rewitalizacji. Dotyczyć jednak może działań zmierzających do wydzielania terenów pod budowane autostrady względnie przypadków, kiedy w obszar rewitalizacji wchodzi teren rolny. Ponieważ jednak procedury scalania i wymiany gruntów mogą być realizowane na terenach nieposiadających miejscowego planu oraz na terenach miast, wspomniano o tym narzędziu porządkowania podziałów gruntowych bez bliższego opisu.

Gospodarka mieszkaniowa

Zgodnie z art. 4 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy oraz o zmianie Kodeksu Cywilnego²⁵.

1. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej należy do zadań własnych gminy.
2. Gmina, na zasadach i w wypadkach przewidzianych w ustawie, zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.
3. Gmina wykonuje zadania, o których mowa w ust. 1 i 2, wykorzystując mieszkaniowy zasób gminy lub w inny sposób.

Dla realizacji tych postulatów gmina wykorzystuje tak zwany mieszkaniowy zasób gminy. Jest nim ta część nieruchomości na terenie gminy, której właścicielem jest sama gmina, komunalne osoby prawne lub spółki prawa handlowego utworzone z udziałem gminy, czyli ta część nieruchomości na terytorium gminy, którą wójt, burmistrz lub prezydent mogą zadysponować w razie potrzeby. Jak wynika z przedstawionego zapisu rola gminy jest dwójaka. Ustęp 1 artykułu 4. ww. ustawy obliguje gminę do tworzenia warunków zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Zapis ten dotyczy więc tej części społeczności lokalnej, której do zaspokojenia potrzeb w tym zakresie wystarczy tylko pomoc, która na ogół ogranicza się do wyznaczenia przez gminę terenów pod budownictwo mieszkaniowe, wybudowania sieci uzbrojenia oraz dróg.

Obowiązek w tym zakresie gmina spełnia uchwalając plany miejscowe (względnie wydając warunki zabudowy) oraz budując infrastrukturę oraz drogi. Pozostały zakres art. 4. ustawy dotyczy w zasadzie działalności mieszkaniowej o charakterze socjalnym, skoro w przeważającej części wypadków wiąże się z dopłatami pośrednimi względnie bezpośrednimi do utrzymania lokali komunalnych i socjalnych.

Mieszkania komunalne

Problem mieszkalnictwa to jedna z głównych składowych polityki rozwoju i rewitalizacji miast. Po zmierzchu ekspansji mieszkalnictwa w formie wielkich osiedli i sukcesywnego spadku liczby ludności, polityka mieszkaniowa formułowana jest na nowo, zarówno w skali kraju jak też przez miasta europejskie. Powinna ona również stanowić jeden z najistotniejszych obszarów gminnej polityki rozwoju. Wszelka działalność w zakresie mieszkalnictwa powiązana jest organicznie z problematyką społeczno-ekonomiczną, służącą pokonywaniu marginalizacji i segregacji społecznej oraz wzrostowi jakości zasobów społeczności lokalnej. Szczególną rolę odgrywa komunalny zasób mieszkaniowy (w tym mieszkania socjalne), stanowiący wciąż znaczącą część zabudowy miejskiej, na ogół w nie najlepszym stanie technicznym. Instrumenty z zakresu gospodarki mieszkaniowej w połączeniu z prowadzoną polityką w zakresie czynszów służą mają poczuciu stabilizacji tej części społeczności lokalnej, która nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych.

Zagadnienia zarządzania komunalnymi zasobami mieszkaniowymi są kompleksowo uregulowane w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Należy jednak zauważyć, że przepisy ustawy stosuje się tylko do tych zasobów, które są wyłączną własnością gminy. W odniesieniu do nieruchomości, które są przedmiotem współwłasności gminy, przepisy te nie mają zastosowania. Zarządzanie tego typu budynkami podlega ustawie z dnia 24 czerwca 1994 roku o własności lokali.

Zatem ustawodawca dosyć wyraźnie zróżnicował zakres i sposób wykonywania zarządu lokalami w obu przypadkach. Nie wdając się w szerszą analizę prawną można stwierdzić, że gmina musi zarządzać komunalnym zasobem nieruchomości, czyli lokalami komunalnymi oraz tymi budynkami, w których ma 100% własności – zadanie własne gminy wynikające z art. 4 w związku z art. 20. ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy itd. Natomiast inaczej przedstawia się sprawa zarządzania mieszkaniem względnie budynkami niebędącymi w 100% własnością gminy.

Gmina nie może prowadzić zarządzania budynkami wspólnot mieszkaniowych nie mówiąc już o nieruchomościach prywatnych bez udziału gminy²⁷. Zgodnie z art. 7. ust 1 ustawy o samorządzie gminy, gmina nie może prowadzić działalności wykraczającej poza zakres zadań użyteczności publicznej, a do tego zakresu nie wliczono zarządzania zasobem mieszkaniowym.

W celu zarządzania własnym zasobem gmina może utworzyć podmiot (zakład budżetowy lub spółkę prawa handlowego) lub też może powierzyć zarządzanie komunalnym zasobem nieruchomości podmiotowi prywatnemu. Zatem z woli ustawodawcy gmina pozbawiona jest bezpośredniego wpływu na zarządzanie znaczną częścią swojego zasobu, który odgrywa często decydującą rolę w procesach rewitalizacji.

Z punktu widzenia zagadnień rewitalizacyjnych istotne są trzy funkcje gminy, występujące w ramach tzw. działalności mieszkaniowej gmin, a mianowicie:

1. Funkcja gminy jako właściciela w stosunku do najemców lokali komunalnych. Jako właściciel lokali, gmina powinna dbać o utrzymanie lokali komunalnych w niepogorszonej formie. Zazwyczaj jednak gmina dodatkowo wspiera lokatorów mieszkań komunalnych, utrzymując poziom czynszów na poziomie niewystarczającym do utrzymania lokali i dofinansowując to zadanie dotacjami z budżetu gminy.

2. Funkcja gminy jako właściciela w stosunku do prywatnych właścicieli lokali.

Gmina jest uczestnikiem wspólnot mieszkaniowych i wraz z innymi właścicielami lokali uczestniczy w procesie zarządzania nieruchomościami na poziomie decyzyjnym – współdecyduje o wszystkich wspólnych przedsięwzięciach dotyczących nieruchomości, w tym o poziomie finansowania zadań związanych z nieruchomością. Jako uczestnik wspólnoty mieszkaniowej jest zobowiązana finansować, wraz z innymi właścicielami, wszystkie zadania związane z utrzymaniem nieruchomości wspólnej (budynku).

3. Funkcja zarządcy nieruchomości. Jest to funkcja usługowa wykonywana na rzecz wspólnot albo gminy (jeśli budynek jest w całości komunalny) polegająca na podejmowaniu decyzji i występowaniu w imieniu i na rzecz właścicieli nieruchomości.

Ustawa o ochronie praw lokatorów zobowiązała gminę do przygotowania 5-letniego planu gospodarowania zasobem mieszkaniowym. Ma ona określić m.in.:

- analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikające ze stanu technicznego budynków i lokali, z podziałem na kolejne lata,
- zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu.

Jest to zatem zakres zadań wpisujący się w problematykę rewitalizacji, ale tylko w zakresie zasobu komunalnego. Zakres i koordynację prac w pozostałym zasobie należy negocjować z resztą właścicieli i to nawet w tym zasobie, w którym gmina ma znaczne udziały. Wydaje się, że na czas przedsięwzięć rewitalizacyjnych uprawnienia w tym zakresie (gminy względnie tzw. operatora) powinny być rozszerzone. Operator powinien mieć możliwość wymuszenia na właściciela włączenia się w projekt rewitalizacji. Właściciele, którzy nie chcieliby się włączać w tego rodzaju projekty powinni zdawać sobie sprawę, że operator, w skrajnych przypadkach, będzie miał prawo nawet wykupić ich mieszkanie na czas rewitalizacji, a następnie zaproponuje jego odkupienie już po cenie „po rewitalizacji”

Mieszkania zamienne

Zgodnie z art. 2 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego przez lokal zamienny należy rozumieć lokal znajdujący się w tej samej miejscowości, w której jest położony lokal dotychczasowy, wyposażony w co najmniej takie urządzenia techniczne, w jakie był wyposażony lokal używany dotychczas, o powierzchni pokoi takiej jak w lokalu dotychczas używanym; warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli na członka gospodarstwa domowego przypada 10 m² powierzchni łącznej pokoi, a w wypadku gospodarstwa jednoosobowego – 20 m² tej powierzchni;

Pewna ilość tego typu mieszkań jest niezbędna przy prowadzeniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych zwłaszcza dla czasowych przesiedleń (na czas remontów) lokatorów mieszkań komunalnych, ale również prywatnych. Brak zasobu mieszkaniowego, który może być przeznaczony na takie cele stanowi poważną barierę w realizacji zadań remontowych w ramach procesów odnowy miast. Rozwiązanie tego problemu może ułatwić porozumienie pomiędzy właścicielami największych zasobów lokalowych, a więc np. gminą, spółdzielniami mieszkaniowymi, TBS, zarządcami mieszkań zakładowych itp. 2.3.6. Polityka społeczna.

Rewitalizacja dotyczy na ogół obszarów o zaniedbaniach występujących w zakresie:

- tkanki budowlanej, jak i o nasilonych problemach socjalno-społecznych. Dlatego też działania powinny dotyczyć:
- zapewnienia bezpieczeństwa mieszkaniowego tej części społeczności na terenach rewitalizowanych, której nie stać na samodzielne rozwiązanie kwestii mieszkaniowej,
- bieżącej pomocy finansowej (ale również innej) dla osób w złej sytuacji materialnej, zagrożonych bezdomnością itp.,
- oraz działań zapewniających trwałe rozwiązania związane ze zmianą postaw społecznych zaniedbanych grup i społeczności lokalnych.

Lokale socjalne

Zgodnie z art. 22. ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego:

Z zasobu mieszkaniowego gmina wydziela część lokali, które przeznacza się na wynajem jako lokale socjalne. Art. 23. 1 (..) 2. Umowa najmu lokalu socjalnego, z zastrzeżeniem, art. 14 ust. 1, może być zawarta z osobą, która nie ma tytułu prawnego do lokalu i której dochody gospodarstwa domowego nie przekraczają wysokości określonej w uchwale rady gminy (...).

Przez lokal socjalny należy rozumieć lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.

Zważywszy, że rewitalizacja obejmuje obszary miasta o zrujnowanej strukturze zarówno budowlanej, jak i społecznej, dysponowanie takimi mieszkaniami może warunkować przeprowadzenie remontów względnie wyburzeń dekapitalizowanej substancji mieszkaniowej.

Finansowe wsparcie przy budowie mieszkań socjalnych zapewnia ustawa o finansowym wparciu tworzenia lokali socjalnych. Wydaje się jednak, że budowa w obecnych warunkach nowych mieszkań czy wręcz budynków z mieszkaniami socjalnymi o (z założenia) zaniżonym standardzie jest marnotrawieniem środków. W pozostałych zasobach (np. spółdzielczych, ale również komunalnych, zakładowych itp. jest wystarczająca ilość mieszkań o niskim standardzie, które można przeznaczyć na mieszkania socjalne bez tworzenia „technicznie nowych” substandardowych zasobów segregujących społeczność lokalną.

Polityka czynszowa

Poniższe uwagi dotyczyć będą tylko tej strefy regulacji zagadnień czynszowych, na które ma bezpośredni wpływ gmina. Dotyczy to czynszu regulowanego oraz czynszu na lokale socjalne, lecz także zagadnienia dodatków mieszkaniowych. Zasadnicze regulacje w tym zakresie zawierają art. 7 i następne, ustawy o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy itd. W art. 7. ustawodawca stwierdza co następuje:

W lokalach wchodzących w skład publicznego zasobu mieszkaniowego właściciel ustala stawki czynszu za 1 m² powierzchni użytkowej lokali, z uwzględnieniem czynników podwyższających lub obniżających ich wartość użytkową, a w szczególności: (...) ust. 2. Właściele (publicznego zasobu mieszkań) mogą na wniosek najemcy, w oparciu o postanowienia uchwały organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego (...), stosować określone obniżki czynszu naliczonego według obowiązujących stawek w stosunku do najemców o niskich dochodach. (...) Kwota obniżki powinna być zróżnicowana w zależności od wysokości dochodu gospodarstwa domowego najemcy.

ust. 3. Obniżki udziela się najemcy na okres 12 miesięcy. W przypadku, gdy utrzymujący się niski dochód gospodarstwa domowego to uzasadnia, właściciel, na wniosek najemcy, może udzielać obniżek czynszu na kolejne okresy dwunastomiesięczne.

oraz przepis art., 23 ust. 4 ustawy w brzmieniu: ust. 4. Stawka czynszu za lokal socjalny nie może przekraczać połowy stawki najniższego czynszu obowiązującego w gminnym zasobie mieszkaniowym. Ustalenia dotyczące zasad polityki czynszowej ujęte są na ogół w zapisach polityki mieszkaniowej gminy przygotowywanej na podstawie zapisów art. 21 ustawy o ochronie praw lokatorów itd. w brzmieniu: Art. 21.

1. Rada gminy uchwała:

1) wieloletnie programy gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy;

2) zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, (...)

2. Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy powinien być opracowany, na co najmniej pięć kolejnych lat i obejmować w szczególności:

(...)

4) zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu;

Skutki wysokości opłat czynszowych w zasobach gminnych, szczególnie w zasobach innych właścicieli łągodzi ustawa o dodatkach mieszkaniowych, zgodnie z którą:

Art. 3.1. Dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym, obowiązującej w dniu złożenia wniosku. Szeroko rozumiana polityka mieszkaniowa gminy jest zasadniczym narzędziem przeciwdziałającym bezdomności oraz zjawiskom wypierania dotychczasowych mieszkańców z odnawianych zasobów (szczególnie prywatnych, choć nie tylko). Brakuje natomiast instrumentów dostosowanych do specyfiki procesów odnowy zaniedbanych części miast. Pożądana partycypacja właścicieli prywatnych w finansowaniu prac rewitalizacyjnych jest możliwa tylko pod warunkiem, że uzyskają zwrot poniesionych nakładów.

Jednak zwrot poprzez podniesienie czynszu w odnowionych lokalach skutkuje wymianą znacznej części najemców itd. Przeciwdziałanie tym zjawiskom dotychczasowymi instrumentami jest skazane na niepowodzenie. Konieczne będą w tym zakresie instrumenty o większej skuteczności. W tej sytuacji należy rekomendować wprowadzenie rozwiązań, które pozwolą na podniesienie standardu zasobów mieszkaniowych na obszarach poddawanych rewitalizacji i jednocześnie zachowa istniejące struktury społeczne, lub też je zmodyfikuje tylko w ograniczonym stopniu. Takie mechanizmy wymagają jednak znacznego finansowania ze środków pochodzących spoza budżetu miasta.

Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą pomoc społeczną organizują organy administracji państwowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, jak Polski Czerwony Krzyż, związki wyznaniowe, stowarzyszenia charytatywne, fundacje itp.

Ciężar obowiązków związanych z pomocą społeczną został przeniesiony z administracji rządowej na gminy. Wyodrębniono zadania własne (finansowane z funduszy gminnych) i zlecone (opłacane przez państwo). Należy stwierdzić, że zasadnicza część tych instrumentów jakimi dysponują gminy, jest nakierowana na łagodzenie istniejącej sytuacji, na ogół finansowej i mieszkaniowej, z zasady całych rodzin. Bardzo niewiele jest instrumentów nakierowanych na uzyskanie trwałej zmiany niekorzystnych społecznie postaw niektórych grup społeczeństwa miejscowego.

Zagadnienia pomocy w zatrudnieniu i instytucje rynku pracy znajdują się w gestii jst stopnia ponadgminnego. Nie wyklucza to oczywiście wykorzystania takich instrumentów przez jednostkę prowadzącą przedsięwzięcia rewitalizacyjne, tzn. gminy na drodze bądź porozumień pomiędzy jednostkami samorządu względnie delegacji uprawnień – choć brak jest ustawowych procedur uzgadniania programów i ich wspólnej realizacji.

Zasadnicze znaczenie w tym zakresie mają dwie ustawy, a mianowicie: - Ustawa o pomocy społecznej, Zgodnie z art. 3. ustawy o pomocy społecznej, zadania realizowane w ramach pomocy społecznej mają za zadanie umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Obejmują również działalność prewencyjną w tym zakresie, polegającą na podejmowaniu działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Art.15. Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Do zadań gminy w tym zakresie należą wszystkie sprawy z zakresu bieżącej pomocy, tzn. wypłata zasiłków, praca socjalna, placówki i usługi opiekuńcze oraz zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia itp.

Powiat przygotowuje tzw. powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdzie powinno znaleźć się miejsce dla tego typu problemów zidentyfikowanych na terenach poddanych procesom rewitalizacji. Ponadto zadania powiatu (własne oraz zlecone rządowe) obejmują na ogół zadania dotyczące młodzieży i dzieci (opieka, wychowanie, szkolnictwo, pomoc finansowa i mieszkaniowa itp.). Zadania samorządu wojewódzkiego ograniczają się do zagadnień strategicznych, w tym m.in.: rozpoznawanie przyczyn ubóstwa oraz opracowywanie regionalnych programów pomocy społecznej wspierających samorządy lokalne w działaniach na rzecz ograniczania tego zjawiska.

Znacznie szersze zastosowanie w programach rewitalizacji znajdują instrumenty społeczne oraz również po części gospodarcze, stworzone przez wzmiankowaną ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach

rynku pracy. W przeciwieństwie do poprzedniej, która na ogół łagodzi tylko skutki sytuacji życiowej jednostek, zwraca się tutaj uwagę na aktywne kształtowanie postaw prospołecznych. Ustawowe cele tej regulacji określone są następująco:

- promocja zatrudnienia,
- łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja zawodowa.

Zadania państwa w tym zakresie realizowane są przez instytucje rynku pracy działające w celu (art. 1 ust. 2):

- 1) pełnego i produktywnego zatrudnienia;
- 2) rozwoju zasobów ludzkich;
- 3) osiągnięcia wysokiej jakości pracy;
- 4) wzmacniania integracji oraz solidarności społecznej. Natomiast instytucjami rynku pracy są (art. 6 ust. 1):

- 1) publiczne służby zatrudnienia (tylko na szczeblu powiatu i województwa),
- 2) ochotnicze hufce pracy (jednostki państwowe),
- 3) agencje zatrudnienia (niepubliczne jednostki organizacyjne świadczące usługi w zakresie pośrednictwa pracy, poradnictwa, doradztwa personalnego),
- 4) instytucje szkoleniowe (publiczne i niepubliczne podmioty prowadzące edukację pozaszkolną),
- 5) instytucje dialogu społecznego (związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje bezrobotnych, organizacje pozarządowe),
- 6) instytucje partnerstwa lokalnego (instytucje realizujące na podstawie umowy przedsięwzięcia i projekty na rzecz rynku pracy).

Zdecydowana część tych instrumentów znajduje się w rękach powiatowych władz samorządowych względnie wojewódzkich oraz rządowych. Zatem możliwość ich wykorzystania w programach rewitalizacji będzie wymagała stosownych porozumień pomiędzy jst oraz pozostałymi publicznymi i niepublicznymi podmiotami rynku pracy. Wszystkie te podmioty działają na obszarze całych miast lub powiatów i nie ma właściwie możliwości obejmowania szczególną interwencją wybranych dzielnic, np. tych wskazanych do rewitalizacji. Rekomenduje się przyjęcie regulacji, które umożliwiłyby na obszarach obejmowanych LPR-ami realizację projektów wspierających aktywizację mieszkańców, szczególnie w zakresie rynku pracy.

2.3 Narodowy Plan Rewitalizacji 2020: nowe regulacje prawne dotyczące rewitalizacji.

Zmiany prawne

Ważny komponent NPR stanowią regulacje prawne. Założeniem prac legislacyjnych w ramach NPR jest możliwie niewielka ingerencja w system prawa, mająca na celu umożliwienie różnorodnych działań ukierunkowanych na efektywne wyprowadzanie obszarów zdegradowanych ze stanów kryzysowych. Oznacza to dążenie do uniknięcia „przeregulowania” tej materii. Wynika to z natury rewitalizacji, która w każdym miejscu jest unikalnym konglomeratem różnorodnych działań, zatem każda zmiana ustawowa ma ułatwiać prowadzenie kompleksowych działań rewitalizacyjnych, a jednocześnie żadna zmiana legislacyjna nie powinna ich utrudniać i komplikować.

Regulacje zatem dotyczyć będą:

a) Statusu rewitalizacji i procedur jej bezpośrednio dotyczących:

- **Ustawowego zdefiniowania rewitalizacji** (charakter działań i powiązanie z programami rewitalizacji) Ustawowe zdefiniowanie rewitalizacji jest potrzebne jako podstawa dalszych regulacji dotyczących działań rewitalizacyjnych. Dokładna definicja jest przedmiotem szczegółowych uzgodnień, jednak jako ich podstawę należy przyjąć ustalenie, że ustawowa definicja rewitalizacji musi obejmować wszystkie niezbędne aspekty działań rewitalizacyjnych. Wprowadzenie ustawowej definicji zapewni, że rewitalizacja będzie tak samo rozumiana przez wszystkie uczestniczące w niej podmioty.
- **Określenia rewitalizacji jako zadania własnego gminy** (dla uniknięcia sprzeczności interpretacyjnych i ograniczeń formalnych) Wprowadzenie zmiany w art. 7 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym i uzupełnienie katalogu zadań własnych gminy o rewitalizację obszarów zdegradowanych. Zgodnie z art. 163 Konstytucji RP *samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne niezastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych* (takich jak organy ustawodawcze, administracja rządowa, wymiaru sprawiedliwości itp.). Rewitalizacja jako zadanie własne gminy nie będzie zadaniem obowiązkowym (w rozumieniu art. 7 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym). W realizacji tego zadania gmina powinna koordynować swe działania z działaniami podejmowanymi przez samorządy powiatowe i wojewódzkie, a także przez administrację rządową.
- **Wprowadzenia ustawowej formuły programu rewitalizacji.** Określona zostanie ustawowo minimalna zawartość programu rewitalizacji (patrz rozdział „program rewitalizacji”) a także wymogi co do sposobu jego przygotowywania, uchwalania i realizacji. Spełnianie przez dany program rewitalizacji wymagań ustawowych będzie dawać podstawę do wykorzystania narzędzi ułatwiających prowadzenie rewitalizacji, a także do preferencyjnego wsparcia dla rewitalizacji w różnych instrumentach.
- **Zdefiniowania rewitalizacji jako cel publiczny** w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami (jako opcja: zdefiniowanie jako cel publiczny części inwestycji, które mogą wchodzić w skład działań rewitalizacyjnych, a dziś nie są celem publicznym, np. zieleni publiczna, budownictwo czynszowe o umiarkowanych czynszach). Rozważane będzie nadanie rewitalizacji statusu celu publicznego (w rozumieniu art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami). Jedną z zalet takiego rozwiązania jest umożliwienie procedur wyłączeniowych, co w wielu przypadkach może pozwolić na bardzo znaczące usprawnienie prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Jednocześnie, proponowane zmiany legislacyjne nie mogą prowadzić do ryzyka ich nadużyć.
- **Zapewnienia udziału mieszkańców miasta (obszaru zdegradowanego) oraz innych partnerów (społecznych i gospodarczych) w przygotowaniu programu rewitalizacji i jego wdrażaniu (m.in. poprzez powołanie komitetu rewitalizacji,** określenie sposobu jego tworzenia i jego głównych zadań). Istnieje potrzeba ustawowego umocowania komitetu

rewitalizacji – jako formalnej struktury zapewniającej współdziałanie organów gminy, mieszkańców i interesariuszy z obszaru rewitalizacji. W skład komitetu wchodzić powinni przedstawiciele wybrani przez radę gminy, wskazani przez wójta (burmistrza albo prezydenta miasta) oraz przedstawiciele interesariuszy (mieszkańców, inwestorów, właścicieli nieruchomości i in.). Zadaniem komitetu powinna być współpraca z gminą zarówno przy opracowaniu programu rewitalizacji jak i podczas jego realizacji i monitorowaniu. Celem działań komitetu rewitalizacji byłaby przede wszystkim koordynacja przedsięwzięć podejmowanych na obszarze rewitalizacji przez wszystkie zainteresowane podmioty.

b) Zagadnień dotyczących powiązania rewitalizacji i planowania przestrzennego:

- **Powiązania procesów rewitalizacyjnych z planowaniem przestrzennym gminy** (wówczas, kiedy planowana rewitalizacja zakłada przekształcenia w zagospodarowaniu przestrzennym), tak aby doprecyzować i jednoznacznie uregulować zasady koordynowania działań rewitalizacyjnych (programu rewitalizacji) z planowaniem przestrzennym (mpzp, SUIKZP).
- **Uregulowania problematyki nieruchomości porzuconych i nieruchomości, których stan prawny nie jest ustalony**, co blokuje samorządom możliwość podjęcia działań wobec nich, w tym także prowadzenia inwestycji na tym obszarze.
- **Wprowadzenia narzędzi urbanistyki operacyjnej**, które mają stworzyć szerszą paletę rozwiązań pozwalających na skuteczne i spójne działania rewitalizacyjne, szczególnie na obszarach, na których zastosowanie takich narzędzi ma uzasadnienie i może być rozważane.

c) Zagadnień mających na celu stworzenie sprzyjającego otoczenia prawnego i zachęt do działań rewitalizacyjnych (po przeprowadzeniu szczegółowej analizy ich powiązań w systemie prawa, celem tych zmian będzie eliminacja utrudnień i ograniczeń w prowadzeniu kompleksowych działań rewitalizacyjnych oraz dla zapewnienia ciągłości działań rewitalizacyjnych):

- **Niezbędnych zmian w aktach prawnych regulujących instrumenty, które będą modyfikowane** pod kątem koncentracji lub preferencji na rzecz obszarów rewitalizowanych,
- **Rozważenia zmian w podatku od nieruchomości** (ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych) tak, aby uczynić z niego narzędzie, za pomocą którego władze gmin mogłyby kształtować trendy w zagospodarowaniu przestrzennym (a więc także promować ideę miasta zawartego i wspierać w ten sposób procesy rewitalizacyjne). Takim mechanizmem mogłaby być możliwość strefowania wysokości podatku na obszarze miasta.
- **Rozważenia instrumentów zachęcających podmioty prywatne do inwestowania na obszarach zdegradowanych (propozycje zgłoszone przez stronę społeczną i ekspertów).** Zmobilizowanie kapitału prywatnego do inwestowania na obszarach objętych rewitalizacją jest z zasady z wielu powodów (finansowych, społecznych, organizacyjnych) trudniejsze i droższe do realizacji aniżeli na obszarach niezdegradowanych. Wśród działań zachęcających do takich inwestycji i ułatwiających zaangażowanie środków prywatnych, które mogłyby być wprowadzane stopniowo w powiązaniu z możliwościami budżetu państwa, należy przeanalizować co najmniej:
 - ✓ Wprowadzenie „ulgi modernizacyjnej” na działania związane z modernizacją (w tym pod kątem efektywności energetycznej) substancji mieszkaniowej stanowiące uzupełnienie środków publicznych wydatkowanych na modernizację części wspólnych budynków (klatki schodowe, dachy, elewacje). W ten sposób właściciele mieszkań w budynkach objętych rewitalizacją będą zachęceni do włączenia się w kompleksowe działania rewitalizacyjne.
 - ✓ Propozycję wykorzystania instrumentu przyspieszonej amortyzacji dla obiektów/inwestycji zrealizowanych na obszarze objętym programem rewitalizacji, umożliwiającej kilkakrotnie szybszą amortyzację środka trwałego dla podmiotów prywatnych z tytułu realizacji wybranych inwestycji mieszkaniowych lub towarzyszących mieszkalnictwu. Skorzystanie z tego rozwiązania mogłoby być obwarowane dodatkowymi warunkami istotnymi z punktu widzenia celów rewitalizacji.

3. **DELIMITACJA OBSZARÓW KRYZYSOWYCH NA TERENIE GMINY RADOMYŚL WIELKI.**

Delimitacja (delimitation), to metoda podziału obszaru problemowego miasta dla realizacji zadań inwestycyjnych i społecznych w latach 2014 – 2020, przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów strategicznych miasta, oceny aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej miasta obejmującej zagospodarowanie przestrzenne, infrastrukturę techniczną, gospodarkę i sferę społeczną oraz wskazania możliwości finansowych budżetu miasta i dostępnych funduszy zewnętrznych, w tym UE i EOG.

Delimitacja obszarów kryzysowych przy wykorzystaniu kryteriów dwóch podsystemów:

- Podsystem społeczno-ekonomiczny,
- Podsystem oceny jakości tkanki miejskiej dla każdej jednostki urbanistycznej:

Tabela 1 Podsystem społeczno-ekonomiczny

Zagadnienie	Źródło danych	Zakre danych
Demografia	Urząd Miasta Baza PESEL (inf. o każdym mieszkańcu)	Wiek
		Płeć
		Miejsce zamieszkania
Bezpieczeństwo	Policja	Typ przestępstwa
		Miejsce przestępstwa
Wykluczenie społeczne (bezrobocie i ubóstwo)	Powiatowy Urząd Pracy (informacja o każdym bezrobotnym)	Moment rejestracji
		Płeć
		Miejsce zamieszkania
	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (informacja o każdej osobie otrzymującej zasiłek)	Typ otrzymanego zasiłku
Edukacja	Powiatowy Urząd Pracy (informacja o każdym bezrobotnym)	Wysokość otrzymanego zasiłku
		Miejsce zamieszkania
		Wykształcenie
Gospodarka	Urząd Miasta (informacja o podmiotach gospodarczych zarejestrowanych na terenie MiG)	Płeć
		Miejsce zamieszkania
Gospodarka	Urząd Miasta (informacja o podmiotach gospodarczych zarejestrowanych na terenie MiG)	Numer PKD
		Miejsce prowadzenia działalności gospodarczej

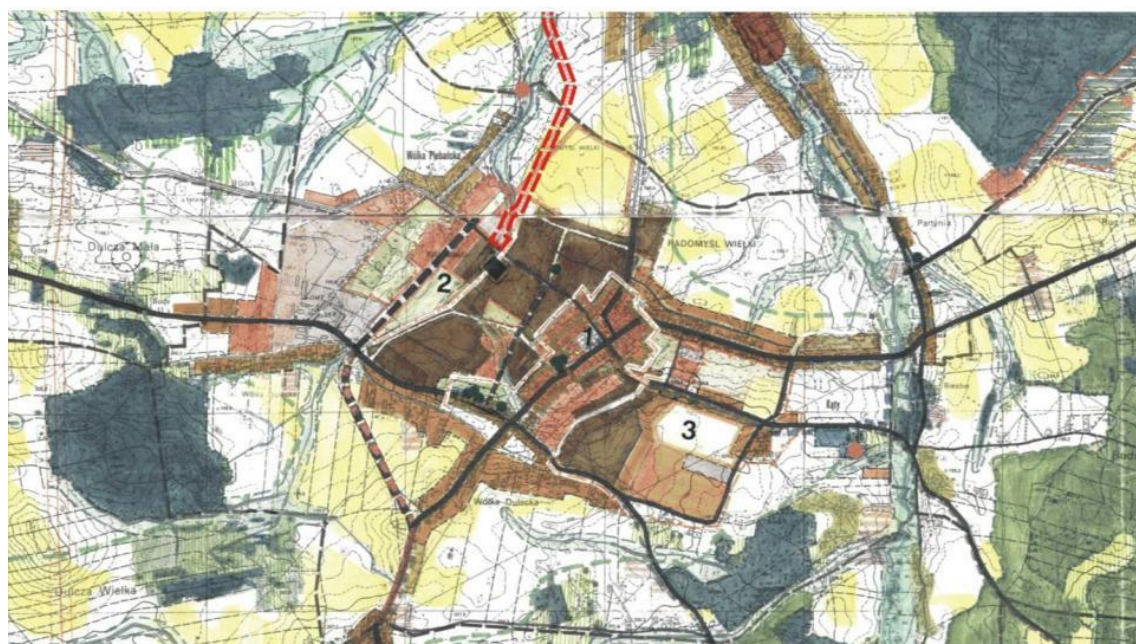
Tabela 2 Podsystem oceny jakości tkanki miejskiej dla każdej jednostki urbanistycznej

	Brak problemu lub jego znaczenie nieistotne w skali jednostki urbanistycznej	Występowanie problemu (dotyczące do 10% obszaru / substancji)	Nasilenie problemu (dotyczące od 10 do 50% obszaru / substancji)	Szczególne nasilenie problemu (dotyczące powyżej 50% obszaru / substancji)
A - budynki budowle wymagające generalnego remontu	0	1	2	3
B – potrzeba termomodernizacji	0	1	2	3
C – substandardy architektoniczne nienadające się do modernizacji (np. zabudowa barakowa, obiekty całkowicie wyeksploatowane) oraz występowanie ugorów miejskich	0	1	2	3
D – uporządkowanie i	0	1	2	3

uzupełnienie zabudowy				
E – potrzeba budowy, uzupełnienia lub odnowy przestrzeni publicznych, terenów zieleni, rekreacji lub wypoczynku	0	1	2	3
F – budowa lub poprawa jakości i standardów dróg i chodników lokalnych (w tym osiedlowych)	0	1	2	3

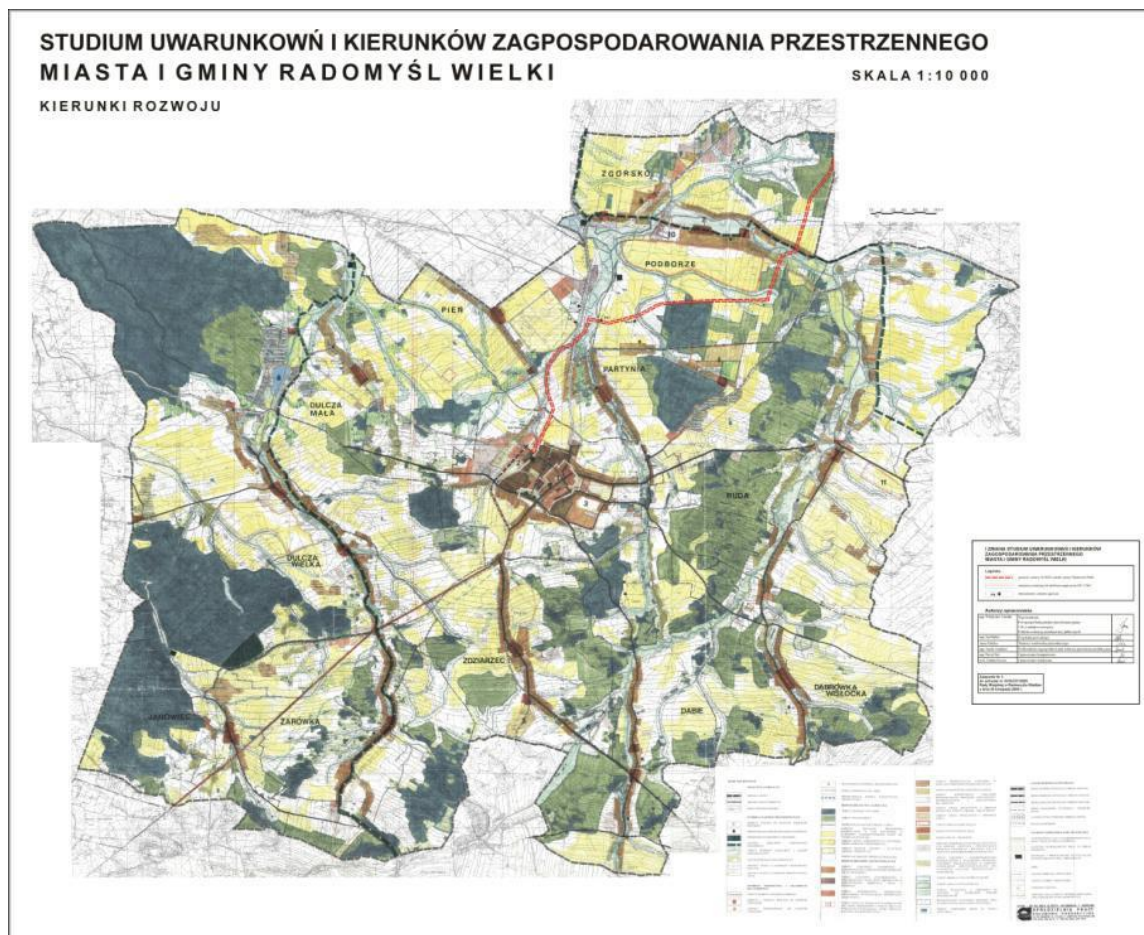
Wybrany obszar delimitacji:

1. Rynek Radomyśla Wielkiego obejmujący cztery pierzeje: pierzeja północna, pierzeja południowa, pierzeja wschodnia, pierzeja zachodnia.

Ryc. 1 Fragment studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Radomyśl Wielki przedstawiający centrum miasta wraz z rynkiem

2. Osiedle mieszkaniowe wraz z niezagospodarowanymi terenami po byłym wysypisku śmieci, na którym zlokalizowane są pozostałe obiekty inwestycyjne.

Ryc. 2 Studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Radomyśl Wielki.

Tabela 3. Wskaźniki referencyjne dla obszaru rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki

L.p.	Nazwa wskaźnika	Metryczka	Wartość referencyj na średnia	Wartość wskaźnika	Wartość wyliczonego wskaźnika dla obszaru rewitalizacji	Źródło danych	Uzasadnienie wyboru ¹⁴	Metodologia wyliczenia wskaźników dla obszaru rewitalizacji
KATEGORIA: RYNEK PRACY								
1.	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem	Liczba długotrwale bezrobotnych przypadająca na liczbę bezrobotnych ogółem wg miejsca zamieszkania. a) Bezrobotni ogółem - liczba osób niezatrudnionych i niewykonyujących innej pracy zarobkowej, zdolnych i gotowych do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, nieuczących się w szkole w systemie dziennym oraz zarejestrowanych we właściwym powiatowym urzędzie pracy. b) Bezrobotni długotrwale ogółem - liczba osób pozostających bez pracy przez okres, co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich 24 miesięcy.	61,5% (2014 r.)	Wartość powyżej wartości referencyjnej.	63,7 (2014 r.)	dane Powiatowego Urzędu Pracy	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: liczba długotrwale bezrobotnych bezspornie potwierdza występowanie problemów społecznych w obszarze rewitalizacji w kategorii rynku pracy. Długotrwale bezrobocie skutkuje nie tylko obniżeniem standardu życia, ale także wykluczeniem społecznym, prowadzi do większej ilości patologicznych zachowań oraz większej ilości osób, które decydują się na pracę w szarej strefie. Wskaźnik dla obszaru rewitalizowanego jest znacznie wyższy niż jego średnia wartość dla Podkarpacia, jest to potwierdzeniem stanu kryzysowego w tym obszarze. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: brak miejsc pracy, duży stopień ubóstwa.	Dane wyliczone zgodnie z informacjami z metryczki i przygotowane dla obszaru rewitalizacji - udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu. Wynik to iloraz iloczynu długotrwale bezrobotnych pomnożonych przez 100% i bezrobotnych ogółem
KATEGORIA: POMOC SPOŁECZNA								
2.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania. Zostały	6,1 (2014 r.)	Wartość powyżej wartości referencyjnej.	8,92 (2014 r.)	dane ośrodka pomocy społecznej	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania jest najczęściej następstwem	Dane wyliczone zgodnie z informacjami z metryczki i przygotowane dla obszaru rewitalizacji - udostępnione

¹⁴ Zgodnie z określonymi w LPR negatywami Radomyśla Wielkiego w poszczególnych sferach oraz w odniesieniu do planowanych przedsięwzięć (Założenia Lokalnego Planu Rewitalizacji).

	przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	uwzględnione jedynie osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie, wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik świadczy o pogarszającej lub polepszającej się sytuacji społecznej, informując pośrednio o natężeniu problemów społecznych związanych z ubóstwem, wykluczeniem społecznym, bezdomnością, bezrobociem oraz innymi kwestiami kształtującymi trudną sytuację życiową jednostki.					wysokiego wskaźnika w zakresie bezrobocia oraz długotrwałego bezrobocia. Świadczy o ogólnie słabej kondycji finansowej osób i rodzin, która bardzo często powoduje wyobcowanie, brak chęci udziału w życiu społecznym, a w następstwie potęguje się i przenosi na młodsze pokolenie. Brak działań w tym zakresie w dłuższej perspektywie czasowej będzie miało niezwykle negatywny wpływ na obszar rewitalizacji i znacznie pogłębi jego kryzysową sytuację. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: brak miejsc pracy, duży stopień ubóstwa.	przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Wynik to iloraz iloczynu liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej w gminie pomnożony przez 100 i liczby mieszkańców gminy
KATEGORIA: EDUKACJA								
3.	Wyniki egzaminów 6-klasisty	Jakość edukacji (poziom nauczania) w poszczególnych gminach można ocenić na podstawie wyników egzaminów szóstoklasistów. Egzamin szóstoklasisty jest powszechny i obowiązkowy. Przystąpienie do sprawdzianu jest warunkiem ukończenia szkoły. Obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczania: języka polskiego,	67,7% (2015 r.)	<i>Wartość poniżej wartości referencyjnej.</i>	61,13 (2015 r.)	Dane Okręgowej Komisji Egzamina - cyjnej w Krakowie	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: niższe wyniki egzaminów 6-klasistów to następstwo wielu czynników społeczno – ekonomicznych. Całokształt warunków materialnych, społecznych i kulturalnych, które powodują niekorzystną sytuację życiową dzieci i młodzieży, w następstwie przekłada się na ich wyniki egzaminacyjne a później na wybór drogi zawodowej. Jest to obszar, który wymaga natychmiastowego działania. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: pogłębienie się nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży, co przejawia się w obniżeniu się wieku inicjacji alkoholowej oraz narkotykowej, wchodzeniem w kolizję z	Dane przygotowane dla obszaru rewitalizacji.

		matematyki i języka obcego nowożytnego.					prawem.	
--	--	--	--	--	--	--	---------	--

KATEGORIA: PODMIOTY GOSPODARCZE								
4.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – obszar miejski	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na terenach miejskich w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w miastach. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON informuje o stanie (w określonym dniu roku) podmiotów wpisanych do tego rejestru. Wszystkie podmioty gospodarki narodowej są ustawowo zobowiązane do wpisu do rejestru REGON, a także do zgłaszania zmian cech objętych wpisem lub do skreślenia podmiotu z rejestru. Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania obejmuje: a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania przez okres powyżej 3 miesięcy w kraju oraz wszystkie osoby przebywające za granicą (bez względu na okres ich nieobecności) b) osoby przebywające czasowo przez okres powyżej 3 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju.	10,6 (2014 r.)	Wartość poniżej wartości referencyjnej.	6,96 (2014 r.)	dane administracyjne gminy	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania świadczy o poziomie przedsiębiorczości mieszkańców, atrakcyjności gminy pod względem inwestycji. Wskaźnik dla obszaru rewitalizowanego jest znacznie niższy aniżeli jego średnia wartość co jest potwierdzeniem stanu kryzysowego. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: brak zakładów przemysłowych, słabe warunki do rozwoju działalności gospodarczej, niskie dochody dla gminy, brak terenów inwestycyjnych, niewypracowanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych, brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy.	Dane wyliczone zgodnie z informacjami z metryczki i przygotowane dla obszaru rewitalizacji – są to dane administracyjne gminy. Wynik to iloraz iloczynu liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych pomnożony przez 100 i liczby mieszkańców obszaru miejskiego
KATEGORIA: UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE								

5.	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	Budynki mieszkalne zamieszkane wg okresu budowy przed rokiem 1989 w przeliczeniu na budynki ogółem zawierające liczbę wszystkich budynków mieszkalnych zamieszkanych wg określonego okresu budowy.	76,36% (2011 r.)	Wartość powyżej wartości referencyjnej.	78,6 (2011 r.)	dane administracyjne gminy	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: obszar rewitalizacji usytuowany w centrum miasta charakteryzuje się dużą liczbą budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 oraz dużą liczbą tych budynków wymagających prac remontowych. W wielu przypadkach remonty te będą niezwykle kosztowne i konieczna będzie zgoda na ich modernizację konserwatora zabytków. Wielu właścicieli nieruchomości do tej pory nie było w stanie finansowo udźwignąć kosztów takich prac, co przełożyło się nie tylko na wygląd zewnętrzny obszaru rewitalizacyjnego, ale przede wszystkim na warunki mieszkaniowe poszczególnych rodzin. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: niski poziom efektywności energetycznej budynków spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych, zły stan techniczny budynków usytuowanych w poszczególnych pierzejach Rynku, postępująca dekapitalizacja majątku	Dane wyliczone zgodnie z informacjami z metryczki i przygotowane dla obszaru rewitalizacji – są to dane administracyjne gminy. Wynik to iloczyn ilorazu liczby budynków wybudowanych przed 1989 i liczby budynków ogółem oraz liczby 100%
----	--	--	---------------------	---	-------------------	----------------------------	--	---

							komunalnego, infrastruktury, dewastacje.	
KATEGORIA: INTEGRACJA SPOŁECZNA								
6.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Zsumowana liczba organizacji pozarządowych (podmiotów niezależnych od administracji publicznej) w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania. Organizacja pozarządowa (NGO). Ustawa o działalności pożytku i o wolontariacie zawiera definicję organizacji pozarządowej. Zgodnie ze wspomnianą regulacją organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia z wyłączeniem m.in. partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji, których jednym fundatorem jest Skarb Państwa. Organizacje pozarządowe zwykle działają jako stowarzyszenia lub fundacje. Zakres i formy ich działania są bardzo różne. Najczęściej zajmują się kulturą, ekologią, prawami człowieka, nauką i techniką. Przyjęta została szeroka definicja organizacji pozarządowych, obejmująca – obok fundacji i stowarzyszeń – jednostki ochotniczej straży pożarnej, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, a także inne organizacje społeczne.	0,33 (2013 r.)	<i>Wartość poniżej wartości referencyjnej.</i>	0,26 (2013 r.)	dane administracyjne gminy	Uzasadnienie wyboru wskaźnika: liczba organizacji pozarządowych na 100 osób wg miejsca zamieszkania najlepiej obrazuje aktywność społeczną mieszkańców. Niska wartość wskaźnika to jednocześnie niskie zainteresowanie partycypacją we wszelkich działaniach mających wpływ na życie mieszkańców. Jest to przesłanka do tego, aby stworzyć lepszy klimat do zawiązywania i aktywnego prowadzenia NGO, które w istotny sposób będą mogły rozwiązywać wiele problemów społecznych i prowadzić niejednokrotnie działalność społeczną lepiej aniżeli inne podmioty. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, bezpośrednio związane ze wskaźnikiem: rosnąca bierność mieszkańców w zaangażowanie w sprawy gminy, w tym zwłaszcza utrzymania porządku, brak tradycji korzystania z posiadania	Dane wyliczone zgodnie z informacjami z metryczki i przygotowane dla obszaru rewitalizacji – są to dane administracyjne gminy. Wynik to iloraz iloczynu liczby organizacji pozarządowych w gminie pomnożony przez 100 i liczby mieszkańców gminy.

							walorów kulturalnych i rekreacyjnych, brak imprezy wizerunkowej o charakterze kulturalnym, sportowym lub gospodarczym, która wyróżniałaby Radomyśl Wielki w podkarpackim i budowała markę i wizerunek gminy Radomyśl Wielki, brak miejsca w którym można by było prezentować zabytki kultury materialnej związanej z Radomyślem Wielkim i prowadzić edukację patriotyczno – historyczną.	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

Źródło: Tabela przygotowana w oparciu o wykaz wartości referencyjnych dla obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem danych dla obszaru rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki.

Problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne przenikają się wzajemnie i są zwykle następstwem występowania łącznie kilku negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizowanym. Nagromadzenie tych czynników w jednym miejscu sprawia, że jakiegokolwiek działania skierowane na poprawę sytuacji kryzysowej są trudne i chcąc aby były skuteczne i nie przenosiły negatywnych zjawisk na inne obszary muszą być dobrze zaplanowane i przewidziane. Kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji oraz duży stopień partycypacji społecznej daje spore szanse na powodzenie tego przedsięwzięcia. LPR dla Gminy Radomyśl Wielki zawiera propozycję konkretnych przedsięwzięć do realizacji, które są odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby i bezpośrednio korelują z istniejącymi problemami (potwierdzonymi wskaźnikami przy uwzględnieniu wartości referencyjnych wskazanych przez IZ RPO dla województwa podkarpackiego).

4. WIZJA OBSZARU PO REWITALIZACJI.

Na podstawie zdiagnozowanych problemów występujących na obszarze rewitalizacji sformułowano przy założeniu osiągnięcia celów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań wizję stanu obszaru jako planowany efekt oraz stan pożądany:

WIZJA:

Zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i środowiskowy w całym obszarze rewitalizacji w Radomyślu Wielkim będący miejscem społecznie, gospodarczo, komunikacyjnie i wizerunkowo tworzącym warunki dla rozwoju i godnego życia jego mieszkańców i ich zrzeszeń, ułatwiający korzystanie z dobrodziejstwa współczesnej cywilizacji, w wolności od jej zagrożeń i ograniczeń.

Wizja wyznaczonego do rewitalizacji obszaru w gminie Radomyśl Wielki, określa jego stan za kilka najbliższych lat powstała jako suma wyobrażeń uczestników procesu partycypacji na etapie przygotowywania niniejszego opracowania oraz przewidywanych inwestycji i przedsięwzięć społecznych, planowanych do realizacji przez instytucje publiczne, reprezentantów sektora społecznego oraz lokalnych przedsiębiorców.

Wyznaczony obszar po przeprowadzeniu procesów rewitalizacyjnych, w tym wdrożeniu planowanych przedsięwzięć i inwestycji, staje się obszarem, który został przystosowany społecznie i gospodarczo do oczekiwanych potrzeb społeczności lokalnej. Proces rewitalizacyjny wywołał ożywienie w sferze społecznej, technicznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej, przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Na obszarze poddanym rewitalizacji zmniejsza się zdiagnozowana sytuacja kryzysowa. Obszar ten jest „wizytówką gminy”, stał się przestrzenią dogodnych warunków życia dla mieszkańców. Powstają nowe budynki mieszkaniowe, wpływające na niwelowanie problemów ograniczających osiedlanie się. Wysoki standard techniczny budynków użyteczności publicznej i ciągów komunikacyjnych (w tym dróg i chodników) wpłynął na podniesienie poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców całej gminy. Dodatkowo różnorodne perspektywy dla włączenia i rozwoju społecznego oraz zawodowego, dostosowane do potrzeb obszaru, wpływają na podniesienie aktywności mieszkańców. Ze względu na występujący na obszarze potencjał ludzki, przestrzenno-funkcjonalny, kulturalny oraz oferowane usługi przyciąga on społeczność gminną.

Zapewnienie miejsc integracji społecznej, dało mieszkańcom możliwość spotkania osób o podobnych zainteresowaniach i pasjach, czasem także problemach. Rewitalizacja skutkuje tworzeniem i powstawaniem oddolnych inicjatyw społecznych, angażujących osoby zainteresowane współpracą, które starają się rozwiązywać wspólnie problemy i wzajemnie sobie pomagać.

W efekcie realizowanych działań rewitalizacyjnych poprawie uległ również istniejący stan zagospodarowania, a także jakość (w tym estetyka) przestrzeni publicznej. Utworzone oraz zagospodarowane przestrzenie publiczne stanowią tereny, na których podejmowane są różnego rodzaju inicjatywy (edukacyjne, kulturalne, sportowe, integracyjne itp.), których inicjatorami i/lub organizatorami są zarówno podmioty publiczne, jak i organizacje pozarządowe (stowarzyszenia) i też sami mieszkańcy. Tym samym powstała w Radomyślu Wielkim przestrzeń służąca szerszej integracji oraz aktywizacji mieszkańców.

Do realizacji tak przedstawionej wizji – obszaru bezpiecznego, otwartego, wspierającego zagrożonych marginalizacją, stwarzającego szerokie perspektywy rozwoju, przyczynił się szereg przedsięwzięć o wymiarze społecznym oraz infrastrukturalnym. Wśród tych pierwszych można wskazać przedsięwzięcia zmierzające do aktywizacji życiowej młodych, bezrobotnych, niepełnosprawnych czy seniorów, a w szczególności do stwarzania lepszych perspektyw rozwoju dzieciom i młodzieży. Wśród działań infrastrukturalnych ważniejszymi będą te, które przyczynią się do wzmocnienia infrastruktury społecznej (niezbędnej do realizacji projektów społecznych) i poprawy infrastruktury technicznej budynków. Będą one sprzyjały lepszemu wykorzystaniu energii, a tym samym zmniejszą presję na

środowisko, poprawią poziom bezpieczeństwa mieszkańców jak również osób odwiedzających Gminę Radomyśl Wielki.

5. CELE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.

W ramach przeprowadzonego procesu związanego z opracowaniem Lokalnego Planu Rewitalizacji, ustalono, iż głównym celem programu rewitalizacji jest: **realizacja działań wspierających mieszkańców w budowaniu więzi społecznych, w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, dbłość o przestrzeń publiczną i środowiskową, kształtując przyjazną przestrzeń do życia.**

Na podstawie opracowanego celu głównego procesu rewitalizacji wyznaczono cele strategiczne, które odnoszą się do wszystkich sfer (społecznej, technicznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej), na które powinna oddziaływać rewitalizacja. Wszystkie wyznaczone cele szczegółowe wzajemnie się uzupełniają i na siebie oddziałują, dzięki czemu zapewniają komplementarność i spójność programu rewitalizacji. Poniższe cele zostały sformułowane również w oparciu o opinie mieszkańców wyrażone w procesie ankietyzacji, a ich realizacja przyczyni się do rozwiązywania wskazanych przez ankietowanych problemów.

Wyznaczone cele szczegółowe, które mają za zadanie ograniczyć problemy społeczne na obszarze kryzysowym to:

1. poprawa warunków życia mieszkańców miasta w sferze bytowej, ekologicznej oraz społecznej;
2. poprawa warunków nauki oraz wychowania przedszkolnego;
3. rozwiązanie problemów komunikacyjnych;
4. zabezpieczenie obiektów zabytkowych, architektonicznych i układu urbanistycznego;
5. podniesienie walorów estetycznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych;
6. zrównoważenie problemów ekologicznych na rewitalizowanym obszarze;
7. powstanie nowych miejsc pracy;
8. powstanie silnego produktu turystycznego i odpoczynku weekendowego.

Na określenie celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Radomyśla Wielkiego miały nie tylko analizy i obserwacje zespołu autorskiego, ale jak to uprzednio wskazano również przeprowadzone konsultacje społeczne, ankietyzacja społeczna, wywiady przeprowadzone z mieszkańcami.

Zakres pól operacyjnych określono na podstawie analizy występowania zjawisk kryzysowych, materiałów otrzymanych od odpowiednich urzędów, przyjętych wcześniej obszarów kryzysowych.

Ewaluacja zjawisk kryzysowych zarejestrowanych na poszczególnych polach interwencji wraz z wyborem rodzaju działań mających na celu łagodzenie tych zjawisk, została poddana uproszczonej komparatywnej analizie użyteczności. Dzięki tej analizie powstała pierwsza lista projektów działań na obszarach pól interwencji, pokazując ich praktyczną wartość użytkową. Szczególnie trudne jest to w przypadkach oceny działań kryteriów niewymiernych finansowo, tak zwanych miękkich.

Przy ocenie projektów działań znaczenie miały następujące kryteria:

- kwalifikowalność do współfinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz innych programów pomocowych Unii Europejskiej i EOG;
- zgodność z zamierzeniami Władz Miasta oraz innych inwestorów zdefiniowanymi w dokumentach strategicznych i planistycznych;
- wyniki konsultacji społecznych.

6. PARTYCYPACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCESIE REWITALIZACJI.

Konsultacje społeczne LPR oraz aktorzy, którzy powinni być zaangażowani w przygotowanie LPR (udział mieszkańców, ważnych aktorów etc.)

Pierwszym i najważniejszym elementem rewitalizacji jest Nadzieja. Nadzieja, że na obszarze wskazanym do rewitalizacji wydarzy się coś dobrego. Że ma przed sobą perspektywy rozwoju, wzrostu. Sama tylko Nadzieja będzie przemieniała serca mieszkańców, zachęci inwestorów do zainteresowania się tym obszarem. Zachęci do działania. Niezbędne jest oczywiście wsparcie tej rozbudzonej nadziei materialnymi, konkretnymi projektami odpowiednio zabezpieczonymi finansowo. Bez takiej interwencji nadzieja szybko zamieni się w beznadzieję, jeszcze głębszą niż początkowa apatia.

Na temat konsultacji społecznych istnieje, także już po polsku, ogromna literatura, w której prezentowane są liczne metody i mechanizmy włączania partnerów w programowanie procesów rozwojowych, w tym w rewitalizację. Jednak w praktyce dotychczasowe doświadczenia konsultacji społecznych w procesie tworzenia LPR-ów nie wyglądały szczególnie imponująco. Zidentyfikowano dwa kluczowe problemy, które powtarzane z zadziwiającą systematycznością właściwie zablokowały realną partycypację różnego rodzaju podmiotów w procesach tworzenia, a następnie realizowania LPR-ów. Były to:

- nadmierny nacisk urzędników, którzy w ramach partycypacji społecznej (głównie konsultacjach społecznych) w szczególnie sposób podejmowali próby aktywizowania samych mieszkańców, nie doceniając partnerów (gospodarczych i społecznych) znacznie mniej licznych, ale posiadających realne możliwości działania. Z perspektywy władz lokalnych „partycypacja” w rzeczywistości często zmieniała się w działania PR.
- brak realnych propozycji dla partnerów. Miasta powszechnie ogłaszały i przeprowadzały konsultacje społeczne (ponieważ miały taki obowiązek wynikający z instrukcji i wytycznych przygotowywania LPR-ów), ale nie oferowały partnerom możliwości realnego współdecydowania o projektach, które mają być realizowane w ramach procesów rewitalizacji. Praktycznie nie prowadzono konsultacji uruchamiających prawdziwą wyobraźnię i społeczny potencjał. Realne konsultacje i budowa partnerstw wymagają, by to operator rewitalizacji przychodził do lokalnej społeczności z pulą środków, i jej wydatkowanie uzależniał od pomysłów i oczekiwań partnerów. W ramach budowy LPR-ów w okresie 2007-2013 standardowo „konsultacje” polegały na prezentacji planów inwestycyjnych oraz wysłuchaniu opinii osób, które w mniej lub bardziej przypadkowy sposób trafiły akurat na spotkanie konsultacyjne. W efekcie powszechnym skutkiem konsultacji społecznych było rozczarowanie (a nawet poczucie wykorzystania), pogłębiające często bierność i apatię partnerów społecznych i gospodarczych miasta.

W konsultacjach społecznych nie powinno się traktować społeczeństwa jako całkowitego zbioru ludności. Niewątpliwie należy umożliwić zabranie głosu każdemu obywatelowi, jednak partycypacja społeczna powinna przede wszystkim skupić się na dotarciu do liderów społecznych i gospodarczych czyli organizacji reprezentujących społeczeństwo, państwo czy grupy interesów.

Realnie nie ma bowiem większej różnicy, czy konsultacje społeczne sprowadzają się do obwieszczenia na BIP czy do rozesłania trzech tysięcy ankiet lub też organizacji spotkania, w którym bierze udział 20 czy 30 mieszkańców. Ewentualna różnica może polegać na silniejszym lub słabszym efektem promocyjnym.

Realnie jakość konsultacji zależy od ilości i jakości owych „liderów” społecznych i gospodarczych, z którymi nawiązana zostanie współpraca. Poważna rozmowa (konsultacje i współpraca) z tymi liderami nigdy nie będzie polegała na opiniowaniu projektów miejskich. Oni potrzebują konkretnej oferty. I

wtedy można zacząć negocjacje – kto w jakiej skali do czego może się dołożyć. I pojawia się szansa na wykorzystanie ogromnego potencjału, pomysłowości i przedsiębiorczości, która drzemie ukryta z uwagi na brak narzędzi do jej emanacji.³⁴

Istnieją trzy rodzaje podejścia w tworzeniu różnego rodzaju dokumentów strategicznych dla samorządów terytorialnych w tym Lokalnych Programów Rewitalizacji:

- 1) podejście eksperckie,
- 2) podejście społeczne,
- 3) podejście partycypacyjne.

1) Podejście eksperckie

Według S.R. Kłosowskiego i J.Adamskiego z LGPP "wady strategii lub innych dokumentów lokalnych, tworzonych przez konsultantów zewnętrznych polegają na:

- akademickim, ściśle naukowym, hermetycznym traktowaniu strategii, oderwanym od rzeczywistych problemów gminy;
- niezrozumiałym, technicznym języku opracowania;
- stosowaniu skomplikowanych, nieczytelnych, nieklarownych opisów przedsięwzięć lub procesów;
- trudnościach z porozumieniem się z lokalną społecznością;
- trudnościach z przekonaniem mieszkańców do celów strategii, braku ich utożsamiania się z celami strategii, braku powiązania celów strategii z planami i oczekiwaniami społeczności lokalnej”.

2) Podejście społeczne

W metodach współdziałania strategicznego tworzenie partnerstwa na poziomie gminy jest podstawowym wskazaniem. Możemy w tej grupie wyróżnić kilka rodzajów podejść:

- 1) Budowanie przedsięwzięć gminnych.
- 2) Budowanie instytucji gminnych.
- 3) Tworzenie zachowań kulturowych.

S.R. Kłosowski i J. Adamski z LGPP dostrzegają liczne wady społecznych strategii lub innych dokumentów lokalnych, tworzonych przez lokalnych liderów.

„Wady dokumentów lokalnych sporządzonych wyłącznie przez społeczność lokalną:

- brak możliwości skonfrontowania założeń dokumentu z doświadczeniem innych samorządów w celu uniknięcia popełnionych przez nich błędów lub skorzystania z gotowych doświadczeń; konsultanci mają pełną lub przekrojowo zanalizowaną wiedzę na ten temat;
- brak profesjonalnych narzędzi prawnych, finansowych i technicznych opisujących rzeczywistość i wizję przyszłości, np. formułowania nowych struktur organizacyjnych, redakcji dokumentów, sporządzania bilansów i wieloletnich analiz finansowych;
- brak rzeczowych, obiektywnych, profesjonalnych opracowań z pełnią argumentów za
- przeciw, z chłodną kalkulacją korzyści i strat;
- niebezpieczeństwo stworzenia żywiołowego, chaotycznego dokumentu o wzajemnie wykluczających się celach szczegółowych;
- brak znajomości zjawisk, procesów i trendów dotyczących środowiska gospodarczego i politycznego w skali wojewódzkiej, krajowej i światowej, które mogą wpływać na podjęcie pewnych programów rozwojowych lub zaniechanie ich opracowywania i stosowania”.

3) Podejście partycypacyjne

Metody zintegrowane, zawierają analizę SWOT oraz analizę systemową, lecz również podejmują próbę integracji w całość zależności informacyjnych.

Podejście eksperckie powinno być połączone z podejściem społecznym. Takie rozwiązanie będziemy nazywać podejściem partycypacyjnym.

Spośród wielu atutów tego podejścia można wymienić jako najważniejsze:

1. Przekazywanie profesjonalnej wiedzy przez ekspertów.
2. Wysoką akceptację społeczną dokumentu.
3. Zwiększenie wiary obywateli w przyszłość.
4. Zaangażowanie przedsiębiorców.

Lokalny rozwój jest rezultatem współpracy sektora publicznego i prywatnego.

W podejściu partycypacyjnym ujawnia się podstawowy dylemat zarządzania strategicznego. Informacje i decyzje zastrzeżone dla najwyższego poziomu kierowania muszą być maksymalnie uspołecznione. Rzutuje to na efektywność procesu decyzyjnego, a drugiej strony stymuluje zjawisko krystalizowania się szerokiej grupy wspierającej strategię.

Zalety podejścia partycypacyjnego wg S.R. Kłosowskiego i J. Adamskiego:

- „...podejścia społeczne i eksperckie powinny się wzajemnie uzupełniać i wspomagać w celu niwelowania wad i ograniczeń;
- Rola ekspertów powinna skłaniać się bardziej ku inspirowaniu, odkrywaniu nowych możliwości i punktów widzenia, przekazywaniu profesjonalnej wiedzy i doświadczenia oraz obiektywnemu ukazywaniu korzyści i wad danego zjawiska.
- Społeczność lokalna powinna być otwarta na proponowane rozwiązania. Dzięki znajomości miejscowego środowiska i postaw oraz lokalnych zasobów może wystąpić w roli praktycznego weryfikatora eksperckich propozycji”.

Przy opracowywaniu LPR dla Gminy Radomyśl Wielki wybrana została metoda partycypacyjna jako najbardziej efektywna i zapewniająca największy poziom partycypacji społecznej zarówno ze strony mieszkańców miasta Radomyśl Wielki jak i bezpośrednio zaangażowanych pozostałych beneficjentów rewitalizacji, czyli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, parafii, spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych.

W ramach partycypacji społecznej opracowana została conceptualizacja badań ankietowych i ankiet, która była szeroko rozpowszechniona wśród mieszkańców i beneficjentów rewitalizacji (wyniki badań ankietowy zostały zamieszczone w niniejszym dokumencie).

Dla mieszkańców i beneficjentów rewitalizacji zostały przygotowane i przeprowadzone w dniach: 30, 31, lipca oraz 25 sierpnia warsztaty planistyczno-konsultacyjne w trakcie, których zaprezentowane zostały założenia LPR w Radomyślu Wielkim oraz przeprowadzona została debata nad wyborem obszaru kryzysowego, problemów które rewitalizacja winna na nim rozwiązać. Zebrano także w tym czasie zadania inwestycyjne i społeczne, które winny być przedmiotem rewitalizacji. Efektem tych warsztatów i opracowanych wyników badań ankietowych jest:

- a) delimitacja obszaru kryzysowego na terenie gminy Radomyśl Wielki objętego Programem Rewitalizacji,
- b) analiza SWOT,
- c) identyfikacja problemów do rozwiązania sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej,
- d) zadania inwestycyjne i społeczne wraz z pozycjonowaniem dostępnych instrumentów finansowych, w tym funduszy strukturalnych UE w nowej perspektywie finansowej 2014-2020,
- e) powszechna akceptacja do realizacji jako projektu strategicznego „Rewitalizacji Pierzei Rynku” i konsensus w odniesieniu do pozostałych zadań wpisanych do Programu Rewitalizacji.
- f) duża grupa beneficjentów, którzy poza samorządem terytorialnym zadeklarowali zaangażowanie w realizację zarówno zadań inwestycyjnych jak i społecznych w okresie realizacji Programu Rewitalizacji dotyczy to w szczególności:

- Zarządu osiedla,
- Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”,
- Spółdzielni mieszkaniowej,
- Wspólnot mieszkaniowych.

Lokalny Program Rewitalizacji służyć winien zatem władzom gminy jako kierunek realizacji zadań i pozyskiwania niezbędnych środków finansowych, aby mieszkańcy Gminy Radomyśl Wielki czuli, iż żyją w coraz „piękniejszym świecie”, dobrze zarządzanym, a ich głos jest współdecydującym w kreowaniu standardów rozwojowych i cywilizacyjnych Gminy Radomyśl Wielki w perspektywie do roku 2020 i w kolejnych latach.

Partycypacja nie kończy się wraz z podjęciem uchwały o przyjęciu LPR, struktura zarządzania przewiduje bowiem aktywny udział w realizacji planu wszystkich interesariuszy i będzie to możliwe dzięki zakrojonym na szeroką skalę działaniom informacyjnym, edukacyjnym i promocyjnym. Pierwszymi adresatami tych informacji są bezpośredni uczestnicy planu rewitalizacji, czyli osoby, instytucje i organizacje, które są wskazane w niniejszym dokumencie jako wnioskodawcy:

- a) Stowarzyszenie „Nasze miasto Radomyśl Wielki”
- b) Wspólnota Mieszkaniowa Rynek
- c) Wspólnota Mieszkaniowa ul. Targowa
- d) Gminna Spółdzielnia „Sch” w Radomyślu Wielki
- e) Osoby fizyczne

Kolejne grupy to wszystkie instytucje, organizacje, osoby fizyczne i inne podmioty społeczne, które mieszkają, mają siedzibę, korzystają z infrastruktury lub zamierzają inwestować w Gminie Radomyśl Wielki, bądź w jakikolwiek inny sposób są z nią związane. W trakcie realizacji Lokalnego Planu Rewitalizacji partycypacja zostanie zapewniona jeszcze poprzez konsultowanie i współdecydowanie, a dokładniej poprzez:

- a) możliwość uczestniczenia w pracach Komitetu Rewitalizacji, który jest ciałem opinio – doradczym dla Operatora,
- b) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu pomiędzy interesariuszami,
- c) odpowiednio przygotowaną w czasie ocenę procesu rewitalizacji i możliwość wypowiedzenia się interesariuszy.

Tak ukierunkowana partycypacja może zostać określona mianem dojrzałej ponieważ nie ogranicza się jedynie do informacji czy konsultacji działań burmistrza i Rady Miejskiej ale obejmuje również współdecydowanie oraz kontrolę. Za organizację wszystkich wyżej wymienionych form partycypacji będzie odpowiedzialny Operator oraz Komitet Rewitalizacji a w uzasadnionych przypadkach również Zespoły Zadaniowe. Informacja o stanie prac rewitalizacyjnych będzie przekazywana za pomocą różnych kanałów tak by dotrzeć do jak najbardziej zróżnicowanych grup społecznych biorąc pod uwagę, umiejętności i możliwości korzystania ze środków przekazu przez różne grupy społeczne. Planuje się wykorzystać w tym celu: tablice ogłoszeń i tablice informacyjne w Urzędzie Gminy, stronę internetową oraz BIP, lokalną prasę, media społecznościowe, a także spotkania i imprezy masowe organizowane w gminie.

7. INSTRUMENTY FINANSOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI.

Finansowanie działań w ramach Narodowego Planu Rewitalizacji będzie pochodzić z następujących źródeł, dedykowanych w całości lub częściowo celom rewitalizacji:

- a) **Publicznych wspólnotowych** (Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych: EFRR, EFS i Funduszu Spójności, w ramach programów regionalnych i krajowych, w tym także

sukcesywne zasilanie środkami pochodzącymi ze spłaty pożyczek udzielonych w ramach instrumentu Jessica).

Zgodnie z podziałem alokacji funduszy na priorytety inwestycyjne, założonym w projektach programów operacyjnych, zakłada się, że na wsparcie działań związanych z rewitalizacją zostanie przeznaczone co najmniej 25 mld zł. Będzie to stanowić ok. 9-10% alokacji ogółem na krajowe i regionalne programy operacyjne.

Przyjmując, że na wsparcie rewitalizacji zostanie przeznaczona część środków w ramach określonych priorytetów inwestycyjnych (w zależności od charakteru priorytetu), szacunkowo w poszczególnych obszarach wsparcia na NPR zostaną wydatkowane kwoty:

- technologie informacyjno-komunikacyjne (wsparcie jako element szerszych przedsięwzięć na rewitalizowanych obszarach) – ok. 200 mln EUR,
- gospodarka niskoemisyjna – ok. 1,7 mld EUR,
- środowisko i kultura – ok. 600 mln EUR,
- transport – ok. 300 mln EUR,
- rynek pracy i przedsiębiorczość – ok. 2 mld EUR,
- włączenie społeczne, w tym dostęp do usług publicznych – ok. 2 mld EUR,
- edukacja – ok. 200 mln EUR.

Powyższe kwoty mają charakter indykacyjny, biorąc pod uwagę fakt, iż negocjacje programów krajowych i regionalnych nie zakończyły się. Niemniej jednak, zsumowanie powyższych szacunków przewyższa kwotę 25 mld zł.

- b) **Publicznych krajowych** – istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie - ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, zabytków, mieszkalnictwa itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty inżynierii finansowej). Wolumen środków i identyfikacja źródeł określane będą w ramach prac i uzgodnień międzyresortowych indywidualnie dla poszczególnych instrumentów.
- c) **Prywatnych**, m.in. poprzez tworzenie zachęt do inwestowania na obszarach zdegradowanych oraz poprzez upowszechnianie formuły ppp.

Dla zwiększania skali działań rewitalizacyjnych rozbudowywana będzie oferta **instrumentów finansowych (zwrotnych)**. Dlatego w projektowaniu zasad instrumentów zwrotnych w nowej perspektywie budżetowej będzie kładziony akcent na możliwość szerokiego zastosowania ich na rzecz działań rewitalizacyjnych.

a. Finansowanie ze środków UE – Wytyczne w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Perspektywa finansowa 2014-2020.

Umowa Partnerstwa, przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r. zidentyfikowała **miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji jako jedno z pięciu obszarów strategicznej interwencji** wymagające kompleksowych, zintegrowanych działań społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Tym samym, fundusze unijne (zwłaszcza EFS i EFRR) będą stanowiły jedno z podstawowych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych w kwocie nie mniejszej niż 25 mld zł. Środki te przewidziane są głównie w ramach regionalnych programów operacyjnych, a dodatkowo także w ramach programów krajowych: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

Z potrzeby wsparcia wdrażania procesu rewitalizacji współfinansowanego ze środków UE oraz zapewnienia właściwej realizacji Umowy Partnerstwa wynika potrzeba opracowania

Wytycznych w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Kontekst dla tych Wytycznych – ich kształtu i zakresu – stanowią także:

- dotychczasowe doświadczenia realizowanych programów rewitalizacji i projektów rewitalizacyjnych oraz wyniki ewaluacji tych działań;
- fakt, że rewitalizacja w krajowych politykach publicznych nabiera na znaczeniu jako narzędzie istotne w stymulowaniu rozwoju miast (czego wyrazem jest m.in. konsultowana obecnie Krajowa Polityka Miejska oraz niniejsze założenia NPR).

Celem Wytycznych jest zapewnienie, a jednocześnie umożliwienie – zgodnie z wnioskami wypływającymi z badań ewaluacyjnych – prowadzenia działań rewitalizacyjnych tak, aby był to proces kompleksowy, wewnętrznie spójny i skoordynowany. **Adresatami Wytycznych** są instytucje zarządzające regionalnymi i krajowymi programami operacyjnymi. **Charakter Wytycznych** jest ramowy, co oznacza, że instytucje zarządzające poszczególnymi programami operacyjnymi mogą opracować własne szczegółowe wytyczne w zakresie programów oraz procedur wyboru projektów rewitalizacyjnych.

Przedmiot Wytycznych:

Kwestie definicyjne. Wytyczne precyzują właściwe rozumienie rewitalizacji (zgodnie z definicją przedstawioną w rozdziale *Cel główny Narodowego Planu Rewitalizacji i definicja rewitalizacji*) oraz minimalne wymogi prowadzenia tego procesu (przeprowadzenie diagnozy, doboru interwencji i narzędzi rewitalizacyjnych do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru oraz beneficjentów, ustalenia hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych, zsynchronizowanie i uzupełnianie się działań, włączenia szerokiego grona partnerów, a szczególnie lokalnych społeczności i przedsiębiorców, konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć).

Programy rewitalizacji. Celem wyeliminowania jednostkowych i nieskoordynowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zagwarantowania, że rewitalizacja będzie elementem szerszej wizji rozwoju gminy, Wytyczne określają przygotowywane przez władze lokalne programy rewitalizacji jako podstawę do prowadzenia rewitalizacji oraz minimalne oczekiwania wobec ich zakresu i sposobu przygotowywania (patrz rozdział *Programy rewitalizacji*). Programy rewitalizacji musi cechować komplementarność: przestrzenna (prowadzenie działań odnoszących się do całej przestrzeni kryzysowej), przedmiotowa (w odniesieniu do wszystkich aspektów rewitalizacji – społecznych, gospodarczych, przestrzennych etc.), procesowa (wzajemne uzupełnianie się różnych procedur i działań różnych instytucji), międzyokresowa (dla zapewnienia ciągłości wsparcia; w kontekście Wytycznych szczególnie w aspekcie działań podjętych w okresie 2007-2013) oraz źródeł finansowania (programy rewitalizacji powinny mieć różnorodne źródła finansowania przedsięwzięć).

Wszystkie elementy zakresu i sposobu przygotowania programów, które zostaną wskazane w Wytycznych będą przedmiotem oceny i akceptacji przez instytucje zarządzające regionalnymi programami operacyjnymi. Dopiero wówczas wynikające z nich projekty rewitalizacyjne mogą ubiegać się o wsparcie środkami europejskimi.

Preferencje dla rewitalizacji w krajowych programach operacyjnych. Dla wsparcia działań rewitalizacyjnych Wytyczne przewidują mechanizmy preferencji w krajowych programach operacyjnych w postaci dodatkowych punktów/konkursów celowanych/dofinansowania w trybie pozakonkursowym.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych. W procedowanej ustawie o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tzw. ustawa wdrożeniowa, której projekt Rząd przyjął 8 maja br.) przewidywane są ułatwienia we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych, poprzez **umożliwienie realizacji grup/wiązek projektów**. W ustawie zawarto regulację wskazującą, że **w celu zapewnienia spójności, większej synergii i efektywności realizowanych projektów instytucje mogą wybierać do dofinansowania i wspierać projekty zintegrowane**. Realizacja projektów zintegrowanych ma na celu zapewnienie komplementarności działań finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. W tym względzie projektu zintegrowanego nie należy traktować jako odrębnego bytu, ale jako **metodę identyfikowania powiązań między poszczególnymi projektami i ich grupowania w ramach programów rewitalizacji**.

Projekt ustawy przewiduje także inne szczególne rodzaje projektów przydatne z punktu widzenia rewitalizacji: projekt partnerski, projekt grantowy oraz projekt hybrydowy. Zapisy dotyczące stosowania projektów zintegrowanych są przedmiotem wytycznych horyzontalnych dotyczących wyboru projektów EFS.

Priorytet dla działań zintegrowanych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania (łączenia) projektów z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności. Istotą koordynacji jest zabezpieczenie warunków przygotowania i realizacji projektów z trzech źródeł finansowania (zwłaszcza EFS i EFRR). Silna koordynacja i synergia projektów w ramach EFS i EFRR będzie gwarantem szans na uzyskanie korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych. **Mechanizmy wymuszające zintegrowane podejście (zapisy uszczegółowień, dobór kryteriów wyboru projektów, premiowanie projektów powiązanych i in.) determinują konieczność warunkowania interwencji infrastrukturalnej (EFRR) uzupełniającym dla działań społecznych czy gospodarczych (EFS).** Ten warunek jest wymagany w projektowaniu interwencji na obszarach kryzysowych poprzez programy rewitalizacji.

Na instytucjach zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi spoczywa obowiązek pełnienia roli koordynującej w zakresie rewitalizacji. Mechanizm wsparcia dla działań samorządu województwa zapewnią **zapisy kontraktu terytorialnego o transferze środków finansowych wspomagających rewitalizację**, z drugiej strony kontrakt terytorialny jest narzędziem koordynacji działań na rzecz rewitalizacji, z uwzględnieniem możliwego wsparcia - uzgodnionych przedsięwzięć „ulożonych” w krajowych programach operacyjnych.

Mając na uwadze zasadność promowania inwestycji realizujących cele rewitalizacji, trwają prace na rzecz wypracowania mechanizmu premiowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzez współfinansowanie z budżetu państwa projektów z zakresu rewitalizacji, w szczególności tych realizowanych w ramach PI 9.2 i EFS (ewentualna możliwość współfinansowania z budżetu państwa nie będzie dotyczyć projektów z zakresu pomocy publicznej oraz projektów generujących dochód (objętych luką finansową lub stawkami ryczałtowymi). Kwestie współfinansowania z budżetu państwa zostaną uregulowane w kontrakcie terytorialnym. Należy jednak zaznaczyć, iż ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa byłoby przeznaczane tylko na cele bezpośrednio powiązane z NPR.

Priorytety inwestycyjne na rzecz rewitalizacji i indykatywne alokacje finansowe. Na podstawie Umowy Partnerstwa określono cele tematyczne oraz priorytety inwestycyjne o kluczowym oraz uzupełniającym znaczeniu dla rewitalizacji.

Tabela 4 Priorytety inwestycyjne na rzecz rewitalizacji i indykatywne alokacje finansowe

Priorytety inwestycyjne	Znaczenie dla rewitalizacji		Programy Operacyjne (fundusze)
	kluczowe	uzupełniające	
Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP			
3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	X		RPO, POIR, POPW (EFRR)
3.3 Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług		X	RPO, POPW(EFRR)
3.4 Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji		X	RPO, POIR (EFRR)
Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach			
4.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach		X	POIŚ, RPO (FS/EFRR)
4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	X		POIŚ, RPO (FS/EFRR)
4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	X		POIŚ, RPO, POPW (FS/EFRR)
Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami			
6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	X		POIŚ, RPO (EFRR)
6.5 Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu	X		POIŚ, RPO (FS/EFRR)
Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej			
7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi		X	POIŚ, RPO, POPW(EFRR)
7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu.		X	POIŚ, RPO, POPW (FS/EFRR)

Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników			
8.2 wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych	X		RPO (EFRR)
8.5 zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	X		RPO (EFS)
8.6 trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych bez pracy, zwłaszcza tych, którzy nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu (NEET)		X	POWER (EFS)
8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	X		RPO (EFS)
8.8 równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego		X	RPO, POWER (EFS)
Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem			
9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.	X		POIŚ, RPO (EFRR)
9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	X		RPO (EFRR)
9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności.	X		POWER, RPO (EFS)
9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym.	X		POWER, RPO (EFS)
9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych		X	POWER, RPO (EFS)
10.1 ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego.		X	POWER, RPO (EFS)
10.3. poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.		X	POWER, RPO (EFS)
10.3 bis. lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami		X	POWER, RPO (EFS)
Cel tematyczny 11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej			

Priorytet 11.3. Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w skuteczność administracji publicznych oraz usług publicznych w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrych rządów		X	POWER (EFS)
---	--	---	-------------

Monitorowanie wydatków ze środków UE na działania rewitalizacyjne. Dla ułatwienia monitorowania wydatków na cele rewitalizacyjne, Wytyczne przewidują mechanizm zbierania i agregacji informacji o efektach oraz wielkości wydatków finansowych skierowanych na obszary zdegradowane.

Działania w zakresie spraw społecznych będą ponadto regulowane wytycznymi horyzontalnymi dotyczącymi Europejskiego Funduszu Społecznego. Przewiduje się w nich mechanizmy ułatwiające ukierunkowanie wsparcia środkami europejskimi na problemy i dysfunkcje na obszarach zdegradowanych. Działania będą miały charakter komplementarny dla interwencji infrastrukturalnych np. w zakresie mieszkalnictwa, edukacji, zatrudnienia czy integracji społecznej.

Wśród zakresu wsparcia EFS zidentyfikowano 4 obszary o istotnym znaczeniu dla wzmocnienia społecznego i gospodarczego wymiaru rewitalizacji. Są to:

- **działania na rzecz poprawy zatrudnienia** (priorytet inwestycyjny 8.5) obejmujące różne formy aktywizacji osób bez pracy,
- **działania na rzecz aktywnej integracji społecznej**, a więc poprawy samodzielności i aktywności życiowej i społecznej oraz zwiększenia szans na zatrudnienie, realizowane zarówno w odniesieniu do osób indywidualnych, jak i wieloprotymowych społeczności (priorytet inwestycyjny 9.4),
- **działania na rzecz promocji przedsiębiorczości** (priorytet inwestycyjny 8.7) oraz przedsiębiorczości społecznej (priorytet 9.8) jako ważnych instrumentów o charakterze zatrudnieniowym, związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy, w tym zwłaszcza dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- **działania na rzecz rozwoju usług społecznych ogólnego interesu** (np. usług wsparcia rodziny, usług opieki nad seniorami) w celu poprawy ich dostępności i jakości (priorytet inwestycyjny 9.7) oraz usług pozwalających na godzenie życia zawodowego i prywatnego np. usług opieki nad dziećmi do lat 3 (priorytet inwestycyjny 8.8).

Wsparcie w powyższym zakresie będzie odbywało się co do zasady na poziomie Regionalnych Programów Operacyjnych. W związku z tym niezbędne jest zastosowanie przez samorządy województw mechanizmów pozwalających na profilowanie wsparcia do grup docelowych z obszarów zdegradowanych lub na realizację tych projektów, które będą oddziaływać na obszary zdegradowane, nadając im nowe społeczno-gospodarcze funkcje.

Na poziomie krajowego programu EFS (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – PO WER) realizowane będą działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób młodych do 29 roku życia (priorytet inwestycyjny 8.6) oraz wdrażania instrumentów zwrotnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej (priorytet inwestycyjny 9.8).

Jednocześnie PO WER będzie wspierał budowę nowoczesnego systemu planowania przestrzennego (cel tematyczny 11). W kontekście obszarów zdegradowanych na uwagę zasługuje w szczególności planowane wzmocnienie potencjału gmin do opracowywania, procedowania i przyjmowania aktów planistycznych. W tym celu stworzony zostanie system podnoszenia kwalifikacji kadr planowania przestrzennego, którego narzędziami będą między innymi warsztaty dla gminnej administracji samorządowej, mające na celu poprawę jakości planowania miejscowego.

Równolegle będą prowadzone działania na rzecz rozwoju mechanizmów aktywnej partycypacji społecznej we wszystkich fazach planowania przestrzennego. Szersza partycypacja publiczna oznacza bowiem wystąpienie mniejszej liczby konfliktów przestrzennych, stanowi zatem działanie ułatwiające realizację zamierzeń przestrzennych i ograniczające ilość postępowań wywołanych przez niezadowolone strony.

b. Finansowanie ze środków krajowych

Zestaw krajowych środków i instrumentów przeznaczonych na realizację NPR będzie dotyczył w głównej mierze terytorialnego ukierunkowywania (na obszary zdegradowane) już istniejących instrumentów poprzez specjalne preferencje, linie, programy itd. Wprowadzone preferencje w dostępie do środków istniejących programów rządowych będą dotyczyć przedsięwzięć realizowanych na obszarach kryzysowych (lub na ich rzecz), objętych programami rewitalizacji. Obecnie trwają prace analityczne i konsultacje z wybranymi resortami i instytucjami nad identyfikacją najbardziej adekwatnych źródeł finansowania NPR. Dotyczą one różnych sfer: środowiska, efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza, mieszkalnictwa, polityki społecznej, włączenia społecznego, przedsiębiorczości, ochrony zabytków itd.

Najważniejsze instrumenty zidentyfikowane na obecnym etapie dotyczą:

1. Instrumentów z zakresu efektywności energetycznej, ochrony środowiska i niskoemisyjności:

Z punktu widzenia celów rewitalizacji najbardziej istotne są te instrumenty, które dotyczą poprawy efektywności energetycznej budynków – zarówno istniejących (projekty wspierane w m.in. ramach Systemu Zielonych Inwestycji), jak i nowotworzonych obiektów (program priorytetowy NFOŚiGW Lemur - Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej). **Poprawa efektywności energetycznej budynków następuje prawie zawsze jednocześnie z gruntownym remontem budynku, zatem mocno wpisuje się w cele rewitalizacji w jej aspekcie przestrzennym.** Warto podkreślić, że zarówno środki krajowe jak i środki unijne dostępne w ramach POIiŚ 2014-2020 będą priorytetowo traktować projekty związane z tzw. „głębką termomodernizacją”.

Dodatkowo, istotne jest wsparcie na obszarach zdegradowanych poprawy efektywności **energetycznej pozostałej infrastruktury**, m.in. energooszczędnego oświetlenia ulicznego (program priorytetowy NFOŚiGW Sowa). Instrumenty ukierunkowane na poprawę jakości powietrza, w tym likwidację niskiej emisji, wsparcie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii (program priorytetowy NFOŚiGW Kawka) oraz obniżanie emisyjności z domowych i małych kotłowni. **Wsparcie tworzenia mikroinstalacji OZE** jest jednym z aktualnych priorytetów NFOŚiGW i jest finansowane przez program priorytetowy PROSUMENT (na poziomie osób fizycznych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych oraz jednostek samorządu terytorialnego) oraz przygotowywany program priorytetowy BOCIAN (na poziomie przedsiębiorstw).

Należy jednocześnie mieć na uwadze, że **środki krajowe przeznaczone na finansowanie ww. działań są komplementarne do adekwatnych środków unijnych**

(zwłaszcza w ramach RPO, POIiŚ) i nie powielają obszarów oraz zasad wsparcia. W związku z powyższym NFOŚiGW przygotowuje w swojej ofercie niezbędne komplementarne i uzupełniające finansowanie w zależności od ostatecznego zakresu POIiŚ 2014-2020 min. dla obszaru zapewnienia rekultywacji w miastach i ich strefach funkcjonalnych zmieniająca funkcje terenów zdegradowanych na cele środowiskowe.

Ponadto, każdy projekt finansowany ze środków publicznych wykazywać się powinien efektywnością kosztową przy „kupowaniu efektu ekologicznego”, zatem projekty na obszarach

zdegradowanych współfinansowane w ramach krajowych programów związanych z szeroko pojętą ochroną środowiska powinny nie tylko osiągać zakładany efekt ekologiczny w jak największym stopniu, ale przy odpowiednich nakładach inwestycyjnych. Służyć temu może **integrowanie różnych projektów (infrastrukturalnych z „miękkimi” dotyczącymi ekologicznych zachowań, zmniejszania emisyjności itd.), jak również ich skala (koncentracja na danym obszarze zdegradowanym lub jego części) oraz odpowiednia analiza możliwych wariantów.**

2. Instrumentów wsparcia mieszkalnictwa:

Instrumentem, który może być wykorzystywany do poprawy warunków zamieszkiwania na obszarze zdegradowanym jest **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**, którego operatorem jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Z jego środków są dotowane (w formie spłaty części kredytu) przedsięwzięcia służące poprawie stanu technicznego istniejących budynków, z jednoczesnym zmniejszeniem zapotrzebowania na energię ciepłą. W szczególności są to przedsięwzięcia:

- termomodernizacyjne, realizowane przez właścicieli lub zarządców budynków mieszkalnych, budynków zbiorowego zamieszkania, budynków służących do wykonywania przez jednostki samorządu terytorialnego zadań publicznych, a także właścicieli lokalnych sieci ciepłowniczych lub lokalnych źródeł ciepła;
- remontowe, realizowane przez osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe z większościovym udziałem osób fizycznych, spółdzielnie mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego w należących do nich budynkach wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto przed 14 sierpnia 1961 roku;
- remontowe, realizowane przez właścicieli lub spadkobierców właścicieli budynków z lokalami kwaterunkowymi, który ponieśli straty w wyniku obowiązywania w okresie pomiędzy 12 listopada 1994 r. a 25 kwietnia 2005 r. systemu czynszu regulowanego.

W przypadku instrumentów polityki mieszkaniowej istotną rolę powinien w kolejnych latach pełnić w ww. zakresie **program wspierający gminy w budowie mieszkań komunalnych**. Daje on możliwość ubiegania się przez samorządy i organizacje społeczne o dofinansowanie części kosztów inwestycji (30-50%), w wyniku których zostaną utworzone mieszkania komunalne, lokale socjalne, mieszkania chronione, noclegownie i domy dla bezdomnych. Dofinansowane przedsięwzięcie może polegać na budowie nowych budynków, ale także na działaniach zmierzających w kierunku modernizacji istniejących zasobów, czyli remoncie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania budynków. Możliwy jest także w tym zakresie udział samorządu w inwestycji realizowanej przez towarzystwo budownictwa społecznego, jak również zakup budynków i lokali mieszkalnych na rynku wtórnym. Częścią działań rewitalizacyjnych mogą być **przedsięwzięcia dotyczące zmiany sposobu użytkowania obiektów niemieszkalnych (np. opuszczonych szkół, szpitali, hoteli itp.) i przystosowanie ich do pełnienia funkcji mieszkaniowych**. Źródłem finansowania takich przedsięwzięć jest dotowany z budżetu państwa **Fundusz Dopłat**. Przewiduje się m.in. wprowadzenie zmian umożliwiających wykorzystanie środków wsparcia z Funduszu Dopłat w charakterze wkładu własnego w przypadku przedsięwzięć objętych finansowaniem w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych (termomodernizacja, rewitalizacja, wsparcie tworzenia mieszkań chronionych).

Dla celów Narodowego Planu Rewitalizacji **MiR wspólnie z BGK przygotowują ocenę zasad i warunków finansowania** oferowanego w dwóch ww. instrumentach rządowych: **Funduszu Termomodernizacji i Remontów** oraz **Funduszu Dopłat**. Efektem tej oceny będą propozycje zmian w zasadach funkcjonowania tych programów w kierunku **wprowadzenia odrębnych zasad i/lub preferencji dla projektów realizowanych na terenach objętych programami rewitalizacji** (np. zniesienie warunku oddania budynku do użytkowania przed 1961 r. w przypadku premii remontowej, rozszerzenie kręgu beneficjentów premii remontowej o jednostki samorządu terytorialnego, zwiększenie poziomu udzielanego wsparcia, rozszerzenie listy podmiotów, z którymi gminy będą mogły podjąć

współpracę w celu wynajmu mieszkań, wydłużenie okresu, w jakim mogą być realizowane przedsięwzięcia). Wprowadzenie takich odrębnych zasad, preferujących wsparcie na obszarach zdegradowanych, będzie wymagać nowelizacji ustaw regulujących wspomniane programy rządowe (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o *wspieraniu termomodernizacji i remontów* i ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o *finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych*).

Dodatkowo, realizowane i planowane instrumenty polityki mieszkaniowej będą uwzględniały w swojej konstrukcji aspekty związane z działaniami rewitalizacyjnymi. W ramach rozwoju opartego na współpracy z samorządem lokalnym społecznego budownictwa czynszowego zakłada się wprowadzenie nowego instrumentu finansowania w formie preferencyjnych kredytów. Przewiduje się, że określone preferencje otrzymałyby projekty związane z realizacją przedsięwzięć na obszarach rewitalizowanych. Istotne znaczenie będą także miały coraz częściej wykorzystywane przez gminy instrumenty i modele współpracy z sektorem prywatnym (formuła partnerstwa publiczno-prywatnego).

Aspekty związane z rewitalizacją uwzględnia również program „**Mieszkanie dla młodych**”, w ramach którego wsparciem objęte są również osoby, które nabywają mieszkania utworzone w wyniku np. przedsięwzięć adaptacyjnych i rewitalizacyjnych. **W przypadku przyszłych modyfikacji zasad programu dokonana zostanie analiza możliwości ściślejszego jego powiązania z działaniami rewitalizacyjnymi.**

Ponadto, obok powyższych działań, wymiar rewitalizacyjny (wyrażony poprzez realizację lokalnych potrzeb i celów określonych w programach rewitalizacji) będzie mógł znaleźć odzwierciedlenie w **nowych, mających charakter komercyjny, instrumentach opracowanych przez BGK.** W mniejszym stopniu w **Funduszu Mieszkań na Wynajem (FMnW)**, którego celem jest rozwój rynku najmu na zasadach komercyjnych i stworzenie warunków do zaistnienia inwestorów instytucjonalnych. W jego przypadku strategia inwestycyjna będzie skoncentrowana na lokalizacjach interesujących z punktu widzenia rynku najmu. Oznacza to, że duża część inwestycji FMnW będzie zlokalizowana, tak by wykorzystać istniejącą infrastrukturę komunikacyjną. W efekcie mogą zaistnieć sprzyjające warunki do tego, aby inwestycje FMnW mogły wpisywać się w szersze zamierzenia rewitalizacyjne. Natomiast istotniejsza jest rola **Funduszu Muncypalnego**, który jest ofertą dla gmin, które potrzebują szczególnej stymulacji mieszkaniowego rynku najmu - dysponują nieruchomościami, ale nie posiadają środków na ich rewitalizację lub zabudowę. W tym przypadku BGK jako inwestor dostarczy środki niezbędne do efektywnego wykorzystania nieruchomościowych zasobów samorządów. Inwestycje Funduszu Muncypalnego mają być oparte o spółki celowe utworzone przez samorządy, które wniosą do nich nieruchomości, oraz będą dokapitalizowane przez Fundusz.

3. Instrumentów z zakresu integracji i aktywizacji społecznej oraz zawodowej:

Instrumenty polityki społecznej i rynku pracy stanowią ważną część krajowego instrumentarium NPR. Na potrzeby wykorzystania ich w programach rewitalizacji, przewiduje się profilowanie ich pod kątem uwzględniania potrzeb obszarów zdegradowanych, dopasowania terytorialnego lub wprowadzania preferencji. Dotyczy to odpowiedniego (zależnego od charakteru, celu i zasad wsparcia) kierunkowania instrumentów w zakresie:

- **Pomocy społecznej.** Wśród proponowanych działań, które można wykorzystać w programach rewitalizacji, należy wymienić działania **na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**, wśród nich m.in.: tworzenie Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Klubów Seniora czy też Centrów Usług Socjalnych; tworzenie mieszkań wspieranych i mieszkań chronionych, w których osoby przygotowywane byłyby do samodzielnego życia; tworzenie

świećle środowiskowych lub socjoterapeutycznych, w których dzieci i młodzież mogłyby zjeść ciepły posiłek, odrobić lekcje i nauczyć się efektywnego spędzania czasu wolnego, a rodzice i opiekunowie dzieci mogliby otrzymać pomoc i wsparcie w dziedzinie pełnienia prawidłowych ról i prawidłowego wychowania dzieci itd. Rozwój różnorodnych usług świadczonych przede wszystkim w najbliższym środowisku osób i rodzin wymagających wsparcia jest jednym z kluczowych elementów aktualnie prowadzonych w MPiPS prac nad zmianą przepisów ustawy o pomocy społecznej.

- **Wsparcia współpracy z sektorem pozarządowym.** W ramach programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO), który jest instrumentem programowym i finansowym zwiększającym dynamikę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, występują **kryteria strategiczne dotyczące działań (zgodnych z programem rewitalizacji uchwalanym przez samorząd)** zmierzających do wyprowadzenia określonych obszarów ze stanu kryzysu. Ponadto, w kontekście działań na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych poprzez rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym, należy wymienić rekomendacje dla samorządów dotyczące **uwzględnienia w programach współpracy z trzecim sektorem (5 a ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej na etapie identyfikacji obszarów zdegradowanych** oraz na etapie planowania, wdrażania i monitorowania skuteczności interwencji w postaci odpowiednich projektów/działania (poprzez np. konsultacje z lokalną społecznością, partnerskie wypracowanie elementów programu rewitalizacji).
- **Zatrudnienia i instytucji rynku pracy.** Ponieważ decyzje odnośnie sposobu wydatkowania środków z Funduszu Pracy (przyznawanych zgodnie z algorytmem) podejmuje starosta, po zasięgnięciu opinii powiatowej rady rynku pracy, uwzględniając sytuację i potrzeby lokalnego rynku pracy, podjęte zostaną działania dotyczące stworzenia **mechanizmów na poziomie powiatu umożliwiających podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą porozumienie się z lokalnymi samorządami co do form współpracy na lokalnym rynku pracy uwzględniając jego specyfikę, w tym np. tworzenie i realizowanie programów rewitalizacji.**
- **Ekonomii społecznej** – w przygotowywaniu i realizacji programów rewitalizacji zalecane jest rozważenie i promowanie lokowania podmiotów ekonomii społecznej i udostępniania im budynków lub pomieszczeń. Chodzi w szczególności o przedsiębiorstwa społeczne, które tworzą miejsca pracy oraz prowadzą działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Ponadto, w kontekście wdrażania komponentu partycypacyjnego działań rewitalizacyjnych warto wskazać, że w ramach **Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej** uwzględniono działania dedykowane: wspieraniu partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego (co daje możliwość wspierania diagnozy potrzeb na terenach rewitalizowanych), wspieraniu lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej (partycypacja w rewitalizacji), a także wspieraniu rozwoju działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych. **Rozważa się również możliwość przygotowania programu bezpośrednio dedykowanego wykorzystaniu instrumentów z zakresu ekonomii społecznej na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych, w tym wsparcia ich mieszkańców.**

Dodatkowo, uzupełniając w działaniach rewitalizacyjnych należy zwrócić uwagę na możliwość korzystania ze środków PFRON przez samorząd województwa na projekty budowlane, które dotyczą obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Ze środków przeznaczonych na realizację wspierającego działania ustawowe *Programu wyrównywania różnic między regionami II*, którego celem jest niwelowanie dysproporcji szans osób niepełnosprawnych zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej, udzielona może być pomoc m.in. na: likwidację barier w

zakładach opieki zdrowotnej, urzędach i placówkach edukacyjnych oraz barier transportowych, a także tworzenie spółdzielni socjalnych. Ponadto, indywidualne osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON na likwidację barier architektonicznych, które stanowią częsty problem budownictwa na obszarach kryzysowych. Instrument taki może wspierać finansowanie działań rewitalizacyjnych poprzez włączanie środków pozostających w dyspozycji osób indywidualnych.

Poza wykorzystaniem powyższych instrumentów na rzecz działań rewitalizacyjnych, podejmowane będą działania ukierunkowane na włączenie instrumentów i programów zarządzanych lub koordynowanych przez inne resorty, w tym: **edukacji, kultury i dziedzictwa narodowego oraz sportu i turystyki.**

Ukierunkowanie środków budżetu państwa

Jak wspomniano w rozdziale dotyczącym finansowania, dodatkowe środki budżetowe na działania rewitalizacyjne będą pochodziły z budżetu państwa. Podejmowane są działania na rzecz ukierunkowania na rewitalizację środków budżetu państwa przeznaczanych na dofinansowanie inwestycji z zakresu zadań własnych JST (np. rezerwa celowa budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych JST). Należy zaznaczyć, że środki te stanowią dodatkowe źródło i mogą być uruchamiane niezależnie od środków UE - chodzi o dotacje celowe budżetu państwa przyznawane na podstawie art. 20a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (działania z zakresu polityki rozwoju, stanowiące zadania własne JST, niefinansowane ze środków UE w ramach RPO, jeżeli trwale przyczynią się do podniesienia rozwoju oraz konkurencyjności regionu, lub pozostają w związku z działaniami realizowanymi w ramach RPO) lub na podstawie art. 20b ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (przedsięwzięcia uzgodnione w kontraktach terytorialnych lub wydatki wynikające lub związane z realizacją programów operacyjnych).

Upowszechnianie zastosowania ppp w rewitalizacji

Finansowanie działań rewitalizacyjnych przy wykorzystaniu mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego musi stanowić skuteczną alternatywę dla finansowania inwestycji ze środków krajowych lub europejskich w oparciu o dotychczasowe doświadczenia w realizacji podobnych projektów. Obecnie, jedną z przyczyn niewielkiego wykorzystywania tej formuły w finansowaniu działań w zakresie rewitalizacji jest brak wystarczającej wiedzy oraz dobrych praktyk.

Jednostki sektora finansów publicznych (także samorządy) będą wspierane w przygotowaniu i realizacji inwestycji w formule ppp, zwłaszcza projektów hybrydowych, co powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności inwestowanych środków i zachęcenia kapitału prywatnego do większego zaangażowania w finansowanie planowanych przedsięwzięć. Projekty ppp w obszarze rewitalizacji mogą w szczególności stanowić elementy większych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W szczególności inicjowane i wspierane będą pilotażowe projekty ppp w zakresie rewitalizacji oraz będzie dostarczana pomoc ekspercka m.in. w zakresie weryfikacji przyjętych założeń realizacji projektów modeli ppp. Poprzez realizację projektów pilotażowych możliwe jest również wypracowanie wzorców i dostarczenie niezbędnej wiedzy podmiotom rozważającym realizację takich projektów. Doświadczenia z realizacji projektów pilotażowych, dokumentacja wzorcowa wypracowana na ich bazie, a także publikacje zawierające analizy i opinie MliR będą stanowić zasoby centrum wiedzy, dzięki czemu kolejne podmioty zainteresowane realizacją takich działań będą mogły się z nią bezpłatnie zapoznać, a w razie podjęcia decyzji o realizacji projektu, dokumentacja taka pozwoli znacznie obniżyć koszty jego przygotowania¹⁵.

¹⁵ Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 - Założenia

II. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI W GMINIE.

1. SFERA PRZESTRZENNA.

1.1. Charakterystyka zagospodarowania przestrzennego i uwarunkowania historyczne rozwoju gminy.

Radomyśl Wielki to miasto założone w 1581 roku przez Mikołaja Firleja. Prawa miejskie, nadane przez Stefana Batorego, otrzymało 31 stycznia 1581 r. na sejmie w Warszawie. Miasto założone na prawie magdeburskim zachowało układ urbanistyczny z XVI w.

Radomyśl Wielki może poszczycić się ciekawą historią, która wpływała na kształtowanie się miejscowości. Miasto rozwijało się dzięki szeroko zakrojonej działalności handlowej i rzemieślniczej. Mieszkała tu społeczność żydowska i katolicka, która żyła w pełnej symbiozie. Czasy II wojny światowej i zagłada radomyskich Żydów zmieniła oblicze miasta, które zostało bardzo zniszczone. Czasy powojenne i ciągła odbudowa Radomyśla nadały mu obecny kształt. Do tej przeszłości w Radomyślu Wielkim nawiązuje cmentarz żydowski i postawiony tam obelisk upamiętniający tragedię z 1942 roku. Radomyśl Wielki terytorialnie, na przestrzeni lat należał do województw krakowskiego i tarnowskiego, a od 1998 roku do województwa podkarpackiego. Czasy powojenne oznaczały dla miasta i gminy dynamiczny rozwój głównie przez działalność spółdzielczą, a zmiany w kraju nie omijały również miasta. W 1950 r. powstała biblioteka publiczna, w 1962 r. oddano do użytku ośrodki zdrowia, w 1964 r. zakończyła się budowa Szkoły Podstawowej, w 1966 r. na potrzeby rolników oddano lecznicę weterynaryjną. Kolejna dekada oznacza następne inwestycje: w 1973 r. Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury, w 1977 r. powstała filia Zespołu Szkół Rolniczych w Brniu (koło Dąbrowy Tarnowskiej) natomiast w 1985 r. powołano Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Radomyskiej. W maju 1990 roku odbyły się pierwsze wybory samorządowe, w których wybranych zostało 26 radnych, burmistrzem został Marek Chmiel, a jego zastępcą Ryszard Hajduk. 1 września 1999 r. rozpoczęło swoją działalność Gimnazjum Publiczne. Natomiast od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku miasto konsekwentnie piękniało dzięki inwestycjom wspieranym przez UE. Miasto i gmina ma nowoczesny wygląd i jest liderem w pozyskiwaniu dotacji, dzięki czemu Radomyśl Wielki jest skanalizowany, posiada sieć dróg, infrastrukturę oświatową, sportową. Polityka samorządowa sprzyja też powstawaniu kolejnych firm. W centrum Radomyśla znajduje się Rynek o imponujących rozmiarach (długość boków to 130 m każdy), który przecina droga relacji Mielec - Tarnów, a ozdabia go muzealny już eksponat przemysłu lotniczego, samolot M-2 подарowany w 1972 roku przez Aeroklub Mielecki. Jest to jeden z dwóch wyprodukowanych w WSK PZL Mielec, samolotów tego typu. W rynku znajduje się również kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego, który jest już trzecią świątynią zbudowaną od daty powstania miasta. Jedna z tablic konsekracyjnych, umieszczona nad wejściem do świątyni, podaje rok budowy 1784, który jest prawdopodobnie datą zakończenia budowy, natomiast tablica na zewnętrznej stronie prezbiterium informuje o wmurowaniu kamienia węgielnego 28 września 1778 r. Rynek to również miejsce gdzie znajduje się również pamiątkowy obelisk poświęcony bohaterom poległym w czasie walk z wojskami hitlerowskimi. Po drugiej stronie Rynku jest figurka NPM Niepokalanie Poczętej wzniesiona w 1897 roku staraniem ks. Antoniego Pasiuta. W Radomyślu Wielkim jest również stadion piłkarski z trybunami i pełnym zapleczem oraz jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej. Co roku organizowane są sztandarowe imprezy znane w całym regionie i województwie jak Podkarpacki Dzień Wędliniarza, Dni Radomyśla Wielkiego i Podkarpacki Konkurs Wieńca Dożynkowego¹⁶.

¹⁶ Źródło: <http://www.radomyslwielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>

Fot. 1 Fragment Rynku W Radomyślu Wielkim

Źródło: <http://www.radomysl wielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>

Fot. 2 Fragment Rynku W Radomyślu Wielkim

Źródło: <http://www.radomysl wielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>

Fot. 3 Na pierwszym planie budynek magistratu, a za nim Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego
(Źródło: <http://www.radomyslawielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>)

Fot. 4 Szkoła Podstawowa
(Źródło: <http://www.radomyslawielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>)

Fot. 5 Gimnazjum Publiczne

(Źródło: <http://www.radomysl Wielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>)

Fot. 6 Infrastruktura sportowa przy Gimnazjum wraz z boiskiem zbudowanym w ramach rządowego Programu Rozwoju Inwestycji Sportowych "Moje boisko - ORLIK"

(Źródło: <http://www.radomysl Wielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>)

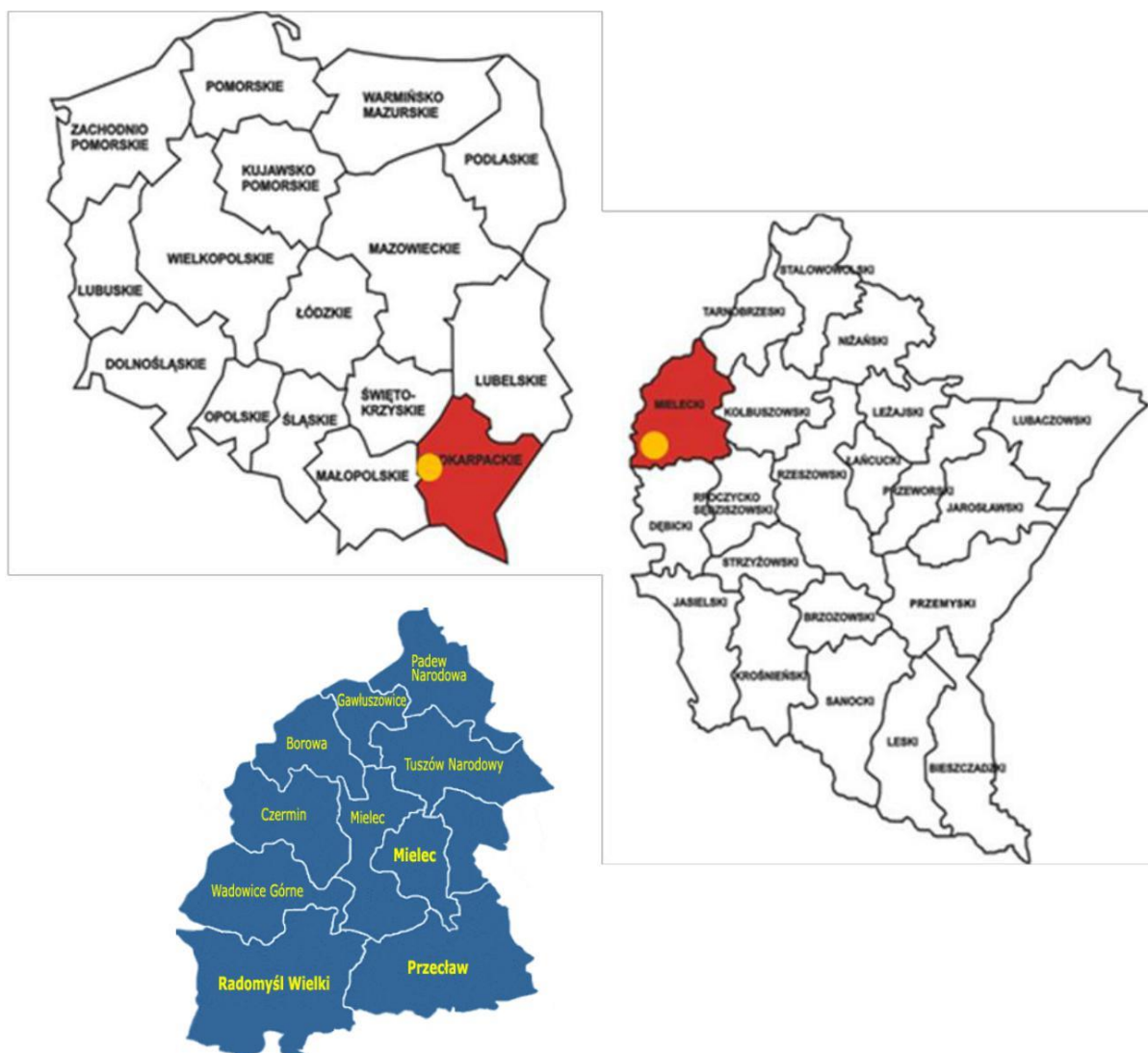

Fot. 7 Stadion sportowy w Radomyślu Wielkim wraz z infrastrukturą
(Źródło: <http://www.radomysl Wielki.pl/informacje-o-gminie/miejscowosci/radomysl-wielki.html>)

1.2 Podział administracyjny gminy.

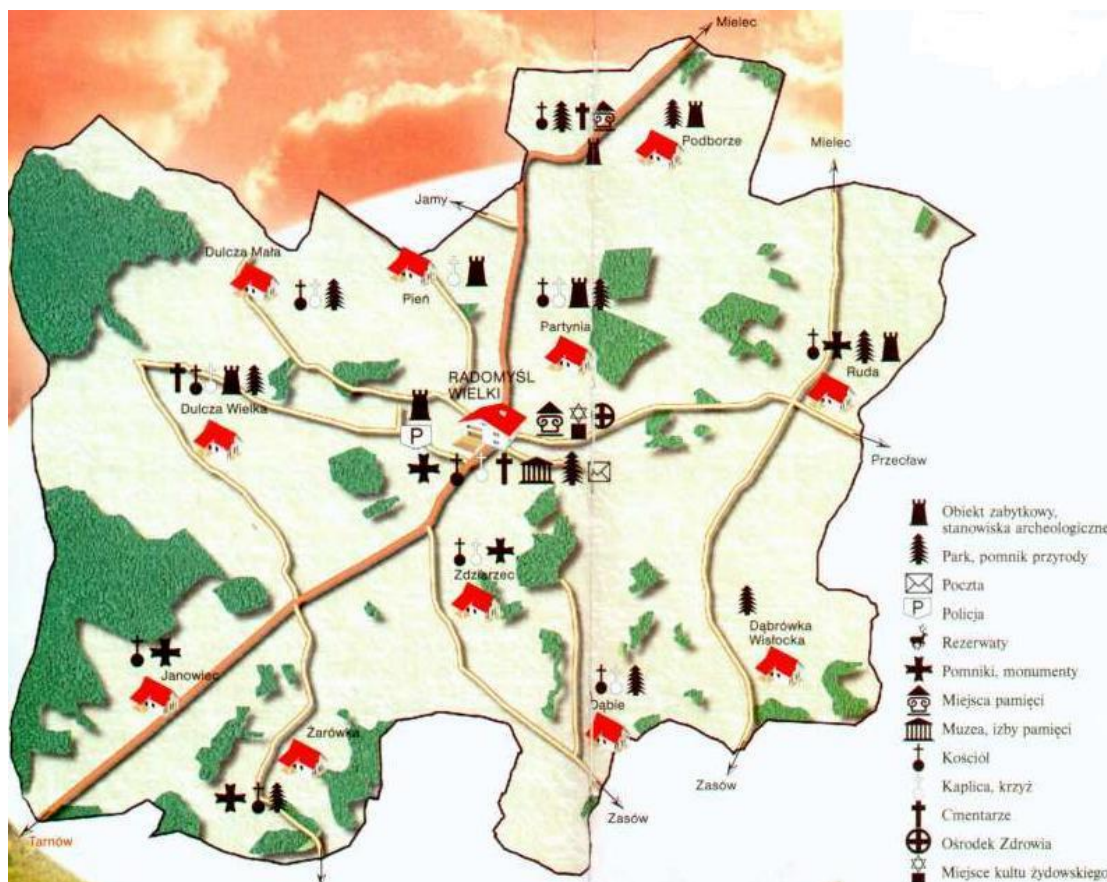
Gmina Radomyśl Wielki położona jest w województwie podkarpackim, w powiecie mieleckim. Funkcjonuje jako gmina miejsko-wiejska dzieląca się na jednostki strukturalne miasto i wieś.

Położenie Gminy Radomyśl Wielki na tle województwa i powiatu.

Siedzibą gminy jest miasto Radomyśl Wielki położone w centralnej jej części.

Sołectwa : Gmina Radomyśl Wielki

Gmina Radomyśl Wielki zajmuje powierzchnię 159,8 km², co stanowi ok. 18 % powierzchni powiatu mieleckiego.

Gmina podzielona jest na trzynaście podanych poniżej w porządku alfabetycznym sołectw: Dąbie, Dąbrowka Wiśłocka, Dulcza Mała, Dulcza Wielka, Janowiec, Partynia, Pień, Podborze, Radomyśl Wielki (miasto), Ruda, Zdzierzec, Zgórsko, Żarówka.

Powierzchnia sołectw [ha]

- 1 Dąbie 1243 [ha]
- 2 Dąbrowka Wiśłocka 1107 [ha]
- 3 Dulcza Mała 2004 [ha]
- 4 Dulcza Wielka 2489 [ha]
- 5 Janowiec 880 [ha]
- 6 Partynia 886 [ha]
- 7 Pień 197 [ha]
- 8 Podborze 1267 [ha]
- 9 Radomyśl Wielki (miasto) 880 [ha]
- 10 Ruda 2402 [ha]
- 11 Zdzierzec 957 [ha]
- 12 Zgórsko 386 [ha]
- 13 Żarówka 1282 [ha]

1.3 Użytkowanie gruntów, formy własności

Tabela 5 (komplet tabel) wykaz gruntów mienia komunalnego w rozbiu na miejscowości

1. Radomyśl Wielki

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, ulice, boiska sportowe itp.	19,86
2	Użytki zielone, grunty rolne	36,69
3	Działki budowlane	-
4	Cmentarz żydowski	1,38
5	Działki przemysłowo-handlowe	0,16
6	Grunty oddane w użytkowanie wieczyste	4,91
7	Grunty pod zabudowaniami	5,28
	RAZEM	68,28

2. Dąbie

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, boiska sport itp.	0,36
2	Użytki zielone	3,87
3	Działki budowlane	0,62
	RAZEM	4,85

3. Dąbrówka Wisłocka

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, boisko	5,3
2	Użytki zielone	5,53
3	Działki budowlane	0,32
	RAZEM	11,15

4. Dulcza Mała

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, stadion itp.	6,72
2	Użytki zielone	4,78
3	Działki budowlane	0,46
4	Grunty w użyt. wieczyst.	0,17
	RAZEM	12,13

5. Dulcza Wielka

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, stadion itp.	24,78
2	Użytki zielone	15,71
3	Działki budowlane	1,67
4	Działki przemysłowo-handlowe	0,24
	RAZEM	42,40

6. Janowiec

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place itp.	-
2	Użytki zielone	0,93
3	Działki budowlane	0,87
	RAZEM	1,80

7. Partynia

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, stadion itp.	1,50
2	Użytki zielone	13,24
3	Działki budowlane	0,27
4	Grunty w użyt. wieczysty	0,19
	RAZEM	15,20

8. Podborze – Zagórsko

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, stadion	15,48
2	Użytki zielone	47,81
3	Działki budowlane	0,16
4	Działki przemysłowo-handlowe	0,06
5	Grunty w użyt. wieczysty	0,28
	RAZEM	63,79

9. Ruda

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, itp.	10,73
2	Użytki zielone	37,03
3	Działki budowlane	0,67
4	Grunty w użyt. wieczysty	0,8
	RAZEM	48,51

10. Zdziarzec

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, boisko sportowe itp.	5,88
2	Użytki zielone	2,68
3	Działki budowlane	0,62
	RAZEM	9,18

11. Żarówka

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Drogi, place, itp.	14,78
2	Użytki zielone	8,62
3	Działki budowlane	0,68
4	Działki przemysłowo-handlowe	0,09
	RAZEM	24,17

12. Nowe Żukowice

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Użytki zielone	0,48
	RAZEM	0,48

13. Wola Wadowska

Lp.	Rodzaj nieruchomości	Obszar ogółem ha
1	Użytki zielone	0,16
	RAZEM	0,16

Tabela 6 Sposób zagospodarowania mienia

Lp.	Sposób zagospodarowania	Ilość (szt, ha)	Uwagi
1	Oddanie w użytkowanie wieczyste	5,63 ha	-
2	Przekazanie w zarząd lub użytkowanie jedn. org. gminy	2	Harcówka
		15	Lokale usług.-handl.
		11	Remizy i Domy Strażaka
		2	Budyn. i baza ZGKiM
		1	Oczyszczalnia ścieków
3	Przekazanie Starostwu Powiat. W Mielcu na Zespół Szkół	1	Budynek Szkoły Rolniczej
4	Oddane w dzierżawę lub najem.	82,36 ha	Grunty rolne i użytki zielone
5	Pozostawione w bezpośr. zarządzie gminy	3	Obiekty sportowe
		0,39ha	Dworzec autobusowy
		1	Bud. Admin. Urzędu Gminy
		105,39 ha	Drogi, place, ulice
		100,63 ha	Użytki zielone
		0,55 ha	Działki przem.-handl.
		1,38 ha	Cmentarz żydowski
		6,40 ha	Działki budowlane
6	Grunty pod zabudowaniami	4	Zbiorniki gospodarcze
		5,28 ha	-

Informacja o stanie mienia komunalnego w Gminie Radomyśl Wielki wg stanu na 31.10.2009r. – Załącznik do projektu budżetu gminy Radomyśl Wielki na 2010r.

1.4 Zasoby środowiska naturalnego.

Położenie geograficzne

Gmina położona jest na malowniczym Płaskowyżu Tarnowskim - części Kotliny Sandomierskiej. Jej teren charakteryzuje się lekko falistą powierzchnią, urozmaiconą nielicznymi pagórkami i jest lekko nachylony w kierunku północnym. Najwyższe jego wzniesienie - Ciosowa Góra znajduje się między

Janowcem a Starą Jastrząbką i wynosi 250mn.p.m. Biorą stąd początek główne dopływy Brnia, potoki Zgórski i Jamnica.

Część północna to falista równina o wysokości 195 – 210 m n.p.m. rozcięta szerokimi nieckowatymi dolinami dopływów Brnia. Budowa geologiczna kotliny sandomierskiej w obrębie której leży gmina Radomyśl Wielki, ukształtowana została w trzeciorzędzie. Główne ich utwory powstały w okresie mioceńskim i złożone są z ilów i iłolupków, piaskowców i anhydrytów.

Uwarunkowania przyrodnicze

Gleby

Gleby na terenie gminy Radomyśl Wielki wykazują duże zróżnicowanie pod względem typów, jak i kompleksów przydatności rolniczej. Dominują gleby piaszczyste niałowe i naglinowe oraz wytworzone z glin i ilów, 73 % powierzchni gruntów rolnych posiada gleby piaszczyste, 23 % - gleby gliniaste. Gleby gminy Radomyśl Wielki wykazują duży stopień zakwaszenia, 81 % gleb ma odczyn bardzo kwaśny i kwaśny, 17 % to gleby lekko kwaśne. Jedynie 2 % stanowią gleby o odczynie obojętnym i zasadowym. Wszystkie wsie z wyjątkiem Dulczy Wielkiej wymagają wapnowania gleb. Większość gleb znajduje się w klasie IV i V. Obszary zmeliorowane, w klasie bonitacji IV przeznaczone są głównie pod uprawę buraków cukrowych i pszenicy. Na polach o większej wilgotności uprawia się rośliny okopowe oraz jarzyny. Grunty klasy V używane są jako łąki i pastwiska. Grunty piaszczyste, przeważnie klasy VI, zajmują w większości obszary leśne.

Lasy w gminie

Zgodnie z podziałem przyrodniczo – leśnym Polski gmina Radomyśl Wielki leży w krainie VI małopolskiej, dzielnicy 11 Wysoczyzn Sandomierskich. Lasy gminy Radomyśl Wielki są pozostałością Puszczy Sandomierskiej silnie przetrzebionej, nie posiadającej już pierwotnego składu gatunkowego. Tereny porośnięte lasem zajmują w większości grunty piaszczyste, które dla produkcji rolnej nie przedstawiają większej wartości użytkowej. Z całej powierzchni gminy lasy zajmują 3964,7 ha, co stanowi 24,8% ogólnej powierzchni gminy. Tereny leśne zlokalizowane są przeważnie w zachodniej części gminy, wzdłuż granicy z gminą Radgoszcz. Natomiast niewielkie powierzchnie leśne są nierównomiernie rozmieszczone po całym terenie gminy.

W południowo – zachodniej części gminy na zachód od wsi Dulcza Wielka i Janowiec, rozciąga się duży kompleks leśny obejmujący swym zasięgiem również część gminy Radgoszcz. W okolicy Janowca i Dulczy Wielkiej znajduje się duży kompleks leśny "Czarny Las". Dominuje bór mieszany, świeży i wilgotny. Na terenach leśnych oraz łąkach i pastwiskach rośnie kilkadziesiąt gatunków krzewów, roślin zielonych, porostów i krzewinek. Można tu spotkać typowe dla tego środowiska dziko żyjące ssaki oraz kilkanaście gatunków ptaków objętych ochroną.

Większa część tego kompleksu należy do lasów państwowych zarządzanych przez Nadleśnictwo Dąbrowa Tarnowska. Znany jest on pod nazwą zwyczajową jako „Czarny Las” i „Las Świrdze”. W pobliżu miasta Radomyśl Wielki znajdują się trzy mniejsze kompleksy leśne zwane „Lasem Schabowskim”, „Lasem Borek” i „Lasem Dąbskim”. Lasy na terenie miasta i gminy Radomyśl Wielki według wykazu gruntów /stan na dzień 01.01.1999r./ zajmują areał 3 912 ha co stanowi 24,48 % ogólnej powierzchni gminy. Poza kompleksami leśnymi opisanymi w pkt. II.5 „Walory turystyczne” istnieją niewielkie kilkuhektarowe obszary powiększane o tereny zalesiane przez właścicieli gruntów o glebach V i VI klasy. Dominującym gatunkiem drzewostanu jest sosna, natomiast jej uzupełnienie stanowi brzoza, modrzew, buk, jodła, dąb bezszypułkowy oraz olcha.

Lasy na terenie gminy pełnią bardzo ważną funkcję nie tylko gospodarczą, ale i ochronną. Wiele z nich pełni funkcję wodochronną a także są terenami ostoi dzikich zwierząt. Odgrywają bardzo ważną

funkcję w gospodarce wodnej tego obszaru jako potężny zbiornik retencyjny. Pełnią również rolę naturalnego filtru, wychwytyjącego zanieczyszczenia pyłowe i gazowe. Zważając na powyższe uwarunkowania zakłada się, że głównym celem zagospodarowania lasów tego obszaru powinno być zachowanie i ochrona naturalnych wartości przyrodniczo – krajobrazowych, sukcesywna renaturalizacja obszarów zniekształconych i zdegradowanych, wzbogacenie walorów ochronnych oraz turystyczno – rekreacyjnych. Ważnym priorytetem zagospodarowania jest zwiększenie lesistości poprzez zalesianie terenów rolniczo nieprzydatnych, rolnicy zalesiają grunty położone przy kompleksach leśnych w ilości około 15 ha rocznie, zalesieniu sprzyjają przepisy ustanowione po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Wody powierzchniowe i podziemne

Teren Gminy Radomyśl Wielki położony jest w zlewni rzeki Wisły. Największe ciek naturalne w gminie to potoki:

- Potok Zgórski, który w górnym biegu nosi nazwę Dąbrówka - jest największym ciekim w gminie. Jego długość wynosi 21 700 m, z czego 8 400 m to odcinek uregulowany.
- Potok Jamnica o długości 14 530 m, z czego 3 860 m to odcinek uregulowany.
- Potok Partyński długości 8 000 m w całości uregulowany.
- Potok Dęba 6 600 m w całości uregulowany.

Wszystkie wymienione potoki wpadają do rzeki Breń (potok Dęba za pośrednictwem potoku Upust płynącego poza granicami gminy), która jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Niewielki północno – wschodni fragment gminy położony jest w dorzeczu rzeki Wisłoki. Głównym ciekim gminy jest Potok Zgórski biorący swój początek poza granicami gminy w okolicy Podlesia z Cisowej Góry.

W gminie Radomyśl Wielki brak jest jezior i większych naturalnych zbiorników wodnych. Jedyne zbiorniki wody stojącej to wykonane specjalnie stawy przeznaczone do hodowli ryb, zbiorniki przeciwpożarowe i niewielkie stawki przy gospodarstwach rolnych. Łącznie wody stojące w gminie stanowią powierzchnię około 12 ha. Większość stawów zlokalizowana jest przy potoku Zgórskim w okolicy Zgórska. Na terenie gminy znajduje się w tym miejscu 5 stawów o powierzchni 7 ha. Reszta stawów tego gospodarstwa rybackiego leży w sąsiedniej gminie. Pozostałe stawy gminy Radomyśl Wielki to: wykonany w latach 80-tych zbiornik retencyjny, przeciwpożarowy w mieście Radomyśl Wielki o powierzchni około 0,5 ha oraz wyrobiska po wydobyciu gliny w miejscowościach Podborze i Radomyśl Wielki. Teren gminy Radomyśl Wielki położony jest na obszarze o najbardziej ubogich zasobach w wody podziemne w regionie Polski południowo – wschodniej. Teren ten leży poza obszarami występowania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Można tu jedynie wykonać lokalne małe ujęcia wody poniżej 20 m³ /ha. Wody podziemne występują tu w dwóch poziomach wodonośnych:

- czwartorzędowy poziom wodonośny zawarty w utworach czwartorzędu jest najbardziej pospolity. *Jego głębokość na obszarach położonych w pobliżu i w obrębie głównych dolin rzecznych wynosi 1-2 m ppt. Natomiast na obszarach poza dolinnych zwierciadło wód występuje poniżej 2 m ppt.*
- wody piętra przedczwartorzędowego występują w utworach miocénskich, a poziom
- wodonośny tworzą piaski i piaszkowce przewarstwiające iły krakowieckie.

1.5 Analiza zasobu mieszkaniowego gminy.

Tabela 7 Zasoby mieszkaniowe gminy

ZASOBY MIESZKANIOWE		2011 r.	2012 r.
1.	Mieszkania	3432	3468
2.	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m kw. (dane za 2011r. w oparciu o NSP 2011	92,0	92,5
3.	Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	49	47
4.	Liczba lokali socjalnych	15	15

Źródło: <http://rzeszow.stat.gov.pl/>

1.6 Zasoby infrastruktury technicznej gminy.

1.6.1. Zaopatrzenie w wodę/kanalizacja

Gmina Radomyśl Wielki posiada sieć wodociągową we wszystkich miejscowościach Miasto i Gmina Radomyśl Wielki jest zaopatrywana w wodę ze studni głębinowych znajdujących się na terenie sąsiedniej Gminy Wadowice Górne z dwóch ujęć: „Jamy” i Wampierzów.

Na terenie Gminy funkcjonują 3 przepompownie w miejscowości: Pień, Dulcza Wielka i Ruda. Długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi 194,3 km, długość przyłączy do budynków wynosi 101,9 km. W 2013r. pobór wody dla potrzeb miasta i gminy wynosił 400 444 tys. m³. Sieć wodociągowa w 100% obejmuje i zabezpiecza potrzeby 100% podmiotów i gospodarstw domowych gminy Radomyśl Wielki, odsetek ludzi korzystających z sieci wodociągowej wynosi 89,2 % (wg. danych GUS)..

Kanalizacja sanitarna znajduje się aktualnie w mieście Radomyśl Wielki oraz w miejscowości Partynia, Zgórsko, Zdziarzec, Dąbie oraz w części Janowca /przydomowe oczyszczalnie ścieków/. Jest przygotowany projekt na budowę kanalizacji w kolejnych miejscowościach gminy tj. w Podborzu, Dulczy Wielkiej i Żarówce. Gmina posiada własną oczyszczalnię ścieków w Partyni, którą planuje się rozbudować.

1.6.2. Infrastruktura drogowa.

Układ dróg - system transportowy na terenie gminy tworzy sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 984 Tarnów- Lisia Góra – Radomyśl Wielki – Mielec o długości w obrębie gminy około 19,4 km. Z uwagi na duże natężenie ruchu wymagana jest pilnie budowa obwodnicy dla miasta Radomyśl Wielki a szczególnie jej zabytkowego Rynku oraz przebudowa nawierzchni na całej jej długości wraz z budową chodników w Zgórsku, Partyni, Radomyślu Wielkim, Żarówce i Janowcu. Druga kategoria dróg to drogi powiatowe, których łączna długość na terenie gminy wynosi 78,2 km, z tej ilości na drogi o nawierzchni ulepszonej przypada 64, 08 km. Nawierzchnie nieutwardzone posiadają odcinki o łącznej długości 14,12 km. Układ uzupełniający tworzy sieć dróg gminnych, ulic lokalnych miejskich oraz innych dróg o charakterze publicznym. Ich długość na terenie gminy wynosi 117,80 km, z czego na ulice miejskie przypada 13,08 km.

Gęstość sieci dróg utwardzonych o znaczeniu lokalnym wynosi 57,9 km/100km² . Gęstość sieci dróg utwardzonych wszystkich kategorii na terenie gminy wynosi 113,3 km/100km². Obsługę gminnej komunikacji zbiorowej świadczą prywatni przewoźnicy. Organizacja transportu zbiorowego na terenie gminy w pełni zabezpiecza potrzeby mieszkańców w tym zakresie.

W gminie według stanu na 31.12.2008 r. zarejestrowanych było samochodów w tym 683 osobowych, 102 ciężarowych i 228 pozostałych pojazdów. Według stanu na 31.12.2009 r. zarejestrowanych było samochodów w tym 567 osobowych, 122 ciężarowych i 239 pozostałych pojazdów

W ostatnich latach wykonano remonty wielu odcinków dróg gminnych, dróg dojazdowych do pól oraz chodników, co powoduje że jest przodującą pod tym względem gmina w regionie.

Ponadto na terenie gminy Radomyśl Wielki jest:

- sieć elektryczna – 100% gminy,
- sieć telefoniczna – 100% gminy,
- sieć gazowa – 100% gminy - sieć gazowa doprowadzona jest do wszystkich miejscowości na terenie gminy (100%), a odsetek ludzi korzystających z gazu wynosi 49,8 % (wg GUS).

1.6.3 Infrastruktura kultury i sportu.

Na obszarze Gminy Radomyśl Wielki dostęp do usług o charakterze kulturalnym gwarantują dwie główne instytucje, które wraz z siecią swoich filii realizują dla mieszkańców Gminy działalność kulturalną oraz lokalnie upowszechniają istniejące dobra kultury. Zalicza się do nich:

1.6.3.1. Samorządowe Centrum Kultury i Bibliotek

SCKiB prowadzi działalność kulturalną, polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu, udostępnianiu i ochronie dóbr kultury. SCKiB realizuje swoje funkcje poprzez:

- podejmowanie zadań z zakresu animacji kulturalnej środowiska
- ułatwianie mieszkańcom gminy kontaktów ze sztuką profesjonalną
- sprawowanie mecenatu nad nieprofesjonalną (samorodną) twórczością artystyczną

- organizowanie form edukacji estetycznej dzieci i młodzieży

SCKiB może świadczyć usługi z zakresu zdobywania i pogłębiania wiedzy - np. organizując kursy, oraz w zależności od swoich możliwości technicznych świadczyć usługi:

- plastyczne,
- fotograficzne,
- filmowe,
- organizować imprezy zlecone okolicznościowe, rodzinne, obrzędowe i inne,
- organizować imprezy rozrywkowe i turystyczne.

SCKiB prowadzi również działalność w zakresie promocji gminy polegającą na:

- przygotowaniu materiałów promujących gminę,
- udziale w targach turystycznych i imprezach plenerowych,
- współpracy ze stowarzyszeniami zajmującymi się promocją gminy i zrównoważonym rozwojem społeczności lokalnych,
- inicjowaniu i pozyskiwaniu środków na zadania z zakresu infrastruktury turystycznej,
- prezentacji walorów i osiągnięć gminy,
- nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z instytucjami kulturalnymi,
- upowszechnianie i popularyzacja turystyki.

Przy Centrum działa:

- kapela ludowa „Radomyślanie”
- chór mieszany „Echo”
- chór mieszany „Cantamus”
- dziecięcy zespół taneczny „Fantazja”
- grupa tańca nowoczesnego

Samorządowe Centrum Kultury i Bibliotek jest organizatorem wielu imprez masowych:

- Podkarpacki Dzień Wędliniarza Podkarpacki
- Konkurs Wieńca Dożynkowego
- Międzygminny Turniej Recytatorski Poezji Dziecięcej im. Jana Brzechwy
- Ogólnopolski Bieg im. Jacka Koziola
- Dni Radomyśla Wielkiego
- Dożynki Gminne
- Dzień Integracji Rodziny
- Przegląd Piosenki Religijnej i Patriotycznej
- Przegląd Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej
- Wieczór Kolęd i Pastorałek
- Jesienny Plener Malarski

Na szczególną uwagę zasługuje **Podkarpacki Konkurs Wieńca Dożynkowego**, który swoim zasięgiem obejmuje całe województwo podkarpackie. Celem konkursu jest upowszechnianie i kultywowanie ludowej tradycji obrzędu dożynkowego, w trakcie, którego prezentowane są wieńce dożynkowe stanowiące formę autentycznej twórczości ludowej.

Innymi placówkami kulturalnymi są Gminna Biblioteka Publiczna i jej cztery filie w Zdziarcu, Dulczy Wielkiej, Żarówce i Rudzie. Przy Bibliotece Publicznej w Radomyślu Wielkim jest uruchomiony Gminny Punkt Internetowy.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do szczegółowego zakresu działań Biblioteki należy:

- gromadzenie, opracowanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, z uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży,
- prowadzenie działalności informacyjnej, udostępnianie informacji własnych i zewnętrznych,
- popularyzacja książki, czasopism, informacji i czytelnictwa,
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury oraz z innymi organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa,
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej,
- pełnienie funkcji ośrodka informacji bibliotecznej i bibliograficznej, udzielanie pomocy metodycznej, organizowanie szkoleń i doskonalenia zawodowego, wymiana doświadczeń bibliotekarskich.

Tabela 8 Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Radomyśl Wielki

STOWARZYSZENIA	
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ZIEMI RADOMYSKIEJ w Radomyślu Wielkim. Adres: 39 – 310 Radomyśl Wielki ul. Kopernika 1 tel. (014) 681 95 61 0 662 102 758	STOWARZYSZENIE „NASZA GMINA” z siedzibą w Dulczy Małej. Adres: Dulcza Mała 40 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. (014) 681 74 21
STOWARZYSZENIE „NASZE MIASTO RADOMYŚL WIELKI” z siedzibą w Radomyślu Wielkim. Adres: Radomyśl Wielki ul. Zbigniewa Matuli 3 tel. 014 666 73 73, tel. kom. 662 102 758 http://naszemiasto.radomyslwielki.pl andrzejziobron@wp.pl	STOWARZYSZENIE INICJATYW LOKALNYCH z siedzibą w Radomyślu Wielkim. (14) 666 72 54 Adres: Radomyśl Wielki ul. Krasińskiego 17
STOWARZYSZENIE „ZGÓRSKO AKTYWNA WIEŚ” z siedzibą w Podborzu. Adres: Podborze Nr 175 39-308 Wadowice Górne	STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU LOKALNEGO w ŻARÓWCE ; Adres: Żarówka 64
STOWARZYSZENIE „ZIEMIA NAD POTOKIEM” w Podborzu Adres: Podborze 101 tel. (014) 683 43 41	STOWARZYSZENIE „KU PRZYSZŁOŚCI” w Partyni. Adres: Partynia 71A tel. 0692 762 066
STOWARZYSZENIE „RAZEM DLA GMINY RADOMYŚL WIELKI” w Dąbiu Adres: Dąbie 116A	STOWARZYSZENIE "PRAKTYCZNA PANI" w Dulczy Małej, Adres: Dulcza Mała 55 (14) 66672 62
STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE TZW. BRANŻOWE	
OCHOTNICZE STRAŻE POŻARNE	
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Dąbiu. Adres: Dąbie 39 – 311 Zdziarzec tel. (014) 682-82-57 , 0 660 370 256	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Dąbrówce Wisłockiej. Adres: Dąbrówka Wisłocka 39 – 315 Ruda tel. (014) 683-65-79, (014) 683-66-14
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Dulczy Małej. Adres: Dulcza Mała 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. (014) 666-72-64, (014) 683-48-12	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Dulczy Wielkiej. Adres: Dulcza Wielka 39 – 312 Żarówka tel. (014) 682-96-71 (014) 682-92-60

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Janowcu. Adres: Janowiec 39 – 312 Żarówka tel. (014) 683-63-28, (014) 683-63-41	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Partyni. Adres: Partynia 39 – 310 Radomyśl Wielki Tel. (014) 683-23-15, (014) 683-22-13
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Pniu. Adres: Pień 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. (014) 681-98-22, (014) 683-73-56	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Podborzu. Adres: Podborze 39 -308 Wadowice Górne tel. (014) 683-43-74, (014) 683-43-25
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Radomyślu Wielkim, Adres: Radomyśl Wielki 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. (014) 681- 91-15, (014) 681-92-81	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Rudzie. Adres: Ruda 39 – 315 Ruda tel. (014) 683-53-92, (014) 683-53-20
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Zdziarcu. Adres: Zdziarzec 39 – 311 Zdziarzec tel. (014) 682-47-19, (014) 682-47-21	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Zgórsku. Adres: Zgórsko 39 – 308 Wadowice Górne tel. (014) 666-72-52, (014) 683-38-82
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA w Żarówce Adres: Żarówka 39 – 312 Żarówka tel. (014) 683-39-81, (014) 683-38-82	
ORGANIZACJE SPORTOWE	
STOWARZYSZENIE KF KS „RADOMYŚLANKA STALBUDOWA-KAZEX” w Radomyślu Wielkim Adres: 39-310 Radomyśl Wielki ul. Kościuszki tel. 0 601 610 164, 0 605 282 092	STOWARZYSZENIE KF LKS „JAMNICA” w Dulczy Wielkiej. Adres: Dulcza Wielka ul. Ks. Kalinowskiego 39-312 Żarówka tel. (014) 682 96 95, 0 662 551 336, (014) 682 93 28
STOWARZYSZENIE KF KS „ATUT” w Podborzu Adres: Podborze 38A 39-308 Wadowice Górne tel. 0502 089 861, 0 605 888 131	STOWARZYSZENIE KF LKS „JANOVIA” w Janowcu Adres: Janowiec 39 – 312 Żarówka tel. 0 886 358 258, 0 662 012 957
STOWARZYSZENIE KF LKS „APOLLO” w Dulczy Małej Adres: Dulcza Mała 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. (014) 683 47 52 , 0 692 809 427	STOWARZYSZENIE KF LKS w Zdziarcu Adres: Zdziarzec 39 – 311 Zdziarzec tel. (014) 682 47 16, 0 693 537 556
STOWARZYSZENIE KF LKS „SPRINT” w Żarówce, Adres: Żarówka 64 39 - 312 Żarówka tel. 0 695 246 239	STOWARZYSZENIE KF LKS „SOKÓŁ” w Partyni. Adres: Partynia 124A 39 – 310 Radomyśl Wielki tel. 0 698 948 334
STOWARZYSZENIE KF LKS w Dąbiu Adres: Dąbie 105 39-310 Radomyśl Wielki tel. (014) 682 82 83, 0 604 051 663	STOWARZYSZENIE KF KS „ORŁY” w Rudzie Adres: Ruda 15 39-310 Radomyśl Wielki tel. (014) 683 41 26 0 660 536 701
STOWARZYSZENIE KF KS w ZGÓRSKU Adres: Zgórsko 24 39-308 Wadowice Górne tel. (014) 683 44 70 0 798 421 640	

1.6.4. Ochrona zabytków.

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30.06.2014r.

Radomyśl Wielki – miasto i gmina:

Radomyśl Wielki:

- Kościół pomocniczy p.w. Przemienienia Pańskiego, 1870-73, nr rej.: A-519 z 19.05.1991;

- Cmentarz Żydowski z pomnikiem ofiar masowych egzekucji, 1 poł. XIX, nr rej.: A-1156 z 12.12.1989;

Zagórsko:

- kościół par. p.w. św. Mikołaja, drewn., k. XVI, 1781, k. XIX, nr rej.: A-535 z 30.08.1949

Zdziarzec:

- cmentarz par. (najstarsza część z nagrobkami), 1 poł. XIX, nr rej.: A-408 z 28.02.2010¹⁷.

Kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego jest już trzecią świątynią zbudowaną od daty powstania miasta. Konsekracja pierwszego kościoła p.w. Nawiedzenia NMP oraz Św. Mikołaja miała miejsce w 1602 roku. Był to budynek drewniany, który uległ zniszczeniu prawdopodobnie przez pożar. W 1646 r. wydano kolejny akt lokacyjny parafii i nakładem Mikołaja Firleja zbudowano kolejny kościół pod poprzednim wezwaniem. Świątynia ta również spłonęła. Wówczas, staraniem ówczesnego właściciela dóbr radomyskich Eliasza Wodzickiego wzniesiono nową, murowaną świątynię. Jedna, umieszczona nad wejściem do świątyni, podaje rok 1784, który jest prawdopodobnie datą zakończenia budowy. Kolejna – w prezbiterium, po prawej stronie ołtarza głównego – podaje datę 3 października 1787 r. jako dzień konsekracji świątyni, natomiast tablica na zewnętrznej stronie prezbiterium informuje o wmurowaniu kamienia węgielnego 28 września 1778r¹⁸.

Fot. 8 Kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego Źródło:

http://old.radomyslawielki.pl/www.inter.media.pl/nt-bin/radomyslawielki/startcb7d.html?page=pl_zabytki&dzial=&tytul=Zabytki

Cmentarz żydowski - zlokalizowany przy końcu Radomyśla Wielkiego, przy drodze na Dąbrówkę Wislocką tzw. Kąty. Przy wyjeździe z Radomyśla Wielkiego (obok tablicy znaku informującego o końcu Radomyśla) należy skręcić w połą drogę w prawo. Z ulicy widoczna jest tablica „Zabytkowy cmentarz żydowski w Radomyślu Wielkim obiekt prawem chroniony. wywóz śmieci, niszczenie

¹⁷http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/

¹⁸Źródło: <http://radomyslawielki.pl/informacje-komunikaty-ogloszenia-oferty/dla-turystow/warto-zobaczyc/kosciol-parafialny.html>

pomników oraz wypas zwierząt wzbroniony pod karą grzywny” przed tablicą należy skrócić w parkowo – leśną ścieżkę w prawo – po obu stronach ścieżki widoczne będą macewy., u wylotu pomnik ofiar Holocaustu. Powierzchnia 1 ha 38 arów. Obszar pagórkowaty, porośnięty drzewami. Obszar cmentarza nie jest ogrodzony. Na terenie cmentarza zachowało się kilkadziesiąt macew (około 50). Najstarszy nagrobek Efraima Fiszela z 1817 r., zbudowany z wapienia skalistego, prawdopodobnie macewa została przeniesiona ze starego cmentarza. Na macewie znajduje się inskrypcja: Zasłużony odpoczynek w starości, Mąż prawy i zacny Efraim Fiszel syn Pereca błogosławionej pamięci, zmarł w dniu,...(5)577. W pobliżu znajduje się grupa kilku nagrobków z 1862 r., i 1851 r., reszta nagrobków jeśli przetrwała okres wojny jest przykryty krzakami i tarniną – praktycznie niewidoczna. Do najlepiej zachowanych nagrobków należą macewy rodziny Pistrągów (1942 r.) oraz Windstrauchów (1939 r.). We wschodniej części cmentarza są zlokalizowane masowe groby Żydów z Radomyśla zastrzelonych w 1942 r., przez Niemców. Dewastacja cmentarza żydowskiego nastąpiła już w czasie wojny w 1942 r., Niemcy rozbijali macewy młotami, płyty wykorzystywano do budowy dróg w Dulczy Wielkiej i Rudzie oraz wykonywano z nich słupy graniczne. Na terenie cmentarza znajduje się pomnik ofiar Holocaustu – odsłonięty w 1987 r., napis na pomniku brzmi: Cmentarz żydowski - miejsce uświęcone krwią około 500 Żydów bestialsko zamordowanych przez zbrodniarzy hitlerowskich w dniu 19 lipca 1942 r., na drugiej tablicy znajduje się napis w języku hebrajskim: Społeczeństwo Żydowskie w Radomyślu powstało w 1581 r., obecny cmentarz jest już drugim żydowskim cmentarzem, który został ugruntowany w 1850 r., w 1942 – 19 – 7 zostało okrutnie zamordowanych przez zbrodniarzy hitlerowskich 500 Żydów z Radomyśla i okolicy – starcy, kobiety i dzieci tu zostali pochowani w bratniej mogile. Niech im ziemia lekką będzie. Dar Komitetu Radomyślan w Izraelu¹⁹.

¹⁹ http://www.sztetl.org.pl/pl/article/radomysl-wielki/12,cmentarze/1655,nowy-cmentarz-zydowski-w-radomyslu-wielkim/?print=1#footnote_1

Fot. 9 a) Cmentarz żydowski Źródło: <http://www.sztetl.org.pl/pl/image/202/>

Fot. 9 b) Cmentarz żydowski Źródło: <http://www.sztetl.org.pl/pl/image/202/>

Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja w Zgórsku - uposażył w 1582 Mikołaj Mielecki herbu Gryf. Została ona erygowana 9 maja 1583 roku przez oficjała krakowskiego Stanisława Manieckiego. Pierwszym proboszczem był Łukasz z Rogoźna. **Pierwszy kościół pod wezwaniem Św. Mikołaja Biskupa został ufundowany** przez Hetmana Wielkiego

Koronnego Mikołaja Mieleckiego w roku 1561. Jego konsekracji dokonał w 1595 bp krakowski kard. Jerzy Radziwiłł. Rektorem kościoła był wtedy ks. Adam Gulczewiusz z Mielżyna /diec.gnieźnieńska/. Pierwszy kościół był drewniany, bogato uposażony. Według wizytacji z 1721 roku w kościele było pięć ołtarzy. Na ołtarzu większym znajdowała się figura św. Mikołaja - biskupa, rzeźbiona w drewnie, malowana. Pozostałe ołtarze to: św. Anny, św. Małgorzaty, św. Krzyża i św. Antoniego. W kościele były dwa złożone konfesjonały na murowanej podstawie. Podłoga była częściowo z desek, częściowo z kamieni. Na chórze znajdowały się organy z ośmioma głosami. W chórze znajdowała się murowana kaplica, w której był obraz i ołtarz Matki Bożej Różańcowej. Dach kościoła wykonany był z drewnianych gontów, a na nim wieżyczka z sygnaturką.

Obecny kościół został **zbudowany** z drzewa modrzewiowego w 1781 roku z fundacji Michała Ossolińskiego. Jest to kościół późnobarokowy, drewniany, konstrukcji zrębowej, szalowany, kryty blachą, trzynawowy z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, przy którym od północy (od końca XIX w.) znajduje się przybudówka zakrystyjna. Przy korpusie nawowym od południa i zachodu znajdują się dwie niewielkie kruchty. Od strony północnej niekomunikująca się z wnętrzem przeszklona przybudówka z ołtarzem. Wnętrze korpusu nawowego podzielone jest słupami o charakterze kolumn z rzeźbionymi barokowymi kapitelami. Dachy siodłowe. Nad nawą znajduje się barokowa wieżyczka na sygnaturkę z latarnią.

Pod koniec II wojny światowej tutejszy kościół został przez wojska sowieckie zamieniony (przez pół roku) na wojskową kuźnię, ale mimo, że drewniany - nie spłonął.

Trud odbudowy po wojnie podjął proboszcz ks. Kazimierz Dziurzycki a następnie od roku 1947 do 1980 ks. Bronisław Pałys. Kolejne lata to czas stopniowych remontów. Cały kościół, jego wnętrze w latach 90-tych ubiegłego wieku zostało odnowione. Odnowiono polichromię ścian, wszystkie ołtarze oraz położono nową marmurową posadzkę. Pomalowano również elewację kościoła i odnowiono ogrodzenie. Większość prac konserwatorskich w tutejszym kościele wykonywała pracownia Andrzeja Kazberuka. Nad pracami czuwał ówczesny proboszcz - ksiądz Stanisław Niemiec²⁰.

Fot. 10 Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja w Zgórsku Źródło:
<http://zgorsko.parafia.info.pl/?p=main&what=16>

²⁰ Źródło: <http://zgorsko.parafia.info.pl/?p=main&what=18>

Cmentarz parafialny w Zdziarcu – najstarsza część z nagrobkami powstała w XIX wieku, cmentarz posiada wpis w wojewódzkim rejestrze zabytków.

Fot. 11 Cmentarz parafialny w Zdziarcu

Źródło: <http://mirosław-kulaga.flog.pl/wpis/6414188/cmentarz-parafialny-w-zdziarcu>

1.7. Identyfikacja problemów w sferze przestrzennej.

- niewystarczający stopień skanalizowania gminy,
- brak ścieżek rowerowych,
- brak chodników w niektórych miejscach miasta,
- niska klasa gleb,
- brak obwodnicy,
- brak zbiorników retencyjnych,
- zły stan nawierzchni dróg na terenie miasta,
- zły stan techniczny budynków usytuowanych w poszczególnych pierzejach Rynku,
- postępująca dekapitalizacja majątku komunalnego, infrastruktury, dewastacje,
- niezagospodarowany budynek byłej „harcówki”,
- niezagospodarowane tereny po byłym wysypisku śmieci zlokalizowane za boiskiem sportowym w Radomyślu Wielkim,
- niski poziom efektywności energetycznej budynków spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych,
- brak miejsca, w którym można by było prezentować zabytki kultury materialnej związanej z Radomyślem Wielkim i prowadzić edukację patriotyczno – historyczną,
- zbyt uboga i niewystarczająca mała architektura, zieleni, placów zabaw, oświetlenia ulicznego, ścieżek rowerowych, koszy na śmieci na terenie miasta.

1.8. SFERA GOSPODARCZA.

Na terenie Gminy na koniec 2012 roku zarejestrowanych było 771 podmiotów, gdzie 97% stanowiły firmy sektora prywatnego, co potwierdza ogólną tendencję wzrostową w powiecie mieleckim oraz całym województwie.

Tabela 9 Struktura działalności gospodarczej w gminie Radomyśl

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W REJESTRZE REGON W 2012 R.		
	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej		
ogółem.....	9940	771
w tym w sektorze: rolniczym.....	135	26
przemysłowym.....	1415	113
budowlanym.....	1277	147
Podmioty gospodarki narodowej		
na 10 tys. ludności.....	729	543
Osoby fizyczne		
prowadzące działalność gospodarczą		
na 10 tys. ludności.....	554	437

Źródło: <http://rzeszow.stat.gov.pl/>

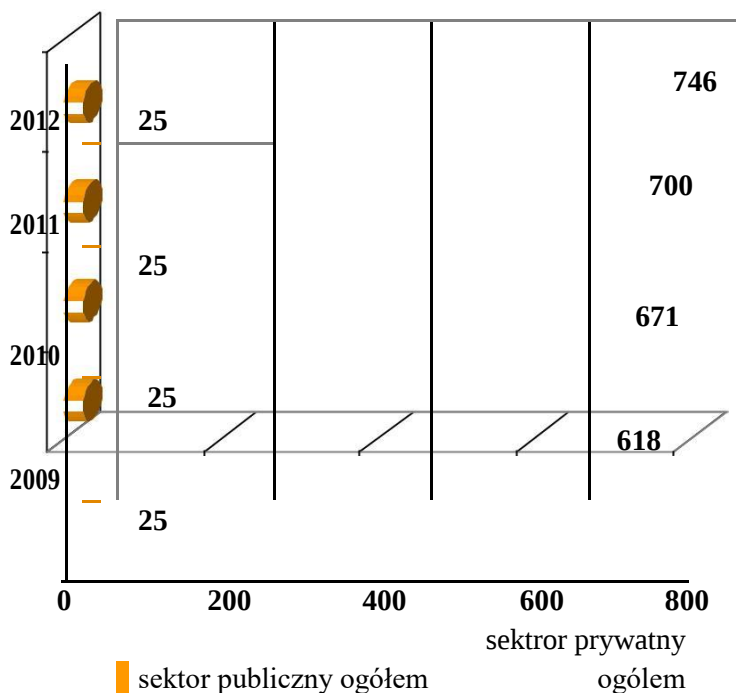
Tabela 10 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W REJESTRZE REGON W 2012 R.

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Z liczby ogółem						
				Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej						Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
				razem	w tym					
					Spółki handlowe		Spółki cywilne	spółdzielnie	Fundacje stowarzyszenia i organizacje społeczne	
razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego									
Powiat mielecki	9940	368	9572	2385	600	92	801	42	383	7555
Radomyśl Wielki	771	25	746	151	13	-	33	3	47	620
miasto	280	16	264	62	8	-	18	2	9	218
wieś	491	9	482	89	5	-	15	1	38	402

Źródło: <http://rzeszow.stat.gov.pl/dane-o-wojewodztwie/powiaty-938/finanse-podmioty-gospodarcze-2013-939/>

1.8.1. Obszary aktywności gospodarczej w gminie.

Ryc 3. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w podziale na sektor publiczny oraz prywatny na terenie gminy Radomyśl Wielki.

Na terenie gminy Radomyśl Wielki przeważa przemysł rolno-spożywczy (zakłady przetwórstwa mięsa wieprzowego i wołowego). Silnie rozwinięte jest rolnictwo w zakresie hodowli drobiu rzeźnego i niosek, oraz trzody chlewnej. Pod względem ilości zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, jak i hodowli drobiu gmina Radomyśl Wielki zajmuje 1 miejsce w województwie podkarpackim. Silnie rozwinięty jest handel detaliczny oraz gastronomia.

W roku 2012 na terenie gminy Radomyśl Wielki zarejestrowanych było 771 podmiotów, w tym 25 (3,24% ogółu) w sektorze publicznym, a 746 w sektorze prywatnym (96,76% ogółu). Na przestrzeni lat 2009-2012 liczba podmiotów gospodarki narodowej rosła. W analizowanym okresie liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o 97 w 2012 w porównaniu do roku 2009.

W przypadku Gminy Radomyśl Wielki biorąc pod uwagę sektory własności istniejących pomiotów gospodarczych, zauważyć należy ogromny udział sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej. Posiłkując się tymi danymi wnioskować można, iż to sektor prywatny stanowi o charakterze gospodarki w Gminie.

Tabela 11 Podział podmiotów gospodarczych w gminie Radomyśl Wielki zarejestrowanych wg. REGON

ogółem			
2009	2010	2011	2012
jed. gosp.	jed. gosp.	jed. gosp.	jed. gosp.
643	696	725	771
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10tys. ludności			
463	496	514	543
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności			
40	57	49	65
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności			
29	24	29	33
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym			
6,1	6,5	6,8	7,0
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym			
65	93	79	105
Sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą			
512	562	589	620
Sektor prywatny – spółki handlowe			
13	13	12	13
Sektor prywatny - spółdzielnie			
3	3	3	3

Wśród firm prywatnych zarejestrowanych jest jako własność osób fizycznych dominowały przedsiębiorstwa należące do sektora usług i handlu. Zdecydowanie mało jest producentów. Pod względem poziomu zatrudnienia dominują firmy zatrudniające do 5 osób (najczęściej są to mikro-przedsiębiorstwa dające zatrudnienie jedynie właścicielom).

Do większych firm należą Zakłady Gumowe „Geyer & Hosaja” w Partyni, Zakłady Mięsne w Radomyślu Wielkim, w Żarówce, w Rudzie, Dulczy Wielkiej, Cegielnia w Podborzu, Gminna Spółdzielnia w Radomyślu Wielkim oraz Spółdzielnia Usługowo-Wytwórcza w Partyni.

1.8.2. Identyfikacja problemów w sferze gospodarczej.

- Brak miejsc pracy,
- Brak zakładów przemysłowych,
- Brak odnawialnych źródeł energii,
- Słabe warunki dla rozwoju działalności gospodarczej,
- Niskie dochody gminy,
- Słabnąca koniunktura gospodarcza w kraju oraz atrakcyjność inwestycyjna i osadnicza sąsiednich gmin a nawet regionów,

- Brak reformy finansów publicznych i coraz większe obciążenia budżetu gminy (nowe zadania bez środków finansowych),
- Nieprzewidywalne zmiany prawa i zasad działania samorządów,
- Atrakcyjność inwestycyjna sąsiadów,
- Brak skutecznego porozumienia, integracji działań między gminą i powiatem,
- Wzrost bezrobocia w skali całego kraju,
- Brak terenów inwestycyjnych, niewypracowanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych.

1.9. SFERA SPOŁECZNA.

1.9.1. Struktura demograficzna.

Na dzień 30 grudnia 2012r. obszar Gminy Radomyśl Wielki zamieszkuje łącznie 14 198, w tym :

- ludność obszar miejski 3 079 osób,
- ludność obszar wiejski 11 119 osób.

Średni wskaźnik gęstości zaludnienia gminy Radomyśl Wielki wynosi 87os./km², przy średnim wskaźniku gęstości zaludnienia dla powiatu mieleckiego wynoszącym 154 os./km².

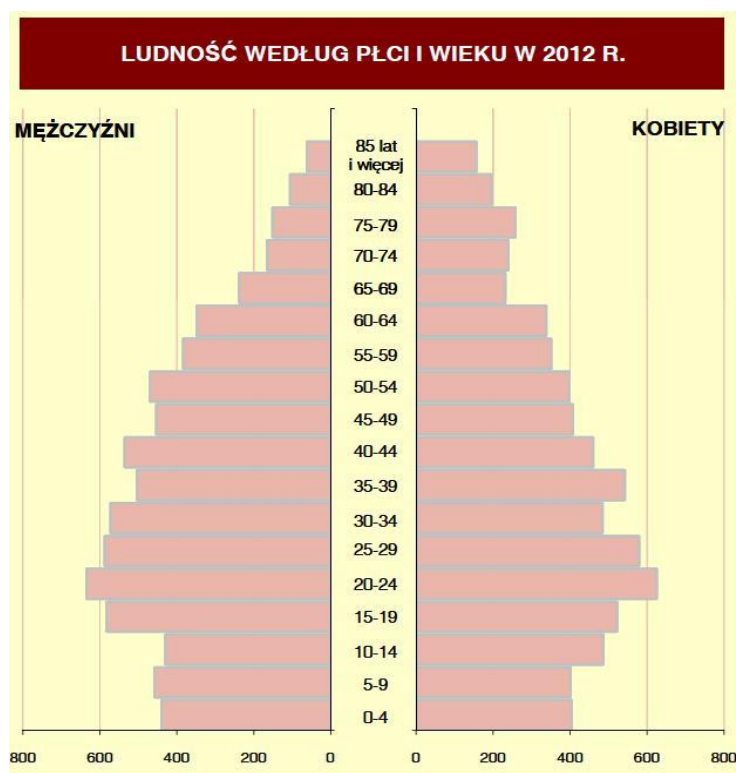
Tabela 12 Wybrane dane demograficzne

Wybrane dane demograficzne w 2012r			
	Powiat	Gmina	Powiat =100
Ludność	136296	14187	10,4
• w tym kobiety	69170	7076	10,2
Urodzenia żywe	1299	148	11,4
Zgony	1093	108	9,9
Przyrost naturalny	206	40	x
Saldo migracji ogółem	-94	19	x
Ludność w wielku:			
• przedprodukcyjnym	26634	3253	12,2
• produkcyjnym	87000	8799	10,1
• poprodukcyjnym	22662	2135	9,4

Źródło: www.stat.gov.pl

Liczba mieszkańców powoli, ale systematycznie rośnie. W porównaniu z rokiem 1990 (12 998) wzrosła o 1189 osób tj. o ok.9,1 %. Podstawowym determinantem wpływającym na liczebność mieszkańców jest liczba urodzeń i liczba zgonów oraz wynikający z nich przyrost naturalny, niewątpliwym wpływ ma też natężenie migracji zewnętrznej ludności, czyli jej napływ i odpływ z obszaru gminy.

Rysunek przedstawiający strukturę ludności wg płci w gminie Radomyśl Wielki.

Źródło: www.stat.gov.pl

Tabela 13 Liczba Ludności - W POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCIACH (stan na 30.12.2012r.)

Miejscowości	Liczba mieszkańców na 31.XII.2010	Liczba mieszkańców na 31.XII.2012	Zmiana liczby mieszkańców (2010-2012)
Dąbie	939	947	8
Dąbrówka Wisłocka	717	714	- 3
Dulcza Mała	831	838	7
Dulcza Wielka	1 744	1 752	8
Janowiec	642	668	26
Partynia	1 189	1 205	16
Pień	337	328	- 9
Podborze	739	749	10
Radomyśl Wielki	3 052	3 087	35
Ruda	1 578	1 572	- 6
Zdziarzec	957	960	3
Zgórsko	446	464	18
Żarówka	900	914	14
RAZEM	14 071	14 198	127

Źródło: UM Radomyśl Wlk.

Współczynnik feminizacji notowany zasadniczo nie odbiega od standardowej wartości. Na 100 mężczyzn przypada 100 kobiet i jest to nieco mniej niż w województwie podkarpackim (106).

Na liczbę ludności gminy oraz gęstość zaludnienia, istotny wpływ mają dwa podstawowe czynniki – przyrost naturalny oraz saldo migracji. W porównaniu z powiatem mieleckim (2,2) wskaźnik przyrostu

naturalnego na 1000 mieszkańców w Radomyślu wynosi jest o 45 % większy i wynosi 3,2 (w 2011r.-BDR-2012)

Tabela 14. Przyrost naturalny w gminie (2010-2012)

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny								
	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Radomyśl Wielki	7	45	40	2	32	10	5	13	30
Radomyśl Wielki -miasto	0	12	11	0	12	0	0	0	11
Radomyśl Wielki -obszar wiejski	7	33	29	2	20	10	5	13	19

Źródło: Dane GUS 2011

Za sygnał pozytywny, biorąc pod uwagę trendy demograficzne występujące na obszarze Gminy, odczytywany może być również stopniowy wzrost liczby zawieranych małżeństw. Wskaźnik mierzony liczbą nowo-zawartych związków małżeńskich przypadających na 1000 mieszkańców wyniósł w 2012r. 5,6 i w porównaniu z danymi uzyskanymi w roku 2002 obserwowalny jest w tym zakresie wzrost. Jest to wskaźnik o tyle interesujący, iż bywa on odczytywany jako miernik skłonności mieszkańców do dalszego pobytu w miejscu dotychczasowego zamieszkania i przekłada się bezpośrednio na zapotrzebowanie w zakresie zasobów mieszkaniowych.

Kolejnym, niezwykle istotnym elementem jest kształt jaki przyjmuje struktura wiekowa mieszkańców. Jego analiza wskazuje, iż społeczeństwo Gminy Radomyśl Wielki to stosunkowo młode osoby, które nie ukończyły 34 roku życia stanowią bowiem 48% ogólnej liczby mieszkańców. Przyglądając się jednak bliżej innym jednostkom terytorialnym – widać wyraźnie, że wskaźnik ten nie wyróżnia Gminy na tle województwa, powiatu mieleckiego czy wchodzących w jego skład gmin ościennych.

Z kolei w aspekcie struktury wiekowej wg ekonomicznych kategorii wieku, w opisywanej Gminie na przestrzeni lat widoczny jest niekorzystny trend wzrostowy w zakresie liczby osób w wieku produkcyjnym, przy równoczesnym spadku liczby mieszkańców najmłodszych, będących w wieku przedprodukcyjnym. Według informacji z roku 2012 62% ogółu lokalnej społeczności to osoby w wieku produkcyjnym, osób w wieku przedprodukcyjnym jest 22%, a w poprodukcyjnym 16% ogółu. O ile statystyki obrazujące strukturę wiekową społeczeństwa Gminy Radomyśl Wielki przedstawiają dane, które można uznać za korzystne, o tyle obserwacja zachodzących w tym obszarze zmian pozwala zauważyć negatywne procesy, wpisujące się w ogólnopolską tendencję starzenia się społeczeństwa.

W Gminie Radomyśl Wielki szczególnie widoczne jest to na podstawie wskaźników obciążenia demograficznego, które z roku na rok osiągają wyższe, a zatem coraz mniej korzystne, wartości.

Przykładowo - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w ciągu pięciu lat (w okresie 2002 – 2012) wzrósł aż o 10 osób. Należy jednak zaznaczyć, że choć jest to niewątpliwie zjawisko mogące rodzić uzasadnione obawy, to jednak na tle innych jednostek, analizowana Gmina nie wypada pod tym względem najgorzej. W tym samym czasie w powiecie mieleckim odnotowano bowiem podobny wzrost ww. wskaźnika, a w województwie podkarpackim wzrost ten był o 3,1 wyższy.

1.9.2. Poziom i struktura bezrobocia rejestrowego.

Według stanu na 31 października 2013r. w województwie podkarpackim zarejestrowanych było 145 744 bezrobotnych, w tym 75059 kobiety (51,5% ogółu bezrobotnych). W stosunku do poprzedniego miesiąca liczba bezrobotnych spadła o 125 osób, a w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego (142 894) wzrosła o 2 850 osób.

W okresie października 2013 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 16087 bezrobotnych, w tym 3300 po raz pierwszy (we wrześniu 2013 r. 15973, w tym 4310 po raz pierwszy). W strukturze napływu bezrobotnych do powiatowych urzędów pracy przeważają osoby, które już wcześniej tj. od 1990 r. zarejestrowano przynajmniej jeden raz w statystykach powiatowych urzędów pracy. Grupa ta obejmowała 12787 bezrobotnych wśród nowo zarejestrowanych, co stanowiło 79,5% napływu (we wrześniu 2013 r. – 11663 osoby tj. 73,0% napływu).

Tabela 15 Bezrobocie – stan 2013r.(PUP Mielec)

	Polska (%)	liczba bezrobot. (w tys.):	województwo podkarpackie (%):	liczba bezrobot. (w tys.):	powiat mielecki (%):	liczba bezrobot. (w tys.):	l.bezrobotnych Radomyśl Wlk.
styczeń	14,2	2 295,7	17,0	163,0	14,0	8,6	880
luty	14,4	2 336,7	17,1	164,2	14,0	8,6	874
marzec	14,3	2 314,5	16,9	162,1	13,7	8,4	852
kwiecień	14,0	2 255,7	16,4	156,3	13,1	7,9	799
maj	13,5	2 176,3	15,9	150,4	12,7	7,6	753
czerwiec	13,2	2 109,1	15,5	145,8	12,1	7,3	723
lipiec	13,1	2 093,1	15,5	146,2	12,4	7,5	757
sierpień	13,0	2 083,2	15,5	146,2	12,6	7,6	756
wrzesień	13,0	2 083,1	15,6	145,9	12,0	7,4	758
październik	13,0	2 075,2	15,6	145,7	11,9	7,3	755

Tabela 16 Dane statystyczne dotyczące lokalnego rynku pracy dla miasta i gminy Radomyśl Wielki . styczeń - lipiec 2014r. (PUP Mielec).

Miesiąc	Ogółem na koniec miesiąca	Ogółem na koniec miesiąca (kobiety)	Ogółem z prawem do zasiłku	Ogółem z prawem do zasiłku (kobiety)
Styczeń	849	425	73	35
Luty	826	413	78	31
Marzec	802	394	78	34
Kwiecień	747	362	82	37
Maj	722	359	70	34
Czerwiec	701	345	70	30
Lipiec	715	363	71	37

1.9.3 Bezpieczeństwo Publiczne.

Tabela 17 Analiza bezpieczeństwa publicznego w gminie Radomyśl Wielki została opracowana na podstawie danych udostępnionych przez Komendę Powiatową Policji w Mielcu.

Rodzaj przestępstwa	2012		2013				I półrocze 2014			
	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Przestępstwa stwierdzone		Przestępstwa wykryte		Przestępstwa stwierdzone		Przestępstwa wykryte	
	Miast i Gmina		Miasto	Gmina	Miasto	Gmina	Miasto	Gmina	Miasto	Gmina
ZABÓJSTWO	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
ZGWAŁCENIE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KRADZIEŻ	12	4	4	2	1	1	2	1	1	0
KRADZIEŻ Z WŁAMANIEM	2	0	5	3	2	0	-	-	-	-
ROZBÓJ	1	1	3	-	3	-	-	-	-	-
BÓJKA, POBICIE	2	2	1	1	1	0	-	-	-	-
PRZECIWKO RODZINIE I OPIECE	-	-	5	3	5	3	2	-	2	-
PRZECIWKO ŻYCIU I ZDROWIU	-	-	3	2	3	1	1	-	0	-
PRZECIWKO MIENIU	-	-	16	15	6	8	13	7	11	4
USZKODZENIE RZECZY	-	-	3	1	1	0	1	2	0	1
PRZESTĘPSTWA NARKOTYKOWE	-	-	4	1	4	1	1	-	1	-
PRZESTĘPSTWA DROGOWE	-	-	33	41	33	40	2	7	1	7
PRZESTĘPSTWA GOSPODARCZE	2	2	2	4	2	2	1	3	1	2
PRZESTĘPSTWA KRYMINALNE	-	-	32	19	20	12	15	5	13	3
PROWADZENIE POJAZDU W STANIE NIETRZEŻWYM	-	-	31	35	31	35	1	7	1	7
RAZEM	19	9	142	127	112	103	39	32	31	24

1.9.4 Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

Opieka zdrowotna

Podstawowa opiekę zdrowotną mieszkańców gminy zapewniają 2 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej, które podpisały kontrakty z Narodowym Funduszem Zdrowia:

- NZOZ „Bielmed”,
- NZOZ „Radomyśl Wielki” wraz z Ośrodkiem Zdrowia w Rudzie.

Oba Zakłady Opieki Zdrowotnej obsługują łącznie około 14 tys. pacjentów. O likwidacji Samodzielnego Gminnego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Radomyślu Wielkim i przekazaniu zadań ochrony zdrowia w ręce dwóch prywatnych Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej tj. NZOZ „Bielmed” i NZOZ „Radomyśl Wielki” samorząd gminy podjął decyzję w 2002 roku. Spowodowało to rewolucyjnie, korzystne zmiany w obsłudze medycznej mieszkańców gminy Radomyśl Wielki. Ponadto na uwagę zasługuje fakt utworzenia przy Ośrodku Rewalidacyjno- Wychowawczym w Pniu Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej finansowanego w ramach kontraktu z NFZ, który wykonuje usługi rehabilitacyjne dla wychowanków ośrodka. Powstanie dwóch NZOZ spowodowało konkurencję, co wymusiło zdecydowaną poprawę jakości obsługi pacjentów. Prywatne NZOZ zwiększyły liczbę lekarzy z 7 do 14 lekarzy. Uruchomiono obsługę medyczną pacjentów w nowych specjalnościach jak: ginekologia, dermatologia. Prywatne NZOZ poczyniły zakupy nowego sprzętu medycznego jak: stomatologicznego, rehabilitacyjnego, diagnostycznego i ginekologicznego. Gmina Radomyśl Wielki w 2002 roku oddała do użytku NZOZ budynek komunalny, czyniła nadal wiele wysiłku, aby jeszcze bardziej poprawić warunki funkcjonowania służby zdrowia w budynkach w Radomyślu Wielkim i Rudzie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej obejmuje zakresem swego działania teren gminy Radomyśl Wielki, pomagając osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Spośród mieszkańców gminy w roku 2011 z pomocy społecznej skorzystało 774 osoby, w tym aż 599 kobiet. Najczęstszym powodem przyznawania pomocy (259 przypadków) była bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (obok długotrwałej i ciężkiej choroby), co stanowi 33,46% wszystkich korzystających z pomocy społecznej. Na koniec 2011 r. teren gminy zamieszkiwało 943 osoby bezrobotne, w tym 517 kobiet, z powodu bezrobocia udzielono 131 osobom, w tym 110 kobietom. Z analizowanych danych wynika, że kluczowym problemem mieszkańców jest bezrobocie oraz trudności opiekuńczo-wychowawcze. Zdecydowaną większość osób doświadczających problemów o których mowa wyżej stanowią kobiety, zatem to przede wszystkim do nich zostały nakierowane działania realizowane w Programie Aktywności Lokalnej na lata 2013 – 2015 w gminie Radomyśl Wielki. Celem działań przewidzianych w Programie Aktywności Lokalnej jest przede wszystkim aktywizacja osób doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych, zwiększenie ich umiejętności w tym zakresie, a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego.

Formy pomocy:

Z ustawy o pomocy społecznej - świadczenia pieniężne

- zasiłki stałe,
- zasiłki okresowe,
- zasiłki celowe i celowe specjalne

Z ustawy o pomocy społecznej - świadczenia niepieniężne:

- pomoc w formie posiłków,

- pomoc w formie usług opiekuńczych,
- praca socjalna,
- sprawienie pogrzebu,
- schronienie,
- wydawanie decyzji kierujących do domu pomocy społecznej,
- wydawanie decyzji kierujących do środowiskowego domu samopomocy.

Z ustawy o świadczeniach rodzinnych:

- zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych,
- świadczenia opiekuńcze, w tym: zasiłki pielęgnacyjne, świadczenie pielęgnacyjne, świadczenia jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia (becikowe).

1.9.5 Identyfikacja problemów w obszarze społecznym.

- mała atrakcyjność turystyczna,
- niska efektywność rolnictwa,
- duży stopień ubóstwa,
- brak dyżuru medycznego w weekendy i dni wolne od pracy,
- wzrost przestępczości w regionie,
- pogłębienie się nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży, co przejawia się w obniżeniu się wieku inicjacji alkoholowej oraz narkotykowej, wchodzeniem w kolicję z prawem,
- rosnąca bierność części mieszkańców w zaangażowanie w sprawy gminy, w tym zwłaszcza dotycząca utrzymania porządku,
- zubożenie społeczeństwa i duży stopień ubóstwa wśród mieszkańców,
- migracja młodych ludzi – wyludnianie się wsi,
- brak tradycji korzystania z posiadania walorów kulturalnych i rekreacyjnych,
- brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy szczególnie dla ludzi na terenie miasta i gminy Radomyśl Wielki,
- brak imprezy wizerunkowej o charakterze kulturalnym, sportowym lub gospodarczym, która wyróżniałaby Radomyśl Wielki w podkarpackim i budowała markę i wizerunek gminy Radomyśl wielki w kraju, Europie i świecie,
- brak monitoringu na terenie miasta.

1.10 Analiza swot dla poszczególnych sfer życia gminy- przestrzennej, gospodarczej i społecznej.

SWOT to jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego, jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Np. w naukach ekonomicznych jest stosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego środowiska danej organizacji (np. przedsiębiorstwa), analizy danego projektu, rozwiązania biznesowego itp. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych).

STRENGTHS - mocne strony gminy, które należycie wykorzystane będą sprzyjać jej rozwojowi, a w chwili obecnej pozytywnie wyróżniające gminę w otoczeniu; są przewagą w stosunku do „konkurencji”.

WEAKNESSES - słabe strony gminy, których niewyeliminowanie bądź niezniwelowanie siły ich oddziaływania będzie hamować rozwój gminy; mogą nimi być: być brak wystarczających kwalifikacji, podziału zadań, złej organizacji pracy lub brak innych zasobów.

OPPORTUNITIES - szanse – uwarunkowania, które przy umiejętnym wykorzystaniu mogą wpływać pozytywnie na rozwój gminy.

THREATS - zagrożenia – czynniki obecnie nie paraliżujące funkcjonowania gminy, ale mogące być zagrożeniem w przyszłości dla sprawności gminy.

Strenghts	Silne strony	Atuty	Zasoby gminy
Weaknesses	Słabe strony	Wady/Słabości	Zasoby gminy
Oportunities	Szanse	Okazje/ Możliwości	Otoczenie gminy
Threats	Zagrożenia	Trudności	Otoczenie gminy

Pierwszym elementem **analizy SWOT** jest **ocena zasobów gminy**, która pozwala na identyfikację jego mocnych i słabych stron. Ważnym aspektem tego typu analizy jest określenie **zasobów charakterystycznych dla gminy**. Poznanie **szans i zagrożeń** płynących z otoczenia stanowi drugi etap analizy SWOT. Późniejsza ich konfrontacja z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia kierunków rozwoju. **Analizę SWOT najlepiej przeprowadzić strukturalnie, analizując poszczególne czynniki mające kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy.**

ATUTY GMINY RADOMYŚL WIELKI

- bliskie położenie Mielca, jako ośrodka miejskiego,
- dobry rozwój infrastruktury technicznej w zakresie telefonizacji, wodociągowania, gazyfikacji, gospodarki odpadowej,
- bardzo dobry stan infrastruktury drogowej,
- dobre usytuowanie w sieci komunikacyjnej,
- dobre wykorzystanie środków unijnych,
- dobre zarządzanie gminą,
- dobrze rozwinięty przemysł przetwórstwa mięsnego,
- przyjazna i bezpieczna gmina,
- dobra baza oświatowa,
- dbałość o kulturę i dziedzictwo kultury,
- niskie zadłużenie gminy,
- tereny pod inwestycje.

SŁABE STRONY GMINY RADOMYŚL WIELKI

- brak miejsc pracy,
- brak zakładów przemysłowych,
- niewystarczający stopień skanalizowania gminy,
- mała trakcyjność turystyczna,
- brak ścieżek rowerowych,
- brak chodników w niektórych miejscach miasta,
- niska klasa gleb,

- brak odnawialnych źródeł energii,
- niska efektywność rolnictwa,
- duży stopień ubóstwa,
- słabe warunki dla rozwoju działalności gospodarczej.
- brak dyżuru medycznego w weekendy i dni wolne od pracy,
- brak obwodnicy,
- brak zbiorników retencyjnych,
- niskie dochody gminy,
- zły stan nawierzchni dróg na terenie miasta,
- zły stan techniczny budynków usytuowanych w poszczególnych pierzejach Rynku,
- postępująca dekapitalizacja majątku komunalnego, infrastruktury, dewastacje,
- niezagospodarowany budynek byłej „harcówki”,
- niezagospodarowane tereny po byłym wysypisku śmieci zlokalizowane za boiskiem sportowym w Radomyślu Wielkim,
- niski poziom efektywności energetycznej budynków spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych,
- brak miejsca, w którym można by było prezentować zabytki kultury materialnej związanej z Radomyślem Wielkim i prowadzić edukację patriotyczno – historyczną,
- zbyt uboga i niewystarczająca mała architektura, zieleni, placów zabaw, oświetlenia ulicznego, ścieżek rowerowych, koszy na śmieci na terenie miasta,
- Brak terenów inwestycyjnych, niewypracowanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych,
- Brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy szczególnie dla ludzi na terenie miasta i gminy Radomyśl Wielki,
- Brak imprezy wizerunkowej o charakterze kulturalnym, sportowym lub gospodarczym, która wyróżniałaby Radomyśl Wielki w podkarpackim i budowała markę i wizerunek gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie,
- Brak monitoringu na terenie miasta.

SZANSE GMINY RADOMYŚL WIELKI

- realizacja budowy obwodnicy dla Radomyśla Wielkiego w ciągu drogi 984 32,8%,
- umiejętność pracowników Urzędu pozyskiwanych zewnętrznych środków finansowych zwłaszcza z Unii Europejskiej 28,5%,
- uzbrojone tereny pod nowe inwestycje 27,65%,
- proSPORTowa i prorekreacyjna polityka władz gminnych 19,65%,
- kultywowanie tradycji ludowych i sportowych 19,10%,
- sponsoring imprez kulturalnych oraz drużyn sportowych przez prywatne firmy działające na terenie gminy 18,55%,

ZAGROŻENIA GMINY RADOMYŚL WIELKI

Głównym zagrożeniem zewnętrznym dla społeczności gminy wydają się być: słabnąca koniunktura gospodarcza w kraju oraz atrakcyjność inwestycyjna i osadnicza sąsiednich gmin a nawet regionów.

ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY

- słabnąca koniunktura gospodarcza kraju,
- brak reformy finansów publicznych i coraz większe obciążenia budżetu gminy (nowe nadania bez środków finansowych),
- nieprzewidywalne zmiany prawa i zasad działania samorządów,
- atrakcyjność inwestycyjna sąsiadów,
- niebezpieczeństwo niepełnego wykorzystania szans jakie oferują środki Unii Europejskiej,
- wzrost przestępczości w regionie,

- nachodzące na siebie kompetencje szczebli samorządu terytorialnego,
- brak skutecznej polityki regionalnej,
- brak skutecznego porozumienia, integracji działań między gminą i powiatem,
- pogłębienie się nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży, co przejawia się w obniżeniu się wieku inicjacji alkoholowej oraz narkotykowej, wchodzeniem w kolizję z prawem,
- rosnąca bierność części mieszkańców w zaangażowanie w sprawy gminy, w tym zwłaszcza dotycząca utrzymywania porządku;
- postępująca dekapitalizacja majątku komunalnego, infrastruktury, dewastacje,
- zubożenie społeczeństwa i duży stopień ubóstwa wśród mieszkańców,
- konkurencyjność towarów z UE w kontekście jej rozszerzenia i likwidacji barier celnych,
- wzrost bezrobocia w skali całego kraju,
- migracja młodych ludzi-wyludnianie się wsi,
- brak tradycji korzystania z posiadanych walorów kulturalnych i rekreacyjnych.

III. NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY I REGIONU

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki musi uwzględnić zapisy zawarte w dokumentach rozwoju regionalnego i przywiązuje dużą wagę do spójności z istniejącymi lokalnymi planami miejscowego zagospodarowania przestrzennego, priorytetami, celami strategicznymi i wieloletnimi planami inwestycyjnymi. Dokument ten jest spójny z następującymi dokumentami na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym:

1. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
2. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.
3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY
4. WIEJSKIE.
5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
6. Krajowa Polityka Miejska 2020.
7. Narodowy Plan Rewitalizacji 2022.
8. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2020.
9. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.
10. Programy Operacyjne perspektywy 2014 – 2020.
 - a. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 -2020.
 - b. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014 -2020.
 - c. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014 -2020.
 - d. Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014 -2020.
11. Lokalna Strategia Rozwoju
12. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 - 2020
13. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
14. Strategia Rozwiązywania problemów społecznych, integracji i polityki społecznej w mieście i gminie Radomyśl Wielki na lata 2007-2017
15. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 to unijna strategia wzrostu na okres od 2010 do 2020 r. Obejmuje ona o wiele więcej niż samo wyjście z kryzysu, z którym nadal boryka się wiele europejskich krajów. Strategia ta ma pomóc nam skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu.

OBSZARY PRIORYTETOWE

1. **WZROST INTELIGENTNY**- czyli rozwój gospodarki opartej na wiedzy
2. **WZROST ZRÓWNOWAŻONY** - czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej.
3. **WZROST SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU** - czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

CEL 1: OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA ZATRUDNIENIA NA POZIOMIE 75%

Wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat, w tym poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników nisko wykwalifikowanych oraz skuteczniejszą integrację legalnych imigrantów.

CEL 2: POPRAWA WARUNKÓW PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI BADAWCZO-ROZWOJOWEJ

W szczególności z myślą o tym, aby łączny poziom inwestycji publicznych i prywatnych w tym sektorze osiągnął 3% PKB; ponadto Komisja Europejska opracuje wskaźnik odzwierciedlający efektywność działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej.

CEL 3: ZMNIEJSZENIE EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH O 20%

W porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%. Unia Europejska zdecydowana jest podjąć decyzję o osiągnięciu do 2020 r. 30-procentowej redukcji emisji w porównaniu z poziomami z 1990 r., o ile inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnych redukcji emisji, a kraje rozwijające się wniosą wkład na miarę swoich zobowiązań i możliwości.

CEL 4: PODNIESIENIE POZIOMU WYKSZTAŁCENIA

Zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie, do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.

CEL 5: WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO

Zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego, co najmniej 20 mln obywateli.

Komisja Europejska opracowała zintegrowane wytyczne będące zestawem ogólnych zaleceń dla krajów członkowskich w różnych obszarach polityk gospodarczych, tak aby ich realizacja doprowadziła do szybkiego osiągnięcia głównych celów strategii „Europa 2020”. W porównaniu ze Strategią Lizbońską liczba zintegrowanych wytycznych została zredukowana z 24 do 10.

Zintegrowane wytyczne stanowią podstawę do opracowania przez rządy państw członkowskich krajowych programów reform (KPR).

Wytyczna 1

Zapewnienie jakości i stabilności finansów publicznych.

Wytyczna 2

Rozwiązanie problemu nierównowagi makroekonomicznej.

Wytyczna 3

Zmniejszenie nierównowagi w strefie euro.

Wytyczna 4

Optymalizacja pomocy na rzecz badań i rozwoju oraz innowacji, wzmocnienie trójkąta wiedzy i uwolnienie potencjału gospodarki cyfrowej.

Wytyczna 5

Bardziej efektywne korzystanie z zasobów i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Wytyczna 6

Poprawa otoczenia biznesu i środowiska konsumenckiego oraz modernizacja bazy przemysłowej, aby zapewnić funkcjonowanie rynku wewnętrznego w pełnym zakresie.

Wytyczna 7

Zwiększenie uczestnictwa kobiet i mężczyzn w rynku pracy, ograniczanie bezrobocia strukturalnego i promowanie jakości zatrudnienia.

Wytyczna 8

Rozwijanie zasobów wykwalifikowanej siły roboczej odpowiadającej potrzebom rynku pracy oraz promowanie uczenia się przez całe życie.

Wytyczna 9

Poprawa jakości i wydajności systemów kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz zwiększenie liczby osób podejmujących studia wyższe lub ich odpowiedniki.

Wytyczna 10

Promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa.

7 INICJATYW PRZEWODNICH

- ✓ **UNIA INNOWACJI** - to działania na rzecz stworzenia takich warunków, by innowacyjne pomysły mogły łatwiej przeradzać się w nowe produkty, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy.
- ✓ **MOBILNA MŁODZIEŻ** - to działania na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy.
- ✓ **EUROPA EFEKTYWNIE KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW** - to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii.
- ✓ **EUROPEJSKA AGENDA CYFROWA** - to działania na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.
- ✓ **POLITYKA PRZEMYSŁOWA W ERZE GLOBALIZACJI** - to działania na rzecz poprawy otoczenia biznesu oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencji na rynkach światowych.
- ✓ **PROGRAM NA RZECZ NOWYCH UMIEJĘTNOŚCI I ZATRUDNIENIA** - to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy.
- ✓ **EUROPEJSKI PROGRAM WALKI Z UBÓSTWEM** - to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) (art. 9 ust. 1) – *dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat.*

Stanowi najszerszy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego założenia zostały określone w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz przyjętym przez Radę Ministrów dnia 27 kwietnia 2009 r. dokumencie *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski*. W przypadku tej Strategii to okres prawie 20 lat, gdyż przyjętym przy jej konstruowaniu horyzontem czasowym jest rok 2030. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju powstawała w latach 2011 i 2012. Uwzględnia ona uwarunkowania wynikające ze zdarzeń i zmian w otoczeniu społecznym, politycznym i gospodarczym Polski w tym okresie. Opiera się również na diagnozie sytuacji wewnętrznej, przedstawionej w raporcie *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe* z 2009 roku, w stosunku do diagnozy z lat 2008 i 2009 uzupełnione zostały o elementy, które wiążą się z trwającym na świecie i w Europie kryzysem finansowym i spowolnieniem gospodarczym. Założeniem wyjściowym przy konstruowaniu Strategii stała się konieczność przezwyciężenia kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie. Wolniejszy rozwój spowodowałby, że jakość życia ludzi poprawiałaby się bardzo wolno. Niezbędne jest zbudowanie przewag konkurencyjnych na kolejne dziesięć lat, czyli do 2030 r., tak aby po wyczerpaniu dotychczasowych sił rozwojowych Polska dysponowała nowymi potencjałami wzrostu w obszarach dotychczas nieeksploatowanych.

Tym samym Strategia nie jest manifestem politycznym, a dokumentem rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym – stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 r.

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce.

I. Makroekonomiczne ramy rozwoju Polski do 2030 r.

Kluczowy projekt I.1: Zwiększenie udziału wydatków rozwojowych (m.in. na edukację, zdrowie, badania i rozwój oraz infrastrukturę) do 17,67% PKB w 2030 r., przy jednoczesnym obniżeniu presji na wzrost ogólnych obciążeń podatkowych.

Kluczowy projekt I.2: Zmiany w strukturze opodatkowania zmierzające do wzmacniania bodźców ekonomicznych sprzyjających oszczędzaniu (w tym: na starość i zużywanej energii), inwestowaniu (w tym: w kapitał produkcyjny, nowoczesne technologie oraz prace badawczo - rozwojowe), akumulacji kapitału ludzkiego w przebiegu życia oraz zachęcających do podejmowania pracy i aktywności ekonomicznej wszystkie grupy społeczne między 15 a (co najmniej) 65 rokiem życia.

Kluczowy projekt I.3: Trwała redukcja deficytu sektora finansów publicznych skorygowanego o czynniki cykliczne do 1% PKB dla podniesienia stabilności makroekonomicznej Polski.

Kluczowy projekt I.4: Wykorzystanie procesu dostosowawczego związanego z wejściem do strefy euro do stabilizacji fiskalnej i monetarnej.

II. Kreatywność indywidualna i innowacyjna gospodarka

Kluczowy projekt II.1: Stworzenie powszechnie dostępnej oferty wczesnej edukacji i opieki wysokiej jakości, nastawionej na wczesną interwencję oraz edukację dzieci i rodziców.

Kluczowy projekt II.2: Wprowadzenie nowych modeli kształcenia nauczycieli oraz kariery zawodowej nauczycieli, sprzyjających wybieraniu zawodu nauczyciela i pozostawania w nim przez najlepszych.

Kluczowy projekt II.3: Kontynuacja zmian w dotychczasowym modelu edukacji w kierunku jego zorientowania na kształcenie kluczowych kompetencji i postaw niezbędnych na rynku pracy oraz personalizacja nauczania na wszystkich etapach edukacji.

Kluczowy projekt II.4: Poprawa jakości kształcenia na poziomie wyższym poprzez wzmocnienie mechanizmów konkurencji między uczelniami, projakościowe finansowanie i ułatwienie transferu edukacja – praca.

Kluczowy projekt II.5 Silniejsze powiązanie systemu kształcenia zawodowego z rynkiem pracy (wprowadzenie praktycznego kształcenia zawodowego), połączone z poprawą jakości kształcenia i wprowadzeniem atrakcyjnych studiów wyższych o profilu praktycznym.

Kluczowy projekt II.6 Upowszechnianie uczenia się dorosłych, przede wszystkim w trybie pozaformalnym oraz w miejscu pracy oraz zapewnienie skutecznego mechanizmu łączącego.

Kluczowy projekt II.7: Kontynuacja zmiany systemu nauki w Polsce w celu wzmocnienia mechanizmu konkurencji między uczelniami i jednostkami badawczymi poprzez wprowadzanie i poszerzanie skali konkursowego mechanizmu finansowania badań naukowych i edukacji opartego o system ewaluacji i oceny osiągnięć badawczych oraz akademickich.

Kluczowy projekt II.8: Wzmocnienie mobilności międzynarodowej i międzysektorowej studentów i pracowników naukowych (w tym wyjazdy zagraniczne na staże naukowe, realizacja projektów badawczych we współpracy z biznesem).

Kluczowy projekt II.9: Zwiększanie elastyczności organizacji szkół wyższych (łączenie wydziałów, współpraca między szkołami, większa niezależność rektora) oraz elastyczności zatrudniania i wynagrodzeń na uczelniach w celu dostosowania się uczelni do zmieniających się warunków demograficznych i promocji najlepszych badaczy.

Kluczowy projekt II.10: Poprawa świadomości roli innowacji i strategii rozwojowych firm wśród przedsiębiorców.

Kluczowy projekt II.11: Zwiększenie dostępności powszechnych programów kształcenia przedsiębiorczości służących tworzeniu postaw proinnowacyjnych, kreatywnych i zdolności do współpracy wśród uczniów i studentów.

Kluczowy projekt II.12: Poprawa spójności działania i współpracy między ośrodkami wspierania innowacyjności parkami technologicznymi, centrami transferu technologii, inkubatorami, funduszami PE/VC w celu zwiększenia skuteczności procesów i skali komercjalizacji wyników badań naukowych oraz poprawa jakości regulacji w zakresie innowacji.

Kluczowy projekt II.13: Wzmocnienie instytucjonalne i merytoryczne ośrodków wspierania biznesu i nauki w celu zapewnienia naukowcom lepszego wsparcia przy podejmowaniu działań związanych z komercjalizacją wyników prac badawczych.

Projekt kluczowy II.14: Stworzenie systemu brokerów technologii.

III.Polska Cyfrowa

Kluczowy projekt III.1: Wspieranie inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową w celu zapewnienia powszechnego, wysokiej jakości dostępu.

Kluczowy projekt III.2: Reforma procesu edukacji, poprzez budowanie kompetencji cyfrowych osób nauczających (m.in. nauczycieli, pracowników innych instytucji edukacyjnych i kultury, pracowników organizacji pozarządowych) powszechny program edukacji cyfrowej oraz stworzenie nowoczesnej sieciowej infrastruktury i zasobów edukacyjnych.

Kluczowy projekt III.3: Stworzenie dogodnych warunków prawnych dla rozwoju rynku mediów elektronicznych.

Kluczowy projekt III.4: Wdrożenie mechanizmów nowoczesnej debaty społecznej i komunikacji państwa z obywatelami, obejmujące zmianę procedur administracyjnych, wspartą wykorzystaniem narzędzi ICT.

Kluczowy projekt III.5: Zwiększenie ilości zasobów publicznych (m.in. zasobów edukacyjnych, zbiorów dziedzictwa, publikacji naukowych i treści mediów publicznych) dostępnych w Sieci, w celu zapewnienia podaży treści wysokiej jakości.

V. Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Kluczowy projekt V.1.: Realizacja programu energetyki jądrowej przeprowadzana kolejno poprzez wybór lokalizacji i inwestora do 2013 r., wykonanie projektu technicznego do 2015 r., budowę pierwszego bloku do 2022 r. oraz ukończenie do 2030 r. budowy kolejnych bloków, które łącznie zapewnią 16% udziału energii jądrowej w bilansie elektroenergetycznym w 2030 r.

Kluczowy projekt V.2.: Modernizacja sieci elektroenergetycznych zapewniona poprzez ułatwienia procesów inwestycyjnych, związanych w szczególności z wymianą przestarzałych elementów sieci dystrybucyjnych, rozbudową linii przesyłowych oraz budową wysokosprawnych i niskoemisyjnych elektrowni (z uwzględnieniem energetyki rozproszonej).

Kluczowy projekt V.3.: Zwiększenie ilości dwukierunkowych, transgranicznych połączeń systemów przesyłu gazu w celu zapewnienia dywersyfikacji importu gazu, a w dalszej perspektywie również i możliwości jego eksportu.

Kluczowy projekt V.4.: Przygotowanie alternatywnych scenariuszy bilansu energetycznego uwzględniających możliwość odkrycia złóż gazu łupkowego oraz planu przystosowania infrastruktury przesyłowej do eksportu tego surowca, przygotowanie regulacji zapewniających przychody uzależnione od sprzedaży gazu a nie wydobywania, a także wyznaczenie ram współpracy z inwestorami w celu rozwoju krajowych kadr w tym sektorze oraz produkcji elementów infrastruktury poszukiwawczo-wydobywczej.

Kluczowy projekt V.5: Zwiększenie pojemności magazynowych gazu, ropy i paliw płynnych, w szczególności poprzez budowę kavern solnych mogących zabezpieczać zarówno rezerwy strategiczne jak i szczytowe przez cały okres realizacji strategii.

Kluczowy projekt V.6: Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce do 2018 r. oraz rozszerzenie tych rozwiązań na sieci gazowe, ciepłownicze i wodociągowe poprzez wdrażanie systemów zintegrowanych inteligentnych pomiarów oraz wspieranie rozwoju lokalnych hybrydowych systemów energetycznych do 2030 r.

Kluczowy projekt V.7: Integracja polskiego rynku elektroenergetycznego i paliwowego z rynkami regionalnymi oraz zwiększanie roli giełdy w handlu paliwami i energią w celu przygotowania do szerszej integracji w ramach europejskiego wspólnego rynku. Podstawą tego procesu będzie wprowadzenie instrumentów gwarantujących skuteczność prawną uzgodnień dokonywanych - w sposób przejrzysty - między krajowym regulatorem a sektorem energetyki, minimalizując tym samym konieczność uruchamiania procesu legislacyjnego, a zarazem przyspieszając tempo wypracowywania rozwiązań i zwiększając ich trwałość.

Kluczowy projekt V.8: Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii poprzez wprowadzenie inteligentnych sieci, uelastycznienie taryf, popularyzację wiedzy o możliwości wyboru dostawców oraz upowszechnienie i uproszczenie oznaczeń energochłonności towarów i urządzeń.

Kluczowy projekt V.9: Inwentaryzacja i oszacowanie wartości zasobów przyrodniczych na podstawie wspólnej metodologii do 2015 r. oraz - w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju - wpisanie najcenniejszych zasobów do planów zagospodarowania przestrzennego.

Kluczowy projekt V.10: Stworzenie systemu zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki opartej na efektywnym korzystaniu z zasobów naturalnych, w tym wdrożenie kompleksowego programu rozwoju innowacyjnych technologii środowiskowych, mającego na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki poprzez wsparcie wiodących ośrodków badawczych i przedsiębiorstw.

Kluczowy projekt V.11: Zakończenie w perspektywie do 2015 r. realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, którego efektem będzie redukcja ładunku zanieczyszczeń, w tym związków biogenych (azot, fosfor) odprowadzanych do wód.

Kluczowy projekt V.12: Wprowadzenie wieloletniego programu monitorowania i ochrony różnorodności biologicznej i przeciwdziałania fragmentacji ekosystemów, zapewniającego

funkcjonowanie korytarzy ekologicznych, a także ustanowienie narzędzi finansowania różnorodności biologicznej.

Kluczowy projekt V.13: Opracowanie oraz wdrożenie krajowego programu adaptacji do zmian klimatu obejmującego pogłębianie badań dotyczących zmian klimatu oraz - w oparciu o wyniki tych badań - wprowadzenie instrumentów polityki publicznej integrujących działania w poszczególnych sektorach (gospodarki wodnej, rolnictwa, transportu, zdrowia, budownictwa, gospodarki przestrzennej).

Kluczowy projekt V.14: Ograniczenie ryzyk związanych z powodzią i ich skutkami poprzez wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zlewniami oraz odbudowę naturalnej retencji wodnej, a także wdrożenie programów małej retencji wodnej na obszarach szczególnie narażonych na powódź i suszę.

VI. Rozwój regionalny

Kluczowy projekt VI.1: Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast.

Kluczowy projekt VI.2: Modernizacja i budowa infrastruktury miejskiej zarówno „starego” (m.in. transport), jak i nowego typu (m.in. postindustrialna przestrzeń miejska dostosowana do potrzeb klasy kreatywnej) w celu zwiększenia dyfuzji efektów wzrostu.

Kluczowy projekt VI.3: Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach.

Kluczowy projekt VI.4: Wykorzystanie inwestycji transportowych do stworzenia efektywnego systemu transportu pomiędzy centrami wzrostu, ośrodkami regionalnymi i subregionalnymi /lokalnymi, tak aby do 2030 r. maksymalny czas dojazdu do najbliższego miasta wojewódzkiego dla każdego mieszkańca Polski nie przekraczał 60 min.

Kluczowy projekt VI.5: Podniesienie jakości kapitału ludzkiego i społecznego na obszarach problemowych w celu mobilizowania lokalnych potencjałów rozwojowych oraz ułatwienia absorpcji impulsów rozwojowych płynących z biegunów wzrostu.

Kluczowy projekt VI.6: Poprawa dostępności do usług publicznych wysokiej jakości na obszarach peryferyjnych. Projekt mieści się w ramach działań podejmowanych w projektach z zakresu Kapitału Ludzkiego.

Kluczowy projekt VI.7: Wdrożenie takich mechanizmów polityki rolnej, które będą stymulowały wzrost wielkości gospodarstw i odchodzenie ludności związanej z gospodarstwami rolnymi do zatrudniania w pozarolniczych sektorach gospodarki, tak aby w perspektywie do 2030 r. zakończyć proces modernizacji sektora rolnego.

Kluczowy projekt VI.8: Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie-miasta.

Kluczowy projekt VI.9: Likwidacja luki cywilizacyjnej pomiędzy wsią a miastem w jakości infrastruktury technicznej w celu poprawy jakości życia ludności z obszarów wiejskich (m.in. wodociągi, kanalizacja, sieć gazowa oraz infrastruktura teleinformatyczna).

Kluczowy projekt VI.10: Zwiększenie stopnia dyfuzji wieś -miasto w celu dynamizowanie rozwoju zarówno terenów miejskich, jak też obszarów wiejskich (m.in. zintegrowane systemy transportu oraz sieci współpracy firm zlokalizowanych na wsiach z tymi z miast, jak też współdziałanie samorządów lokalnych).

VII. Transport

Kluczowe projekty w obszarze transportu dla realizacji pierwszego celu szczegółowego, jakim jest sprawna budowa i modernizacja zintegrowanego systemu infrastruktury transportowej.

VIII. Kapitał Społeczny

Projekt kluczowy VIII.1: Przygotowanie i wprowadzenie programu edukacji obywatelskiej na wszystkich poziomach edukacji.

Projekt kluczowy VIII.2: Wprowadzenie projektów społecznych do programów nauczania.

Projekt kluczowy VIII.3: Uproszczenie mechanizmów zrzeszania się formalnego i nieformalnego ludzi poprzez ograniczenie procedur i obciążeń dla stowarzyszeń i inicjatyw obywatelskich.

Projekt kluczowy VIII.4: Promocja aktywności politycznej i obywatelskiej ludzi (poprzez kampanie społeczne, wykorzystywanie nowoczesnych technologii, wprowadzanie nowych technik głosowań i komunikowania się administracji z obywatelami).

Projekt kluczowy VIII.5: Zmiana zasad finansowania organizacji pozarządowych z budżetu państwa poprzez wprowadzenie zasady finansowania inicjatyw nowatorskich i innowacyjnych oraz tworzenie zachęt dla filantropii prywatnej i korporacyjnej.

Projekt kluczowy VIII.6: Udostępnienie za pośrednictwem Internetu treści objętych domeną publiczną przez państwowe archiwa i biblioteki publiczne.

Projekt kluczowy VIII.7: Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym ludzi poprzez stałe zwiększanie dostępności dóbr kultury i kształcenie nawyków kulturowych (promocja czytelnictwa, teatrów, kina).

Projekt kluczowy VIII.8: Modernizacja infrastruktury oraz rozszerzenie roli społecznych bibliotek lokalnych i ośrodków kultury.

Projekt kluczowy VI II.9: Stworzenie nowych form finansowania inicjatyw kulturalnych i sektora kreatywnego oraz podwyższenie poziomu finansowania do 1% PKB.

Projekt kluczowy VIII.10: Promocja i prowadzenie otwartej rzetelnej debaty w mediach oraz realizacja misji publicznej telewizji i radia połączona z odpolitycznieniem tych instytucji.

Projekt kluczowy VIII.11: Realizacja wieloletnich kampanii promocyjnych Polski w celu promocji wizerunku Polski jako kraju nowoczesnego, otwartego, przyjaznego inwestorom.

IX. Sprawne Państwo

Projekt IX.1: Podniesienie jakości efektów pracy administracji centralnej i zwiększenie szybkości jej działania poprzez skuteczniejszą koordynację i zarządzanie oraz wzmocnienie zaplecza analitycznego.

Projekt IX.2: Poprawa jakości i zwiększenie szybkości obsługi administracyjnej Obywateli/Obywatelek oraz osób prawnych poprzez użycie nowoczesnych instrumentów zarządzania.

Projekt IX.3: Poprawa jakości tworzonego prawa i przejrzystości sposobu jego tworzenia poprzez wyeliminowanie istniejących nieefektywności i korzystanie z doświadczeń innych krajów.

Projekt IX.4: Wprowadzenie mechanizmu redukcji barier biurokratycznych w obszarze działalności gospodarczej poprzez umiejętne korzystanie z przepływu „know-how” pomiędzy sektorem prywatnym i publicznym.

Projekt IX.5: Wdrożenie efektywnych procesów deregulacyjnych na poziomie władzy centralnej w oparciu o przyjęte rozwiązanie systemowe i stosowanie obowiązku publikacji raportów z realizacji działań deregulacyjnych jako instrumentu nadzoru i motywacji.

Projekt IX.6: Optymalizacja harmonizacji prawa krajowego i unijnego poprzez zsynchronizowanie ich z działalnością deregulacyjną, w tym prowadzenie stałego nadzoru działań implementacyjnych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Projekt IX.7: Diagnoza podstawowych wyzwań wymiaru sprawiedliwości zbierająca dotychczasowe doświadczenia i określająca kierunki zmian w jego funkcjonowaniu wraz z szeroką debatą dotyczącą wymiaru sprawiedliwości.

Projekt IX.8: Analiza ekonomiczna efektywności środków wydatkowanych na wymiar sprawiedliwości w szczególności uwzględniająca liczbę sądów, pracowników, sędziów, prokuratorów etc. w stosunku do liczby rozpraw, pozwów, wyroków, zasądzonych odszkodowań.

Projekt IX.9: Zwiększenie przejrzystości i operacyjnej efektywności oraz sprawności działania wymiaru sprawiedliwości poprzez system pomiaru wyników, w szczególności sądów, i wprowadzenie centralnej bazy orzeczeń sądowych.

Projekt IX.10: Przeprowadzenie diagnozy działania sektora publicznego pod kątem podniesienia jakości świadczonych usług.

Projekt IX.11: Wdrożenie instrumentów podnoszących jakość świadczonych usług i efektywność działania sektora publicznego w obsłudze Obywateli/Obywatelek.

**Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020:
REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR) jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Celem strategicznym polityk regionalnej, określonym w KSRR, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju - wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
3. Tworzenie warunków dla skutecznej efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Układ celów KSRR odzwierciedla podstawowe obszary oddziaływania KSRR do 2020 roku i tworzy **triadę: konkurencyjność - spójność - sprawność**, opierającą się na założeniach przekształcenia sposobu myślenia o roli polityki regionalnej i jej realizacji. Dzięki realizacji tak określonych celów następować będzie koncentracja na szansach (potencjałach) a nie na barierach rozwoju, przez wzmocnienie konkurencyjności regionów i odblokowanie ich procesów wzrostowych. Cele zmierzają do osiągnięcia nie tylko pozytywnych zmian służących podniesieniu konkurencyjności regionów i całego kraju, ale także zmniejszeniu dysproporcji w możliwościach rozwojowych między i wewnątrzregionalnych. Dla pełniejszego wykorzystania przewag **konkurencyjnych** oraz zmaksymalizowania efektywności interwencji w ramach KSRR kierunki działań polityki regionalnej będą adresowane do tych obszarów strategicznej interwencji polityki regionalnej, które dają największe szanse poprawy konkurencyjności kraju w skali międzynarodowej tj. w pierwszej kolejności do najważniejszych obszarów miejskich. obok wspierania procesu konkurencyjności w skali międzynarodowej KSRR wspomaga rozprzestrzenianie procesów rozwojowych z najszybciej rozwijających się ośrodków do słabiej rozwijających się i pozostałych obszarów kraju oraz budowanie na tych terenach potencjału absorpcyjnego, który warunkuje powodzenie działań na rzecz rozprzestrzeniania procesów rozwojowych. KSRR wspiera zatem budowanie przewag konkurencyjnych również na tych terenach, które wcześniej w niewielkim stopniu uczestniczyły w procesach rozwojowych.

W ramach wsparcia **spójności** KSRR zakłada skierowanie dodatkowego wsparcia na przeciwdziałanie marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów, które same nie są w stanie przezwyciężyć zapóźnień rozwojowych. W związku z silną koncentracją na tych obszarach problemów stwarzających bariery rozwojowe, działania podejmowane w ramach KSRR zapewnią tam zmniejszanie dysproporcji w dostępie do dóbr i usług publicznych oraz procesy restrukturyzacji, warunkujące uruchomienie i wykorzystanie wewnętrznych zasobów i uruchomienie lub wspomaganie istniejących procesów rozwojowych.

Cel 1. WSPOMAGANIE WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI REGIONÓW

Wspomaganie wzrostu konkurencyjności gospodarki jest jednym z podstawowych celów polskiej polityki rozwoju w najbliższych kilkudziesięciu latach. Tylko przez stałe podnoszenie konkurencyjności gospodarki w zmieniających się uwarunkowaniach społeczno - gospodarczych i kulturowych można zapewnić pespektywy trwałego wzrostu gospodarczego, zwiększanie zatrudnienia i jakości miejsc pracy a tym samym wzrostu zamożności i jakości życia mieszkańców Polski. W dłuższym okresie takie działania mogą spowodować zmniejszenie dystansu rozwojowego Polski do krajów zamożniejszych, a w efekcie zwiększenie stopnia spójności i integracji gospodarczej. Większa spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna Europy oznaczać będzie wykorzystanie potencjałów wszystkich jej regionów, co w konsekwencji doprowadzi do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia perspektyw rozwojowych w skali całej UE w stosunku do konkurujących na scenie globalnej państw i ugrupowań gospodarczo-politycznych. Konkurencyjność struktur przestrzennych podlega tym samym. Z tego powodu wspieranie konkurencyjności wszystkich regionów i terytoriów staje się bardzo ważnym elementem polityki rozwoju. W obecnych warunkach rozwojowych motorami rozwoju kraju i poszczególnych regionów są największe ośrodki miejskie wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, a wśród nich te, które stanowią węzły współczesnych procesów społeczno-gospodarczych - potrafiące tworzyć i przyciągać najlepsze zasoby ludzkie, inwestycje w sektorach zapewniających największą produktywność, kreować innowacje i włączać się w sieci współpracy z innymi podobnymi sobie ośrodkami w układach międzynarodowych i krajowych dla zwiększenia komplementarności i specjalizacji, a tym samym pełniejszego wykorzystania korzyści aglomeracyjnych. Regiony tworzą swoją pozycję konkurencyjną w układach międzynarodowych i krajowych głównie (ale nie wyłącznie) przez pozycję jaką osiągają ich główne ośrodki miejskie. W warunkach polskich biorąc pod uwagę rolę największych miast - niezbyt dużą na tle europejskim koncentrację potencjału do tworzenia PKB, zdolność do tworzenia dobrych jakościowo miejsc pracy, kreowania innowacji i odgrywania roli w procesach przekształceń kulturowych oraz kierunek i obserwowane od czasu wejścia Polski do UE przyspieszenie zmian struktury gospodarczej oraz przekształceń na rynku pracy (m.in. odpływ ludności z rolnictwa), stolica Polski Warszawa i dobrze wykształcona, w miarę równomiernie rozmieszczona w przestrzeni kraju, policentryczna struktura innych najważniejszych polskich miast, oferuje znaczny potencjał do wykorzystania w ramach procesów rozwojowych kraju, który może przy zastosowaniu odpowiednich mechanizmów zostać także efektywnie wykorzystany dla rozwoju pozostałych obszarów kraju — innych miast, obszarów wiejskich i obszarów funkcjonalnych o specjalnym charakterze.

1.1.Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych:

1.1.1. Warszawy - stolicy państwa,

1.1.2. pozostałych ośrodków wojewódzkich²¹.

1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza ośrodkami wojewódzkimi.

1.3. Budowę podstaw konkurencyjności województw - działania tematyczne.

Dwa pierwsze z wymienionych kierunków mają silnie przestrzenny charakter, trzeci zaś obejmuje zestaw działań horyzontalnych, dotyczących całego obszaru kraju. Mając na uwadze realizację celu 1, dla każdego z wyżej wyodrębnionych kierunków działań KSRR ustala cele cząstkowe, wskaźniki oraz oczekiwane rezultaty.

²¹ Pod pojęciem *ośrodków wojewódzkich* należy rozumieć miasta, które od 1.01.1999 r. są siedzibą wojewody i (lub) sejmiku województwa. Takie określenie ośrodków wojewódzkich uwzględnia pozycję tych ośrodków w każdym z regionów, zatem w województwach kujawsko-pomorskim oraz lubuskim przedmiotem wsparcia w tym kierunku działań będą oba miasta stołeczne (Bydgoszcz i Toruń oraz Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra). Wsparcie rozwoju tych ośrodków nie będzie ograniczać się do granic administracyjnych miast wojewódzkich, ale do całych funkcjonalnych obszarów miejskich w bezpośrednim zasięgu ich oddziaływania (zatem np. w województwie śląskim dotyczyć będzie najważniejszych miast tworzących Konurbację Górnośląską, a w województwie pomorskim jako funkcjonalną całość traktowane jest Trójmiasto).

Ad 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych

Polega ono na oddziaływaniu na te czynniki rozwojowe, które stanowią o sile konkurencyjnej najważniejszych ośrodków miejskich, a tym samym regionów i koncentruje się na: rozwijaniu powiązań funkcjonalnych, infrastrukturalnych i instytucjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi – węzłami sieci w układzie międzynarodowym i krajowym, społecznej na:

- ✓ wzmacnianiu funkcji metropolitalnych w sferze gospodarczej, społecznej, nauki i kultury (w tym funkcji symbolicznych) oraz wzmacnianiu roli ośrodków edukacji na poziomie wyższym — tworzących warunki dla gospodarki opartej na wiedzy,
- ✓ wspieraniu rozwiązań integrujących przestrzeń funkcjonalnych obszarów miejskich w zakresie zagospodarowania przestrzennego, transportu zbiorowego (infrastruktury, taboru i rozwiązań organizacyjnych), usług komunalnych, rynku pracy.

Tak sformułowane działania polityki regionalnej dla wzmacniania konkurencyjności najważniejszych ośrodków miejskich (z ich obszarami funkcjonalnymi) stanowią punkt odniesienia dla prowadzenia zarówno działań o charakterze sektorowym (np. w zakresie powiązań transportowych), przestrzennie ukierunkowanych działań ministra rozwoju regionalnego, samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, jak i innych podmiotów publicznych. Bezpośrednie wsparcie z poziomu kraju dotyczy tylko tych elementów infrastruktury, które nie są finansowane w ramach programów sektorowych, i dla których realizacji brak jest wystarczających środków po stronie beneficjentów.

Ad 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi.

Drugim kierunkiem działań o charakterze przestrzennym w ramach celu 1 KSRR jest budowa warunków dla rozprzestrzeniania się i absorpcji procesów rozwojowych na obszary położone poza funkcjonalnymi obszarami ośrodków wojewódzkich - na miejskie ośrodki subregionalne i lokalne oraz na obszary wiejskie położone w ich pobliżu. Z logiki obecnych procesów globalizacyjnych wynika potrzeba wzmacniania konkurencyjności regionów polegająca w szczególności na wzmacnianiu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich położonych w ich obrębie. Polska dzięki stosunkowo dużej liczbie dużych miast i w miarę równomiernie rozłożonym w przestrzeni pozostałym centrom regionalnym może wykorzystać, przy realizacji zarysowanej powyżej strategii, stosunkowo dużą część potencjału gospodarczego i społecznego swego terytorium. Należy jednak mieć na uwadze, że poza wymienionymi głównymi ośrodkami wzrostu, czyli ośrodkami wojewódzkimi i ich obszarami funkcjonalnymi, istnieją też inne, niekiedy znaczące ośrodki miejskie oraz obszary wiejskie posiadające potencjały rozwojowe. Polityka regionalna musi dla rozwoju kraju szukać sposobów wykorzystania zasobów tych obszarów - ludzkich, środowiskowych, kulturowych i innych.

Ad 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)

Wskazane wyżej działania odnoszące się do przestrzeni uzupełniane będą przez tematyczne działania na rzecz konkurencyjności, realizowane we wszystkich województwach, na całych ich obszarach. Zgodnie z zasadą koncentracji tematycznej, działania podejmowane w ramach polityki regionalnej będą skoncentrowane w kilku podstawowych sferach zapewniających wykorzystanie potencjałów ośrodków regionalnych oraz wspomagających rozprzestrzeniania procesów rozwojowych.

Działania te dotyczą najważniejszych czynników rozwoju regionalnego i obejmują:

- 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego,
- 1.3.2. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych, w tym w szczególności zagranicznych,
- 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne.
- 1.3.4. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB),

1.3.5. Dywersyfikację źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne.

1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.

1.3.7. Współpracę międzynarodową.

Cel 2. BUDOWANIE SPÓJNOŚCI TERYTORIALNEJ I PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Drugi cel polityki regionalnej polega na interweniowaniu na tych obszarach Polski, które charakteryzują się niskimi wskaźnikami sytuacji społeczno-gospodarczej, najmniej korzystnym usytuowaniem geograficznym względem głównych ośrodków wzrostu i zatrudnienia oraz niekorzystnymi przewidywaniami z punktu widzenia perspektyw rozwojowych i poziomu życia mieszkańców. Obszary interwencji strategicznej w ramach celu 2 są zwane dalej obszarami problemowymi polityki regionalnej. Zakłada się, że obszary te bez celowo ukierunkowanej interwencji zewnętrznej nie będą mogły wykorzystać czynników wewnętrznych dla zainicjowania procesów restrukturyzacyjnych i poprawy dostępu ich mieszkańców do podstawowych dóbr i usług publicznych. Działania polityki regionalnej w tym obszarze służą oddaleniu groźby trwałej marginalizacji, tj. trwałej utraty znaczenia gospodarczego oraz koncentracji patologicznych problemów społecznych.

Działania w ramach celu 2, w połączeniu z działaniami realizowanymi w ramach celu 1, będą wspomagały mobilność przestrzenną i zawodową a także mobilność wahadłową mieszkańców obszarów wiejskich oraz przyczyniały się do możliwości znalezienia lepszej pracy i poprawy dostępu do usług publicznych (zwłaszcza w zakresie edukacji i komunikacji) na obszarach wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej zidentyfikowano następujące cele wobec skoncentrowanych problemów rozwojowych:

- 2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym.
- 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.
- 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.
- 2.4. Przewycięzanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE.
- 2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności.

Cel 3. TWORZENIE WARUNKÓW DLA SKUTECZNEJ, EFEKTYWNEJ I PARTNERSKIEJ REALIZACJI DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH UKIERUNKOWANYCH TERYTORIALNIE

Skuteczność i efektywność polityki regionalnej jest w dużym stopniu uzależniona od jakości uregulowań prawnych oraz sposobu funkcjonowania jej systemu instytucjonalnego. Jak wynika z diagnozy w obu tych sferach należy podjąć zdecydowane działania tak, aby polityka regionalna mogła w pełni pokazać swoją wartość i przydatność w odpowiedzi na wyzwania przed jakimi stoi Polska u progu drugiej dekady XXI wieku. Zaproponowany zestaw działań w ramach celu 3 KSRR wypracowano w oparciu o analizę dotychczasowych doświadczeń w prowadzeniu polityki regionalnej i innych przedsięwzięć ukierunkowanych terytorialnie na poziomie krajowym i regionalnym, zarówno w ramach własnych rozwiązań krajowych, jak i europejskiej polityki spójności.

Wiele obserwacji poczynionych w toku prac nad KSRR dotyczy zagadnień decentralizacji zadań państwa, funkcjonowania modelu zarządzania państwem i procesami rozwojowymi, jakie ukształtowały się w wyniku utworzenia w 1999 roku samorządu terytorialnego na poziomie

wojewódzkim oraz wprowadzenia nowych jakościowo relacji pomiędzy uczestnikami gry o rozwój (rząd — samorząd wojewódzki — pozostałe podmioty) po przystąpieniu Polski do UE w ramach realizacji polityki spójności UE.

Kierunki działań podejmowane w ramach celu 3 dotyczące budowy skutecznego i efektywnego systemu realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie w Polsce obejmują:

- 3.1 Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej.
- 3.2 Poprawę jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne.
- 3.3 3.3 Przebudowę i wzmocnienie koordynacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania.
- 3.4 3.4 Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KONCEPCJA określa system strategicznych celów rozwoju i zagospodarowania przestrzennego kraju. Głównym motywem wyboru celów strategicznych, kreujących politykę przestrzenną jest historyczna konieczność i szansa dynamizacji rozwoju zmierzająca do osiągnięcia europejskich standardów życia społeczeństwa poprzez zwiększenie konkurencyjności gospodarki w otwartym systemie światowym.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. Wybór celów i obszarów interwencji wynika z diagnozy sytuacji, w tym najważniejszych uwarunkowań rozwojowych oraz trendów rozwojowych kraju na tle międzynarodowym, przede wszystkim w skali Unii Europejskiej. Cele wraz z odpowiednimi instrumentami powinny zapewnić realizację wizji przestrzennego zagospodarowania Polski 2030 przedstawionej w Rozdziale III. Rozwój będzie wymagał wzmocnienia i wykorzystania potencjału wewnętrznego regionów, zwłaszcza bazującego na unikatowych zasobach kulturowych i przyrodniczych oraz kapitale ludzkim. Specjalizacja regionów będzie sprzyjać koncentracji wysiłku na realizacji ambicji strategii Europa 2020.

Sześć przedstawionych poniżej celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju nie może być traktowanych rozłącznie. Odnosząc się do elementów struktury przestrzennej kraju, są ze sobą ściśle powiązane i dopełniają się wzajemnie:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Ocenie postępów realizacji tak sformułowanych celów umożliwiających urzeczywistnienie wizji przestrzennego zagospodarowania kraju w roku 2030 służą podstawowe mierniki skuteczności i efektywności określone.

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Realizacja jednego z podstawowych celów rozwojowych Polski w perspektywie dwudziestu lat - podnoszenie konkurencyjności gospodarki — w wymiarze przestrzennym oznacza dążenie do efektywnego wykorzystania przestrzennego zagospodarowania kraju. Podstawową rolę w procesie wzrostu konkurencyjności gospodarki w układzie przestrzennym musi odegrać wykorzystanie potencjału głównych ośrodków miejskich jako miejsca koncentracji procesów gospodarczych, zmian społecznych i kulturowych. Polityka przestrzenna będzie wspierać podwyższanie ich konkurencyjności względem innych miast europejskich przy jednoczesnym zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego.

Ze względu na zidentyfikowane problemy i szanse rozwojowe działania polityki przestrzennej dla wspomagania konkurencyjności głównych miast Polski obejmą:

- 1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich.
- 1.2. Intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym.
- 1.3. Integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

Ad 1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych największych polskich miast

Polityka rozwoju, w tym polityka przestrzenna, będzie wspierać rozwój funkcji metropolitalnych, przede wszystkim wszystkich ośrodków wojewódzkich. Działania wspierające rozwój funkcji metropolitalnych będą dostosowane do sytuacji wyjściowej danego ośrodka miejskiego. Obecnie najlepiej wykształcone funkcje metropolitalne ma dziesięć ośrodków, wśród których wyróżnia się Warszawa. W ośrodkach tych, wyodrębnionych jako miasta wojewódzkie, w pierwszej kolejności w ramach polityki przestrzennej podwyższana będzie jakość usług publicznych wyższego rzędu oraz Lokalizowane będą funkcje naukowe, gospodarcze (zwłaszcza w zakresie gospodarki opartej na wiedzy) i symboliczne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Szczególna rola Warszawy wymaga skoncentrowania działań polityki przestrzennej na wspieraniu głównie rozwoju funkcji o znaczeniu międzynarodowym w tych obszarach, w których Polska może odegrać istotną rolę w UE i w całej Europie (np. lokalizacja instytucji unijnych, koncentracja funkcji finansowych oddziałujących na obszar całej Europy Środkowej). Lokalizacja zarówno instytucji, jak i inwestycji będzie wpływała na rozwój całej Polski. Warszawa po roku 2020 powinna osiągnąć rangę najważniejszego miasta Europy Środkowo-Wschodniej — wielkiego, konkurencyjnego, dostępnego ośrodka miejskiego, bazującego na dobrze wykształconym i wyspecjalizowanym kapitale ludzkim.

Ad 1.2. Intensyfikacja powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym.

Polityka przestrzenna będzie wzmocniać powiązania funkcjonalne między ośrodkami będącymi biegunami wzrostu całego kraju. Działania skoncentrują się na intensyfikacji powiązań funkcjonalnych, przede wszystkim w zakresie funkcji: gospodarczych i sektora badawczo - rozwojowego, społecznych, edukacyjnych, symbolicznych, w tym kulturowych. Wykształcenie się policentrycznej sieci metropolii spowoduje podniesienie konkurencyjności głównych polskich ośrodków miejskich, a w konsekwencji całego kraju. Jednocześnie będzie sprzyjało, ze względu na stosunkowo dużą liczbę ośrodków położonych mniej więcej równomiernie na terenie kraju,

zapewnieniu harmonijnego rozwoju całego terytorium Polski. Szczególna uwaga zostanie poświęcona tworzeniu i intensyfikacji powiązań między ośrodkami metropolitalnymi a ośrodkami regionalnymi, które w przyszłości mają uzupełniać policentryczną sieć metropolii. Działania te są istotne dla pełniejszego gospodarczego wykorzystania policentrycznej struktury sieci osadniczej w Polsce (w zakresie dużych i średnich ośrodków), równoważenia procesów rozwojowych (a tym samym wspomagania procesów spójności przestrzennej kraju) oraz wprzęgnięcia w najbardziej dynamiczne procesy rozwojowe jak największej części polskiego terytorium.

Ad 1.3. Integracja obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

Dla podwyższania konkurencyjności głównych ośrodków miejskich niezbędne jest także zapewnienie właściwych relacji w obrębie ich obszarów funkcjonalnych (obejmujących zarówno gminy będące miastami, jak i mające status gmin wiejskich). Potrzeba ta jest najbardziej widoczna w największych obszarach metropolitalnych Warszawy, Aglomeracji Górnośląskiej i Trójmiasta, ale problem ten jest już zauważalny (w różnej skali) w obszarach funkcjonalnych wszystkich ośrodków metropolitalnych, a także regionalnych. Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju będzie wspomagać integrację obszaru funkcjonalnego z jego rdzeniem poprzez działania o charakterze planistycznym oraz poprzez działania inwestycyjne na rzecz wzmocnienia powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru funkcjonalnego, w tym poprawę dostępności transportowej. Pożądane jest stworzenie takich warunków do zarządzania przestrzenią w ramach obszarów funkcjonalnych, aby lokalizacja przedsiębiorstw w powiązanych sektorach, funkcji usługowych, przestrzeni publicznych następowała w sposób uporządkowany w określonych strefach, które ze sobą współpracują, co wyzwała synergię. Integracja ta powinna dążyć do łączenia funkcji komplementarnych w celu racjonalizacji gospodarowania zasobami przestrzennymi, a także w celu ograniczenia zapotrzebowania na energię (np. redukcja potrzeb transportowych).

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Kierunki działań polityki przestrzennej umożliwiające realizację celu wspomagania spójności terytorialnej obejmują:

- 2.1 Wspomaganie spójności w układzie krajowym: Pomorze Środkowe — Polska Zachodnia — Polska Centralna — Polska Wschodnia,
- 2.2 Regionalną integrację funkcjonalną, wspomaganie rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej,
- 2.3. Wspomaganie spójności w obszarach problemowych.

Ad 2.1. Wspomaganie spójności w układzie krajowym

Ze względu na historycznie ukształtowane struktury społeczno-gospodarcze, niski poziom rozwoju mierzony wskaźnikiem PKB oraz skalę i rozległość występowania zjawiska braku spójności, działania te powinny być ukierunkowane zwłaszcza na obszar Polski Wschodniej. Terytorialny wpływ przebiegu obecnych procesów gospodarczych pokazuje, że dla zapewnienia spójności w skali kraju uwaga polityki przestrzennego zagospodarowania musi zostać poświęcona także Pomorzu Środkowemu i Polsce Zachodniej. Podstawowe znaczenie dla przyspieszenia procesów rozwojowych i modernizacji obu wymienionych powyżej obszarów mają działania na rzecz zwiększania stopnia ich integracji funkcjonalnej z obszarem Polski Centralnej i głównymi obszarami koncentracji procesów rozwojowych, tj.: policentryczna sieć głównych miast, wzmocnianie funkcji największych ośrodków miejskich położonych na tym obszarze oraz wspomaganie restrukturyzacji gospodarki i wykorzystanie specyficznych potencjałów wewnętrznych tych obszarów.

- 2.1.1. Przygotowanie i stała aktualizacja strategii makroregionalnych.
- 2.1.2. Wzmocnienie powiązań transportowych Polski Wschodniej, Pomorza Środkowego i Polski Zachodniej z Polską Centralną i siecią głównych miast w kraju.
- 2.1.3. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych słabszych ośrodków miejskich.
- 2.1.4. Wspomaganie procesów koncentracji urbanizacji w miastach średnich i wybranych małych.
- 2.1.5. Wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich.

Ad 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej.

Celem działań w tym obszarze jest włączanie w procesy rozwojowe jak największego obszaru poszczególnych województw poprzez wspomaganie procesów integracji regionalnej wokół miast wojewódzkich i innych głównych miast, budowanie potencjału terytorialnego równoważenia rozwoju — gotowości do absorpcji impulsów służących wzrostowi, budowę warunków dla rozprzestrzenienia procesów rozwojowych na obszary otaczające główne ośrodki miejskie oraz tworzenie warunków do absorpcji tych procesów w mniejszych miastach, a także na obszarach wiejskich. Tam, gdzie pojawiają się odpowiednie warunki, należy promować rozwój specjalizacji terytorialnej (w zakresie turystyki, środowiska, różnych gałęzi przemysłu i rolnictwa) będącej cennym uzupełnieniem bazy dochodowej mieszkańców regionów.

Podstawową rolę w procesach integracji regionalnej odgrywają miasta wojewódzkie. To one, koncentrując funkcje administracyjne oraz najwięcej funkcji gospodarczych, także w zakresie dostarczania usług publicznych wyższego rzędu, decydują najczęściej o możliwościach rozwojowych całych regionów. Bazą dla pobudzania dyfuzji stanie się sieć głównych ośrodków miejskich, które mimo zróżnicowania wielkości i skali oddziaływania zapewnią stabilizację polskiej przestrzeni.

- 2.2.1. Zwiększanie dostępności transportowej wewnątrz regionów.
- 2.2.2. Wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych.
- 2.2.3. Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich.
- 2.2.4. Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej.

Ad 2.3. Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych. 2.3.1. Wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe.

- 2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.
- 2.3.3. Wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych.

Strategie te opracowane na poziomie makroregionalnym (obejmujące tereny polskich województw oraz obszarów po drugiej stronie granicy) będą przygotowywane na poziomie krajowym z udziałem podmiotów samorządowych i partnerów społeczno-gospodarczych oraz w porozumieniu z państwami sąsiadującymi. Stałyby się one bazą współpracy terytorialnej dla rozwoju obszarów przygranicznych, w tym planowania działań w ramach programów współpracy przygranicznej współfinansowanych z UE. Podjęte zostaną działania mające na celu koordynację programów ochrony przyrody w parkach narodowych i krajobrazowych oraz na innych obszarach chronionych i cennych przyrodniczo, w szczególności stanowiących obszary sieci Natura 2000, położonych po obu stronach granicy. Wspierane będą badania naukowe będące podstawą dla tworzenia wspólnych strategii i planów ochrony oraz twarde i miękkie projekty służące wzmocnieniu potencjału przyrodniczego tych terenów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

W odniesieniu do systemu transportowego polityka przestrzennego zagospodarowania kraju przede wszystkim będzie zmierzać do poprawy dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych. Realizacja powyższego celu będzie następowała poprzez zapewnienie zbieżności priorytetów inwestycyjnych w transporcie zawartych w krajowych średnio- i długookresowych dokumentach strategicznych oraz unijnych wytycznych w sprawie TransEuropejskiej Sieci Transportowej. Jako najważniejsze traktowane będą inwestycje transportowe służące poprawie dostępności wewnętrznej i zewnętrznej kraju, przynoszące wartość dodaną w postaci zapewnienia spójności systemu transportowego, realizowanego w warunkach zrównoważonego rozwoju. W kontekście zapewniania spójności pomiędzy Polską Centralną a Polską Zachodnią, Pomorzem Środkowym i Polską Wschodnią duże znacznie będzie miała rozbudowa powiązań infrastrukturalnych łączących najważniejsze ośrodki miejskie położone w większej odległości od głównych ośrodków życia społeczno-gospodarczego kraju z miastami policentrycznej sieci metropolii.

Wysoką rangę zachowają też inwestycje lądowe i wodne, służące poprawie dostępności polskiej przestrzeni w wymiarze europejskim. Priorytetem polityki przestrzennej w zakresie dostępności nie będą przedsięwzięcia służące wyłącznie tranzytowi, zwłaszcza drogowemu. W wypadku ośrodków położonych w większej odległości w stosunku do głównych ośrodków życia społeczno-gospodarczego ich połączenia z siecią największych ośrodków krajowych uzyskają wyższą rangę niż trasy łączące je między sobą.

Drugim kluczowym kierunkiem polityki stanie się dążenie do minimalizacji kosztów zewnętrznych transportu. Będzie to realizowane poprzez zmiany technologiczne i instytucjonalne (w tym organizacyjne i fiskalne) oraz inwestycje, w szczególności w alternatywne źródła transportu. Zdefiniowane zostaną segmenty rynku przewozów predestynowane do zwiększenia udziału transportu szynowego i żeglugi. Zwiększenie udziału i roli transportu szynowego w transporcie powinno następować sukcesywnie, począwszy od 2015 roku, po znacznym zaawansowaniu programów rozwoju sieci autostrad i dróg ekspresowych. W ruchu pasażerskim będą to:

- a. połączenia między największymi ośrodkami miejskimi (w tym międzynarodowe), realizowane z równoległym wykorzystaniem sieci kolei o wysokim standardzie,
- b. linie dojazdowe do obszarów metropolitalnych i niektórych ośrodków średniej wielkości zintegrowane z systemami transportu publicznego.

W przewozach towarowych wspierana będzie modernizacja i budowa infrastruktury ułatwiającej prowadzenie głównie przewozów intermodalnych (w tym centrów i terminali intermodalnych) oraz masowych między obszarami metropolitalnymi, przejściami granicznymi, portami morskimi, a także pozostałymi kluczowymi ośrodkami gospodarczymi. W zakresie żeglugi śródlądowej priorytet uzyska modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej, a w zakresie żeglugi morskiej inwestycje służące poprawie dostępności do terminali polskich portów morskich o podstawowym znaczeniu dla gospodarki (Szczecin, Świnoujście, Gdańsk, Gdynia) oraz portów uzupełniających, takich jak Elbląg, w szczególności od strony ładu z wykorzystaniem śródlądowych dróg wodnych.

Kierunki działań polityki przestrzennej w zakresie dostępności transportowej i telekomunikacyjnej będą realizowane w ramach następujących działań:

- 3.1. Poprawa dostępności polskich miast i regionów.
 - 3.1.1. Poprawa wzajemnej dostępności głównych ośrodków miejskich.
 - 3.1.2. Poprawa dostępności polskich miast i regionów w przestrzeni europejskiej.
 - 3.1.3. Poprawa dostępności ośrodków subregionalnych oraz obszarów wiejskich.
 - 3.1.4. Poprawa dostępności do obszarów o najniższym poziomie dostępności czasowej do największych miast.
- 3.2. Zmniejszenie zewnętrznych kosztów transportu.
 - 3.2.1. Zmniejszenie zewnętrznych kosztów transportu, w tym kosztów środowiskowych

- 3.2.2. Poprawa dostępności wewnątrz obszarów funkcjonalnych z preferencją dla rozwoju transportu publicznego.
- 3.2.3. Utworzenie zintegrowanego multimodalnego systemu transportowego.
- 3.3. Poprawa dostępności teleinformatycznej.
- 3.4. Zarządzanie strategiczne i etapowanie inwestycji.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju powinna sprostać następującym wyzwaniom:

- zaspokojenia bieżących potrzeb rozwojowych społeczeństwa w drodze najmniejszych konfliktów ekologicznych i społecznych,
- zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska,
- zapewnienia racjonalnego powiązania rozwoju społeczno-gospodarczego z ochroną zasobów wodnych i ich dostępnością,
- zapewnienia bezpieczeństwa poprzez podjęcie działań na rzecz ograniczenia ryzyka powodziowego oraz zagrożenia skutkami suszy,
- zapewnienia ciągłości i możliwości rozwoju na wielu obszarach Polski przez skuteczną ochronę złóż kopalin (w tym wód leczniczych, termalnych i solanek) przed nieracjonalną nielegalną eksploatacją.

Tak określone pola interwencji oznaczają, że działania polityki rozwoju związane z ograniczaniem zanieczyszczeń, uzyskaniem i utrzymaniem dobrego stanu wód obejmującym wskaźniki biologiczne i chemiczne, poprawą stanu ilościowego zasobów wodnych oraz poprawą gospodarki odpadami w celu zlikwidowania zagrożeń dla środowiska będą miały nadal wymierny kształt przestrzenny.

Odpowiedź na wymienione wyzwania wymagają podjęcia działań w następujących obszarach:

- 4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.
- 4.2. Przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej.
- 4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.
- 4.4. Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego.
- 4.5. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów,
- 4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.
- 4.7. Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Polityka przestrzenna, dążąc do realizacji celów rozwojowych kraju, musi zapewniać zwiększenie odporności kraju na różnorakie zagrożenia, w tym związane z groźbą utraty bezpieczeństwa energetycznego, mające charakter naturalny oraz dotyczące obronności kraju. Są to:

5.1. Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie.

- 5.1.1 Zwiększenie stopnia bezpieczeństwa energetycznego poprzez rozbudowę systemu połączeń energetycznych z państwami sąsiednimi.
- 5.1.2 Rozbudowa połączeń wewnątrz kraju - poprawa bezpieczeństwa zasilania dużych miast oraz Polski Północnej. Rozwój inteligentnych sieci przesyłowych.
- 5.1.3 Budowa oraz proekologiczna modernizacja elektrowni systemowych.
- 5.1.4 Zapewnienie alternatywnych dróg dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej na obszar Polski oraz znaczące zwiększenie pojemności magazynów gazu.
- 5.1.5 Zwiększenie możliwości wydobywania gazu ziemnego na terytorium Polski, w tym ze złóż niekonwencjonalnych (np. gaz łupkowy).
- 5.1.6 Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- 5.1.7 Ochrona złóż kopalin energetycznych.
- 5.2. Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi.
- 5.2.1. Niezbędne działania regulacyjne.
- 5.2.2. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
- 5.2.3. Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych oraz przeciwdziałanie skutkom suszy.
- 5.3. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Nieuporządkowany system gospodarki przestrzennej wywołuje konkretne skutki w sferze społecznej i gospodarczej. Są nimi przede wszystkim problemy społeczne w postaci patologii, alienacji, frustracji i konfliktów wynikające z segregacji społecznej (zabudowa przedmieść bazująca na zamkniętych osiedlach pozbawionych przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom, terenów zielonych, dogodnego dostępu do dobrej jakości usług publicznych, degradacja śródmieść i wielkopłytowych osiedli oraz popeeerskich zespołów zabudowy wielorodzinnej). W długim okresie takie kształtowanie przestrzeni niesie za sobą konsekwencje ekonomiczne w postaci kosztów likwidowania skutków społecznych oraz burzenia podmiejskich osiedli i zespołów zabudowy z wielkiej płyty (co dzieje się w wielu krajach). Drugim poważnym skutkiem jest zagrożenie bezpieczeństwa osób żyjących lub prowadzących działalność na terenach zalewowych. Tylko materialne skutki powodzi w 2010 roku oszacowano na mniej więcej 12 miliardów złotych. Zagrożenie bezpieczeństwa odnosi się również do transportu — w Polsce co dziesiąta ofiara wypadku jest śmiertelna — średnia dla UE jest trzy razy niższa. Kolejnym efektem braku konsekwentnej polityki przestrzennej jest niekontrolowana urbanizacja wywołująca koszty budowania dodatkowej infrastruktury nieuzasadnionej rachunkiem ekonomicznym, wydłużenie czasu dojazdu do centrum (do miejsc pracy, edukacji, usług).

Działania na rzecz przywrócenia utrwalenia ładu przestrzennego w Polsce można pogrupować następująco:

- 6.1. Wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych mających największe znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach zarządzania.
- 6.2. Uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego.
- 6.3. Wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego.

Założenia Krajowej Polityki Miejskiej 2020

Krajowa polityka miejska jest celowym, ukierunkowanym terytorialnie działaniem państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystania ich potencjałów w procesach rozwoju kraju. Jest programowana na poziomie krajowym i realizowana poprzez tworzenie optymalnych warunków rozwoju miast oraz poprzez działania inwestycyjne podmiotów

publicznych i niepublicznych. Sformułowanie krajowej polityki miejskiej stało się istotnym elementem działań rządu, mających na celu zwiększenie skuteczności i efektywności działań ukierunkowanych terytorialnie. Punktem wyjścia do tych prac są cele i zasady określone w horyzontalnych strategiach rządowych, natomiast szczegółowe cele, zasady koordynacji oraz system realizacji różnych przedsięwzięć o charakterze rozwojowym oraz z zakresu gospodarki

przestrzennej, realizowanych na obszarach miejskich będą zawarte w dokumencie Krajowa Polityka Miejska(KPM). Zgodnie z zapisami KPZK 2030 obszary miejskie należy rozumieć w kategoriach funkcjonalnych a nie administracyjnych oraz rozróżniać według typologii uwzględniającej rolę i znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego tj. na ośrodki wojewódzkie, regionalne, subregionalne i lokalne. Niemniej, projektowana polityka jest adresowana do wszystkich kategorii obszarów miejskich, a funkcjonalne podejście oznacza, że będzie realizowana we wszystkich obszarach zurbanizowanych oraz tych, które znajdują się w stałej interakcji społeczno-gospodarczej z obszarami zurbanizowanymi tj. obszarach wiejskich.

Do roku 2020 proponuje się następujące cele krajowej polityki miejskiej:

1. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
2. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.
3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację degradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
4. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
5. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych

Narodowy Plan Rewitalizacji 2022

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Rewitalizację należy rozumieć jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Taka definicja rewitalizacji, wynikająca z projektu Krajowej Polityki Miejskiej, jest podstawą prac ustawowych w tym zakresie oraz elementem *Wytocznych zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych – perspektywa finansowa 2014-2020*

Program rewitalizacji musi zawierać co najmniej:

- diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych,
- określenie terytoriów wymagających wsparcia,
- wizję wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej ze wskazaniem kierunków działań i wynikających z nich najważniejszych przedsięwzięć,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na danym obszarze zdegradowanym,

- opis zaangażowania społeczności i innych partnerów w przygotowanie i realizację programu,
- ramy finansowe, z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania tj. oprócz finansowania unijnego także finansowanie krajowe czy środki prywatne (z uwzględnieniem zróżnicowania wynikającego ze stopnia pewności co do uzyskania/zapewnienia danych środków),
- system monitorowania zmiany i skuteczności działań.

Finansowanie Narodowego Planu Rewitalizacji

Finansowanie działań w ramach Narodowego Planu Rewitalizacji będzie pochodzić z następujących źródeł, dedykowanych w całości lub częściowo celom rewitalizacji:

a) Publicznych wspólnotowych (Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych: EFRR, EFS i Funduszu Spójności, w ramach programów regionalnych i krajowych, w tym także sukcesywnie zasilanie środkami pochodzącymi ze spłaty pożyczek udzielonych w ramach instrumentu Jessica).

Zgodnie z podziałem alokacji funduszy na priorytety inwestycyjne, założonym w projektach programów operacyjnych, zakłada się, że na wsparcie działań związanych z rewitalizacją zostanie przeznaczone co najmniej 25 mld zł. Będzie to stanowić ok. 9-10% alokacji ogółem na krajowe i regionalne programy operacyjne.

Przyjmując, że na wsparcie rewitalizacji zostanie przeznaczona część środków w ramach określonych priorytetów inwestycyjnych (w zależności od charakteru priorytetu), szacunkowo w poszczególnych obszarach wsparcia na NPR zostaną wydatkowane kwoty:

- technologie informacyjno-komunikacyjne (wsparcie jako element szerszych przedsięwzięć na rewitalizowanych obszarach) – ok. 200 mln EUR,
- gospodarka niskoemisyjna – ok. 1,7 mld EUR,
- środowisko i kultura – ok. 600 mln EUR,
- transport – ok. 300 mln EUR,
- rynek pracy i przedsiębiorczość – ok. 2 mld EUR,
- włączenie społeczne, w tym dostęp do usług publicznych – ok. 2 mld EUR,
- edukacja – ok. 200 mln EUR.

Powyższe kwoty mają charakter indykatywny, biorąc pod uwagę fakt, iż negocjacje programów krajowych i regionalnych nie zakończyły się. Niemniej jednak, zsumowanie powyższych szacunków przewyższa kwotę 25 mld zł.

b) Publicznych krajowych – istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie - ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, zabytków, mieszkalnictwa itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty inżynierii finansowej). Wolumen środków i identyfikacja źródeł określone będą w ramach prac i uzgodnień międzyresortowych indywidualnie dla poszczególnych instrumentów.

c) Prywatnych, m.in. poprzez tworzenie zachęt do inwestowania na obszarach zdegradowanych oraz poprzez upowszechnianie formuły PPP.

Priorytety inwestycyjne rewitalizacji.

Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP;

Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;

Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami;

Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej;

Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników;

Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem;

Cel tematyczny 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie; Cel tematyczny 11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

„Społeczny i gospodarczy wymiar rewitalizacji”.

Wśród zakresu wsparcia EFS zidentyfikowano 4 obszary o istotnym znaczeniu dla wzmocnienia społecznego i gospodarczego wymiaru rewitalizacji. Są to:

- **działania na rzecz poprawy zatrudnienia** (priorytet inwestycyjny 8.5) obejmujące różne formy aktywizacji osób bez pracy,
- **działania na rzecz aktywnej integracji społecznej**, a więc poprawy samodzielności i aktywności życiowej i społecznej oraz zwiększenia szans na zatrudnienie, realizowane zarówno w odniesieniu do osób indywidualnych, jak i wieloprotokółowych społeczności (priorytet inwestycyjny 9.4),
- **działania na rzecz promocji przedsiębiorczości** (priorytet inwestycyjny 8.7) oraz przedsiębiorczości społecznej (priorytet 9.8) jako ważnych instrumentów o charakterze zatrudnieniowym, związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy, w tym zwłaszcza dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- **działania na rzecz rozwoju usług społecznych ogólnego interesu** (np. usług wsparcia rodziny, usług opieki nad seniorami) w celu poprawy ich dostępności i jakości (priorytet inwestycyjny 9.7) oraz usług pozwalających na godzenie życia zawodowego i prywatnego np. usług opieki nad dziećmi do lat 3 (priorytet inwestycyjny 8.8).

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2020

Rozwój województwa podkarpackiego w perspektywie do 2020 roku będzie determinowany przez szereg czynników zewnętrznych, jak i wewnętrznych. W oparciu o przeprowadzoną selekcję uwarunkowań o dominującym oddziaływaniu na przyszły stan województwa oraz perspektywną symulację ich wystąpienia sformułowane zostały trzy odmienne scenariusze rozwoju regionu. Zarysowane i skonfrontowane obrazy sytuacji województwa, obejmujące spełnienie każdego ze scenariuszy pozwoliły na wskazanie najbardziej pożądanego modelu rozwoju regionu. Rokuje on stabilnym, trwałym i zrównoważonym wzrostem społeczno-gospodarczym województwa.

Wizja rozwoju regionu zbudowana została na bazie sformułowanych scenariuszy zmian o charakterze perspektywnym zmierzających do osiągnięcia wariantowych stanów rozwoju regionu. W efekcie przeprowadzonych analiz wybrano ten spośród nich, który rokuje osiągnięcie najpełniejszego efektu rozwojowego.

W 2020 roku województwo podkarpackie będzie obszarem zrównoważonego i inteligentnego rozwoju gospodarczego, wykorzystującym wewnętrzne potencjały oraz transgraniczne położenie, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

1. Oś priorytetowa III Czysta energia.

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym.

Priorytet inwestycyjny: Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

2. Oś priorytetowa IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

Priorytet inwestycyjny: Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

3. Oś priorytetowa VI Spójność przestrzenna i społeczna.

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

4. Oś priorytetowa VIII Integracja społeczna.

Priorytet inwestycyjny: Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.

Programy Operacyjne perspektywy 2014-2020

Pomoc finansowa z Funduszy Europejskich, z której Polska będzie korzystała w latach 2014-2020, będzie przyznawana w ramach poszczególnych programów pomocowych - tzw. programów operacyjnych. Każdy z programów pomocowych określa, na jakie typy różnorodnych przedsięwzięć przewiduje się udzielanie wsparcia finansowego, a jednocześnie określa podmioty, które mogą ubiegać się o dotacje. O uzyskanie dotacji z Funduszy Europejskich można ubiegać się z programów:

10.1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Cechą charakterystyczną PO Infrastruktura i Środowisko jest integralne ujęcie problematyki podstawowej infrastruktury, która obejmuje infrastrukturę techniczną i zasadnicze elementy infrastruktury społecznej. Punktem wyjścia dla tak określonego zakresu programu jest zasada maksymalizacji efektów rozwojowych, uwarunkowana komplementarnym potraktowaniem sfery technicznej i społecznej w jednym nurcie programowym i realizacyjnym. Dla zwiększenia inwestycji, spójności terytorialnej i atrakcyjności regionów nie wystarczy zapewnienie tylko dobrej i sprawnej infrastruktury transportowej, ponieważ nie zachęci ona potencjalnych inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy, żeby stworzyć warunki dla zatrudnienia w danym regionie wysoko kwalifikowanych specjalistów, inwestycjom transportowym muszą towarzyszyć inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, energetyki, kultury, szkolnictwa wyższego, czy zdrowia.

Zgodnie z celem głównym programu wybór priorytetów oraz działań odpowiada obszarom, które mają podstawowe znaczenie dla wzrostu atrakcyjności Polski i jej regionów. Są to:

OŚ PRIORYTETOWA I: ZMNIEJSZENIE EMISYJNOŚCI GOSPODARKI

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.4 Rozwijanie i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji działających na niskich i średnich poziomach napięcia
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.7 Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej Kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe

OŚ PRIORYTETOWA II: OCHRONA ŚRODOWISKA, W TYM ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 5.2 Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.1 Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.5 Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

OŚ PRIORYTETOWA III: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ PRZYJAZNEJ DLA ŚRODOWISKA I WAŻNEJ W SKALI EUROPEJSKIEJ

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.1 Wspieranie multimodalnego jednolitego europejskiego obszaru transportu poprzez inwestycje w TEN-T
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.3 Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.4 Rozwój i rehabilitacja 67 kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego wysokiej jakości oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu

OŚ PRIORYTETOWA IV: ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTOWEJ SIECI EUROPEJSKIEJ

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.1 Wsparcie multimodalnego jednolitego europejskiego obszaru transportu poprzez inwestycje w TEN-T.
- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.

OŚ PRIORYTETOWA V: POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.5 Zwiększenie efektywności energetycznej i bezpieczeństwa dostaw poprzez rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu energii oraz poprzez integrację rozproszonego wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA I ROZWÓJ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

OŚ PRIORYTETOWA VII: WZMOCNIENIE STRATEGICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ZDROWIA

- ✓ PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.

OŚ PRIORYTETOWA VIII: POMOC TECHNICZNA

10.2. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój – 2014-2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 realizowany jest jako następca realizowanego w latach 2007-2013 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Jest to program, na który kładziony jest istotny nacisk z punktu widzenia jego znaczenia dla rozwoju gospodarki, a także wdrażania innowacji oraz wsparcia dla rozwoju sfery B+R i jej integracji z sektorem przedsiębiorstw. PO Inteligentny Rozwój służy pobudzaniu popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe, a dzięki temu promuje projekty, ukierunkowane na badania naukowe i rozwój technologiczny, przy jednoczesnym podnoszeniu konkurencyjności sektora MSP poprzez promowanie przedsiębiorczości i nowych pomysłów oraz opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych, także pod kątem internacjonalizacji.

Kluczowe osie priorytetowe programu operacyjnego:

OŚ PRIORYTETOWA I: WSPARCIE PROWADZENIA PRAC B+R PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA ORAZ KONSORCJA NAUKOWO-PRZEMYSŁOWE

Cel szczegółowy 1. Pobudzenie aktywności przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności B+R.

OŚ PRIORYTETOWA II: WSPARCIE INNOWACJI W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Cel szczegółowy 2. Zwiększenie nakładów polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną.

Cel szczegółowy 3. Rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka.

OŚ PRIORYTETOWA III: WSPARCIE OTOCZENIA I POTENCJAŁU INNOWACYJNYCH PRZEDSIĘBIORSTW

Cel szczegółowy 4. Zwiększenie potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności innowacyjnej.

Cel szczegółowy 5. Wzrost umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw.

Cel szczegółowy 6. Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami w celu tworzenia rozwiązań innowacyjnych.

OŚ PRIORYTETOWA IV: ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU NAUKOWO-BADAWCZEGO

Cel szczegółowy 7. Wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami oraz sektorem publicznym.

OŚ PRIORYTETOWA: POMOC TECHNICZNA PO IR

Cel szczegółowy 8. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu

Cel szczegółowy 9. Zapewnienie informacji, promocji i doradztwa w ramach programu.

10.3. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020

Celem programu jest wzrost poziomu zatrudnienia oraz spójności społecznej, a także poprawa funkcjonowania administracji publicznej. Interwencja podejmowana z poziomu krajowego koncentrować się będzie przede wszystkim na rozwiązaniach systemowych, projektach pilotażowych oraz działaniach o zasięgu ogólnokrajowym.

OŚ PRIORYTETOWA I: OSOBY MŁODE NA RYNKU PRACY

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.6 Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży.

CELE SZCZEGÓŁOWE PI 8.6

- ✓ Poprawa sytuacji osób młodych do 24 r.ż. bez pracy
- ✓ Zwiększenie przedsiębiorczości osób młodych do 29 r.ż. bez pracy z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych

OCZEKIWANE EFEKTY PI 8.6

- ✓ Nabycie kompetencji lub uzyskanie kwalifikacji przez osoby młode do 24 r.ż.
- ✓ Zwiększenie liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw założonych przez osoby młode do 29 r.ż., z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych

OŚ PRIORYTETOWA II: EFEKTYWNE POLITYKI PUBLICZNE DLA RYNKU PRACY,

GOSPODARKI I EDUKACJI

- ✓ **PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.8** Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.

CELE SZCZEGÓŁOWE PI 8.8

Tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy

OCZEKIWANE EFEKTY PI 8.8

Upowszechnienie rozwiązań mających na celu zwiększenie aktywności zawodowej opiekunów dzieci w wieku do lat 3

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

CELE SZCZEGÓŁOWE PI 8.9

1. Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw
2. Poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze

OCZEKIWANE EFEKTY PI 8.9

1. Wzrost świadomości przedsiębiorców (właściciele i kadra zarządzająca) podejmujących działania w zakresie zarządzania rozwojem swojego przedsiębiorstwa.
2. Funkcjonowanie kompleksowego i spójnego systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze.

OŚ III: SZKOLNICTWO WYŻSZE DLA GOSPODARKI I ROZWOJU

- ✓ **PRIORYTET INWESTYCYJNY 10.2** Poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia

CELE SZCZEGÓŁOWE PI 10.2

1. Zapewnienie kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa.
2. Podniesienie jakości studiów doktoranckich i zapewnienie ich uczestnikom właściwych warunków Rozwoju.
3. Zwiększenie otwartości i mobilności międzynarodowej szkolnictwa wyższego.
4. Poprawa jakości dydaktyki i rozwój systemów zarządzania w uczelniach.
5. Rozwój kształcenia przed dyplomowego na kierunkach medycznych, w szczególności poprzez rozwój umiejętności praktycznych studentów tych kierunków.

OCZEKIWANE EFEKTY PI 10.2

1. Zwiększenie szans na zatrudnienie absolwentów szkół wyższych w obszarach kluczowych dla gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa.
2. Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości studiów doktoranckich.
3. Zapewnienie dostępności międzynarodowych programów kształcenia dla studentów polskich i zagranicznych.
4. Nabycie kompetencji dydaktycznych lub zarządczych przez kadry uczelni.
5. Nabycie kompetencji przez osoby kształcące się na kierunkach medycznych.

OŚ IV: INNOWACJE SPOŁECZNE I WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA

- ✓ **PRIORYTETY INWESTYCYJNE** realizowane w ramach innowacji społecznych:

Lista priorytetów zostanie doprecyzowana przez Instytucję Zarządzającą na etapie wdrażania i będzie powiązana z obszarami innowacji społecznych.

Szczegółowe obszary wskazujące na zakres interwencji zostaną określone na etapie wdrażania z uwzględnieniem konsultacji z podmiotami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych polityk sektorowych i partnerami społeczno-gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi. Zakres

wsparcia może być również warunkowany ustaleniami państw członkowskich zainteresowanych skoordynowanym podejściem na poziomie UE do współpracy ponadnarodowej.

CELE SZCZEGÓŁOWE

(DLA INNOWACJI SPOŁECZNYCH): Zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych na rzecz poprawy skuteczności polityk publicznych.

OCZEKIWANE EFEKTY

(DLA INNOWACJI SPOŁECZNYCH): Zwiększenie dostępności do innowacji społecznych.

PRIORYTETY INWESTYCYJNE REALIZOWANE W RAMACH DZIAŁAŃ WSPÓŁPRACY PONADNARODOWEJ:

CELE SZCZEGÓŁOWE (DLA DZIAŁAŃ WSPÓŁPRACY PONADNARODOWEJ): Rozwój współpracy polskich podmiotów z partnerami zagranicznymi

OCZEKIWANE EFEKTY: (DLA DZIAŁAŃ WSPÓŁPRACY PONADNARODOWEJ): Zwiększenie liczby podmiotów współpracujących z partnerami zagranicznymi

OŚ PRIORYTETOWA V: POMOC TECHNICZNA

CELE SZCZEGÓŁOWE I OCZEKIWANE REZULTATY

1. Wzmocnienie efektywności procesów wdrażania PO WER i wykorzystania środków EFS poprzez:
 - zapewnienie optymalnego potencjału administracyjnego instytucji systemu PO WER poprzez wsparcie procesu zarządzania, wdrażania, monitorowania oraz kontroli i audytu,
 - wsparcie procesu ewaluacji, informacji oraz promocji PO WER pod kątem administracyjnym, organizacyjnym i finansowym.
2. Zapewnienie efektywności działań o charakterze koordynacyjnym w zakresie wdrażania EFS w Polsce w latach 2014–2020 oraz celów tematycznych 8–10, określonych w rozporządzeniu ogólnym dla polityki spójności na lata 2014-2020 w obszarze monitorowania, ewaluacji, systemu wyboru projektów oraz ponoszenia wydatków w ramach EFS.

10.4. Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020

Celem jest wzmocnienie cyfrowych podstaw rozwoju kraju. Zgodnie z Umową Partnerstwa podstawami tymi są: szeroki dostęp do szybkiego internetu, efektywne i przyjazne użytkownikom e-usługi publiczne oraz stale rosnący poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

OŚ PRIORYTETOWA I. POWSZECHNY DOSTĘP DO SZYBKIEGO INTERNETU

2.1 Poszerzenie dostępu do sieci szerokopasmowych, rozwój sieci o wysokiej przepustowości i wspieranie przyjęcia nowych technologii i sieci w gospodarce cyfrowej.

Cel szczegółowy 1: Ograniczenie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

OŚ PRIORYTETOWA II. E-ADMINISTRACJA I OTWARTY URZĄD

2.3 „Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia”.

Lokalna Strategia Rozwoju

Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana dla 11 gmin, w tym m.in. dla Gminy Radomyśl Wielki. Wytyczne w ramach dokumentu cele ogólne i szczegółowe są następstwem wielogodzinnych

spotkań i konsultacji z mieszkańcami terenów objętych strategią i dotyczą realnych problemów i potrzeb społecznych oraz gospodarczych.

Cel Ogólny: Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zachowanie i promowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego

Cele szczegółowe

1. Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności obszaru PROWENT
2. Poprawa dostępności do infrastruktury kulturalnej i historycznej dla mieszkańców i odwiedzających
3. Ochrona i wsparcie materialnego oraz niematerialnego lokalnego dziedzictwa kulturowego

Cel ogólny: Uatrakcyjnienie obszaru pod względem rekreacyjno -turystycznym, kształtowanie postaw proekologicznych

Cele szczegółowe

1. Poprawa dostępności do infrastruktury rekreacyjno - turystycznej dla mieszkańców i turystów
2. Organizacja produktów turystycznych wykorzystujących zasoby lokalne
3. Podnoszenie wiedzy z zakresu ochrony środowiska, ekologii i zmian klimatycznych

Cel ogólny: Zwiększanie aktywności społecznej poprzez rozwój gospodarczy obszaru PROWENT

Cele szczegółowe

1. Dywersyfikacja źródeł dochodu, rozwijanie działalności w oparciu o produkty lokalne i rolno - spożywcze
2. Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców do zakładania i rozwijania działalności gospodarczych w celu tworzenia nowych miejsc pracy

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 - 2020

„Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020” zawiera w sobie dwa moduły: Wieloletni Plan Inwestycyjny 2014-2020 oraz Wieloletnią Prognozę Finansową 2014-2020, jest dokumentem kompleksowym, wyznaczającym kierunki rozwoju Gminy Radomyśl Wielki do roku 2020. Dokument otwiera nowy sposób myślenia o rozwoju gminy dążąc do odkrywania i uruchamiania niewykorzystywanych dotychczas potencjałów i szans rozwojowych. Wyzwalanie i utrwalanie aktywności społeczności lokalnej, wraz z niezbędną determinacją i konsekwencją działań strategicznych podejmowanych przez władze lokalne, prowadzić będzie do intensyfikowania rozwoju gminy oraz generowania realnych, pozytywnych zmian odczuwalnych dla mieszkańców całej Gminy Radomyśl Wielki.

Strategia wyznacza cele strategiczne i operacyjne, służące przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych oraz podnoszeniu konkurencyjności gminy na tle województwa i kraju.

CEL STRATEGICZNY 1:

Modernizacja infrastruktury technicznej dla poprawy warunków życia mieszkańców gminy i sprostania wymaganiom rozwoju przedsiębiorczości.

CELE OPERACYJNE

- 1) Wydzielenie terenów pod działalność gospodarczą oraz zagospodarowanie istniejących, poprzez:
 - uzbrojenie terenów inwestycyjnych i pod budownictwo mieszkaniowe,
 - stworzenie czytelnych, zrozumiałych i atrakcyjnych ulg (zachęt) inwestycyjnych.
- 2) Remont i modernizacja infrastruktury drogowej (drogi, chodniki, oświetlenie, parkingi).
- 3) Udostępnianie terenów pod nową zabudowę mieszkaniową dla potrzeb mieszkaniowych z przestrzeganiem wymagań ładu przestrzennego, zrównoważonego współistnienia z

otaczającymi kompleksami leśnymi, oraz innymi cennymi elementami środowiska przyrodniczego.

- 4) Rozwijanie infrastruktury niezbędnej do rozwoju przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego.
- 5) Stworzenie klimatu dla rozwoju usług deweloperskich, budownictwa, przemysłu materiałów i usług budowlanych
- 6) Wyrównanie poziomu dostępności do podstawowej infrastruktury technicznej we wszystkich sołectwach

CEL STRATEGICZNY 3:

Zwiększenie atrakcyjności posiadanych zasobów gminy

CELE OPERACYJNE

1. Stworzenie systemu zachęt inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych, poprzez udostępnianie powierzchni do prowadzenia działalności gospodarczej i przygotowaniu terenów inwestycyjnych.
2. Stworzenie korzystnych warunków prawno-finansowych dla rozwoju przedsiębiorstw i zakładania nowych podmiotów, modernizację i rozwój sektora MSP.
3. Szeroka promocja walorów gminy w skali regionu i kraju eksponując jej unikatowy charakter i atrakcyjne oferty dla inwestorów.

CEL STRATEGICZNY 4:

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie usług społecznych

CELE OPERACYJNE

1. Wspieranie rozwoju systemu ułatwień w dostępie do usług publicznych /ochrona zdrowia, pomoc socjalna/w ramach nowoczesnego modelu pomocy społecznej zarówno instytucjonalnej jak i pozarządowej,
2. Tworzenie możliwości wyrównywania szans w dostępie do edukacji dla dzieci i młodzieży, w tym także niepełnosprawnych.
3. Stworzenie nowoczesnej bazy sportowo- rekreacyjnej przyjaznej uczniowi i dostępnej dla całej społeczności lokalnej.
4. Wspieranie inicjatyw lokalnych i ponadlokalnych w dziedzinie kultury na rzecz rozwoju wykorzystującego potencjał i tradycje gminy Radomyśl Wielki.
5. Ochrona dóbr kultury (odnowa, rekonstrukcja, pomoc przy odbudowie zabytków sakralnych) oraz utworzenie Izby Pamięci.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

Wyzwania dotyczące energii są jednym z najpoważniejszych problemów, z jakimi Europa ma dziś do czynienia. Wzrost cen energii oraz rosnąca zależność od dostaw energii spoza UE stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego i konkurencyjności unijnego przemysłu. Trzeba podjąć zdecydowane działania, aby ograniczyć poziom emisji i zahamować zmiany klimatu, biorąc pod uwagę nie tylko interesy bieżącego pokolenia, ale i przyszłych pokoleń.

Gospodarka niskoemisyjna to przede wszystkim:

- Energooszczędne budynki,
- Efektywny transport,
- Nowe technologie.

Kompleksowa termomodernizacja istniejących budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, stopniowe przejście do pasywnego budownictwa w przypadku nowych inwestycji budowlanych pozwoli na obniżenie zużycia energii w tych budynkach.

Wybrane cele z Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Radomyśl Wielki do roku 2020:

- 1) Wspieranie działań termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, budynków i urządzeń komunalnych, budynków i urządzeń niekomunalnych.
- 2) Ograniczanie strat ciepła w ogrzewanych budynkach.

Strategia Rozwiązywania problemów społecznych, integracji i polityki społecznej w mieście i gminie Radomyśl Wielki na lata 2007-2017

Gmina Radomyśl Wielki dąży do zrównoważonego rozwoju gospodarczego, stałego wzrostu jakości życia mieszkańców poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury technicznej i społecznej. Gmina stara się wspierać swoich mieszkańców m.in. poprzez: integrację zawodową i społeczną różnych grup społecznych, wspieranie grup szczególnego ryzyka i zapobieganie ich społecznemu wykluczeniu, aktywizację społeczności lokalnych, edukację, zapewnienie dostępu do poradnictwa i informacji. Działania prowadzi się w oparciu o istniejący potencjał ludzki i instytucjonalny. Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest doprowadzenie do życiowego usamodzielniania się osób, rodzin oraz społeczności lokalnych oraz ich zaktywizowanie do włączenia się w rozwiązywanie problemów lokalnych.

Cel strategiczny nr 2

Celem działań jest ulepszanie istniejących i wprowadzanie nowych form pomocy w celu zwalczania negatywnych skutków istniejących problemów i mobilizowania ludzi do działania, zapobieganie marginalizacji osób i rodzin przez wyrównywanie szans oraz włączanie zagrożonych środowisk w życie społeczne.

Sposób realizacji:

- propagowanie aktywnych form zwalczania bezrobocia,
- aktywizacja społeczności lokalnych - realizacja programu Centrum Aktywności Lokalnej,
- ułatwienie dostępu do poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, z zakresu promocji zdrowia oraz informacji poprzez organizowanie punktów informacyjno - konsultacyjnych, prelekcji, wydawania poradników i informatorów,
- aktywizacja społeczna i zawodowa osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem (promowanie działań wolontarystycznych, inicjowanie grup samopomocowych, wymiana usług, zatrudnienie socjalne),
- zbudowanie systemu wsparcia dla ofiar przemocy,
- przygotowanie programów skierowanych ku poszczególnym grupom ryzyka, w szczególności niepełnosprawnym, długotrwale bezrobotnym, uzależnionym, rodzinom niepełnym, dysfunkcyjnym,
- świadczenie pomocy rodzinom w opiece i wychowaniu dzieci i młodzieży - wzmacnianie roli rodziny oraz zwiększenie roli wychowawczej placówek edukacyjnych,
- wspieranie rodzin w realizacji swoich funkcji, w przypadku rodzin dysfunkcyjnych zapewnienie dzieciom rodzinnej opieki zastępczej, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi rodzicielstwa zastępczego oraz systemu wsparcia i pomocy dla rodzin sprawujących takie funkcje,
- zagospodarowanie czasu wolnego, w szczególności dzieci i młodzieży,
- zwiększanie aktywności ludzi starszych,
- organizowanie akcji w celu propagowania zdrowego stylu życia, przeciwstawiania się przemocy i agresji, roli rodziny itp.,
- rozwój edukacji ustawicznej formalnej i nieformalnej,
- podejmowanie działań na rzecz integracji zawodowej i społecznej, bezrobotnych, poszukujących pracy kobiet z terenów wiejskich

Cel strategiczny nr 3 Tworzenie lub uzupełnianie infrastruktury socjalnej.

Sposób realizacji:

- dostosowanie budynku Urzędu Miejskiego (w którym mieści się Ośrodek Pomocy Społecznej) w Radomyślu Wielkim do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo,
- utworzenie dziennego domu pobytu dla osób starszych,
- budowa domu długoterminowej opieki społecznej dla 10 - 15 osób,
- zorganizowanie placówki poradnictwa rodzinnego,
- zorganizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych (psychiatrycznych)
- systematyczna likwidacja barier architektonicznych,
- zapewnienie stałego lokalu dla Klubu Seniora.
- zakup samochodu służbowego dla potrzeb GOPS

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.)

IV. ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI (LPR).

4.1 Kryteria wyboru obszarów kryzysowych.

Na terenach objętych analizą związaną z Lokalnym Programem Rewitalizacji występują liczne zjawiska kryzysowe w sferach funkcjonalno – przestrzennych, środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. Przy braku szybkiej reakcji na te zjawiska przez władze miasta można doprowadzić do nieodwracalnych degradacji substancji historycznej miasta i wyraźnego pogorszenia się bytu jego mieszkańców. W obszarze stwierdzono również szereg zjawisk pozytywnych, mogących wesprzeć strategiczne działania rewitalizacyjne.

Pozytywy Radomyśla Wielkiego:

- bliskie położenie Mielca, jako ośrodka miejskiego,
- dobry rozwój infrastruktury technicznej w zakresie telefonizacji, wodociągowania, gazyfikacji, gospodarki odpadowej,
- bardzo dobry stan infrastruktury drogowej,
- dobre usytuowanie w sieci komunikacyjnej,
- dobre wykorzystanie środków unijnych,
- dobre zarządzanie gminą,
- dobrze rozwinięty przemysł przetwórstwa mięsnego,
- przyjazna i bezpieczna gmina,
- dobra baza oświatowa,
- dbałość o kulturę i dziedzictwo kultury,
- niskie zadłużenie gminy,
- tereny pod inwestycje.

Negatywy Radomyśla Wielkiego w poszczególnych sferach:

Sfera przestrzenna:

- Niewystarczający stopień skanalizowania gminy,
- Brak ścieżek rowerowych,
- Brak chodników w niektórych miejscach miasta,
- Niska klasa gleb,
- Brak obwodnicy,
- Brak zbiorników retencyjnych,
- Zły stan nawierzchni dróg na terenie miasta,
- Zły stan techniczny budynków usytuowanych w poszczególnych pierzejach Rynku,
- Postępująca dekapitalizacja majątku komunalnego, infrastruktury, dewastacje,
- Niezagospodarowany budynek byłej „harcówki”,
- Niezagospodarowane tereny po byłym wysypisku śmieci zlokalizowane za boiskiem sportowym w Radomyślu Wielkim,
- Niski poziom efektywności energetycznej budynków spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych,
- Brak miejsca, w którym można by było prezentować zabytki kultury materialnej związanej z Radomyślem Wielkim i prowadzić edukację patriotyczno – historyczną,
- Zbyt uboga i niewystarczająca mała architektura, zieleni, placów zabaw, oświetlenia ulicznego, ścieżek rowerowych, koszy na śmieci na terenie miasta.

Sfera gospodarcza:

- Brak miejsc pracy,
- Brak zakładów przemysłowych,
- Brak odnawialnych źródeł energii,
- Słabe warunki dla rozwoju działalności gospodarczej,
- Niskie dochody gminy,
- Słabnąca koniunktura gospodarcza w kraju oraz atrakcyjność inwestycyjna i osadnicza sąsiednich gmin a nawet regionów,
- Brak reformy finansów publicznych i coraz większe obciążenia budżetu gminy (nowe zadania bez środków finansowych),
- Nieprzewidywalne zmiany prawa i zasad działania samorządów, Atrakcyjność inwestycyjna sąsiadów,
- Brak skutecznego porozumienia, integracji działań między gminą i powiatem, wzrost bezrobocia w skali całego kraju,
- Brak terenów inwestycyjnych, niewypracowanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych.

Sfera społeczna:

- Mała atrakcyjność turystyczna, Niska efektywność rolnictwa, Duży stopień ubóstwa,
- Brak dyżuru medycznego w weekendy i dni wolne od pracy,
- Wzrost przestępczości w regionie,
- Pogłębienie się nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży, co przejawia się w obniżeniu się wieku inicjacji alkoholowej oraz narkotykowej, wchodzeniem w kolicję z prawem,
- Rosnąca bierność części mieszkańców w zaangażowanie w sprawy gminy, w tym zwłaszcza dotycząca utrzymania porządku,
- Zubożenie społeczeństwa i duży stopień ubóstwa wśród mieszkańców, Migracja młodych ludzi – wyludnianie się wsi,
- Brak tradycji korzystania z posiadania walorów kulturalnych i rekreacyjnych,
- Brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy szczególnie dla ludzi na terenie miasta i gminy Radomyśl Wielki,

- Brak imprezy wizerunkowej o charakterze kulturalnym, sportowym lub gospodarczym, która wyróżniałaby Radomyśl Wielki w podkarpackim i budowała markę i wizerunek gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie,
- Brak monitoringu na terenie miasta.

4.2 Delimitacja obszarów kryzysowych.

Dla określenia i zdefiniowania charakterystyki aktualnego stanu obszaru przeprowadzono następujące inwentaryzacje, obserwacje i analizy:

- Inwentaryzację: urbanistyczną obszaru, techniczną zabudowy, konserwatorską obiektów zabytkowych szczególnie w obszarze rynku,
- Przeanalizowano materiały planistyczne i ekspertyzy dotyczące miasta, kwerendę archiwalną i zebrano materiały źródłowe,
- Wywiady z ludnością, przedstawicielami instytucji i organizacji społecznych, Zebrano wyniki rozesłanych i rozdanych ankiet.

Przy delimitacji obszarów problemowych, wymagających rewitalizacji przyjęto następujące kryteria:

- Duża ilość obiektów o wartościach kulturowych lub położenie w obszarze wpisanym do rejestru zabytków lub objętym ochroną konserwatorską, szczególnie w obszarze rynku,
- Zły stan techniczny istniejącej zabudowy,
- Niedostateczne wyposażenie w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej lub ich zły stan
- Konieczność poprawy funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych,
- Niedostateczne lub nieekonomiczne wykorzystanie przestrzeni,
- Poziom przedsiębiorczości mieszkańców, Poziom wykluczenia społecznego i biedy;
- Występowanie zjawisk patologii społecznej.

W wyniku tych opracowań powstał obraz obszaru Programu z szerokim spektrum zagadnień, od technicznych, przez ekonomiczne, po społeczne i środowiskowe.

Szczegółowy opis obszaru kryzysowego wraz z danymi statystycznymi uzyskanymi z Głównego Urzędu Statystycznego, Komendy Powiatowej Policji w Mielcu, Powiatowego Urzędu Pracy w Mielcu, Urzędu Miejskiego w Radomyślu Wielkim oraz wynikami z przeprowadzonych badań ankietowych i konsultacji społecznych znajduje się w Rozdziale II:

Charakterystyka obecnej sytuacji gminie: sfera przestrzenna, sfera gospodarcza i sfera społeczna.

4.3 Opis obszarów kryzysowych wraz z uzasadnieniem wyboru.

Pole interwencji I.

Rynek w Radomyślu Wielkim obejmujący cztery historyczne pierzeje: północną, południową, wschodnią i zachodnią, traktowane jako obszar strategiczny rewitalizacji.

Obszar ten obejmuje:

- 1) pierzeję wschodnią Rynku w tym zabudowę wolnego terenu zlokalizowanego od strony ul. Szkolnej i ul. Ogrodowej,

- 2) pierzeję północną Rynku: zakładającą wyburzenie jej części zachodniej a w zamian budowę nowej historycznej dwukondygnacyjnej zabudowy. W ramach nowej zabudowy likwidacja plomby istniejącej w tej części pierzei, a na jej miejscu budowa obiektu o funkcjach publicznych: Izba Tradycji i Pamięci z pomieszczeniami wystawienniczymi dla stałych i zmiennych ekspozycji,
- 3) pierzeję zachodnią Rynku,
- 4) pierzeję południową Rynku.

Pole interwencji II.

Osiedle mieszkaniowe wraz z niezagospodarowanymi terenami po byłym wysypisku śmieci, na którym zlokalizowane są pozostałe obiekty inwestycyjne.

W odniesieniu do obu pól występują te same problemy definiujące sytuację kryzysową we wszystkich trzech sferach: przestrzennej, gospodarczej i społecznej.

Natomiast zadania społeczne powiązane z realizacją zadań inwestycyjnych w obu polach interwencji realizowanie będą na obszarze całego miasta Radomyśl Wielki.

A) Pole interwencji I: Rynek w Radomyślu Wielkim.

Głównym polem interwencji LPR jest pole Rynku obejmujące cztery pierzeje w obrębie których usytuowane są główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Na obszarze tego pola określono następujące problemy:

- tranzytowa wewnętrzniejska komunikacja kołowa, powodująca dyskomfort mieszkańców ze względu na bezpieczeństwo, hałas, spaliny oraz drgania, które również mają zły wpływ na strukturę zabudowy miasta;
- brak przestrzeni publicznej oraz rekreacyjnej we współczesnym rozumieniu, (na chwilę obecną ciągi piesze i miejsca rekreacji stanowią *niby przestrzeń publiczną* ze względu na natężenie ruchu kołowego i nasilenie parkowania aut w Rynku);
- wysoki poziom zagrożenia bezpieczeństwa pieszych; wysoki stopień zagrożenia ekologicznego dla mieszkańców;
- brak dostępności obiektów publicznych dla osób niepełnosprawnych;
- stan techniczny obiektów zabytkowych i historycznych w strefie zabytkowej oraz konieczność estetyzacji i podniesienia stopnia energooszczędności obiektów współczesnych;
- brak zagospodarowanych terenów rekreacyjnych dla mieszkańców miasta; konieczność estetyzacji obiektów, małej architektury i informacji wizualnej.

Aby osiągnąć zrównoważenie problemów degradujących to pole, należy stworzyć obejście kołowe Radomyśl Wielkiego w formie obwodnicy na kierunku zachodnim. Stąd etapowanie wymaga rozważenia kolejności działań tak, aby usunąć z obszaru Rynku przyczyny głównych zagrożeń wynikających z nadmiernego ruchu kołowego. Następnie można będzie wdrażać działania związane z podnoszeniem jakości przestrzeni publicznej na tym obszarze, jak również podnoszenia jakości obiektów zabytkowych.

B) Pole interwencji II: Osiedle mieszkaniowe wraz z niezagospodarowanymi terenami po byłym wysypisku śmieci, na którym zlokalizowane są pozostałe obiekty inwestycyjne.

Na obszarach tych zidentyfikowano następujące problemy:

- degradacja przestrzeni publicznych;
- wysoki stopień alienacji społecznej;
- wysoka energochłonność obiektów
- występowanie patologii społecznych;

W tym polu interwencji występują podobne zjawiska kryzysowe jak w polu kryzysowym I z zaznaczeniem jednak większej możliwości realizacji projektów związanych z rozwojem

przestrzennym, gospodarczym i społecznym nie tylko miasta Radomyśl Wielki, ale również całej gminy. Dotyczy to z jednej strony wykorzystania tzw. „Harcówki” na utworzenie Centrum Aktywności Obywatelskiej, utworzenie Parku Przyrodniczo-Rekreacyjnego, Centrum Ratownictwa Drogowego jak również kreowanie Partnerstwa Publiczno Prywatnego w podniesieniu jakości i dostępności usług publicznych. To pole interwencji sprzyjać będzie również aktywizacji obywatelskiej przy realizacji wielu projektów społecznych przeciwdziałających patologiom i wykluczeniom społecznym, a także budujących aktywność społeczną na rzecz rozwoju Radomyśla Wielkiego oraz wychowania obywatelskiego i patriotycznego.

4.4 Rodzaje działań możliwych do realizacji na obszarach rewitalizowanych.

Realizacje działań inwestycyjnych w obu polach interwencji objętym LPR winny służyć przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców oraz ożywieniu gospodarczemu i społecznemu całej gminy Radomyśl Wielki.

Projekty z zakresu rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów wpływających na sytuację kryzysową rewitalizowanego obszaru. Dotyczy to w szczególności następujących działań:

- Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- Zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne lub gospodarcze,
- Poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienia terenów dla mieszkańców,
- Wdrożenie systemów bezpieczeństwa publicznego,
- Dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych etc.
- Redukcji ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Poprawy efektywności energetycznej i inteligentnego zarządzania energią oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkalnictwa,
- Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych, ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia
- Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym,
- Zachowanie, ochrona, promowanie dziedzictwa kulturowego,
- Promowanie strategii niskoemisyjnych, w tym wspieranie mulimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmianę klimatu,
- Promocja przedsiębiorczości, szczególnie wśród osób młodych i trwale wyłączonych z rynku pracy,
- Promowanie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji, kształcenia podstawowego i średniego,
- Promowanie aktywnego i zdrowego starzenia się,
- Rewitalizacja prac konserwatorskich, restauratorskich i prac zabezpieczających przed zniszczeniem oraz robót budowlanych prowadzonych przy zabytkach ruchomych i zabytkach nieruchomych, służących dostosowaniu ich do nowych funkcji gospodarczych i społecznych z jednoczesnym prowadzeniem działalności pozwalającej na utrzymanie obiektu.

Potencjalnymi beneficjentami LPR są:

- Gmina Radomyśl Wielki,
- Jednostki Samorządu terytorialnego gminy Radomyśl Wielki,

- Organizacje pozarządowe,
- Wspólnoty mieszkaniowe,
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- Instytucje kultury,
- Uczelnie,
- Partnerzy społeczni i gospodarczy,
- Przedsiębiorstwa,
- Administracja rządowa,
- Jednostki naukowe.

4.5 Oczekiwane wskaźniki osiągnięć.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020 wymagać będzie zarówno od Gminy Radomyśl Wielki, jak i od pozostałych beneficjentów końcowych usytuowanych w obszarze objętym rewitalizacją dużej pracy w zakresie przygotowywania dokumentacji technicznej, studiów wykonalności, wniosków aplikacyjnych.

Zgodnie z wymogami EFRR, każdy projekt musi mieć zgodnie z zasadą trwałości precyzyjnie określone wskaźniki monitorowania, czyli wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki te służą do oceny każdego projektu w trzech fazach:

I faza – realizacji,

II faza – zamknięcia inwestycji,

III faza – w ciągu 2 lat po jej zakończeniu

Definicje wskaźników:

PRODUKT – wynik interwencji w stan aktualny, czyli bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami (np. km jezdni).

REZULTATY – bezpośrednie i natychmiastowe efekty zrealizowanego programu lub projektu. Rezultaty dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia programu lub projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Dla oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020 przyjęto następujące wskaźniki:

A. Ocena realizacji celu strategicznego i celów szczegółowych:

- 1) Wartość inwestycji objętych rewitalizacją.
- 2) Średnie tempo wzrostu PKB /rocznie/.
- 3) Zmniejszenie stopy bezrobocia.
- 4) Tempo wzrostu inwestycji /rocznie/.

B. W zakresie oczekiwanych produktów (wskaźników):

- 1) Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej
- 2) Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej
- 3) Liczba budynków poddanych renowacji
- 4) Powierzchnia budynków poddanych renowacji
- 5) Liczba budynków poddanych termo-renowacji
- 6) Powierzchnia budynków poddanych termo-renowacji
- 7) Liczba budynków poddanych remontowi/przebudowie infrastruktury technicznej
- 8) Powierzchnia budynków poddanych remontowi/przebudowie infrastr. technicznej
- 9) Długość wybudowanej infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska

- 10) Powierzchnia usługowa w budynkach poddanych renowacji
- 11) Liczba budynków przebudowanych/wyremontowanych na cele edukacyjno/społeczne
- 12) Powierzchnia budynków zmodernizowanych na cele edukacyjno/społeczne
- 13) Liczba obiektów zmodernizowanych na cele kulturalne i turystyczne
- 14) Powierzchnia obiektów zmodernizowanych na cele kulturalne i turystyczne
- 15) Liczba obiektów zabezpieczonych przed zagrożeniami
- 16) Powierzchnia wyremontowanej i przebudowanej infrastruktury publicznej na terenie zrewitalizowanym
- 17) Liczba projektów walki z przestępczością i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców
- 18) Liczba projektów związanych z promocją przedsiębiorczości
- 19) Liczba projektów związanych z kulturą, sportem i rekreacją
- 20) Liczba projektów związanych z walką z patologiami społecznymi i wykluczeniem społecznym

C. W zakresie oczekiwanych rezultatów (3 wskaźniki):

- 1) Liczba obiektów zabezpieczonych przed zagrożeniami
- 2) Powierzchnia usługowa faktycznie wykorzystywana
- 3) Liczba osób korzystających z nowej lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej;

4.6. Kompleksowość programu rewitalizacji, stopień koncentracji i komplementarności planowanych działań rewitalizacyjnych

4.6.1. Kompleksowość i koncentracja programu.

Pojęcie rewitalizacji w swym założeniu odnosi się do kompleksowej aktywności, czyli działania obejmującego całość problematycznych zagadnień a nie tylko fragmentaryczne elementy. Owa kompleksowość to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanego obszaru poprzez szerokie spektrum działań, które wzajemnie się uzupełniają, wzmacniają i wpływają pozytywnie na zachodzące zmiany. Należy przy tym zaznaczyć, że tematyka i obszar działań powinien być tak samo szeroki jak szeroko zostały zdiagnozowane problemy i źródła degradacji obszaru.

Program rewitalizacji dla Gminy Radomyśl Wielki uwzględnia różne obszary potrzeb: infrastrukturalne, społeczne, gospodarcze, techniczne i środowiskowe – wszystkie zidentyfikowane podczas konsultacji, spotkań i badań. W obszarze rewitalizacyjnym określonym w LPR zostaną wykonane projekty ukierunkowane zarówno na poprawę estetyki miasta i gminy, funkcjonalność budynków publicznych, społecznych i prywatnych, poprawę sytuacji gospodarczej i społecznej. Takie podejście sprawi, że zrealizowane projekty nabiorą większej wartości a oddziaływanie poszczególnych efektów będzie widoczne nie tylko zaraz po zakończeniu inwestycji, ale będzie miało także szanse procentować w przyszłości.

Kompleksowość programu rewitalizacji można rozpatrywać dwojako:

- 1) po pierwsze jako uwzględnienie współfinansowania realizowanych projektów ze środków EFRR, EFS, FS oraz środków publicznych lub prywatnych oczywiście z zachowaniem zasady niefinansowania tego samego zadania jednocześnie z kilku źródeł.
- 2) po drugie jako połączenie działań z zakresu gospodarczego, przestrzenno – funkcjonalnego, technicznego, środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem jak również z całym jego otoczeniem.

Taka konstrukcja prowadzi do synergii projektów rewitalizacyjnych, czyli do osiągnięcia znacznie większego efektu aniżeli sumy efektów spowodowanych przez realizację tych samych projektów pojedynczo. Istotną kwestią niezbędną do osiągnięcia tej synergii jest także koncentracja zaplanowanych projektów w obszarze rewitalizowanym. Dopuszcza się jedynie nieliczne prowadzenie

działań, poza tym obszarem, ale tylko w przypadku inicjatyw społecznych nakierowanych na aktywizację mieszkańców tego terenu lub pobliskich obszarów (np. spotkania i szkolenia zidentyfikowane jako zadania w sferze społecznej, w których będą mogli wziąć udział wszyscy mieszkańcy gminy).

Eliminacja zdiagnozowanych problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych będzie możliwa właśnie poprzez silną koncentrację projektów w obszarze poddawany rewalizacji i starannie dobrane działania w tym zakresie.

4.6.2. Komplementarność.

Komplementarność stanowi jedną z podstawowych zasad realizacji polityki wspólnotowej. Jej rezultatem jest wzmocnienie podejmowanych przedsięwzięć i bardziej racjonalne wydatkowanie środków, a także możliwość uzyskania dodatkowych korzyści przez beneficjentów na różnych etapach realizacji poszczególnych projektów.

Planując przedsięwzięcia w Lokalnym Planie Rewitalizacji brano pod uwagę czy poszczególne projekty w ramach komplementarności uzupełniają się wzajemnie. W tym przypadku komplementarnością nie będą działania odpowiadające jedynie wspólnym celom bowiem takie spełnienie tego warunku może być możliwe również w przypadku projektów, które konkurują ze sobą a niekoniecznie są komplementarne. Na potrzeby niniejszego planu komplementarność działań jest planowana dodatkowo w oparciu o wcześniej wspomniany warunek wzajemnego uzupełniania się projektów i ich efektów oraz w oparciu o wykluczenie powielających się zadań. Realizacja projektów komplementarnych przyczyni się do osiągnięcia dodatkowych korzyści, jakimi będą:

- oszczędność środków przeznaczonych na rewalizację określonego w planie obszaru,
- skrócenie czasu niezbędnego do osiągnięcia założonych celów rewalizacji,
- utrwalenie osiąganych rezultatów w ramach poszczególnych przedsięwzięć,
- skuteczniejsze rozwiązanie problemów zdiagnozowanych na obszarze rewalizacji,
- uzyskanie dodatkowych korzyści, które nie pojawiłyby się przy realizacji poszczególnych projektów z osobna.

Wymogiem koniecznym dla uznania projektów i przedsięwzięć jako rewalizacyjne była konieczność zapewnienia ich komplementarności w kilku wymiarach, najważniejsze z nich to:

1. **Komplementarność przestrzenna** – oznacza ona wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewalizacyjnymi prowadzonymi głównie (ale niekoniecznie) na obszarze rewalizowanym a przede wszystkim oddziałujących na ten obszar. Zapewnienie takiej komplementarności wpływa na efektywne oddziaływanie na cały dotknięty kryzysem obszar a nie tylko na pojedyncze miejsca. Tak zaplanowane projekty powinny dopełniać się wzajemnie i w konsekwencji powodować efekt synergii. Celem takiej komplementarności jest to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych a rozwiązywały je całościowo.

Przykład projektów komplementarnych pod względem przestrzennym:

- Tytuł projektu: wyburzenie budynku przy ul. Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem. Wnioskodawca: Roman Trybulec.
- Wyburzenie istniejących budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu usługowo – handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku. Wnioskodawca: Gminna Spółdzielnia „Sch” w Radomyślu Wielkim.

Pełen spis projektów z uwzględnieniem miejsca ich realizacji znajduje się w rozdziale IV Zadania inwestycyjne na terenie Gminy Radomyśl Wielki w okresie 2014-2020.

2. **Komplementarność problemowa** – oznacza przyjęcie do realizacji projektów, które wzajemnie dopełniają się pod względem tematycznym sprawiając, że program rewitalizacji obejmuje najważniejsze strefy wpływające na jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizowanego (aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno – funkcjonalny, techniczny, środowiskowy). Zastosowana w planie rewitalizacji komplementarność problemowa pozwala uniknąć fragmentacji działań i np. skupić się jedynie na projektach technicznych. Rewitalizacja w swym założeniu powinna być kompleksowa i obejmować całość problemów kryzysowych bez względu na ich tematykę. Dla większej skuteczności komplementarności problemowej w trakcie projektowania działań rewitalizacyjnych odniesiono się do istniejących gminnych dokumentów strategicznych i zamieszczonych w nich zapisów związanych z obszarami problematycznymi gminy.

Przykład projektów komplementarnych pod względem problemowym:

- Tytuł projektu: Budowa Pawilonu wystawowego połączona z Izbą pamięci i Tradycji
Wnioskodawca: Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki”,
- Tytuł projektu: Integracja społeczności lokalnych poprzez organizację imprez, koncertów, warsztatów, wystaw, happeningów i innych wydarzeń o charakterze masowym. Wnioskodawca: Gmina Radomyśl Wielki

Pełen spis projektów z podziałem tematycznym znajduje się w rozdziale IV Zadania inwestycyjne na terenie Gminy Radomyśl Wielki w okresie 2014-2020.

3. **Komplementarność proceduralno-instytucjonalna** – oznacza konieczność zastosowania przemyślanego systemu realizacji i zarządzania LPR, tak aby objąć wszystkich interesariuszy, by możliwe było współdziałanie różnych grup społecznych na każdym etapie realizacji planu.

Przykład komplementarności proceduralno – instytucjonalnej: obsadzenie całego systemu zarządzania programem rewitalizacji w strukturze urzędu gminy Radomyśl Wielki (decyzja podjęta w trakcie konsultacji) oraz powołanie Komitetu Rewitalizacji w skład którego będą wchodzić przedstawiciele różnych grup interesariuszy programu rewitalizacji (dokładny opis w rozdziale VIII. Zarządzanie, monitoring, ewaluacja LPR gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020).

Pełen opis komplementarności proceduralno – instytucjonalnej znajduje się w rozdziale VIII Zarządzanie, monitoring, ewaluacja LPR gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020

4. **Komplementarność międzyokresowa** – oznacza możliwość uzupełniania np. przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007 – 2013 projektami komplementarnymi np. o charakterze społecznym, które będą realizowane w ramach polityki spójności 2014-2020.

Tabela 18. Wykaz projektów komplementarnych realizowanych w ramach perspektywy 2007-2013 w stosunku do celów i projektów zapisanych w LPR.

Biorąc pod uwagę obszar rewitalizacji, jej cele, planowane do realizacji przedsięwzięcia, wskaźniki, które należy osiągnąć możemy mówić o komplementarności międzyokresowej i jednoznacznie wskazać projekty, które były realizowane w poprzednim okresie programowania, a jednocześnie będą odnosić się do obszaru działania opisanego w Lokalnym Planie Rewitalizacji uzupełniając się wzajemnie.			
Projekty realizowane w perspektywie finansowej 2007-2013			
l.p.	Tytuł projektu	Krótki opis	Całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia

1.	Przebudowa zabytkowego rynku Radomyśla Wielkiego II część, Gmina Radomyśl Wielki	Zakres rzeczowy: Przebudowa pomnika, chodniki, parkingi, tereny zieleni, uzbrojenie terenu wyposażenie rynku (drzewa, żywopłot, krzewy, ławki, donice)	609 592,93
----	--	--	------------

5. **Komplementarność źródeł finansowania** – oznacza, że projekty zapisane w Lokalnym Planie Rewitalizacji dla Gminy Radomyśl Wielki (z uwagi na swoją tematykę) opierają się na konieczności przemyślanego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, ESF i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania. Daje to możliwość realizacji większej ilości przedsięwzięć i pełniejszego zaplanowania działań rewitalizacyjnych. Rodzaj dofinansowania ze źródeł zewnętrznych każdorazowo musi być dobierany do zakresu i tematyki projektu.

Tabela 19. Komplementarność projektów EFRR planowanych do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014 – 2020 i projektów EFS

l.p. 1 Rewitalizacja pierzei Rynku	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS
Tytuł projektu:	1. Kreowanie Partnerstwa Publiczno - Prywatnego PPP w podniesieniu jakości i dostępności usług publicznych.
1. Rewitalizacja pierzei Rynku	
Wskazane miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym 1.....	
Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej Powyżej wskazane projekty są odpowiedzią na potrzeby, które zostały wyartykułowane przez społeczność lokalną i wskazane w: analizie SWOT, konsultacjach społecznych i badaniach. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli usunąć albo przynajmniej złagodzić takie problemy jak: – zły stan techniczny budynków usytuowanych w poszczególnych pierzejach Rynku (SWOT) – konieczność rewitalizacji pierzei Rynku (konsultacje) – zły stan estetyczny otoczenia (badania) – słaba samoorganizacja społeczna i współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi (badania) – słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania (badania)	
Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji Realizacja projektu dotycząca rewitalizacji Pierzei Rynku jest pierwszym i podstawowym projektem w ramach całego planu rewitalizacji. Zarówno dla lokalnej społeczności jak i samorządu jest to niezwykle istotna kwestia. Ze względu na złożoność całego projektu i jego znaczenia dla lokalnej społeczności projekt ten zostanie uzupełniony działaniami, które będą zmierzać do kreowania ppp w zakresie podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych. Podnoszenie wiedzy i praktycznych umiejętności w zakresie ppp pozwoli na sprawniejszą realizację w przyszłości zadań publicznych przez władzę lokalną.	
Opis komplementarności projektów W przypadku ww. projektów komplementarność występuje na poziomie: - przestrzennym: ww. projekty są realizowane na obszarze rewitalizowanym i bezpośrednio dotyczą tego obszaru. - problemowym: powyżej wskazane projekty są powiązane tematycznie i uzupełniają się wzajemnie. - źródeł finansowania: projekt dotyczący rewitalizacji będzie finansowany w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020, natomiast projekt dotyczący partnerstwa publiczno – prywatnego ze środków EFS.	
l.p. 2 Społeczność lokalna – wypoczynek, integracja, rozwój zainteresowań	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS

Tytuł projektu: 1. Renowacja i przebudowa tzw. „Harcówki” z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Obywatelskiej dla organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Radomyśl Wielki 2. Utworzenie Parku Przyrodniczo- Rekreacyjnego na terenach po byłym wysypisku śmieci zlokalizowanego za boiskiem sportowym 3. Budowa Dziennego Domu Opieki i Rehabilitacji dla mieszkańców gminy Radomyśl Wielki	1. Kreowanie standardów aktywności obywatelskiej mieszkańców Radomyśla Wielkiego poprzez aktywizację organizacji pozarządowych i rozszerzenie budżetu obywatelskiego. 2. Organizacja działalności Uniwersytetu III Wieku (Działanie 9.5 Jakość edukacji i kompetencji w regionie). 3. Rozwój zajęć pozalekcyjnych i hobbistycznych przy szkołach i stowarzyszeniu, w tym utworzenie pracowni modelarskiej, szachowej i komputerowej dla seniorów. (Działanie 9.5 Jakość edukacji i kompetencji w regionie) 4. Integracja społeczności Lokalnych poprzez organizację imprez, koncertów, warsztatów, wystaw, happeningów i innych wydarzeń o charakterze masowym. (Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym)
Wskazane miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym: 1. 2. 3. 4.	
Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej Powyżej wskazane projekty są odpowiedzią na potrzeby, które zostały wyartykułowane przez społeczność lokalną i wskazane w: analizie SWOT, konsultacjach społecznych i badaniach. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli usunąć albo przynajmniej złagodzić takie problemy jak: – zbyt uboga i niewystarczająca mała architektura, zieleni, placów zabaw, oświetlenia ulicznego, ścieżek rowerowych, koszy na śmieci na terenie miasta (SWOT) – niezagospodarowany budynek byłej „harcówki” (SWOT) – problemy pojawiające się w następstwie braku kompleksowej infrastruktury edukacyjnej a w tym przedszkolnej (konsultacje) – bardzo słaba infrastruktura turystyczna i wypoczynkowa w gminie (konsultacje) – brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych (badania) – brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców danych osiedli (badania)	
Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji Zrealizowane projekty inwestycyjne nie są w stanie poprawić sytuacji na obszarze rewitalizowanym jeśli wybudowana czy odnowiona infrastruktura nie będzie użytkowna zgodnie ze swoim przeznaczeniem. LPR zakłada, że obok projektów infrastrukturalnych zostaną zainicjowane projekty miękkie o charakterze społecznym. Oddanie do użytkowania odpowiednich miejsc dla działalności organizacji pozarządowych i wskazanie kierunków działania a także pozyskiwania środków finansowych na tą działalność daje silne podstawy do osiągnięcia sukcesu w tym obszarze tematycznym.	
Opis komplementarności projektów W przypadku ww. projektów komplementarność występuje na poziomie: a) przestrzennym: ww. projekty są realizowane na obszarze rewitalizowanym i bezpośrednio dotyczą tego obszaru. b) problemowym: wszystkie projekty dotyczą tego samego obszaru tematycznego, czyli rozwoju społeczności lokalnej, zagospodarowania czasu wolnego, aktywizacji społecznej i możliwości rozwoju zainteresowań w miejscu zamieszkania przy zaangażowaniu lokalnych organizacji pozarządowych i lokalnych liderów. c) źródeł finansowania: projekty inwestycyjne realizowane w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020, natomiast projekty miękkie ze środków EFS.	
l.p. 3. Pomoc społeczna i przeciwdziałanie wkluczeniom i patologii	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS
Tytuł projektu: 1. Budowa bloku z mieszkaniami komunalnymi socjalnymi na wynajem.	5. Zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych tak, aby mogły w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym.
Wskazane miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym	6. Projekt obywatelski: jak działać na rzecz ograniczenia patologii i wykluczeń społecznych:

1.	profilaktyka, interwencja, sankcje. 7. Przeciwdziałanie biedzie i wkluczeniom społecznym poprzez zakładanie i rozwój przedsiębiorstw socjalnych: „Bądź sam dla siebie szefem i daj pracę innym”. 8. Bezpieczeństwo, trzeźwość i przeciwdziałanie patologiom społecznym, jako wspólny mianownik w działalności władz gminy, policji, org. pozarządowych, szkół i instytucji kultury.
Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej Powyżej wskazane projekty są odpowiedzią na potrzeby, które zostały wyartykułowane przez społeczność lokalną i wskazane w: analizie SWOT, konsultacjach społecznych i badaniach. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli usunąć albo przynajmniej złagodzić takie problemy jak: – duży stopień ubóstwa (SWOT) – problemy dotyczące warunków życia w sferze bytowej, ekologicznej i społecznej (konsultacje) – niewystarczająca ilość i niski standard mieszkań (badania) – bieda (badania) – alkoholizm (badania) – chuligaństwo (badania) – przemoc w rodzinie” oraz „przestępczość młodocianych (badania) – brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania (badania)	
Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji Bezsprzecznie jednym z najtrudniejszych do rozwiązania problemów obszaru zdegradowanego jest przeciwdziałanie wykluczeniu i patologiom społecznym. LPR zawiera propozycję budowy mieszkań socjalnych w celu rozwiązania doraźnych problemów mieszkaniowych, ale przede wszystkim zawiera dużą liczbę projektów służących zapobieganiu wykluczeniom i patologii. Przy odpowiednim zsynchronizowaniu projektów i skierowaniu ich na źródło problemów łatwiej będzie zapobiegać aniżeli usuwać czy łagodzić skutki wykluczenia i patologii.	
Opis komplementarności projektów W przypadku ww. projektów komplementarność występuje na poziomie: a) przestrzennym: ww. projekty są realizowane na obszarze rewitalizowanym i bezpośrednio dotyczą tego obszaru. b) problemowym: wszystkie projekty są związane z pomocą społeczną, przeciwdziałaniu wykluczeniom oraz patologiom społecznym. c) źródeł finansowania: projekt dotyczący budowy bloku z mieszkaniami komunalnymi w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020, natomiast pozostałe projekty ze środków EFS.	
I.p.4. Poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS
Tytuł projektu: 1. Budowa Pawilonu wystawowego połączona z Izbą pamięci i Tradycji 2. Termomodernizacja budynku plebani wraz z otoczeniem (tereny zielone, park, ogród)	1. Dziedzictwo Kulturowe Radomyśla Wielkiego – podstawą marki, wizerunku i promocji Gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie. 2. Poglębianie wiedzy i lepszego rozumienia przez mieszkańców Gminy Radomyśl Wielki historii, tradycji i wartości lokalnych. 3. Stworzenie międzynarodowej imprezy kulturalnej, nawiązującej do dziedzictwa Kulturowego Gminy Radomyśl Wielki 4. Digitalizacja dokumentów dotyczących miasta i gminy oraz opracowanie i wydanie Encyklopedii Miasta i Gminy Radomyśl Wielki.
Wskazane miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym: 1. 2.	

Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej	
Powyżej wskazane projekty są odpowiedzią na potrzeby, które zostały wyartykułowane przez społeczność lokalną i wskazane w: analizie SWOT, konsultacjach społecznych i badaniach. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli usunąć albo przynajmniej złagodzić takie problemy jak: – mała atrakcyjność turystyczna (SWOT) – brak imprezy wizerunkowej o charakterze kulturalnym, sportowym lub gospodarczym, która wyróżniałaby Radomyśl Wielki w podkarpackim i budowała markę i wizerunek gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie (SWOT) – brak rozwiązań związanych z ochroną lokalnych zabytków (konsultacje) – brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych (badania) – brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców danych osiedli (badania)	
Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji	
Analiza SWOT, konsultacje i badania dotyczące obszaru zdegradowanego wykazały potrzebę działania w kierunku poprawy wizerunku tego obszaru. Najlepszym kierunkiem będzie wypromowanie historii, tradycji i wartości lokalnych, a sposobem do osiągnięcia tego celu stanie się realizacja miękkich inicjatyw w tym obszarze i dodatkowo inwestycja w nieruchomości sprzyjające zachowaniu tychże wartości.	
Opis komplementarności projektów	
W przypadku ww. projektów komplementarność występuje na poziomie: a) przestrzennym: ww. projekty są realizowane na obszarze rewitalizowanym i bezpośrednio dotyczą tego obszaru. b) problemowym: ww. projekty skupiają się na poprawie wizerunku obszaru rewitalizowanego nie tylko wśród swoich mieszkańców ale także na zewnątrz. c) źródeł finansowania: projekty dotyczące nieruchomości w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020, natomiast projekty miękkie dotyczące działań promocyjno – szkoleniowych ze środków EFS.	
l.p. 5. Rozwój gospodarczy	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS
Tytuł projektu: 1. Wyburzenie budynku przy ul Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego Budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem. 2. Wyburzenie istniejących budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu usługowo-handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku	1. Kodeks dobrych praktyk służących promocji przedsiębiorczości i zachęcaniu inwestorów krajowych i zagranicznych do inwestycji w Gminie Radomyśl Wielki. 2. Dyskusja „okrągłego stołu”: Czy Radomyśl Wielki stać na stworzenie warunków cywilizacyjnych, aby zatrzymać ludzi młodych przed emigracją?
Wskazane miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym: 1. 2.	
Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej	
Powyżej wskazane projekty są odpowiedzią na potrzeby, które zostały wyartykułowane przez społeczność lokalną i wskazane w: analizie SWOT, konsultacjach społecznych i badaniach. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli usunąć albo przynajmniej złagodzić takie problemy jak: – brak miejsc pracy (SWOT i badania) – słabe warunki dla rozwoju działalności gospodarczej (SWOT i badania) – niskie dochody gminy (SWOT) – niski poziom efektywności energetycznej budynków spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych	

(SWOT) – brak terenów inwestycyjnych, niewypracowanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych (SWOT i badania) – brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy szczególnie dla ludzi na terenie miasta i gminy Radomyśl Wielki (SWOT) – niewystarczająca ilość miejsc pracy i wynikające z tego migracje młodych ludzi (konsultacje) – brak wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw (badania) – słaby rozwój handlu (badania)
Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji Wśród potrzeb obszaru zdegradowanego pojawiła się konieczność ożywienia gospodarczego, a w przypadku tak przyjętego obszaru rewitalizacji najlepszym sposobem będzie wpasowanie takiego rodzaju przedsiębiorczości, który będzie mógł funkcjonować w rynku – czyli szeroko rozumiany handel i usługi. Połączenie inwestycji związanych z udostępnieniem odpowiednich lokali z działaniami miękkimi wzmocni rezultaty i zapewni rozwój gospodarczy obszaru objętego rewitalizacją.
Opis komplementarności projektów W przypadku ww. projektów komplementarność występuje na poziomie: a) przestrzennym: ww. projekty są realizowane na obszarze rewitalizowanym i bezpośrednio dotyczą tego obszaru. b) problemowym: wskazane projekty dotyczą szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego i zachęcenia podmiotów oraz osób „z zewnątrz” do inwestowania na obszarze rewitalizowanym. c) źródeł finansowania: projekty dotyczące nieruchomości w ramach działania 6.3 (albo 6.5) RPO WP 2014-2020, natomiast projekty miękkie ze środków EFS.

V. ZADANIA INWESTYCYJNE NA TERENIE GMINY RADOMYSŁ WIELKI W OKRESIE 2014-2020.

Zadania inwestycyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020 dotyczą sfery przestrzennej, gospodarczej i społecznej.

5.1 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze przestrzennej.

5.1.1 Strategiczne zadanie inwestycyjne: rewitalizacja pierzei Rynku.

- A. Wnioskodawca: Gmina Radomyśl Wielki.
- B. Tytuł projektu: Rewitalizacja Pierzei Rynku.
- C. Charakterystyka:

Pierwsza inwentaryzacja pierzei Rynku została sporządzona w 1987 roku. Zdokumentowano w niej stan zachowania przyrynkowej zabudowy w roku 1987. Obecna, uaktualniona, wykonana po dokonanych zmianach (wyburzenia, nowe budynki), stwarza podstawy do sformułowania wytycznych projektowych z zakresie ukształtowania architektonicznego jak i kolorystycznego związanego z perspektywicznymi przekształceniami zabudowy okalającej

Rynek.

Istotnym zagadnieniem jest wielce zobowiązująca historyczna urbanistyka miasta. *Prawa miejskie uzyskał Radomyśl w 1581 roku staraniem Mikołaja Firleja, w oparciu o dokument lokacyjny Stefana Batorego. Miasto założono na regularnym czworoboku rynku, z naroży którego wyprowadzono prostopadłe po dwie ulice. Pierwotnie drewniane domy, w XIX i na początku XX wieku zamieniono na zabudowę murowaną.*

Dokonane w XIX wieku regulacje i ich późniejsze konsekwencje przestrzenne wraz ze znaczącym wpływem wynikającym z ówczesnej sytuacji polityczno-społecznej, nadały miastu specyficznego charakteru. Na uwagę zasługuje przypomnienie tak istotnych historycznie momentów, jak nadanie

Radomyślowi w 1866 roku praw miasta powiatowego, choć na krótko, ale i tak było to wydarzenie istotne. Przez pewien okres w Radomyślu mieścił się sąd, w którym pracowało pięciu sędziów oraz urząd poboru podatków. Odzyskanie przez Polskę niepodległości, przyniosło miastu niekorzystne zmiany. W 1919 odebrano Radomyślowi na 15 lat prawa miejskie, bo już w 1934 roku przywrócono je.

Niezwykle istotne znaczenie dla kolorytu i charakteru miasta posiadała społeczność żydowska, która do końca II wojny światowej stanowiła znaczącą część mieszkańców miasta.⁴⁷ *Analizując mapę Radomyśla z 1849r. możemy dostrzec podział miasta na dwie części: żydowską i chrześcijańską. Linia podziału prowadziła do kościoła parafialnego przez środek Rynku do synagogi. Zarówno świątynia katolicka jak i żydowski domu modlitwy położone były w niewielkiej odległości od placu rynkowego. Na wschód od tej linii znajdowały się do dziś istniejące kamienice zamieszkałe przez bogatych Żydów. (...) W części zachodniej Rynku usytuowany był pałac Stadnickich oraz kilka dworców drewnianych należących do bogatych kupców chrześcijańskich handlujących trzodą chlewną i bydłem. Wspomniany podział miasta, ze znacznymi zmianami na niekorzyść chrześcijan, utrzymał się do okresu lat międzywojennych.*

Miasto zostało zniszczone po raz pierwszy podczas I wojny, a także zostało spalone w 1944 roku, tuż przed zakończeniem II wojny światowej.

Powoli trwał proces powojennej odbudowy. Niestety, zniszczenia wojenne, choć usunięte, nie przywróciły miastu dawnego wyglądu. Po raz pierwszy odnotowano obraz pierzei rynkowych w inwentaryzacji dokonanej w roku 1987. Dlatego też można stwierdzić, w jakim stopniu uległa przekształceniu zabudowa wszystkich czterech pierzei w latach 1987 – 2004.

Zestawienie stanów poprzedniego i obecnego daje obraz skali i zakresu przeobrażeń, jak również pozwala na analizę i waloryzację tych dokonań jak również stwarza możliwość wyciągnięcia wniosków dotyczących kierunku przyszłych przemian okalającej Rynek zabudowy. Koniecznie zaznaczyć należy jednak, że miasto posiada znacznie dłuższą historię i dlatego też wszelkie wnioski dotyczące kształtowania przyszłościowego oblicza rynku, powinny opierać się o analizę zachowanych historycznych dokumentów ikonograficznych, tak by nie odejść od miejscowej tradycji budowlanej, by zachować indywidualne oblicze architektoniczne miejsca, jego rodzimość i niepowtarzalność.

Analiza architektoniczna poszczególnych elementów zabudowy, uwzględnia zaistniałe wyburzenia oraz niezabudowane parcele. W ich miejsce proponowane są nowe obiekty, bądź odtwarzane w gabarytach danych, bądź też w gabarytach dostosowanych do wymogów współczesnych z uwzględnieniem historycznych determinant urbanistyczno-architektonicznych. Również puste przestrzenie proponuje się wypełnić, tak by stworzyć harmonijną całość przestrzeni tego zabytkowego Rynku.

Charakter i kierunki przemian stylistycznych.

Nadrzędną wartością jest historyczny charakter Rynku i jego gabaryty przestrzenne. Istniejące od 1944 roku budynki oraz obecne, utrzymane są w następującej normie: dwie kondygnacje naziemne (parter i piętro), użytkowe poddasze i piwnice, czasami z doświetleniem. I Ta zasada wydaje się być konieczną do utrzymania. W zakresie stylistyki, zabudowa nie posiada wybijających się cech architektonicznych, chociaż w większości jest harmonijna i stonowana. Negatywne elementy wzniesione po II wojnie stanowią pewien dysonans poprzez płaskie dachy i zupełnie odbiegające od dawnego charakteru kształty okien i drzwi, wysokości kondygnacji czy też kompozycji elewacji, ale zdecydowanie na krytykę zasługuje blok mieszkalny zwrócony bokiem do przestrzeni Rynku, negując w ten sposób jego centralny charakter oraz budynek Poczty stanowiący – poprzez wielkie, zabite dyktą okna – jakby trwałą ruinę.

Kolorystyka.

Dotychczas dokonane remonty elewacji ujawniły pewną sympatię mieszkańców ku kolorom zdecydowanie mocnym, intensywnie wybarwionym. Zapewne niebagatelną rolę odgrywają tu kryteria praktyczności i przeciwdziałania procesom brudzenia, niemniej jednak i taka propozycja jest

przedstawiona. Dlatego dobór kolorystyki sąsiadujących budynków jest zagadnieniem istotnym, by nie stwarzać przeciwstawiania sobie dwóch elewacji w zdecydowanie odmiennych gamach kolorystycznych. Do rozważenia polecany jest wariant zestawiania fasad o wyrazistej kolorystyce z fasadami o kolorystyce bardziej pastelowej.

Przedstawiona gama barw i zestawienia są potraktowane jako propozycja dla całego założenia i dlatego poszczególne opracowania elewacji kamieniczek stanowią przykład, który może być zastosowany w innym miejscu, powielony i przetransportowany na inną fasadę. Warto zwrócić uwagę, by skrajne budynki w pierzei zostały mocniej zaakcentowane kolorem, by stanowiły optyczne zamknięcie ciągu zabudowy.

1) Pierzeja południowa.

Fot.12 Pierzeja południowa Rynku

(źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”)

- znajdujący się w narożniku wolnostojący budynek Urzędu Miasta, wzniesiony w początku lat siedemdziesiątych, pierwotnie trzykondygnacyjny z płaskim dachem, uległ przebudowie polegającej w dużym stopniu na przekształceniu elewacji. Na miejscu tym istniała wcześniej tzw. Kaufmanówka, budynek parterowy, zburzony w czasie wojny. Pod koniec wojny było to miejsce pochówku żołnierzy radzieckich.
- Pomiędzy tym budynkiem a następnym znajduje się otwarty przedkościelny plac zamknięty elewacją świątyni i nieco schowanym budynkiem plebani. Późnobarokowy kościół parafialny z 1779 roku, stanowi obok oryginalnego układu urbanistycznego z XVI wieku, cenny zabytek miasta. Bujne drzewa zasłaniają od wiosny do jesieni ową zabytkową fasadę, niemniej jednak przez większą część roku jej rysunek znakomicie dopełnia obraz tej pierzei.
- Kolejny budynek to kamienica jednopiętrowa z charakterystycznie ukształtowanym, ściętym narożnikiem. Obiekt został poddany remontowi, w wyniku, którego otrzymał odnowione elewacje.
- Na kolejnej działce znajdował się budynek *Sokoła*, który został wyburzony. Jego funkcja wpisana w historię miasta wymaga bardzo stosownego i przemyślanego uzupełnienia zarówno pod względem funkcji jak i formy. Towarzystwo Gimnastyczne *Sokół* odkupiło budynek, w którym wcześniej miało swą siedzibę Stowarzyszenie Oszczędności i Pożyczek. W czasie I wojny firma upadła i została przejęta przez Bank Gospodarczy we Lwowie, a następnie po licytacji wykupiona na raty przez członków *Sokoła*. Ostatnią ratę spłacono w 1934 roku. Dwa lata później, w 1936 roku III dzielnica Krakowa zorganizowała w Radomyślu Wielkim zlot *Sokołów*. W tamtych latach był to budynek jednopiętrowy przykryty dachem dwuspadowym z czteroosiową elewacją. Wąskie smukłe okna, nierównomiernie zakomponowane, nadawały elewacji swoistego wdzięku. Według ustnych przekazów, do *Sokoła* należała jeszcze, kierując się w lewo, w stronę Urzędu Miasta, wąska, jedno okno mieszcząca elewacja kamieniczki, w której znajdowała się salka teatralna. Niestety, nie znajduje się żadnych dokumentów potwierdzających te słowa, a analiza ikonografii bardziej wskazuje, iż ten segment budynku stanowił integralną część budynku sąsiedniego.

- Kolejną działkę zajmuje piętrowa, podpiwniczona, kamienica z kondygnacją w przestrzeni dachu, doświetloną lukarnami, których lica cofnięte są w stosunku do fasady. Dach z pięcioosiową kompozycją lukarn, nie przystaje do siedmioosiowej kompozycji dolnej części symetrycznej fasady z bramą wejściową usytuowaną centralnie. W okresie ostatnich 24 lat poddana została remontowi, z elewacją włącznie. Kamienica ta jest najwyższym obiektem wzniesionym wokół Rynku. Jej wysokość powinna stanowić maksimum, którego nie powinno się przekraczać.
- Ostatnią, narożną działkę zajmuje jednopiętrowa, trzyosiowa kamieniczka, która wymaga renowacji i podniesienia o jedno piętro.

Fot. 13 Jednopiętrowa, trzyosiowa kamieniczka znajdująca się w części zachodniej pierzei południowej (źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”).

2) Pierzeja zachodnia.

Fot. 14 Pierzeja zachodnia (źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”).

- Pierwszą narożną działkę zajmuje odnowiony budynek Policji. Wzniesiony w 1902 roku dla aptekarza Eugeniusza Matuli. Elewacja jednopiętrowej czteroosiowej kamienicy przykrytej dwuspadowym dachem, utrzymana jest w stylistyce eklektycznej. Charakterystycznym elementem jej wystroju jest schodkowy szczyt. Ten detal architektoniczny powtarza się także w budynku przy ul. Tarnowskiej, w tzw. dworku Kostórkiewiczów. Wydaje się, że właśnie ten detal należy do oryginalnej, miejscowej, tradycji, chociaż jego proveniencji można też poszukiwać w architekturze neogotyckiej, tak chętnie stosowanej przez Austriaków XIX wieku. **Budynek wymaga odnowienia obustronnej elewacji bocznej.**
- Kolejną parcelę zajmuje parterowy domek z trójspadowym stromym dachem. Między tym budynkiem a następnym znajduje się ciąg pierzei.
- Podobny w wyrazie obiekt, parterowy, z trójspadowym dachem zlokalizowany jest na działce następnej.
- Na następnej, znacznych rozmiarów działce, znajdował się tzw. Dworek Stadnickich, przebudowany w ostatnich latach. Przez pewien czas w budynku mieściła się plebania. Była to budowla parterowa, pięcioosiowa, podpiwniczona, przykryta czterospadowym dachem. Pierwotnie charakterystycznym elementem wystroju były opaski okienne lekko wyokrąglone w części górnej. Obecny budynek jednopiętrowy, z dachem naczółkowym odbiega od formy pierwotnej. Na początku i na końcu działki zlokalizowano dwa obiekty, pierwszy stanowi zachowany dawny budynek gospodarczy z okrągłym otworem (oknem), drugi typu Kiosk. Na granicy działki znajduje się zapomniany ceglany słup, pozostałość po ogrodzeniu Dworku Stadnickich.
- Kolejna niezabudowana w 1987 roku działka nadal pozostaje niezagospodarowana.
- Przedostatnia parcela w tej pierzei Rynku zabudowana jest domem powojennym, jednorodzinnym, jednopiętrowym, z dwuspadowym dachem, z dwuosiową elewacją. W latach 1987-2004 obiekt nie uległ żadnym przekształceniom.
- Ostatnią narożną działkę zajmuje również dom powojenny, jednorodzinny, jednopiętrowy, z dwuspadowym dachem, z dwuosiową elewacją. Jest on nieco wyższy w stosunku do poprzedniego budynku. W 2014 roku elewacja tego budynku została poddana gruntownej odnowie.

3) Pierzeja północna.

Fot. 15 Pierzeja północna (źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomysł Wielki”).

- Na pierwszej działce wzniesiony był parterowy budynek ze ściętym narożnikiem, przykryty trójspadowym dachem. Obecnie budynek nie istnieje, wyburzony celem poprawy widoczności.
- Następną część parterowych, krytych dwuspadowym dachem domków tworzy ciąg zwartej zabudowy, która w ciągu minionego okresu podległa jedynie kosmetycznym zabiegom remontowym, w efekcie nie zmieniając swego architektonicznego charakteru.
- Następną parcelą zajmowana jest przez pawilon spożywczy typu barak, który jedynie uległ nieznacznej zewnętrznie modernizacji.
- Przedostatnią parcelę zajmuje powojenna, jednopiętrowa, podpiwniczona z poddaszem willa, z ładnym modernistycznym detalem architektonicznym. Płaski dach i trzyosiowa fasada stanowią stylistycznie obcy w przestrzeni Rynku element, niemniej jednak wartościowy pod względem architektonicznym.
- Ostatnia, narożna działka przeznaczona została na obiekt handlowy. Jest to budynek piętrowy, z płaskim dachem, z podciętym narożnikiem w poziomie parteru i mocno wyeksponowaną w parterze funkcją handlową poprzez duże przeszklenia i mocno wyeksponowaną w parterze funkcją handlową poprzez duże przeszklenia okienne. W latach międzywojennych istniały tam kamieniczki.

Rewitalizacja pierzei północnej Rynku zakłada wyburzenie jej części zachodniej a w zamian budowę nowej historycznej dwukondygnacyjnej zabudowy. W ramach nowej zabudowy likwidacja plomby istniejącej w tej części pierzei, gdzie obecnie stoi pawilon handlowy (barak) a na jej miejscu budowa obiektu o funkcjach publicznych:

Izba Tradycji i Pamięci z pomieszczeniami wystawienniczymi dla stałych i zmiennych ekspozycji (pierwsza lokalizacja). Zalecana jest również modernizacja dwóch dachów płaskich na tych kamieniczkach.

4) Pierzeja wschodnia.

Fot. 16 Pierzeja wschodnia (źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”).

Fot. 17 Pierzeja wschodnia –ciąg dalszy (źródło: Archiwum Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki”).

- Pierwsza narożna działka zabudowana została po II wojnie dwupiętrowym budynkiem z płaskim dachem. Podłużny obiekt ustawiony został ścianą szczytową do pierzei Rynku, elewacją dłuższą równoległą do ul. Targowej. Prostokątna elewacja boczna, na środku z oknami I oraz II piętra i równie symetrycznie ustawionymi drzwiami, wydaje się rozwiązaniem przypadkowym, bowiem Rynek z jego charakterem centralnym w mieście otrzymał w tym wypadku zaledwie elewację boczną budynku.
- Takie zorientowanie obiektu degraduje funkcję Rynku. **Jest to budynek Gminnej Spółki „SCH”, który w ramach rewitalizacji może być objęty działaniami związanymi z termomodernizacją, poprawą efektywności energetycznej budynku, dobudową balkonów, budową placu zabaw, modernizacją i budową chodników i oświetlenia ulicznego.**
- Pomiędzy poprzednią a następną działką na mapie sytuacyjno-wysokościowej znajduje się jeszcze ul. Wąska, przy której istnieje tylko jeden dom.
- Kolejną działkę zajmuje budynek jednopiętrowy z trójsпадowym dachem o trzyosiowej elewacji. W latach 1987-2004 obiekt nie uległ żadnym przekształceniom. Istotnym elementem kompozycji fasady są otwory okien strychowych, znajdujące się na osiach okien.
- Następną kamieniczka jest również jednopiętrowa, dwuosiowa z dachem dwuspadowym, ze sklepem na parterze. W latach 1987-2004 obiekt nie uległ żadnym przekształceniom.
- U wylotu ul. Szkolnej do Rynku, na działce o znacznej wielkości, znajduje się piętrowy budynek, który w 1987 roku był w trakcie budowy. Obecnie z czteroosiową elewacją od Rynku, mieści Urząd Pocztowy, sklep a u góry dyskoteka, czasowo nieczynna. Można zauważyć, iż jego dach składa się z dwóch połówek; dwuspadowego przykrycia z wyżej podciągniętą kalenicą i trójsпадowego we fragmencie narożnym. Taka kompozycja wydaje się być nawiązaniem do gabarytów wcześniej istniejących kamieniczek, a zniszczonych pod koniec wojny. Niemniej jednak całość budynku, nie dość, że zaniedbana, to poprzez swój wystrój architektoniczny całkowicie i negatywnie wyróżnia się z otoczenia. Poziome, duże otwory okienne, na piętrze zabite płytą pilśniową, sprawiają wrażenie opuszczonego obiektu przemysłowego, nie wkomponowanego w zabytkowe wnętrza urbanistyczne Rynku, jednocześnie degradujące najbliższe sąsiedztwo. A szkoda, bo rozwiązaniem byłyby przebudowa elewacji.
- Na zamknięciu ul. Szkolnej, przy ul. Ogrodowej znajduje się jednopiętrowy budynek szkoły podstawowej, której wystrój elewacji nie różni się od tego z 1987 roku. Prostokątne, wydłużone

okna tworzą mocno zagęszczony rytm. Rysunek tej elewacji, choć odsuniętej od pierzei Rynku stanowi i położony na lekko obniżonej parceli w stosunku do płyty Rynku, stanowi jednak widoczną komponentę pierzei i jej dopełnienie. **U wylotu ul. Szkolnej od ul. Ogrodowej na pustym placu po lewej stronie możliwe jest w ramach rewitalizacji usytuowanie drugiej lokalizacji Izby Tradycji i Pamięci.**

- Po drugiej stronie ulicy, na przeciwległej narożnej działce przy Rynku, zlokalizowana jest stara kamienica, jednopiętrowa pięcioosiowa, z trójspadowym dachem i funkcją handlową w parterze. Kiedyś w tym budynku mieściła się Szkoła Podstawowa. Trzy duże poziome prostokąty otworów okiennych źle wkomponowują się w fasadę kamieniczki. W latach 1987-2004 obiekt nie uległ przekształceniom. Charakterystycznym elementem wystroju fasady są otwory okien strychowych, znajdujące się na osiach okien piętra.
- Na kolejnej działce, niezabudowanej w 1987 roku, obecnie zlokalizowano dwupiętrową willę z płaskim dachem, balkonem biegnącym przez całą długość elewacji i wyłożoną w parterze glazurą ceramiczną.
- Kolejną posesję zajmuje piętrowa kamieniczka, z dwuspadowym dachem i dwuosiową elewacją.
- Dwie kolejne kamieniczki, nieco wyższe od poprzedniej, jednopiętrowe, z dwuspadowymi dachami, różnią się od siebie długością fasad. Pierwsza jest dwuosiowa, a druga czteroosiowa, z parterem o funkcji handlowej. W tej drugiej dwie wystawy sklepowe umieszczono przypadkowo, burząc porządek fasady. Charakterystycznym elementem dla jej elewacji są otwory okien strychowych, znajdujące się na osiach okien piętra. **Ta kamieniczka wymaga remontu i położenia nowej elewacji.**
- Pierzeję zamyka narożna piętrowa kamienica kryta trójspadowym dachem, o dwuosiowej elewacji, wymagająca generalnego remontu wewnątrz i na zewnątrz.

5.1.2 Pozostałe zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze przestrzennej.

1. Wnioskodawca: Gmina Radomyśl Wielki

Tytuły projektów:

1. Renowacja i przebudowa tzw. „Harcówki” z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Obywatelskiej dla organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Radomyśl Wielki.
2. Utworzenie Parku Przyrodniczo-Rekreacyjnego na terenach po byłym wysypisku śmieci zlokalizowanego za boiskiem sportowym.
3. Budowa Dziennego Domu Opieki i Rehabilitacji dla mieszkańców gminy Radomyśl Wielki.
4. Budowa nowej Remizy Strażackiej połączonej z Centrum Ratownictwa Drogowego.
5. Budowa bloku z mieszkaniami komunalnymi na wynajem.

2. Wnioskodawca: Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul. Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Budowa Pawilonu wystawowego połączona z Izbą pamięci i Tradycji

3. Wnioskodawca: Wspólnota Mieszkaniowa Rynek 28, Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Termomodernizacja wraz z remontem kotłowni i instalacji CO w budynku przy ul. Rynek 28.

1.2.4 Wnioskodawca: Wspólnota Mieszkaniowa ul. Targowa 2, Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Termomodernizacja budynku, połączona z budową balkonów w budynku przy ul. Targowej 2

1.2.5 Wnioskodawca: Anita Szwed ul. Lindego 3 39-300 Mielec

Tytuł projektu: Termomodernizacja budynku połączona z modernizacją i wymianą instalacji technicznych w budynku przy ul. Piłsudskiego 5, Radomyśl Wielki

1.2.6 Wnioskodawca: Roman Trybulec ul. Armii Krajowej 69, 39-310 Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Wyburzenie budynku przy ul. Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem.

1.2.7 Wnioskodawca: Gminna Spółdzielnia „Sch” w Radomyślu Wielkim.

Tytuł projektu: Wyburzenie istniejących budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu usługowo-handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku.

1.2.8 Wnioskodawca: Irena Kalita ul. Piłsudskiego 9, 39-310 Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Termomodernizacja wraz z modernizacją i wymianą instalacji CO oraz budową chodnika w budynku przy ul. Piłsudskiego 9.

5.2 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze gospodarczej.

2.1 Wnioskodawca: Gmina Radomyśl Wielki. Tytuły projektów:

1. Kodeks dobrych praktyk. Służących promocji przedsiębiorczości i zachęcaniu inwestorów krajowych i zagranicznych do inwestycji w Gminie Radomyśl Wielki.
2. Kreowanie Partnerstwa Publiczno – Prywatnego PPP w podniesieniu jakości i dostępności usług publicznych.

5.3 Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze społecznej.

3.1 Wnioskodawca: Gmina Radomyśl Wielki. Tytuły projektów:

1. Organizacja działalności Uniwersytetu III Wieku.
2. Utworzenie Stowarzyszenia, którego zadaniem będzie prowadzenie chóru i pozyskiwanie środków finansowych na jego działalność.
3. Warsztaty interaktywne na temat: „Kształtowanie przestrzeni publicznej miasta Radomyśl Wielki: partycypacja społeczna, bariery, szanse rozwojowe”.
4. Kreowanie standardów aktywności obywatelskiej mieszkańców Radomyśla Wielkiego poprzez aktywizację organizacji pozarządowych i rozszerzenie budżetu obywatelskiego.
5. Projekt obywatelski: jak działać na rzecz ograniczenia patologii i wykluczeń społecznych: profilaktyka, interwencja, sankcje.
6. Dziedzictwo kulturowe Radomyśla Wielkiego – podstawą marki, wizerunku i promocji Gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie.
7. Dyskusja „okrągłego stołu”: Czy Radomyśl Wielki stać na stworzenie warunków cywilizacyjnych, aby zatrzymać ludzi młodych przed emigracją?
8. Pogłębianie wiedzy i lepszego rozumienia przez mieszkańców Gminy Radomyśl Wielki historii, tradycji i wartości lokalnych.
9. Przeciwdziałanie biedzie i wykluczeniom społecznym poprzez zakładanie i rozwój przedsiębiorstw socjalnych: „Bądź sam dla siebie szefem i daj pracę innym”.
10. Zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych tak, aby mogły w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym.
11. Bezpieczeństwo, trzeźwość i przeciwdziałanie patologiom społecznym, jako wspólny mianownik w działalności władz gminy, policji, organizacji pozarządowych, szkół i instytucji kultury.

12. Integracja społeczności lokalnych poprzez organizację imprez, koncertów, warsztatów, wystaw, happeningów i innych wydarzeń o charakterze masowym.

13. Stworzenie międzynarodowej imprezy kulturalnej, nawiązującej do dziedzictwa Kulturowego Gminy Radomyśl Wielki.

3.2 Wnioskodawca: Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul. Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki

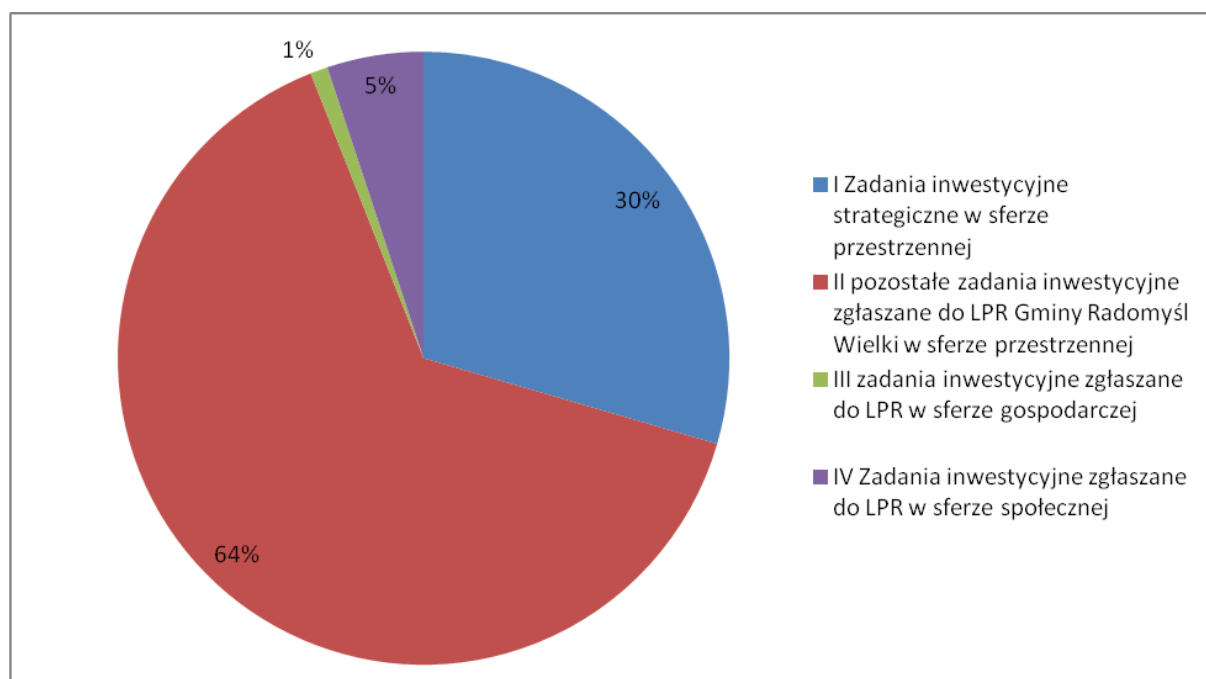
Tytuł projektu: Digitalizacja dokumentów dot. miasta i gminy oraz opracowanie i wydanie Encyklopedii Miasta i Gminy Radomyśl Wielki.

3.3 Wnioskodawca: Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul. Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki

Tytuł projektu: Rozwój zajęć pozalekcyjnych i hobbistycznych przy szkołach i stowarzyszeniu, w tym utworzenie pracowni modelarskiej, szachowej i komputerowej dla seniorów.

VI. PLAN FINANSOWY REALIZACJI LPR NA LATA 2014 – 2020.

Plan finansowy realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020 obejmuje realizację zadań inwestycyjnych strategicznych w sferze przestrzennej, pozostałych zadań inwestycyjnych w sferze przestrzennej, zadań inwestycyjnych zgłaszanych do LPR w sferze gospodarczej oraz zadań inwestycyjnych zgłaszanych do LPR w sferze społecznej.

Plan finansowy realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020 zawierający wykaz zgłoszonych do realizacji przedsięwzięć wraz z źródłami finansowania i szacowanym budżetem inwestycji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Plan Finansowy Realizacji LPR Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 - 2020.

L.p.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Realizacja		Budżet projektu	Źródło finansowania
			Rozpoczęcie	Zakończenie		
I Zadania inwestycyjne strategiczne w sferze przestrzennej						
1.	Gmina Radomyśl Wielki	Rewitalizacja pierzei Rynku	2015	2020	11.240.850	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Środki publiczne w dyspozycji Dyrekcji Generalnej KE za pośrednictwem EBI 2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014- 2020 Oś priorytetowa III – Czysta Energia Oś priorytetowa IV – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna, Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy, Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna 3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Oś priorytetowa I – Zmniejszenie emisyjności gospodarki, Oś priorytetowa II – Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu Oś priorytetowa III – Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, Oś priorytetowa VI – Ochrona i rozwój dziedzictwa Kulturowego, Oś priorytetowa VII – Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia, 4. Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 5. Wkład własny właścicieli nieruchomości usytuowanych w obszarze 4 pierzei Rynku 6. Emisja Obligacji Komunalnych 7. Fundusze inwestycyjne. 8. Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 9. Szwajcarski Mechanizm Finansowy 2015-2020 10. Krajowe Środki Publiczne 11. Środki własne gminy

II pozostałe zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR Gminy Radomyśl Wielki w sferze przestrzennej						
2.	Gmina Radomyśl Wielki	Renowacja i przebudowa tzw. „Harcówki” z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Obywatelskiej dla organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Radomyśl Wielki	2015	2020	1.200.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna, Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy, Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna, 2. Program Operacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2015-2020: Rozwój Infrastruktury i Kultury. 3. Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. 4. Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP). 5. Środki własne gminy
3.	Gmina Radomyśl Wielki	Utworzenie Parku Przyrodniczo-Rekreacyjnego na terenach po byłym wysypisku śmieci zlokalizowanego za boiskiem sportowym	2015	2020	5000.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa IV – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna, Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy, Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna, 2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Oś priorytetowa VI – Ochrona i rozwój dziedzictwa 3. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału, innowacyjnych przedsiębiorstw. 4. Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP), 5. Środki własne gminy.
4.	Gmina Radomyśl Wielki	Budowa Dziennego Domu Opieki i Rehabilitacji dla mieszkańców gminy Radomyśl Wielki	2015	2020	4.000.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna, 2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Oś priorytetowa VII – Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia, 3. Fundusze Inwestycyjne. 4. Emisja Obligacji Komunalnych 5. Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 6. Szwajcarski Mechanizm Finansowy 2015-2020 7. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 Oś priorytetowa

						IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa: Aktywne i zdrowe starzenie się 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy
5.	Gmina Radomyśl Wielki	Budowa bloku z mieszkaniami socjalnymi na wynajem.	2015	2020	2 500 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Regionalny rynek pracy 2.Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna Inicjatywa Europejska JESSIKA poprzez utworzenie miejskiego funduszu holdingowego (FH) 3.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP); 4.Fundusze Inwestycyjne.; 5.Emisja Obligacji Komunalnych; 6.Program Partnerstwa Inwestycyjnego BGK poprzez utworzoną spółkę komunalną (celową). 7.Środki własne gminy.
6.	Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul. Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki	Budowa Pawilonu wystawowego połączona z Izbą pamięci i Tradycji	2015	2020	1.000.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna, 2.Inicjatywa Europejska JESSIKA poprzez utworzenie miejskiego funduszu holdingowego (FH), 3.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP), 4.Fundusze Inwestycyjne, 5.Emisja Obligacji Komunalnych, 6.Program Partnerstwa Inwestycyjnego BGK poprzez utworzoną spółkę komunalną (celową), 7.Środki własne gminy.
7.	Roman Trybulec ul. Armii Krajowej 69 39-310 Radomyśl Wielki	Wyburzenie budynku przy ul Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę	2015	2020	3 500 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa III – Czysta energia. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. 2.Krajowe środki publiczne. 3.Fundusz Poręczeń Kredytowych BGK. 4.Kredyt pomostowy w ramach Programu Partnerstwa Inwestycyjnego BGK.

		pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem.				5.Środki własne inwestorów.
8.	Gminna Spółdzielnia „S Ch” w Radomyślu Wielkim	Wyburzenie istniejących Budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu usługowo-handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku	2015	2020	4 000 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014- 2020. Oś priorytetowa III – Czysta Energia Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII –Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. 2.Krajowe środki publiczne. 3.Fundusz Poręczeń Kredytowych BGK. 4.Kredyt pomostowy w ramach Programu Partnerstwa Inwestycyjnego BGK. 5.Środki własne inwestorów.
9.	Parafia pw. Przemienienia Pańskiego w Radomyślu Wielkim ul. Piłsudskiego 4 39-310 Radomyśl Wielkim	Termomodernizacja budynku plebani wraz z otoczeniem(tereny zielone, park, ogród)	2018	2023	5 430 000,00	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa III – Czysta energia. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. 2.Krajowe środki publiczne. 3.Fundusz Poręczeń Kredytowych BGK. 4.Kredyt pomostowy w ramach Programu Partnerstwa Inwestycyjnego BGK. 5.Środki własne inwestorów.
III zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR w sferze gospodarczej						
10.	Gmina Radomyśl Wielki	Kodeks dobrych praktyk służących promocji przedsiębiorczości i zachęcaniu inwestorów krajowych i zagranicznych do inwestycji w Gminie	2015	2020	150 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie. 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw. 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Oś priorytetowa IV –Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa

		Radomyśl Wielki.				4.Krajowe środki publiczne. 5.Fundusze inwestycyjne 6.Fundusze krajowe i zagraniczne. 7.Programy bilateralne. 8.Środki własne gminy. 9.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP)
11.	Gmina Radomyśl Wielki	Kreowanie Partnerstwa Publiczno- Prywatnego PPP w podniesieniu jakości i dostępności usług publicznych.	2015	2020	200.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa. 2.Krajowe środki publiczne. 3.Fundusze inwestycyjne 4.Fundusze krajowe i zagraniczne. 5.Programy bilateralne. 6.Środki własne gminy 7.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP).
IV Zadania inwestycyjne zgłaszane do LPR w sferze społecznej						
12.	Gmina Radomyśl Wielki	Organizacja działalności Uniwersytetu III Wieku	2015	2020	150.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w Regionie. 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – 3.Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG2015-2020, 5.Krajowe środki publiczne, 6.Zagraniczne środki publiczne, 7.Krajowe i zagraniczne fundacje, 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP), 9.Środki własne gminy,
13.	Gmina Radomyśl Wielki	Kreowanie standardów aktywności	2015	2020	70.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-

		obywatelskiej mieszkańców Radomyśla Wielkiego poprzez aktywizację organizacji pozarządowych i rozszerzenie budżetu obywatelskiego.				2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw, 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa. 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020, 5.Krajowe środki publiczne, 6.Zagraniczne środki publiczne 7.Krajowe i zagraniczne fundacje, 8.Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP), 9.Środki własne gminy
14.	Gmina Radomyśl Wielki	Projekt obywatelski: jak działać na rzecz ograniczenia patologii i wykluczeń społecznych: profilaktyka, interwencja, sankcje.	2015	2020	120.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie, 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw. 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne 6.Zagraniczne środki publiczne 7.Krajowe i zagraniczne fundacje, 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy
15.	Gmina Radomyśl Wielki	Dziedzictwo Kulturowe Radomyśla Wielkiego – podstawą marki, wizerunku i promocji Gminy Radomyśl	2015	2020	50.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie.

		Wielki w kraju, Europie i świecie.				2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw. 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa. 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne 6.Zagraniczne środki publiczne 7.Krajowe i zagraniczne fundacje 8.Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy
16.	Gmina Radomyśl Wielki	Dyskusja „okrągłego stołu”: Czy Radomyśl Wielki stać na stworzenie warunków cywilizacyjnych, aby zatrzymać ludzi młodych przed emigracją?	2015	2020	70.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie. 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne 6.Zagraniczne środki publiczne 7.Krajowe i zagraniczne fundacje 8.Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy
17.	Gmina Radomyśl Wielki	Pogłębianie wiedzy i lepszego rozumienia przez mieszkańców Gminy Radomyśl Wielki historii, tradycji i wartości lokalnych.	2015	2020	60.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy. Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie. 2. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw.

						3. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy. Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4. Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020, 5. Krajowe środki publiczne 6. Zagraniczne środki publiczne 7. Krajowe i zagraniczne fundacje, 8. Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9. Środki własne gminy
18.	Gmina Radomyśl Wielki	Przeciwdziałanie biedzie i wykluczeniom społecznym poprzez zakładanie i rozwój przedsiębiorstw socjalnych: „Bądź sam dla siebie szefem i daj pracę innym”.	2015	2020	120 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie. 2. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy; Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; 4. Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5. Krajowe środki publiczne 6. Zagraniczne środki publiczne 7. Krajowe i zagraniczne fundacje 8. Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9. Środki własne gminy
19.	Gmina Radomyśl Wielki	Zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych tak, aby mogły w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym.	2015	2020	100.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020; Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna; Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna. Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie; 2. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa

						I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne; 6.Zagraniczne środki publiczne; 7.Krajowe i zagraniczne fundacje 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy
20.	Gmina Radomyśl Wielki	Bezpieczeństwo, trzeźwość i przeciwdziałanie patologiom społecznym jako wspólny mianownik w działalności władz gminy, policji, organizacji pozarządowych, szkół i instytucji kultury.	2015	2020	50.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020; Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna; Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie; 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy; Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne; 6.Zagraniczne środki publiczne; 7.Krajowe i zagraniczne fundacje; 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP); 9.Środki własne gminy.
21.	Gmina Radomyśl Wielki	Integracja społeczności Lokalnych poprzez organizację imprez, koncertów, warsztatów, wystaw, happeningów i innych wydarzeń o charakterze masowym.	2015	2020	150 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020; Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna; Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie; 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy; Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa;

						4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne; 6.Zagraniczne środki publiczne; 7.Krajowe i zagraniczne fundacje 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP); 9.Środki własne gminy
22.	Gmina Radomyśl Wielki	Stworzenie międzynarodowej imprezy kulturalnej, nawiązującej do dziedzictwa Kulturowego Gminy Radomyśl Wielki	2015	2020	300.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna; Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie; 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy; Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG2015-2020; 5.Krajowe środki publiczne; 6.Zagraniczne środki publiczne; 7.Krajowe i zagraniczne fundacje; 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP); 9.Środki własne gminy;
23.	Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul.Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki	Digitalizacja dokumentów dotyczących miasta i gminy oraz opracowanie i wydanie Encyklopedii Miasta i Gminy Radomyśl Wielki.	2015	2020	150 000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020; Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna; Oś priorytetowa VII –Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie; 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw; 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy; Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG2015-2020; 5.Krajowe środki publiczne; 6.Zagraniczne środki publiczne;

						7.Krajowe i zagraniczne fundacje; 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP); 9.Środki własne gminy;
24.	Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki” ul. Zb. Matuli 3 39-310 Radomyśl Wielki	Rozwój zajęć pozalekcyjnych i hobbistycznych przy szkołach i stowarzyszeniu, w tym utworzenie pracowni modelarskiej, szachowej i komputerowej dla seniorów.	2015	2020	250.000	Projekt hybrydowy połączony z finansowaniem krzyżowym. Źródła finansowania: 1.Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020. Oś priorytetowa VI – Spójność przestrzenna i społeczna. Oś priorytetowa VII – Regionalny rynek pracy; Oś priorytetowa VIII – Integracja społeczna; Oś priorytetowa IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie 2.Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020; Oś priorytetowa III – Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw. 3.Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020. Oś priorytetowa I – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Oś priorytetowa III – Osoby młode na rynku pracy Oś priorytetowa IV – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa 4.Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG 2015-2020 5.Krajowe środki publiczne 6.Zagraniczne środki publiczne 7.Krajowe i zagraniczne fundacje 8.Partnerstwo Publiczno Prywatne (PPP) 9.Środki własne gminy

VI.1. Budżet planu rewitalizacji ogółem.

Tabela 21 Budżet LPR ogółem

Lp.	Nazwa / tytuł inwestycji.	Szacowana wartość (zł)
1.	Rewitalizacja pierzei Rynku	11 240 850,00
2.	Renowacja i przebudowa tzw. „Harcówki” z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Obywatelskiej dla organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Radomyśl Wielki	1 200 000,00
3.	Utworzenie Parku Przyrodniczo- Rekreacyjnego na terenach po byłym wysypisku śmieci zlokalizowanego za boiskiem sportowym	5 000 000,00
4.	Budowa Dziennego Domu Opieki i Rehabilitacji dla mieszkańców gminy Radomyśl Wielki	4 000 000,00
5.	Budowa bloku z mieszkaniami socjalnymi na wynajem.	2 500 000,00
6.	Budowa Pawilonu wystawowego połączona z Izbą pamięci i Tradycji	1 000 000,00
7.	Wyburzenie budynku przy ul Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego Budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem.	3 500 000,00
8.	Wyburzenie istniejących budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu usługowo- handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku	4 000 000,00
9.	Termomodernizacja budynku plebani wraz z otoczeniem (tereny zielone, park, ogród)	5 430 000,00
10.	Kodeks dobrych praktyk służących promocji przedsiębiorczości i Zachęcaniu inwestorów krajowych i zagranicznych do inwestycji w Gminie Radomyśl Wielki.	150 000,00
11.	Kreowanie Partnerstwa Publiczno- Prywatnego PPP w podniesieniu jakości i dostępności usług publicznych.	200 000,00
12.	Organizacja działalności Uniwersytetu III Wieku	150 000,00
13.	Kreowanie standardów aktywności obywatelskiej mieszkańców Radomyśla Wielkiego poprzez aktywizację organizacji pozarządowych i rozszerzenie budżetu obywatelskiego.	70 000,00
14.	Projekt obywatelski: jak działać na rzecz ograniczenia patologii i wykluczeń społecznych: profilaktyka, interwencja, sankcje.	120 000,00
15.	Dziedzictwo Kulturowe Radomyśla Wielkiego – podstawą marki, wizerunku i promocji Gminy Radomyśl Wielki w kraju, Europie i świecie.	50 000,00
16.	Dyskusja „okrągłego stołu”: Czy Radomyśl Wielki stać na stworzenie warunków cywilizacyjnych, aby zatrzymać ludzi młodych przed emigracją?	70 000,00
17.	Pogłębianie wiedzy i lepszego rozumienia przez mieszkańców Gminy Radomyśl Wielki historii, tradycji i wartości lokalnych.	60 000,00
18.	Przeciwdziałanie biedzie i wykluczeniom społecznym poprzez zakładanie i rozwój przedsiębiorstw socjalnych: „Bądź sam dla siebie szefem i daj pracę innym”.	120 000,00
19.	Zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych tak, aby mogły w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym.	100 000,00
20.	Bezpieczeństwo, trzeźwość i przeciwdziałanie patologiom społecznym, jako wspólny mianownik w działalności władz gminy, policji, org. pozarządowych, szkół i instytucji kultury.	50 000,00
21.	Integracja społeczności Lokalnych poprzez organizację imprez, koncertów, warsztatów, wystaw, happeningów i innych wydarzeń o charakterze masowym.	150 000,00
22.	Stworzenie międzynarodowej imprezy kulturalnej, nawiązującej do dziedzictwa Kulturowego Gminy Radomyśl Wielki	300 000,00
23.	Digitalizacja dokumentów dotyczących miasta i gminy oraz opracowanie i wydanie Encyklopedii Miasta i Gminy Radomyśl Wielki.	150 000,00
24.	Rozwój zajęć pozalekcyjnych i hobbistycznych przy szkołach i stowarzyszeniu, w tym utworzenie pracowni modelarskiej, szachowej i komputerowej dla seniorów.	250 000,00
		43 510 850,00

VII. PODSUMOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020 – partycypacja społeczna

Przygotowanie planu rewitalizacji w formie gotowego dokumentu poprzedzone było szeregiem prac, analiz, spotkań i decyzji związanych z określeniem obszaru zdegradowanego, wytyczeniem kierunków rozwoju a następnie spisaniem tego w jasny spójny dokument. Na każdym etapie tych prac brali udział lokalni mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, lokalni aktywiści i wszyscy, którzy w jakikolwiek sposób chcieli mieć wpływ na kształt tego dokumentu.

7.1 Zdiagnozowanie obszaru i wytyczenie kierunków rewitalizacji

Diagnoza obszaru rewitalizacji poprzedzina została analizą dostępnych, podstawowych danych dotyczących sytuacji społeczno – gospodarczej gminy. Zebrane informacje były pomocne podczas prowadzonych konsultacji społecznych, które ostatecznie pozwoliły określić obszar do rewitalizacji. Konsultacje społeczne przeprowadzane w formie spotkań z mieszkańcami oraz w postaci ankiet rozpowszechnionych wśród mieszkańców miasta, dowodzą dużego zaangażowania społeczności lokalnej. Świadomi, zaangażowani mieszkańcy posiadają sprecyzowaną wizję przyszłego wyglądu funkcjonalnego i estetycznego miasta, dogłębną znajomość historii i problemów dnia dzisiejszego oraz kierunków, w których miasto powinno się rozwijać.

Konsultacje przeprowadzono w następujących formach:

- Umieszczenie na stronie internetowej urzędu miasta oraz Biuletynie Informacji Publicznej, wiadomości o przystąpieniu do konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, wraz z załączeniem wzoru ankiety oraz formularza konsultacyjnego,
- Zorganizowanie spotkania informacyjnego w Urzędzie Miejskim – sala narad w Radomyślu Wielkim w dniu 30, 31.07 i 25.08.2014 roku na których wyjaśniono tematykę rewitalizacji oraz przedstawiono wstępnie projektowane obszary rewitalizacji,
- Badanie opinii publicznej poprzez zastosowanie form partycypacyjnych tj. ankietowanie mieszkańców gminy, otwarty nabór propozycji projektów rewitalizacyjnych, zbieranie uwag ustnych.

Harmonogram spotkań konsultacyjnych:

Tabela 22. Harmonogram spotkań konsultacyjnych

Cele konsultacji społecznych:						
• zapoznanie interesariuszy z problematyką rewitalizacji, • kompleksowe poinformowanie mieszkańców o zakresie planowanego programu, • poznanie potrzeb mieszkańców gminy, poprzez analizę zgłaszanych uwag.						
l.p.	Data spotkania	Miejsce	Ilość osób	Tematyka spotkania i określenie interesariuszy (NGO, przedsiębiorcy, przedstawiciele JST, lokalni liderzy itp.	Osoba prowadząca	Sposób informowania o spotkaniu i forma zaproszenia
1.	30.07.2014 r.	sala narad Rady Miejskiej w Radomyślu Wielkim	20	Zapoznanie z projektem rewitalizacji oraz zdefiniowanie obszaru rewitalizacji w mieście. Udział w spotkaniu: - radni, sołtysi, - kierownicy gminnych	z. up. Burmistrza Przewodniczący Zespołu Projektowego Stanisław Lis	- zaproszenia pisemne do Zarządu Osiedla - plakaty i afisze na tablicach ogłoszeń

				jednostek organizacyjnych gminy, - członkowie Zarządu Osiedla, - Stowarzyszenie NGO działające w mieście.		
2.	31.07.2014r.	sala narad Rady Miejskiej w Radomyślu Wielkim	18	Zapoznanie z projektem rewitalizacji oraz zdefiniowanie obszaru rewitalizacji w mieście. Udział wzięli: - radni, sołtysi, - kierownicy gminnych jednostek organizacyjnych gminy, - pracownicy samorządowi, - lokalni liderzy	z. up. Burmistrza Przewodniczący Zespołu Projektowego Stanisław Lis	- plakaty i afisze na tablicach ogłoszeń
3.	25.08.2014 r.	sala narad Rady Miejskiej w Radomyślu Wielkim	17	Zapoznanie z projektem rewitalizacji oraz zdefiniowanie obszaru rewitalizacji w mieście. Udział wzięli: - mieszkańcy miasta, - przedsiębiorcy, - przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych.	z. up. Burmistrza Przewodniczący Zespołu Projektowego Stanisław Lis	- plakaty i afisze na tablicach ogłoszeń

Konsultacje społeczne były realizowane na trzech poziomach:

1. Poziom pierwszy: współpraca z zespołem ds. rewitalizacji powołanym przez burmistrza Radomyśla Wielkiego
2. Poziom drugi: konsultacje społeczne z mieszkańcami Radomyśla Wielkiego, radnymi, sołtysami, przedsiębiorcami i innymi właścicielami nieruchomości na obszarze kryzysowym objętym programem rewitalizacji
3. Poziom trzeci: badanie ankietowe liderów opinii społecznej.

Informacje, projekty i wnioski dotyczące wyboru obszaru kryzysowego oraz konstrukcji całego programu rewitalizacji był wynikiem synchronizacji działań na wszystkich trzech poziomach.

Bardzo ważnym elementem wykorzystania partycypacji społecznej w delimitacji obszaru kryzysowego było powiązanie procesów społecznych zachodzących na terenie gminy Radomyśl Wielki z podobnymi procesami zachodzącymi w wymiarze powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego. Istotnym zadaniem było także powiązanie obszaru kryzysowego z podstawowymi dokumentami strategicznymi określającymi kierunki rozwoju Podkarpacia i całego kraju w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020.

Na pierwszym i drugim poziomie odbyło się wiele spotkań roboczych, które podsumowane zostały w trakcie dwóch otwartych spotkań publicznych: pierwsze dwa spotkania z udziałem radnych, sołtysów, kierowników Jednostek Samorządu Terytorialnego i pracowników samorządowych odbyły się w dniach: 30,31 lipiec 2014 roku.

Fot. 18 Spotkanie z Zarządem Osiedla i z Zarządem Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki” w dniu 30.07.2014

Fot. 19 Spotkanie z Zarządem Osiedla i z Zarządem Stowarzyszenia „Nasze Miasto – Radomyśl Wielki” w dniu 30.07.2014

Fot. 20 Spotkanie z udziałem radnych, sołtysów, kierowników Jednostek Samorządu Terytorialnego i pracowników samorządowych w dniu 31.07.2014

Fot. 21 Spotkanie z udziałem radnych, sołtysów, kierowników Jednostek Samorządu Terytorialnego i pracowników samorządowych w dniu 31.07.2014

Kolejne spotkanie z udziałem mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych odbyło się w dniu 25 sierpnia 2014 roku.

Fot. 22 Spotkanie z udziałem mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowej i wspólnot mieszkaniowych w dniu 25.08.2014

Wyniki konsultacji prowadzonych w Radomyślu Wielkim w ramach przygotowania Lokalnego Planu Rewitalizacji można podzielić na trzy grupy tematyczne:

1. Zwrócenie uwagi na problemy społeczne i gospodarcze gminy, a w tym na:
 - problemy dotyczące warunków życia w sferze bytowej, ekologicznej i społecznej
 - problemy pojawiające się w następstwie braku kompleksowej infrastruktury edukacyjnej a w tym przedszkolnej,
 - niewystarczająca sieć komunikacyjna zarówno pomiędzy samymi miejscowościami z terenu gminy jak również komunikacji z większymi ośrodkami miejskimi,
 - brak rozwiązań związanych z ochroną lokalnych zabytków,

- niewystarczająca ilość miejsc pracy i wynikające z tego migracje młodych ludzi
 - bardzo słaba infrastruktura turystyczna i wypoczynkowa w gminie
2. Określenie głównych projektów ważnych do realizacji z punktu widzenia mieszkańców gminy Radomyśl Wielki:
- Rewitalizacja Pierzei Rynku,
 - Termomodernizacja budynku plebani oraz rewitalizacja terenów zielonych przy kościele Przemienienia Pańskiego w Radomyślu Wielkim,
 - Przebudowa Harcówki i dostosowanie jej do potrzeb organizacji pozarządowych,
 - Utworzenie miejsca wypoczynku i rekreacji – park na terenach byłego wysypiska śmieci,
 - Budowa dziennego domu Opieki i Rehabilitacji
 - Budowa mieszkań komunalnych,
 - Projekty związane z kultywowaniem dziedzictwa narodowego i lokalnych tradycji,
 - Projekty związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu
 - Projekty skierowane na zagospodarowanie wolnego czasu mieszkańców i rozwijanie ich pasji.
3. Określenie zasad dalszej współpracy w ramach realizacji Lokalnego Planu Rewitalizacji:
- Osadzenie operatora programu rewitalizacji w strukturach gminy,
 - Chęć udziału w pracach Komitetu Rewitalizacji ze strony poszczególnych grup interesariuszy,
 - Wypracowanie modelu współpracy oraz systemu komunikowania się i wzajemnego zaufania pomiędzy interesariuszami z grupy społecznej, samorządowej i grupy przedsiębiorców.

Znakomitym podsumowaniem konsultacji i spotkań a także potwierdzeniem ich efektów są wyniki badań ankietowych liderów opinii społecznej na terenie gminy Radomyśl Wielki. Stanowią one podstawę, na bazie której opracowany został program rewitalizacji włącznie z wybranymi do realizacji zadaniami w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej.

Jest to bezpośredni i największy wkład wszystkich interesariuszy w przygotowanie planu rewitalizacji, czyli określenie głównych problemów składających się na zdegradowany obszar, wytyczenie ścieżki działań, które mają poprawić sytuację oraz zaplanować realizację tychże działań i głównych projektów do realizacji w ramach całego programu. Pierwszy i najważniejszy z nich to rewitalizacja Pierzei Rynku – był to temat najczęściej poruszany przez: lokalnych przedsiębiorców, mieszkańców obszaru miejskiego gminy oraz kilka z organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. W trakcie wszystkich spotkań, konsultacji i rozmów nie pojawiły się żadne głosy sprzeciwu na temat planowanych przedsięwzięć związanych z odnową pierzei rynku. Jednomysłność była także w przypadku projektu termomodernizacji plebani oraz przebudowy Harcówki. Kolejne projekty związane z utworzeniem miejsca wypoczynku, budowy Domu Opieki i Rehabilitacji, budowy mieszkań komunalnych były długo omawiane pod względem lokalizacji tych inwestycji, nie pojawiały się głosy sprzeciwu, co do samej inicjatywy zastanawiano się jedynie nad ich lokalizacją oraz skalą prac i ewentualnych dodatkowych funkcji, a także nad podmiotem, który to zrealizuje i utrzyma. Bardzo dużo pomysłów zgłosiły lokalne organizacje pozarządowe oraz sołtysi poszczególnych miejscowości w związku z kultywowaniem dziedzictwa narodowego i lokalnych tradycji, projektów związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu oraz zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców. Wśród pomysłów tematycznie odpowiadających tym kwestiom było sporo celnych inicjatyw, które mają swoje przełożenie w konkretnych projektach, ale było także wiele takich, które w żaden sposób nie wpisują się w cały plan rewitalizacji – takie zostały już na wstępie usunięte.

W trakcie końcowych spotkań i dyskusji związanych ze sferą gospodarczą lokalni przedsiębiorcy dostrzegli potrzebę wsparcia przedsiębiorczości. Dość długo zastanawiano się w jaki sposób można tego dokonać i ostatecznie do planu rewitalizacji zostało wpisane: kilka inicjatyw, które wspólnie mają wpłynąć na wsparcie przedsiębiorczości w regionie (są to: 1. Wyburzenie budynku przy ul Krótkiej 1, pierzeja południowa Rynku, połączone z postawieniem nowego dwukondygnacyjnego budynku wkomponowanego w historyczną zabudowę pierzei południowej Rynku: parter przeznaczony na działalność gospodarczą a na piętrze będą mieszkania na wynajem. 2. Wyburzenie istniejących budynków zlokalizowanych przy ul. Rynek 15,16,17 i na ich miejscu wybudowanie pawilonu

usługowo- handlowego wkomponowanego w historyczną zabudowę północnej pierzei Rynku. 3.Dyskusja „okrągłego stołu”: Czy Radomyśl Wielki stać na stworzenie warunków cywilizacyjnych, aby zatrzymać ludzi młodych przed emigracją? 4.Kodeks dobrych praktyk służących promocji przedsiębiorczości i Zachęcaniu inwestorów krajowych i zagranicznych do inwestycji w Gminie Radomyśl Wielki).

Wyniki wszystkich konsultacji stanowiły bezwzględną podstawę do stworzenia zarówno głównego jak i dodatkowego katalogu projektów zaplanowanych do realizacji w ramach planu rewitalizacji.

Na spotkaniach omówione zostały także kwestie związane z zarządzaniem, monitoringiem i ewaluacją programu rewitalizacji – szczegóły zostały opisane w rozdziale VIII.

7.2. Podsumowanie badań ankietowych.

Informacje ogólne na temat przeprowadzonych badań:

- a) Technika badań: kwestionariusz ankiety (ankiety do uzupełnienia zostały zamieszczone na stronie internetowej Urzędu Miejskiego. Mieszkańcy wypełnione ankiety mogli przysyłać w formie elektronicznej na pocztę e-mail, bądź składać w Urzędzie Miejskim w Radomyślu Wielkim).
- b) Dobór grupy do badań:
 - Zarząd Osiedla Radomyśl Wielki – 14 osób
 - Stowarzyszenie „Nasze Miasto” Radomyśl Wielki – 10 osób
 - Ludowy Klub Sportowy, OSP, liderzy lokalni – 6 osób
 - przedsiębiorcy – 4 osoby
 - radni, mieszkańcy wspólnot mieszkaniowych – 10 osób
 - kierownicy gminnych jednostek organizacyjnych – 5 osób
 - pracownicy samorządowi – 6 osób
 - pozostali mieszkańcy gminy, którzy zechcieli wypełnić ankietęŁącznie wypełnionych zostało 105 ankiet.

I. Część pierwsza – Dane ogólne.

W ramach prowadzonych prac nad opracowywaniem „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki na lata 2014-2020”, zostały przeprowadzone badania ankietowe w gminie Radomyśl Wielki.

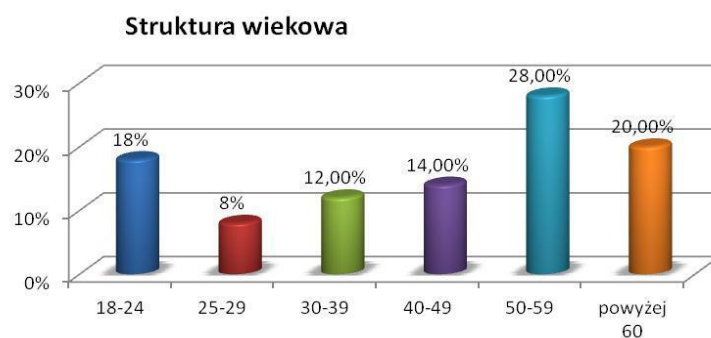
W ankiecie wzięło udział 105 osób. Wśród ankietowanych przeważają kobiety (60%)

M. 1. Płeć

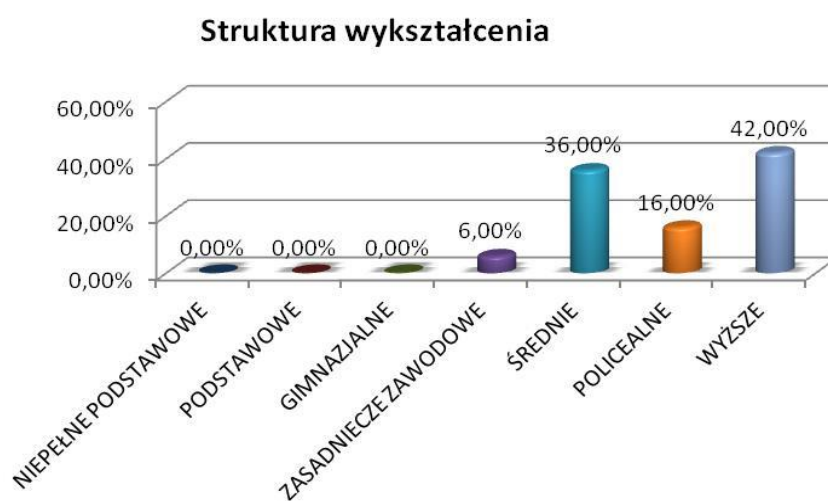
M.2. Wiek

Najwięcej badanych obejmuje przedział wiekowy 50-59 lat (28%).

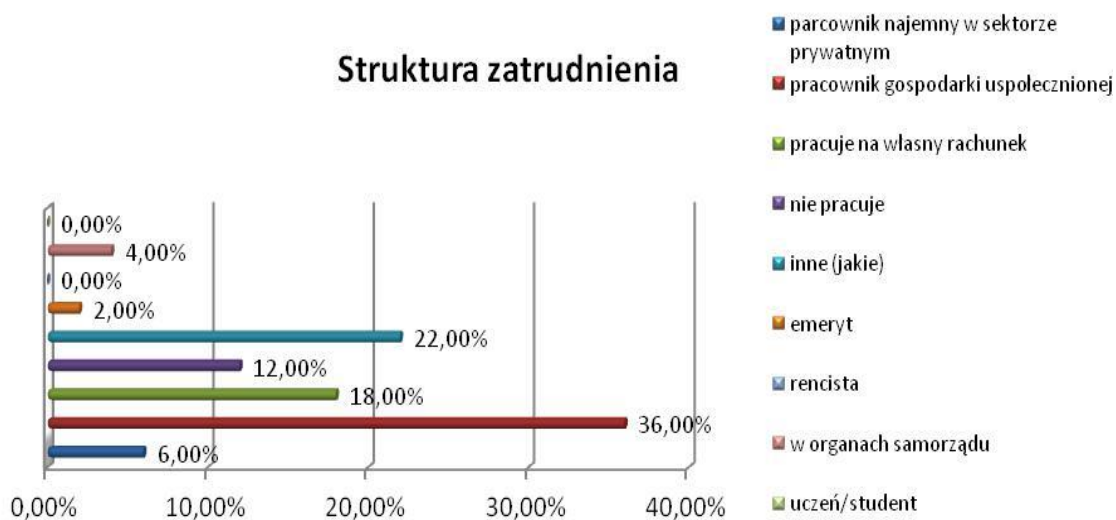
M.3. Wykształcenie

Wśród ankietowanych najwięcej osób posiada wykształcenie wyższe (42%).

M.4. Zatrudnienie

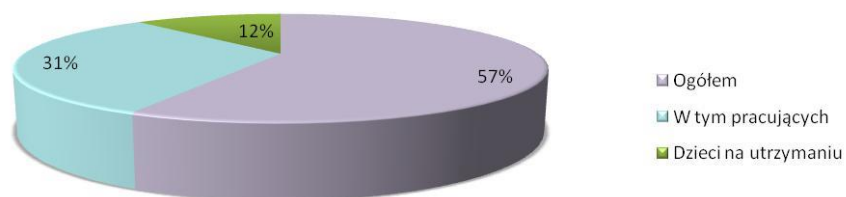
Spośród badanych najczęściej jest osób, które pracują, jako pracownik gospodarki społecznej (36%).

M.5. Ile osób, razem z Panem(ią), należy do Pana(i) gospodarstwa domowego?

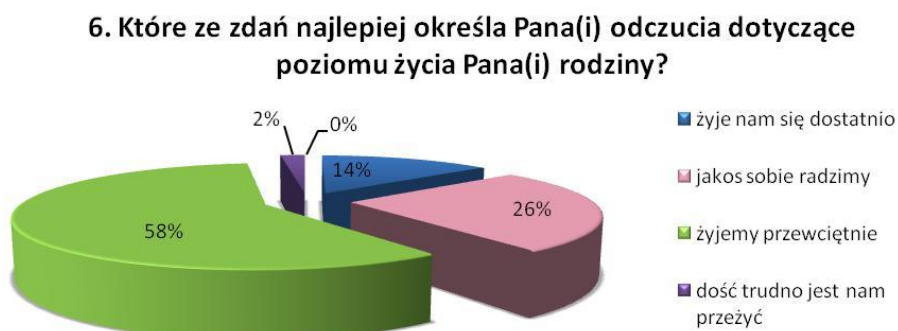
Analizę odpowiedzi na powyższe pytanie przedstawia graficznie poniższy wykres.

5. Ile osób razem z Panem (Panią), należy do Pana(i) gospodarstwa domowego?

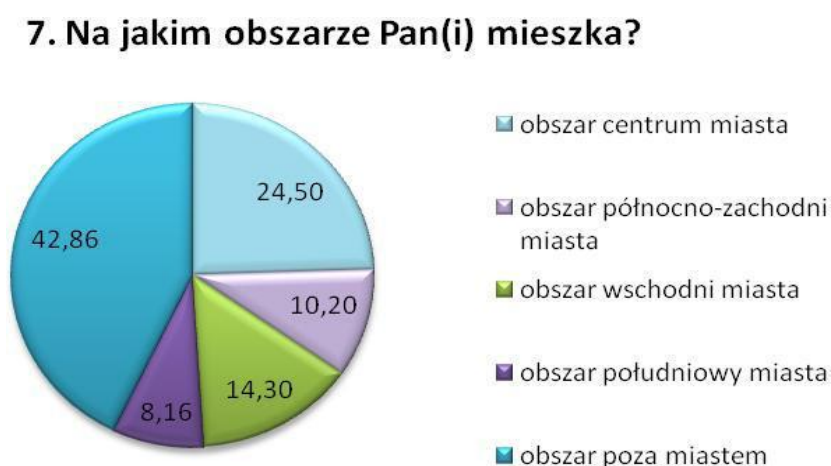
M.6. Które ze zdań najlepiej określa Pana(i) odczucia dotyczące poziomu życia Pana(i) rodziny?

Analizę odpowiedzi na powyższe pytanie przedstawia graficznie poniższy wykres.

M.7. Proszę wskazać, w którym obszarze Pan(i) mieszka:

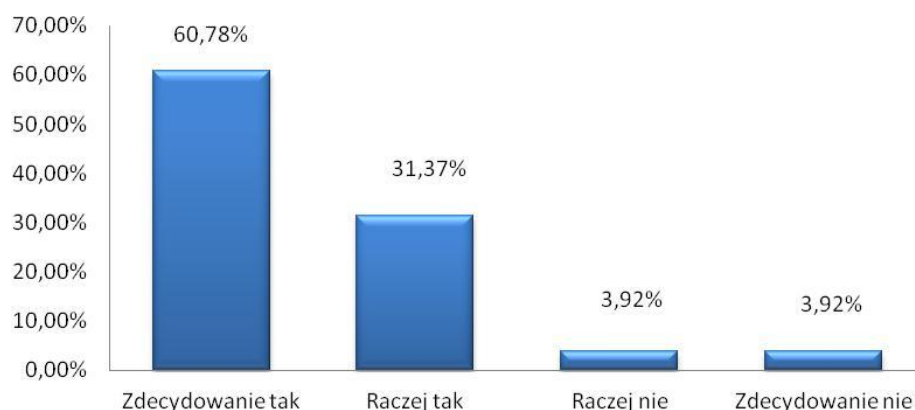
Analizę odpowiedzi na powyższe pytanie przedstawia graficznie poniższy wykres.

II. Część druga – struktura odpowiedzi na pytania.

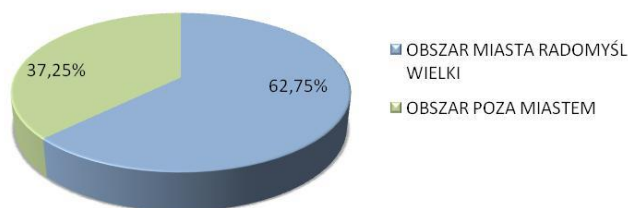
1. Czy Pana(i) zdaniem naszej gminie potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki?

Według ankietowanych gminie Radomyśl Wielki jest potrzebny „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki” (60,78% ankietowanych odpowiedziało „zdecydowanie tak” oraz 31,37% ankietowanych odpowiedziało „raczej tak”).

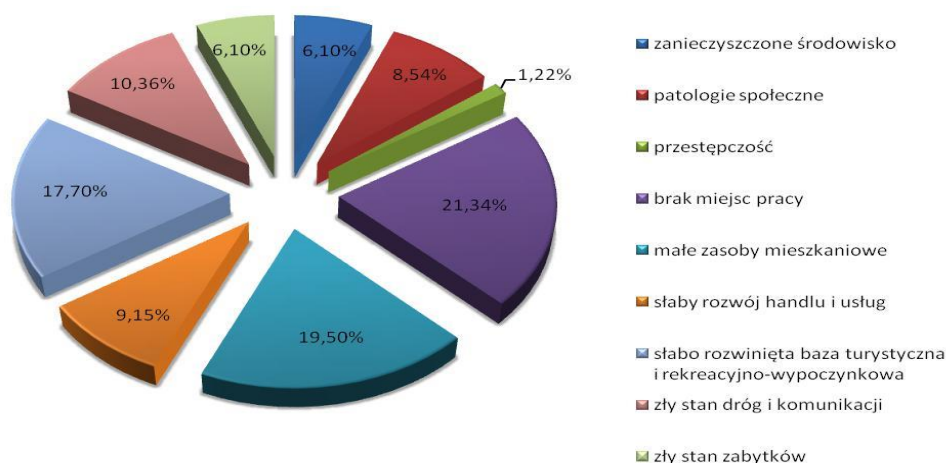
2. Jaki obszar Gminy powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

Na tak postawione pytanie najczęściej ankietowanych (62,75%) odpowiedziało „obszar miasta Radomyśl Wielki”.

3. Dlaczego Pana(i) zdaniem obszar Gminy jest zdegradowany?

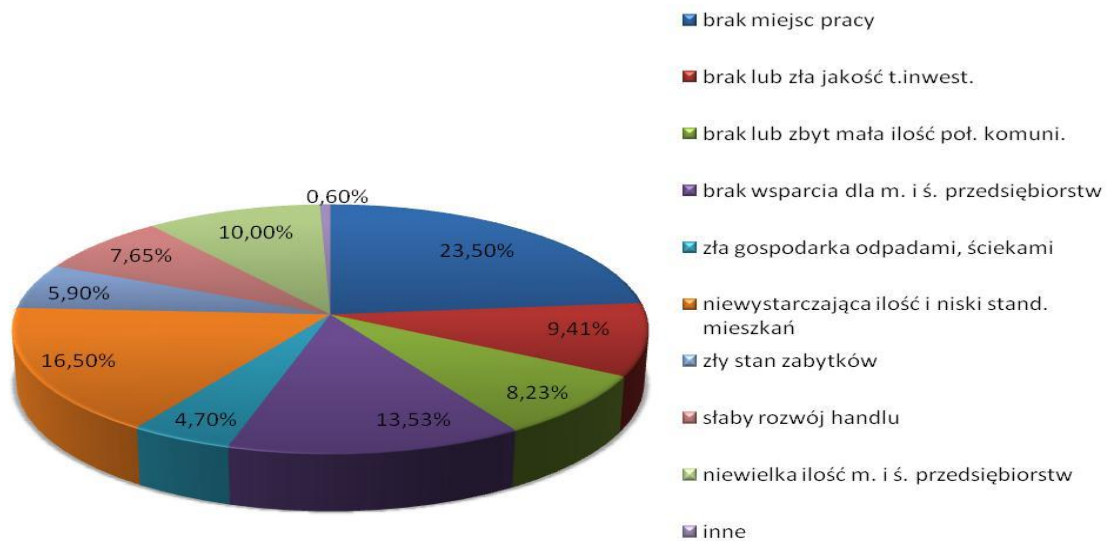
Wśród ankietowanych najczęściej osób (21,34%) odpowiedziało, iż obszar Gminy jest zdegradowany z powodu „braku miejsc pracy”. Pozostałą strukturę odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

4. Jakie **problemy ekonomiczne**, na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

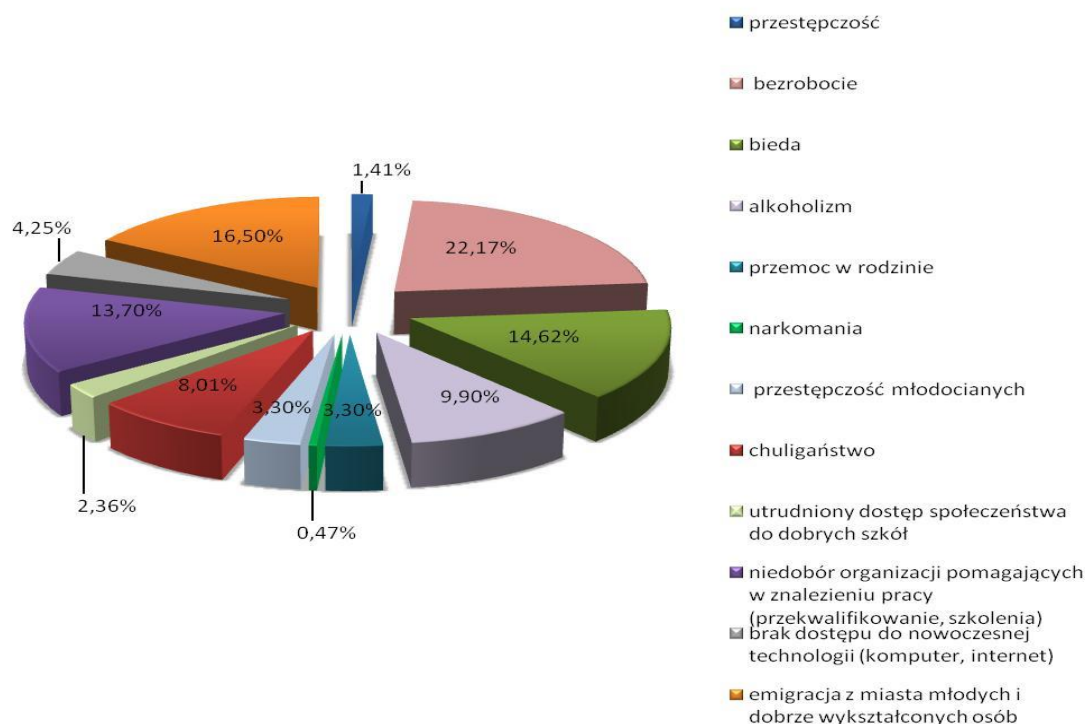
- Ponad 23,5% ankietowanych odpowiedziało, iż największym problemem ekonomicznym, który należałoby rozwiązać w procesie rewitalizacji jest „brak miejsc pracy”.
- Drugim równie ważnym problemem ekonomicznym według ankietowanych jest „niewystarczająca ilość i niski standard mieszkań” na który udzieliło odpowiedzi 16,5% ankietowanych.
- „Brak wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw” stanowi problem ekonomiczny dla 13,53% respondentów.
- Dla 10% respondentów „niewielka ilość (mała aktywność) małych i średnich przedsiębiorstw” jest kwestia, którą należałoby rozwiązać. Kolejne kwestie ekonomiczne:
- „brak lub zła jakość terenów inwestycyjnych” (9,41%),
- „brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami” (8,23%),
- „słaby rozwój handlu” (7,65%),
- „zły stan zabytków” zostały ocenione przez 5,9% ankietowanych jako warte rozwiązania w procesie rewitalizacji.

- „zła gospodarka odpadami, ściekami” (4,7%) oraz „inne” (0,6%) stanowią procentowo najmniejsze problemy ekonomiczne według społeczeństwa biorącego udział w badaniu.

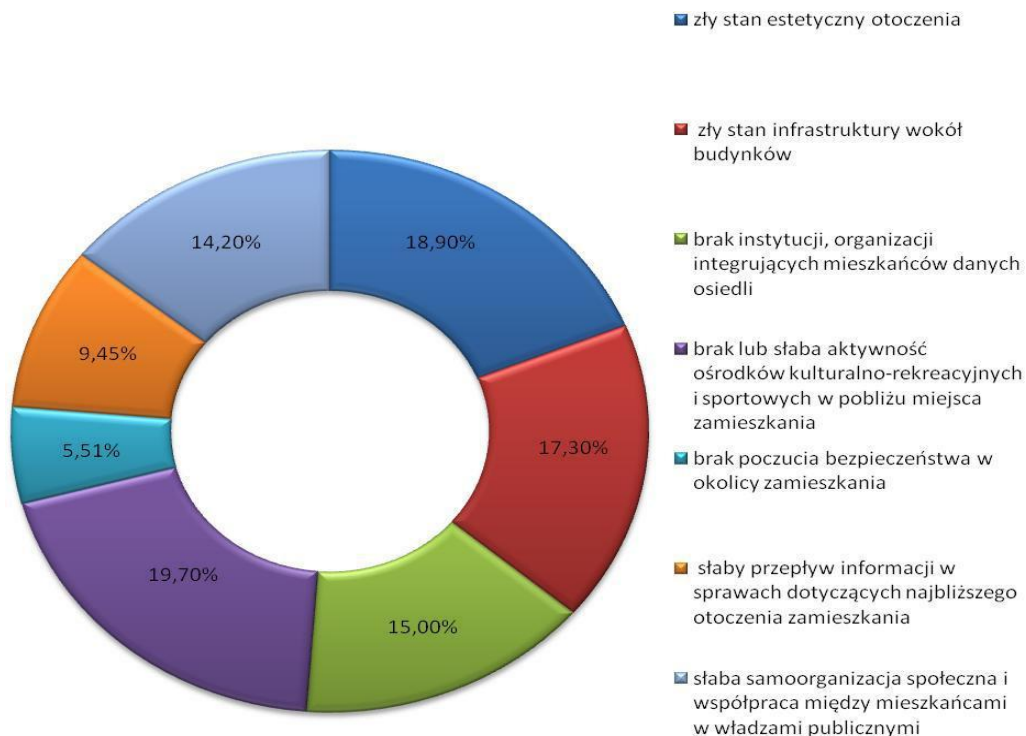
5. Jakie problemy społeczne na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

- Najważniejszym problemem społecznym według respondentów, który stanowi 22,17% odpowiedzi, jest „bezrobocie”.
- Ponad 16,5% ankietowanych uznało „emigrację z miasta młodych i dobrze wykształconych osób” jak problem społeczny, który należałoby rozwiązać w procesie rewitalizacji.
- Dla 14,62% ankietowanych uważa „biedę” jest kwestię, którą należałoby rozwiązać.
- „Niedobór organizacji pomagających w znalezieniu pracy (przekwalifikowanie, szkolenia)” jest problemem społecznym dla 13,7% ankietowanych.
- „Alkoholizm” stanowi problem społeczny dla 9,9% społeczeństwa biorącego udział w badaniu.
- „Chuligaństwo” stanowi 8,01% odpowiedzi respondentów biorących udział w badaniu. 4,25% respondentów uznało kwestię
- brak dostępu do nowoczesnej technologii (komputer, Internet)” jako problem społeczny dla którego znaleźć rozwiązanie.
- „Przemoc w rodzinie” oraz „przestępczość młodocianych” stanowią po 3,3% odpowiedzi respondentów biorących udział w badaniu.
- „Utrudniony dostęp społeczeństwa do dobrych szkół” jest problemem społecznym dla 2,36% ankietowanych.
- „Przestępczość” stanowi procentowo problem według 1,41% respondentów.
- „Narkomania” jest procentowo najmniejszym problem według 0,47% respondentów.

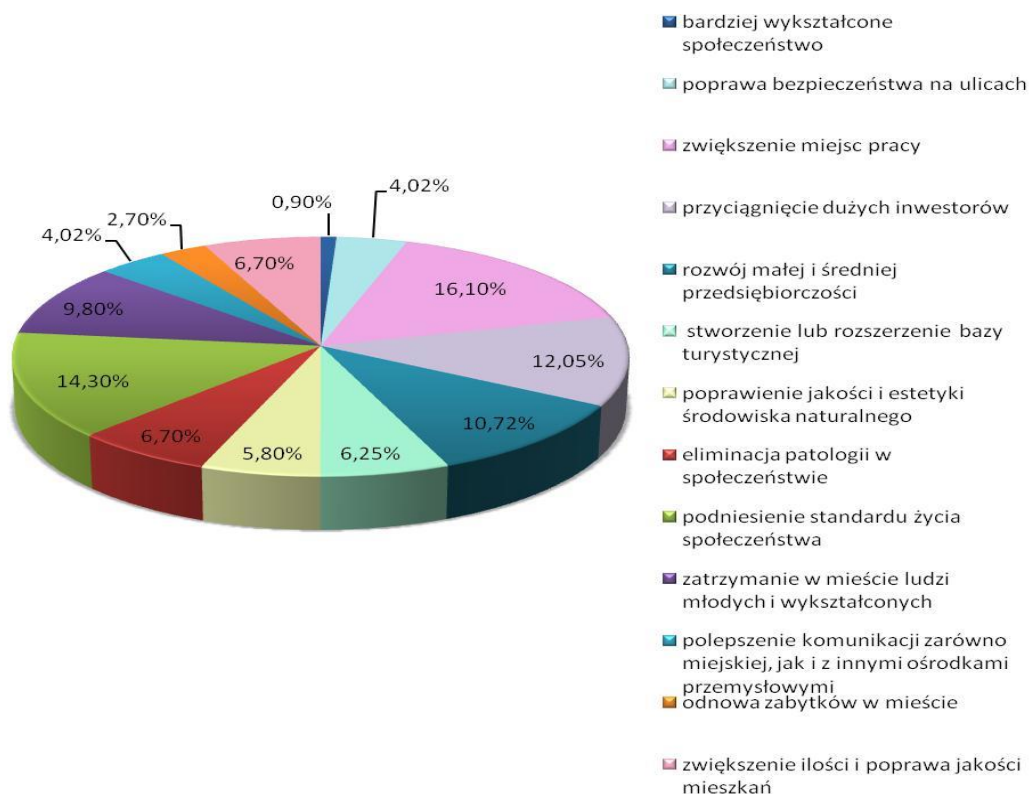
6. Jakie **problemy związane z jakością życia** na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

- „Brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych” stanowi 19,7% odpowiedzi respondentów biorących udział w badaniu.
- „Zły stan estetyczny otoczenia” stanowi 18,9% odpowiedzi ankietowanych, którzy wskazali tę kwestię jako problem związany z jakością życia.
- „Zły stan infrastruktury wokół budynków” jest problemem związanym z jakością życia dla 17,3% ankietowanych.
- Według 15% respondentów „brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców danych osiedli” jest problemem, który należałoby rozwiązać w procesie rewitalizacji.
- Ponad 14,20% respondentów uznało kwestię „słabej samoorganizacji społecznej i współpracy między mieszkańcami a władzami publicznymi” jako problem, dla którego należy znaleźć rozwiązanie w procesie rewitalizacji.
- „Słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania” jest problemem związanym z jakością życia dla 9,45% ankietowanych.
- „Brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania” stanowi 5,51% odpowiedzi respondentów biorących udział w badaniu.

7. Jakie zostaną osiągnięte efekty, według Pana(i), w procesie rewitalizacji?

Efekty jakie zostaną osiągnięte w procesie rewitalizacji oraz procentowa liczba odpowiedzi osób ankietowanych została przedstawiona graficznie za pomocą poniższego wykresu. Najlepszy rezultat jaki może zostać osiągnięty według respondentów to „zwiększenie ilości miejsc pracy” co stanowi 16,10% wszystkich odpowiedzi.

8. Na jakie przedsięwzięcia, które zamierzałby Pan(i) zrealizować w ramach programu rewitalizacji, chciałby Pan(i) otrzymać wsparcie finansowe?

Analiza odpowiedzi na wyżej postawione pytanie wskazuje, że wśród najważniejszych przedsięwzięć znajdują się:

- budowa chodników,
- zwiększenie miejsc pracy,
- budowa ścieżek rowerowych,
- rozbudowa i odnowienie elewacji części budynków wokół Rynku oraz termomodernizacja budynku plebani wraz z otoczeniem przy Parafii pw. Przemienienia Pańskiego w Radomyślu Wielkim.

Pozostałe odpowiedzi według ankietowanych kształtują się następująco:

- odnowa wyglądu zewnętrznego mieszkań, poprawa dojazdowych ulic do centrum, remont i modernizacja Domu Strażaka,
- budowa chodników w miejscach o podniesionym ryzyku niebezpieczeństwa,
- otworenie własnej działalności,
- specjalistyczna opieka medyczna, rozwój przedsiębiorczości, przyciąganie dużych inwestorów, kanalizacja,
- modernizacja dróg,
- szkolenie zawodowe celem aktywizacji bezrobotnych i wsparcie na zakładanie nowych firm,
- organizacja spotkań mających na celu poprawę integracji mieszkańców miejscowości,
- uzbrojenie terenów,
- wykup terenów pod inwestycje, budownictwo komunalne,
- doksztalcenie - kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe,
- stworzenie specjalnej strefy ekonomicznej, aby przyciągnąć inwestorów, budowa basenu,
- świetlica środowiskowa dla dzieci, wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw,
- wsparcie dla małżeństw przy zakupie nowych mieszkań,
- budowa obwodnicy w celu wyprowadzenia ruchu samochodów ciężarowych z Rynku, dofinansowanie małych i średnich przedsiębiorstw,
- odnowa zabytkowych, przydrożnych kapliczek, odnowa zabytków,
- doposażenie ulic w ozdobne lampy i elementy małej architektury, poprawa warunków życia mieszkańców.

7.3. Wpływ wyników badań na określenie stanu kryzysowego i potrzeby rewitalizacyjne

Przeprowadzone badania ankietowe i ich wyniki pokryły się z opiniami zebranymi w trakcie spotkań konsultacyjnych. Dzięki strukturze pytań w ankiecie i ich kolejności łatwiej było uporządkować również odpowiedzi uzyskane w trakcie konsultacji, łatwiejsze stało się również zrozumienie genezy problemów występujących na obszarze zdegradowanym.

Otrzymane wyniki badań zostały uwzględnione w Lokalnym Planie Rewitalizacji poprzez zapisy zastosowane w:

- a) określeniu wizji obszaru po rewitalizacji
- b) celach Lokalnego Planu Rewitalizacji
- c) zapisach dotyczących identyfikacji problemów w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej
- d) odniesienie do planu finansowego a szczególnie do zapisanych tam projektów

7.4. Wzór ankiety

Ankieta oceny potrzeb realizacji określonych rodzajów działań związanych z rewitalizacją

1. Czy Pana(i) zdaniem naszej Gminie potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki ?

Proszę wstawić „X” w jednej kolumnie.

Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE

2. Jaki obszar Gminy powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

Proszę podać zakres terytorium - jego granice oraz jaki jest Pani(a) związek z tym terenem (np. miejsce zamieszkania, dawne/obecne miejsce pracy, miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, miejsce rekreacji i wypoczynku)?

.....
.....
.....

Dlaczego Pana(i) zdaniem ten obszar Gminy jest zdegradowany?

Proszę wstawić „X” w maksymalnie 5 kolumnach.

	zanieczyszczone środowisko
	patologie społeczne
	przestępczość
	brak miejsc pracy
	małe zasoby mieszkaniowe
	słaby rozwój handlu i usług
	słabo rozwinięta baza turystyczna i rekreacyjno-wypoczynkowa
	zły stan dróg i komunikacji
	zły stan zabytków

3. Jakie **problemy ekonomiczne**, na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

Proszę wstawić „X” w maksymalnie 5 kolumnach.

	brak miejsc pracy
	brak, lub zła jakość terenów inwestycyjnych
	brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami
	brak wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw

	zła gospodarka odpadami, ściekami
	niewystarczająca ilość i niski standard mieszkań
	zły stan zabytków
	słaby rozwój handlu
	niewielka ilość (mała aktywność) małych i średnich przedsiębiorstw
	Inne (wpisać jakie)

4. Jakie **problemy społeczne**, na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

Proszę wstawić „X” w maksymalnie 6 kolumnach.

	przestępczość
	bezrobocie
	bieda
	alkoholizm
	przemoc w rodzinie
	narkomania
	przestępczość młodocianych
	chuligaństwo
	utrudniony dostęp społeczeństwa do dobrych szkół
	niedobór organizacji pomagających w znalezieniu pracy (przekwalifikowanie, szkolenia)
	brak dostępu do nowoczesnej technologii (komputer, internet)
	emigracja z miasta młodych i dobrze wykształconych osób

5. Jakie **problemy związane z jakością życia**, na wskazanym obszarze, chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji?

Proszę wstawić „X” w maksymalnie 4 kolumnach.

	zły stan estetyczny otoczenia
	zły stan infrastruktury wokół budynków
	brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców danych osiedli
	brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania
	brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania
	słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania
	słaba samoorganizacja społeczna i współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi

6. Jakie zostaną osiągnięte efekty, według Pana(i), w procesie rewitalizacji?

Proszę wstawić „X” w maksymalnie 6 kolumnach.

	bardziej wykształcone społeczeństwo
	poprawa bezpieczeństwa na ulicach
	zwiększenie miejsc pracy
	przyciągnięcie dużych inwestorów

	rozwój małej i średniej przedsiębiorczości
	stworzenie lub rozszerzenie bazy turystycznej
	poprawienie jakości i estetyki środowiska naturalnego
	eliminacja patologii w społeczeństwie
	podniesienie standardu życia społeczeństwa
	zatrzymanie w mieście ludzi młodych i wykształconych
	polepszenie komunikacji zarówno miejskiej, jak i z innymi ośrodkami przemysłowymi
	odnowa zabytków w mieście
	zwiększenie ilości i poprawa jakości mieszkań

7. Na jakie przedsięwzięcia, które zamierzałby Pan(i) zrealizować w ramach programu rewitalizacji, chciałby Pan(i) otrzymać wsparcie finansowe?

.....

.....

.....

METRYCZKA

Informacje o osobie wypowiadającej się.

(wstawiamy krzyżyk w odpowiedniej kratce)

M.1. Płeć

☐ 1. Mężczyzna ☐ 2. Kobieta

M.2. Wiek: (Przedziały w latach)

- ☐ 1. Do 18 lat
- ☐ 2. Od 18 do 24 lat
- ☐ 3. Od 25 do 29
- ☐ 4. Od 30 do 39 lat
- ☐ 5. Od 40 do 49 lat
- ☐ 6. Od 50 do 59 lat
- ☐ 7. 60 lat i więcej

M.3. Wykształcenie:

- ☐ 1. Niepełne podstawowe
- ☐ 2. Podstawowe
- ☐ 3. Gimnazjalne
- ☐ 4. Zasadnicze zawodowe
- ☐ 5. Średnie
- ☐ 6. Policealne/ niepełne wyższe
- ☐ 7. Wyższe

M.4. Czy Pan(i) pracuje zawodowo jako:

- ☐ 1. Pracownik najemny w sektorze prywatnym.
- ☐ 2. Pracownik gospodarki społecznej.
- ☐ 3. Pracuje na własny rachunek.
- ☐ 4. Nie pracuje.
- ☐ 5. Inne (jakie?)

M.5. Ile osób, razem z Panem(Panią), należy do Pana(i) gospodarstwa domowego?

1. Ogółem-----
2. W tym pracujących -----
3. Dzieci na utrzymaniu-----

M.6. Które ze zdań najlepiej określa Pana(i) odczucia dotyczące poziomu życia Pana(i) rodziny?

- ☐ 1. Żyje się nam dostatnio
- ☐ 2. Jakoś sobie radzimy
- ☐ 3. Żyjemy przeciętnie
- ☐ 3. Dość trudno jest nam przeżyć
- ☐ 4. Bardzo trudno jest nam przeżyć.

M.7. Proszę wskazać na mapie, na którym obszarze miasta Pan(i) mieszka:

- ☐ 1. Obszar centrum miasta
- ☐ 2. Obszar północno-zachodni miasta
- ☐ 3. Obszar wschodni miasta
- ☐ 4. Obszar południowy miasta
- ☐ 5 Obszar poza miastem

VIII. Zarządzanie, monitoring, ewaluacja LPR gminy Radomyśl Wielki na lata 2014 – 2020

Proces powstania a następnie koordynacji Lokalnego Programu Rewitalizacji można określić na 5 poziomach:

Poziom Pierwszy:

Przygotowanie programu rewitalizacji przy udziale jak największej partycypacji społecznej. Na tym poziomie burmistrz gminy powołał gminny zespół ds. rewitalizacji składający się z radnych, sołtysów, pracowników urzędu gminy, właścicieli nieruchomości oraz liderów opinii publicznej. Wybrał także firmę zewnętrzną, która pełniła funkcję doradczą i koordynowała pracę zespołu ds. rewitalizacji, przeprowadzała konsultacje społeczne połączone z badaniami ankietowymi liderów opinii publicznej i beneficjentów rewitalizacji oraz zbierała i weryfikowała zadania inwestycyjne i społeczne a następnie zredagowała projekt planu rewitalizacji.

Poziom Drugi:

Dotyczy uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji przez Radę Gminy i zobowiązania burmistrza do jego wdrożenia. Burmistrz Gminy Radomyśl Wielki powołuje zespół ds. zarządzania, wdrożenia, monitoringu i ewaluacji programu rewitalizacji, którego zadaniem będzie koordynacja wszystkich działań objętych programem rewitalizacji w latach 2014-2020. Powołany zespół będzie określany mianem Operatora Rewitalizacji (zwanego dalej Operatorem).

Poziom Trzeci:

Związany jest z wdrożeniem i realizacją programu rewitalizacji. Na tym poziomie realizowane są określone w programie rewitalizacji projekty inwestycyjne oraz zgodnie z zasadą finansowania krzyżowego równoległe projekty społeczne. Aby zrealizować przyjęte w programie rewitalizacji projekty inwestycyjne i społeczne niezbędne jest pozyskanie zewnętrznych środków finansowych z funduszy strukturalnych UE 2014-2020, krajowych i zagranicznych środków publicznych lub realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przy wykorzystaniu innych instrumentów finansowych takich jak Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP), projekty hybrydowe, emisja obligacji komunalnych lub funduszy inwestycyjnych.

Poziom Czwarty:

Związany jest z monitoringiem i ewaluacją programu rewitalizacji. Monitoring stanowi integralną część codziennego zarządzania programem rewitalizacji. Aby stał się skutecznym narzędziem w procesie wdrażania i realizacji programu rewitalizacji będzie cechował się następującymi zasadami: wiarygodność, aktualność, rzetelność, transparentność. Instrumentem wspierającym monitoring jest ewaluacja, czyli ocena i pomiar efektywności realizowanych zadań inwestycyjnych i społecznych osiąganych wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania a przede wszystkim rzeczywistego wymiaru wpływu programu rewitalizacji na jakość i komfort życia mieszkańców Gminy Radomyśl Wielki.

Poziom Piąty:

Związany z zakończeniem programu rewitalizacji i dokonaniem ewaluacji ex-post dotyczącej całego programu rewitalizacji realizowanego w latach 2014 - 2020. Zarządzanie, monitoring i ewaluacja przy uwzględnieniu wzajemnych zależności oddziaływania i transparentności działań podejmowanych zarówno przez Operatora, jak i wszystkich pozostałych beneficjentów programu rewitalizacji winno przyczynić się do osiągnięcia wszystkich celów założonych w rewitalizacji, co sumarycznie winno doprowadzić do cywilizacyjnego wzrostu Gminy Radomyśl Wielki i podniesienia jakości i komfortu

życia mieszkańców. Zgodnie bowiem z dewizą św. Augustyna: „*Miasta to nie tylko ulice i domy ale ludzie i ich marzenia*”.

Szczegółowe informacje dotyczące koordynacji Lokalnego Planu Rewitalizacji

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne. Dlatego też biorąc pod uwagę złożoność programu rewitalizacji, różnorodność projektów oraz dużą liczbę partnerów najkorzystniej i najsprawniej będzie obsadzić Operatora Lokalnego Planu Rewitalizacji w strukturach organizacyjnych urzędu gminy przy jednoczesnym zachowaniu standardów partycypacji społecznej. Oczywiście jest, że gmina nie zrealizuje projektów zaplanowanych dla przedsiębiorców, osób fizycznych czy organizacji pozarządowych, ale biorąc pod uwagę jej zasoby ludzkie i techniczne będzie najlepszym podmiotem do koordynowania planu rewitalizacji i jednocześnie organem służącym pomocą pozostałym interesariuszom w poszczególnych działaniach składających się na całość zaplanowanej przemiany. O słuszności takiego podejścia przekonuje również fakt, że na etapie konsultacji społecznych także postanowiono, iż obowiązki operatora rewitalizacji przejmie gmina, a dokładniej specjalnie powołana grupa specjalistów w urzędzie gminy tzw. zespół ds. zarządzania, wdrożenia, monitoringu i ewaluacji programu rewitalizacji określony w niniejszym dokumencie jako Operator LPR. Dodatkowo należy zaznaczyć, że w obowiązkach gminy jest cały szereg zadań, które w rzeczywistości są składowymi całego procesu rewitalizacji przykładowo: kształtowanie ładu przestrzennego, utrzymywanie i budowa infrastruktury, utrzymywanie gminnego zasobu mieszkaniowego, itp.

W skład zespołu, odpowiedzialnego za realizację LPR wejdą osoby z różnych komórek organizacyjnych urzędu gminy, m.in. z: referatu finansów i podatków, referatu budownictwa gospodarki przestrzennej i inwestycji, referatu organizacyjnego i spraw obywatelskich. Pełny nadzór i odpowiedzialność za jego poprawne działanie obejmie Burmistrz.

Zakres obowiązków operatora:

- a) przygotowanie projektów własnych wpisanych do Lokalnego Planu Rewitalizacji i zabezpieczenie ich finansowania,
- b) wybór wykonawców inwestycji zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym PZP,
- c) realizacja projektów wraz z ich pełnym rozliczeniem,
- d) współpraca z pozostałymi interesariuszami w zakresie przygotowania i realizacji ich projektów własnych,
- e) monitoring wskaźników całego planu rewitalizacji osiągniętych w wyniku realizacji poszczególnych projektów,
- f) aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji po wcześniejszych konsultacji społecznych z podmiotami lokalnymi w zakresie planowanych zmian,
- g) prowadzenie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, przygotowanie i upowszechnienie bazy dobrych praktyk w zakresie rewitalizacji gminy Radomyśl Wielki
- h) współpraca z Komitetem rewitalizacji i pozostałymi interesariuszami we wszelkich sprawach związanych z realizacją Lokalnego Planu rewitalizacji.

Dla sprawnego zarządzania większymi zadaniami inwestycyjnymi, wymagającymi współpracy i wiedzy fachowej, Burmistrz będzie mógł powoływać Zespoły Zadaniowe. W ich skład będą wchodzić przedstawiciele poszczególnych komórek odpowiedzialnych za częściowe funkcje zarządzania projektem.

Komitet Rewitalizacji jako element partycypacji społecznej w zarządzaniu LPR

Organem opiniującym – doradcą w zakresie prowadzenia i oceny planu rewitalizacji będzie Komitet Rewitalizacji, w skład którego wejdą lokalne organizacje pozarządowe ze szczególnym

uwzględnieniem tych, które będą realizować zaplanowane w GPR operacje, osoby prywatne, wspólnoty mieszkaniowe, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele urzędu gminy. ~~Zgodnie z Art. 7. ust. 3 Ustawy o rewitalizacji Komitet będzie powołany nie później aniżeli 3 miesiące licząc od dnia uchwalenia Lokalnego planu rewitalizacji w trybie wskazanym w tejże ustawie.~~ Obsługę organizacyjną tego organu zapewni burmistrz.

Zakres obowiązków komitetu rewitalizacji:

- a) systematyczne dostarczanie opinii i stanowisk, które będą mogły pomóc operatorowi w prawidłowej koordynacji całego procesu,
- b) inicjowanie i prowadzenie dyskusji w temacie planowanych rozwiązań, spostrzeżeń związanych z rewitalizacją,
- c) organizacyjne utrzymanie, łączności między Operatorem, Zespołami Zadaniowymi a pozostałymi interesariuszami rewitalizacji, zapewniając w ten sposób partycypacyjny charakter rewitalizacji.

Pozostałe formy włączenia mieszkańców i grup interesariuszy we wdrażanie i monitorowanie Lokalnego Planu Rewitalizacji:

- badania sondażowe i ankiety na temat oceny realizowanych prac w ramach LPR – wykonywane nie rzadziej jak raz na dwa lata,
- warsztaty z mieszkańcami i grupami interesu – organizowane po realizacji co najmniej 6 lub 7 projektach zapisanych w planie rewitalizacji,
- możliwość bieżącego zgłaszania zmian do LPR (na formularzu zawierającym odniesienie do zapisów aktualnego planu i propozycji zmiany tych zapisów, krótkie uzasadnienie oraz dane kontaktowe zgłaszającego),
- debaty tematyczne związane z realizowanym planem rewitalizacji organizowane konkretnie w tym celu lub przy okazji spotkań gminnych, sołeckich itp.,
- stałe opiniowanie prac przez Komitet Rewitalizacji, w skład którego wejdą lokalne organizacje pozarządowe ze szczególnym uwzględnieniem tych, które będą realizować zaplanowane w GPR operacje, osoby prywatne, wspólnoty mieszkaniowe, przedsiębiorcy.

Opisywane instrumenty każdorazowo będą dostosowane do lokalnych warunków oraz potrzeb i będą wpisywały się w przedstawiony poniżej cykl życia Lokalnego Planu Rewitalizacji: poziom oceny aktualności stopnia realizacji LPR.

System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

Sprawna koordynacja nie jest możliwa bez prowadzenia systematycznego monitoringu, który można opisać jako zbieranie danych, wskazujących postęp prac wdrażania przyjętego planu rewitalizacji. Ze względu na rodzaj zbieranych informacji można przyjąć, że będzie prowadzony monitoring rzeczowy i finansowy. Pierwszy będzie dostarczał informacji obrazujących postęp we wdrażaniu poszczególnych elementów planu, polegający m.in. na: analizie merytorycznego zakresu LPR, stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników. Drugi z nich – finansowy będzie informował o wysokości wydatkowanych środków, o poziomie pozyskania zewnętrznych funduszy oraz o ewentualnie brakujących pieniądzach na zakończenie rozpoczętych prac rewitalizacyjnych.

Monitoring będzie istotnie wspomagał cały proces zarządzania planem rewitalizacji, a w szczególności: kontrolę wszystkich jego działań, sprawozdawczość, zarządzanie jakością, zarządzanie zmianą oraz ewaluację. Podstawowy katalog zadań w ramach monitoringu planu rewitalizacji:

- a) Gminny Program Rewitalizacji będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji co najmniej raz na 2 lata,
- b) Sporządzona ocena zostanie zatwierdzona przez Burmistrza i zaopiniowana przez Komitet rewitalizacji a następnie ogłoszona w Biuletynie Informacji Publicznej,

- c) W przypadku konieczności aktualizacji planu rewitalizacji Burmistrz wystąpi z wnioskiem do Rady Gminy o jego zmianę załączając do wniosku opinię o zmianie,
- d) Zmiana planu rewitalizacji będzie następować w identycznym trybie jak był on uchwalany.

Ocena skuteczności działań realizowanych w ramach Lokalnego Planu Rewitalizacji to nic innego jak ewaluacja programu, czyli sprawdzenie skuteczności działania, sposobu oddziaływania na interesariuszy rewitalizacji, trwałości uzyskanych efektów i zgodności z przyjętymi w strategii celami. Podsumowując ocena ta ma przynieść odpowiedź na pytanie czy zrealizowane działania przyniosły zamierzone efekty. Ze względu na czas przeprowadzenia planuje się wykonać trzy rodzaje ewaluacji:

- a) ex-ante – wykonana przed rozpoczęciem poszczególnych działań związanych z wdrażaniem LPR
- b) on-going – wykonywaną w czasie realizacji LPR
- c) ex – post – wykonaną po zakończeniu wdrażania LPR.

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej jest 6 podstawowych kryteriów, które decydują o wynikach ewaluacji. Prowadząc ewaluację Lokalnego Planu rewitalizacji Gminy Radomyśl Wielki operator będzie kierował się tymi wytycznymi:

- a) Odpowiedniość – odpowiedniość celów rewitalizacji w stosunku do problemów, jakie rewitalizacja miała rozwiązać.
- b) Przygotowanie strategii – logika i kompletność procesu planowania rewitalizacji oraz wewnętrzna logika i spójność dokumentu.
- c) Efektywność – koszty, szybkość i efektywność zarządzania, przy wykorzystaniu, których wkład i działania zostały przekształcone w wyniki.
- d) Skuteczność – ocena wkładu osiągniętego dzięki wynikom w stosunku do osiągnięcia celów rewitalizacji oraz tego, jaki wpływ miały założenia na osiągnięcia rewitalizacji.
- e) Wpływ – skutek - jaki wywiera rewitalizacja w szerszym środowisku, oraz jej wkład w rozwój i podniesienie konkurencyjności.
- f) Trwałość – prawdopodobieństwo, że strumień korzyści wynikających z rewitalizacji będzie „płynął” nadal, szczególnie kontynuacja działań w ramach rewitalizacji i osiąganie wyników, ze szczególnym uwzględnieniem czynników rozwojowych wsparcia ze strony polityki, czynników ekonomicznych i finansowych, aspektów społeczno - kulturowych oraz zdolności instytucjonalnych.

Aby ewaluacja mogła w pełni spełniać te kryteria musi być oparta o określone wskaźniki, których osiągnięcie będzie oznaczało spełnienie oczekiwań jakie mieszkańcy Gminy Radomyśl Wielki mieli w stosunku do programu rewitalizacji. Wskaźniki te są określone w odniesieniu do problemów, które zostały zaplanowane do rozwiązania w ramach programu rewitalizacji.

Tabela 23. Zestawienie wskaźników poddawanych analizie w procesie monitoringu

L.p.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Wartość referencyjna dla województwa	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji	Źródło danych	Wartość docelowa / tendencja w zmianie wartości wskaźnika
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
1.	Powierzchnia rewitalizowanego terenu	km ²	---	0	Własne dane	0,1
2.	Liczba budynków oddanych na cele edukacyjno - społeczne	szt.	---	0	Własne dane	5
3.	Liczba szkoleń / spotkań / warsztatów organizowanych dla lokalnej społeczności	szt.	---	0	Własne dane	10
4.	Liczba wybudowanych mieszkań socjalnych	szt.	---	0	Własne dane	5
5.	Liczba inicjatyw społecznych służących zmniejszeniu poziomu wykluczenia społecznego i patologii	szt.	---	0	Własne dane	4
6.	Ilość oddanych miejsc poświęconych lokalnej historii i lokalnym tradycjom	szt.	---	0	Własne dane	2
7.	Ilość budynków poddanych termomodernizacji	szt.	---	0	Własne dane	4
8.	Powierzchnia lokali przekazanych pod działalność gospodarczą	m ²	---	0	Własne dane	717,5
L.p.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Wartość referencyjna dla województwa	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji	Źródło danych	Wartość docelowa / tendencja w zmianie wartości wskaźnika
WSKAŹNIKI REZULTATU						
1.	Liczba nowych liderów społecznych	os.	---	0	Własne dane	5
2.	Liczba inicjatyw społecznych pochodzących od organizacji pozarządowych i lokalnych liderów	szt.	---	0	Własne dane	10
3.	liczba osób (seniorów) zaktywizowanych	os.	---	0	Własne dane	50
4.	Liczba rodzin korzystających z lokali komunalnych	szt.	---	0	Własne dane	24
5.	Liczba przedsiębiorstw społecznych	szt.	---	0	Własne dane	0
6.	Liczba podmiotów gospodarczych korzystających z odnowionych powierzchni handlowych	szt.	---	0	Własne dane	3
7.	Obniżenie energochłonności budynków poddanych termomodernizacji	%	---	0	Własne dane	20%
8.	Liczba nowych liderów społecznych	os.	---	0	Własne dane	5
L.p.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Wartość referencyjna dla województwa	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji	Źródło danych	Wartość docelowa / tendencja w zmianie wartości wskaźnika
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA						
1.	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem	--	61,5% (2014 r.)	63,7 (2014 r.)	dane Powiatowego Urzędu Pracy	Wartość poniżej wartości referencyjnej
2.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	--	6,1 (2014 r.)	8,92 (2014 r.)	dane ośrodka pomocy społecznej	Wartość poniżej wartości referencyjnej
3.	Wyniki egzaminów 6-klasisty	--	67,7% (2015 r.)	61,13 (2015 r.)	Dane Okręgowej Komisji Egzamina - cyjnej w	Wartość powyżej wartości referencyjnej

					Krakowie	
4.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – obszar miejski	--	10,6 (2014 r.)	6,96 (2014 r.)	dane administracyjne gminy	<i>Wartość powyżej wartości referencyjnej</i>
5.	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	--	76,36% (2011 r.)	78,6 (2011 r.)	dane administracyjne gminy	<i>Wartość poniżej wartości referencyjnej</i>
6.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 osób wg miejsca zamieszkania	--	0,33 (2013 r.)	0,26 (2013 r.)	dane administracyjne gminy	<i>Wartość powyżej wartości referencyjnej</i>

